

Latvijas Investīciju un
attīstības aģentūra

**“Starptautisko veselības apdrošināšanas
tirgu izpēte un priekšlikumu izstrāde
iespējamiem sadarbības modeļiem
medicīnas pakalpojumu eksporta
attīstības nodrošināšanai”**

Iepirkuma identifikācijas nr.: LIAA 2021/1 ERAF

Gala nodevums

2021.gada 20.maijs

Saturs

Anotācija pētījumam.....	4
KOPSAVILKUMS.....	6
Metodoloģija	11
1. Latvijas ienākošais medicīnas pakalpojumu tūrisms.....	12
2. Veselības aprūpes sistēmas 4 izvēlētajās mērķa valstīs.....	17
2.1. Veselības aprūpes sistēma Somijā.....	17
2.1.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā.....	17
2.1.2. BVA sistēmas raksturojums	22
2.1.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana	23
2.1.4. BVA nozares apjoms.....	23
2.1.5. BVA programmu raksturojums.....	24
2.1.6. BVA mērķauditorijas raksturojums	26
2.1.7. BVA priekšrocības un izmantošanas iemesli	27
2.1.8. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati	28
2.1.9. Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm	30
2.1.10. Kopsavilkums par Somijas BVA sistēmu	31
2.1.11. Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma pakalpojumu iespējas Somijā.....	32
2.2. Veselības aprūpes sistēma Īrijā.....	36
2.2.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā.....	36
2.2.2. BVA sistēmas raksturojums	41
2.2.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana	41
2.2.4. BVA nozares apjoms.....	41
2.2.5. BVA programmu raksturojums.....	42
2.2.6. BVA mērķauditorijas raksturojums	43
2.2.7. BVA priekšrocības un izmantošanas iemesli	44
2.2.8. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati	45
2.2.9. Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm	45
2.2.10. Kopsavilkums par Īrijas BVA sistēmu	47
2.2.11. Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma iespējas Īrijā	48
2.3. Veselības aprūpes sistēma Norvēģijā.....	53
2.3.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā.....	53
2.3.2. BVA sistēmas raksturojums	57
2.3.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana	57
2.3.4. BVA nozares apjoms.....	58
2.3.5. BVA programmu, mērķauditoriju raksturojums un to priekšrocības un izmantošanas iemesli	58
2.3.6. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati	59

2.3.7.	Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm	60
2.3.8.	Kopsavilkums par Norvēģijas BVA sistēmu	61
2.3.9.	Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma iespējas Norvēģijā	62
2.4.	Veselības aprūpes sistēma Lielbritānijā	67
2.4.1.	Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā	67
2.4.2.	BVA sistēmas raksturojums	72
2.4.3.	BVA sistēmu regulējošā likumdošana	72
2.4.4.	BVA nozares apjoms	72
2.4.5.	BVA programmu un mērķauditorijas raksturojums, tās priekšrocības un izmantošanas iemesli	72
2.4.6.	Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati	73
2.4.7.	Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm	74
2.4.8.	Medicīnas tūrisma apdrošināšanas piedāvājumi	76
2.4.9.	Kopsavilkums par Lielbritānijas sistēmu	76
2.4.10.	Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma iespējas Lielbritānijā	78
2.5.	Mērķa valstu informācijas kopsavilkums un salīdzinājums	85
2.5.1.	Veselības aprūpes sistēmu salīdzinājums	85
2.5.2.	Brīvprātīgās veselības apdrošināšanas apkopojums un salīdzinājums	86
2.5.3.	Medicīnas tūrisms	87
2.5.4.	Medicīnas tūrisma piedāvātāji	88
3.	Priekšlikumi	92
3.1.	Kritēriji un nosacījumi, lai sadarbotos ar veselības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzējiem ..	92
3.2.	Sadarbība ar medicīnas tūrisma pārstāvjiem	94
3.3.	Medicīnas pakalpojumi ar vislielāko sadarbības potenciālu	95
3.4.	Priekšlikumi esošā normatīvā regulējuma izmaiņām	97
Pielikumi		102

Anotācija pētījumam

"Starptautisko veselības apdrošināšanas tirgu izpēte un priekšlikumu izstrāde iespējamiem sadarbības modeļiem medicīnas pakalpojumu eksporta attīstības nodrošināšanai"

Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti Pētījuma mērķis bija veikt starptautisko apdrošināšanas uzņēmumu pētījumu stratēģiskajos mērķa tirgos atbilstoši Veselības aprūpes pakalpojumu eksporta attīstības plānam 2019.-2023. gadam un tā ietvaros izstrādātajam Veselības aprūpes pakalpojumu mārketinga aktivitāšu plānam 2020. gadam. Pētījuma ietvaros bija uzdevums, apkopot un analizēt datus par mērķa tirgū pastāvošajām brīvprātīgās veselības apdrošināšanas sistēmām un apdrošināšanas uzņēmumiem, kas darbojas veselības apdrošināšanas jomā. Tāpat galvenais izvērtējuma rezultāts bija izstrādāt priekšlikumus, kā piesaistīt ārvalstu veselības apdrošināšanas kompāniju klientus Latvijas ārstniecības iestādēm, tādējādi paplašinot Latvijas veselības tūrisma mērķa auditorijas.	The aim, tasks and main results of the research in English The aim of the research was to conduct a study of international insurance companies in the strategic target markets in accordance with the Healthcare Services Export Development Plan 2019-2023 that includes Health Care Services Marketing Activity Plan for 2020. The task of the study was to collect and analyze data on the existing voluntary health insurance schemes in the target markets and health insurance companies operating in the field of health insurance. The main result of the research was also to develop proposals on how to attract customers of foreign health insurance companies to Latvian medical institutions, thus expanding the target audiences of Latvian health tourism.
Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas Medicīnas tūrisms Veselības aprūpes sistēma Veselības apdrošināšanas sistēma Medicīnas tūrisma eksports un sadarbības iespējas ārvalstīs	The main topics covered in the research Medical tourism Health care system Health insurance system Medical tourism export and cooperation opportunities abroad
Pētījuma pasūtītājs Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra	The client of the research Latvian Investment and Development Agency
Pētījuma īstenotājs SIA "GatewayBaltic"	Researcher SIA "GatewayBaltic"
Pētījuma īstenošanas gads 2021.gada februāris - maijs	Year of research implementation February - May 2021
Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots Līguma summa ir 7 654,00 EUR bez pievienotās vērtības nodokļa. Finansējums piešķirts no Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekta programmas "Latvijas starptautiskās konkurētspējas veicināšana tūrismā". Projekta identifikācijas numurs 3.2.1.2/16/I/002.	Research financial amount and the source of funding The amount of the contract is EUR 7,654.00 without value added tax. Funding has been granted from the European Regional Development Fund project program "Promotion of Latvia's International Competitiveness in Tourism". Project identification number 3.2.1.2/16/I/002.
Pētījuma klasifikācija Padziļinātas ekspertīzes pētījumi	Research classification In-depth research
Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums Lielbritānija, Īrija, Norvēģija, Somija, tai skaitā arī Latvijas situācijas izklāsts	Geographical coverage of the research United Kingdom, Ireland, Norway, Finland, including a description of the situation in Latvia
Pētījuma mērķa grupa/-as Četru mērķa valstu brīvprātīgās veselības apdrošināšanas uzņēmumi	Research target groups Voluntary health insurance companies in the four target countries Additionally, medical tourism industry
Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida: - tiesību aktu vai politikas plānošanas	Methods used in the research by type of information acquisition: - analysis of legislation or policy planning

dokumentu analīze	documents
- statistikas datu analīze	- analysis of statistical data
- esošo pētījumu datu sekundārā analīze	- Secondary analysis of existing research data
- padziļināto/ekspertu interviju veikšana un analīze	- conducting and analysis of in-depth / expert interviews
- gadījumu izpēte	- case studies
Kvalitatīvās pētījuma metodes: Intervijas ar mērķa valstu apdrošināšanas uzņēmumiem, medicīnas tūrisma uzņēmumiem un citiem saistītajiem pārstāvjiem. Pētījuma laikā tika veiktas 18 intervijas ar ārvalstu nozares ekspertiem.	Qualitative research methods: Interviews with insurance companies, medical tourism companies and other related representatives in the target countries. During the study, 18 interviews were conducted with foreign industry experts.
Izmantotās analīzes grupas Brīvprātīgā veselības apdrošināšanas nozare, individuālu uzņēmumu analīze Medicīnas tūrisma analīze un medicīnas tūrisma nozares uzņēmumu pārskats	The groups of analysis used Voluntary health insurance industry, analysis of individual companies Medical tourism analysis and medical tourism industry company overview
Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija Jadviga Neimane Vecākā projektu vadītāja, Eksporta veicināšanas nodaļa Ārējās tirdzniecības veicināšanas departaments Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra Pērses iela 2, Rīga, LV-1442 E-pasts: Jadviga.Neimane@liaa.gov.lv	Contact information of the research client Jadviga Neimane Senior Project Manager, Export Promotion Division Foreign Trade Promotion Department Latvian Investment and Development Agency Pērses Street 2, Riga, LV-1442 E-mail: Jadviga.Neimane@liaa.gov.lv
Pētījuma autori Zanda Vipule Mārtiņš Tiknuss Krista Lipinska Irbe Šmite Evelīna Krūze	Research authors Zanda Vipule Mārtiņš Tiknuss Krista Lipinska Irbe Šmite Evelīna Krūze
Visas autortiesības, tai skaitā mantiskās autortiesības uz Pētījumu pieder Pasūtītājam bez laika, termiņa un teritorijas ierobežojuma.	All copyrights, including property copyright to the Research, belong to the Client without time, term and territory restriction.

KOPSAVILKUMS

2021.gada 11.februārī tika noslēgts līgums par "Starptautisko veselības apdrošināšanas tirgu izpēti un priekšlikumu izstrāde iespējamiem sadarbības modeļiem medicīnas pakalpojumu eksporta attīstības nodrošināšanai", iepirkuma identifikācijas nr.: LIAA 2021/1 ERAF starp Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru un uzņēmumu SIA "GatewayBaltic".

Izvērtējuma darba mērķis ir veikt brīvprātīgās veselības apdrošināšanas nozari un apdrošināšanas uzņēmumiem Latvijas veselības aprūpes pakalpojumu eksportam noteiktajos stratēģiskajos mērķa tirgos, proti, Lielbritānijā, Īrijā, Norvēģijā un Somijā, attiecīgi izstrādājot priekšlikumus par veicamajiem pasākumiem, lai sekmētu sadarbību starp ārvalstu veselības apdrošināšanas uzņēmumiem un Latvijas veselības aprūpes iestādēm.

Tika apkopota informācija par mērķa valstu veselības aprūpes sistēmām, tai skaitā par brīvprātīgās veselības apdrošināšanas sektoru (BVA), izvērtējot to sadarbību ar medicīnas pakalpojuma sniedzēju līgumiestādēm, īpaši potenciālā sadarbībā ar Latviju.

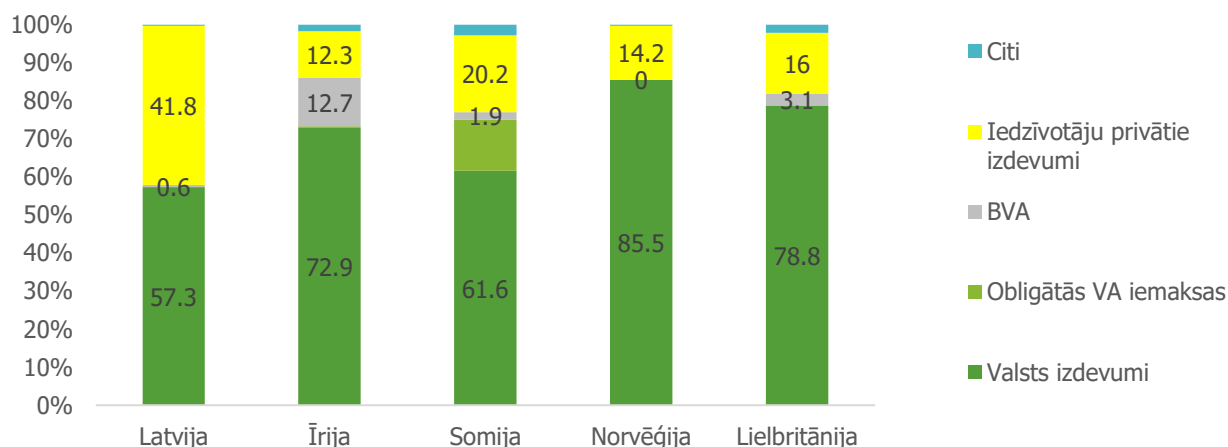
Lielbritānijā ir vislielākais iedzīvotāju skaits (67 miljoni), vidēji 13 reizes lielāks nekā citās apskatītajās valstīs (5 miljoni). Norvēģijā ir visaugstāk novērtēta veselības aprūpes sistēma, Īrijā viszemākā no mērķa valstīm, lai gan Latvija ir vēl 8 vietas zemāk – 30.vietā. Pēc ES apkopotās statistikas 2016.gadā, visvairāk izejošie medicīnas tūristi bija Somijā 2016.gadā ap 11 tūkstošiem iedzīvotājiem, tomēr visjaunākie mērķa valstī pieejamie dati norāda, ka Lielbritānijā ir visaugstākais medicīnas tūristu skaits ap 144 tūkstoši iedzīvotāju. Tomēr kopumā izejošo medicīnas tūristu skaits ir ne vairāk kā 0,2% no kopējā iedzīvotāju skaita (Tabula 1).

Tabula 1. Mērķa valstu salīdzinājums un medicīnas tūristu skaits

Valsts	Somija	Norvēģija	Īrija	Lielbritānija	Latvija
Iedzīvotāju skaits, miljoni iedzīvotāju, 2020.gada 1.janvārī	5,5	5,4	5,0	67,0	1,9
Veselības aprūpes izdevumi, īpatsvars no IKP, 2017	9,2%	10,5%	7,2%	9,6%	6,0%
Veselības aprūpes izdevumi, EUR uz katru iedzīvotāju, 2017	3 742	7 014	4 395	3 409	829
Eiropas veselības aprūpes sistēmas novērtējums, 2018.gadā	6.vieta	3.vieta	22.vieta	16.vieta	30.vieta
Ienākošie medicīnas tūristi valstī 2016.gadā	403	327	674	1 643	167
Izejošie medicīnas tūristi valstī 2016.gadā	11 427	10 301	791	1 113	27
Izejošie medicīnas tūristi valstī, pēdējie pieejamie dati (gads)	15 071 (2019)	n/a	4 614 (2020)	144 000 (2016)	n/a
Izejošie medicīnas tūristi no kopējā iedzīvotāju skaita, %	0,2%	n/a	0,1%	0,2%	n/a

Norvēģijā valsts visvairāk rūpējas par savu iedzīvotāju veselību, sedzot 85,5% no visiem veselības aprūpes izdevumiem, kamēr Latvijā valsts sedz 57,3%. Ja Latvijā iedzīvotāju privātie izdevumi sedz nedaudz vairāk nekā 40% no visiem medicīnas izdevumiem, tad no apskatītajām mērķa valstīm Somijā ir visaugstākais privāto izdevumu īpatsvars- 20%, kamēr Īrijā – 12,3%. Brīvprātīgā veselības apdrošināšana visvairāk izdevumus sedz Īrijā – 12,7%, kur arī ir visvecākās privātās apdrošināšanas tradīcijas, kamēr citās valstīs vien 0-3%, kur visaugstākais apjoms ir Somijā. Attiecīgi brīvprātīgā veselības apdrošināšana sedz ļoti nelielu daļu no visiem veselības aprūpes kopējiem izdevumiem (Attēls 1).

Attēls 1. Veselības aprūpes izdevumi kā % no kopējiem izdevumiem 2017.gadā, %

Lielbritānijā ir vislielākais brīvprātīgās veselības apdrošināšanas (BVA) klientu skaits, taču vien 3,1% no iedzīvotājiem, kamēr vismazākais BVA klientu skaits ir Norvēģijā, kamēr Īrijā BVA ir gandrīz pusei no kopējā iedzīvotāju skaita. Praktiski pusi no BVA sedz darba devējs mērķa valstīs, izņemot Īriju, kur nav pieejama šāda informācija. Papildus 38% no BVA klientiem Somijā ir bērni, lai nodrošinātu ātrāku pieejamību pie dakteriem mazākajiem valsts iedzīvotājiem.

Visās valstīs ir 8 BVA sniedzēji, izņemot Īriju, kurā ir vien 3 BVA uzņēmumi, un lielākajiem tirgus uzņēmumiem pieder puse no brīvprātīgās veselības apdrošināšanas tirgus. Visās valstīs kā pamata BVA piedāvājums ir pieejamība pie privātajiem speciālistiem, augstākās kvalitātes pakalpojumu pieejamība, īsākas gaidīšanas rindas, pieejamība telemedicīnas pakalpojumiem, tāpat arī psihologa konsultācijas kļūst aizvien nozīmīgāks brīvprātīgās veselības apdrošināšanas pakalpojums (Tabula 2).

Tabula 2. Brīvprātīgās veselības apdrošināšanas apkopojums un salīdzinājums mērķa valstīs

Kritēriji	Somija	Norvēģija	Īrija	Lielbritānija
BVA klientu skaits	1 239 000 (38% - bērni)	648 097	2 270 000	6 900 000
- no tiem uzņēmumu segtas BVA	49%	86% - 90%	Nav informācijas	58%
% no kopējā iedzīvotāju skaita	23%	12%	46%	10,6%
%, ko BVA sedz no kopējām medicīnas izmaksām	5%	0,0%	12,7%	3,1%
BVA uzņēmumu skaits	8	8	3	8
Lielākā BVA tirgus daļa	Pohjola Vakuutus (OP Group) – 50%	VertikalHelse/ if Skadeforsikring – 34%	Vhi Healthcare – 50%	Bupa – 37%
BVA piedāvājums:				
- Pieejamība pie privātajiem speciālistiem	x	Pamat-piedāvājums	X	X
- Augstākās kvalitātes pakalpojumu pieejamība	x	X	X	X
- Īsākas gaidīšanas rindas	X (īpaši aktuāli bērniem)	Pamat-piedāvājums	Pamat-piedāvājums	X
- Pieejamība telemedicīnas pakalpojumiem	Kļūst populārāka	Pieejams	Pamat-piedāvājums	x
- Psihologa konsultācijas	Kļūst populārāka	Dalēji	x	x

Lielākoties BVA arī norāda, ka izdevumi tiek segti tikai mītnes zemē, taču daļa sedz arī veselības aprūpes izdevumus, kas nepieciešami ārvalstīs, taču lielākoties uzņēmumi norāda, ka papildus veselības apdrošināšanas polisei ir nepieciešama ceļojumu apdrošināšana, lai pilnībā varētu segt ceļojuma laikā radušos izdevumus. Nevienš no veselības apdrošināšanas uzņēmumiem neparedz, ka kāds no vietējiem iedzīvotājiem varētu doties veselības tūrismā veselības apdrošināšanas polises ietvaros. Ja tāds ir nepieciešams, tad Īrijā nepieciešams sākotnējs apstiprinājums, un Norvēģijā apdrošināšanas uzņēmums pats izvērtēs klienta nepieciešamību. Tāpat Lielbritānijā ir specializētas izceļotāju (expatriates) polises,

kas ir paredzētas vietējiem iedzīvotājiem, kuri lielākoties atrodas citā valstī. Medicīnas tūrisma pieauguma dēļ ASV, ASV apdrošināšanas uzņēmumi sāka izskatīt medicīnas tūrisma apdrošināšanas pakalpojumu sniegšanu 2018.gadā, tā kā Cigna darbojas gan ASV, gan Lielbritānijā, tad tas ir daļēji iekļauts, bet vairāk izcelotāju piedāvājumā.

Ja notiek sadarbība ar ārvalstu medicīnas pakalpojumu sniedzējiem, tad tie lielākoties ir specializēti eksperti. Tiek izmantoti otrreizējo medicīnas izvērtējumu piedāvājums, ko lielākoties sniedz specializēti uzņēmumi no Vācijas un ASV. Ja ir nepieciešams izvēlēties klientu pakalpojumu sniegšanu ārvalstīs, tad apdrošinātājs (piemērs no Norvēģijas) veic individuālā klienta detalizētu medicīnas izvērtējumu, un ja ir nopietnas veselības problēmas un pakalpojums nav pieejams valstī, tad tiek apskatīti riski pacienta ārstēšanai ārpus valsts un iespējamās komplikācijas, ja tas ir vitāli nepieciešams, tad maksimāli izvēlas līdzvērtīgas slimnīcas (Norvēģijai – Ziemeļeiprā), lai nodrošinātu pēc iespējas līdzīgāku pakalpojumu un līdzīgas slimnīcu infekciju fonu, un tikai tad tiek pieņemts lēmums par pacienta izvērtējuma/operācijas veikšanu ārvalstīs.

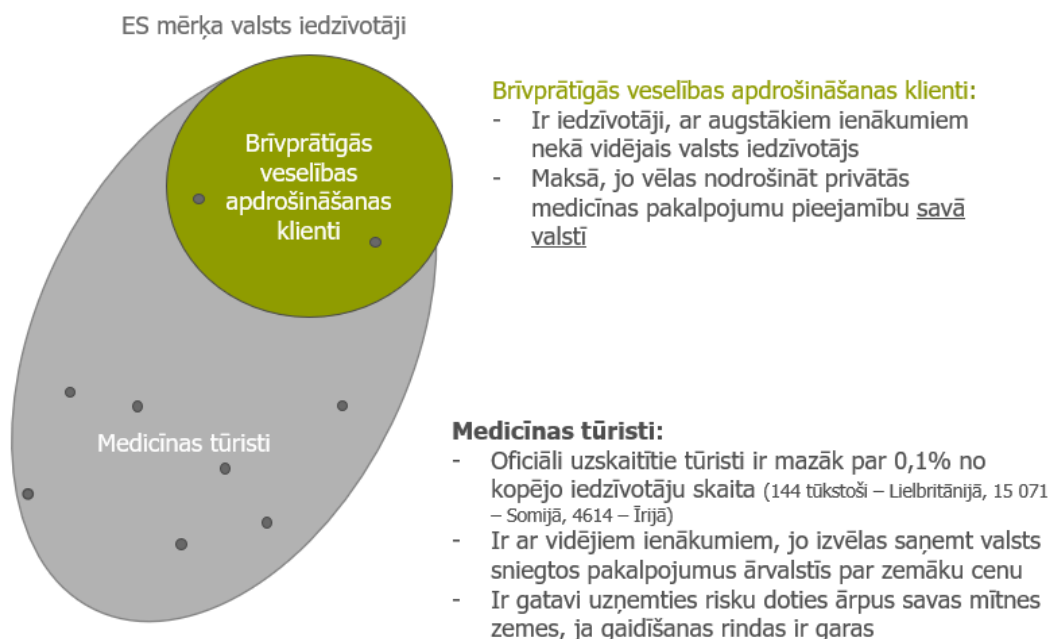
Lielākoties brīvprātīgās veselības apdrošināšanas uzņēmumiem sadarbība ar ārvalstu medicīnas pakalpojumu sniedzējiem notiek 2 veidos:

1. Specializēti ceļojumu apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji, kas nodrošina pakalpojumu pieejamību visā pasaulē, arī 24 h zvanu centra pieejamību. Šādi uzņēmumi, kas tika identificēti izvērtējumā SOS International (Dānija), Euro-Center (Čehija), Allianz Partneres.
2. Lielākajiem uzņēmumiem pasaulē ir savi starptautisko veselības iestāžu departamentā, tai skaitā AIG grupa Intellirisk nodaļa (nodrošina Laya Healthcare no Īrijas pakalpojumus), Bupa Global nodrošina Bupa UK pakalpojumus, Cigna Global Health nodrošina Cigna UK pakalpojumus.

Visi minētie uzņēmumi un to starptautiskās filiāles atkal ir ļoti atvērtas dažādu medicīnas pakalpojumu sniedzēju piedāvājumam. Uzņēmumiem ir atvērtas uzņēmumu kontaktu formas, kurās ir aicināts aizpildīt jebkurš medicīnas pakalpojumu sniedzējs. Attiecīgi uzņēmumi to izmanto, lai norādītu uz vietējā valstī pieejamajiem medicīnas pakalpojumiem saviem klientiem un uzņēmumi attiecīgi pielāgojas vietējās valsts sistēmai. Tālāk var notikt uzņēmumu klasifikācija, taču kopumā šo uzņēmumu datubāze ietver medicīnas iestādes, lai nodrošinātu medicīnas pakalpojumu sniegšanu neparedzētos gadījumos saviem apdrošināšanas klientiem attiecīgajā valstī, novirzot tos uz vietējām sadarbības iestādēm, ne lai palielinātu medicīnas tūristu skaitu uz Latviju.

Attiecīgi sadarbība ar brīvprātīgās veselības apdrošināšanas klientiem kopumā nepalielinās medicīnas tūristu skaitu, kā arī uzņēmumu klienti praktiski nepārklājas ar medicīnas tūristiem, attiecīgi uzņēmumiem nav intereses veidot sadarbību ar Latvijas veselības aprūpes iestādēm un to piedāvājumu (Attēls 2).

Attēls 2. Brīvprātīgās veselības apdrošināšanas klienti un medicīnas tūristu mārketinga pozicionējums

Līdz ar ES Pārrobežu Direktīvas (2011/24/ES) "Par pacientu tiesību piemērošanu veselības aprūpē" ieviešanu 2014.gadā jebkuram ES pilsonim ir iespēja doties uz citu valsti, lai saņemtu veselības aprūpes pakalpojumus. Katrā valstī ir izveidots kontaktpunkts, kas nodrošina informāciju potenciālajiem pacientiem, kā arī kurā notiek nepieciešamo dokumentu iesniegšana, lai nodrošinātu atmaksu par valstiski segtajiem pakalpojumiem. Īrijā un Somijā ir pieejama arī informācija par veselības aprūpes izdevumiem, taču nav iespējams atdalīt, kāda veida medicīnas tūrisms tas ir, tāpat arī valsts iestādes norāda, ka informācija nav pilnīga, jo tāpat ir privātie medicīnas tūrisma sniedzēji, kas attiecīgi netiek uzskaitīti statistikā.

Pēc oficiāli pieejamās statistikas, Somijā medicīnas tūristu skaits 2019.gadā bija 15 071 iedzīvotāji, kuri kopumā iztērēja 564 miljonus EUR, taču to apjoms gan pēc skaita, gan iztērētās summas ir krities par 30% kopš 2017.gada. Somi lielu daļu medicīnas tūrisma veic Igaunijā, taču arī Zviedrijā, Ungārijā, Vācijā. Norvēģijā nav pieejama oficiālā statistika, taču zināms, ka zobārstniecības pakalpojumus iedzīvotāji medicīnas tūrismā izmanto intensīvāk un to izdevumi ir pieauguši ievērojami, lai gan bija ap 2 miljoni EUR 2017.gadā. Īrijas medicīnas tūristi 2020.gadā bija 4 614 pacienti, taču lielākoties kā prioritāte ir došanās uz Lielbritānijas daļu Ziemeļīriju, izmantojot pakalpojumus, kas pieejami citā valstī, taču turpat kaimiņos. Lielbritānijā medicīnas tūristu skaits bija 144 tūkstoši 2016.gadā, kas ir jaunākie pieejamie dati valdības līmenī. Kā populārāko gala mērķu vidū medicīnas tūrismam ir arī Latvija (4% no medicīnas tūrisma skaita), kamēr Polija ir vadībā ar 24%.

Pirms Covid-19 pandēmijas bija liela interese un investīcijas medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzēju vidū, attiecīgi tika izveidoti dažādi specializēti uzņēmumi, kas nodrošināja medicīnas tūrisma pakalpojumu sniegšanu, jo medicīnas tūrisms sniedz iespēju izvērtēt katru no gadījumiem individuāli, lai nodrošinātu attiecīgo pakalpojumu katram klientam pēc savām vajadzībām. Tajā pašā laikā, lai gan bija lielas investīcijas šajā nozarē, tomēr tās nav devušas nepieciešamos rezultātus, jo kopumā ir augsts intereses apjoms un pieprasījumu skaits, taču salīdzinoši neliela proporcija, kas kļūst par medicīnas tūrisma klientiem, un attiecīgi sedz arī visu administratīvo izdevumu apjomu.

Iedzīvotāji lielākoties individuāli meklē iespējas saņemt pakalpojumus, taču darbojas arī dažādi medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina pakalpojumu sniegšanu. Kopumā ir iespējams atdalīt trīs dažādus medicīnas tūrisma uzņēmumu un informācijas tvērumus: 1) Medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina plašu valstu un procedūru piedāvājumu, tai skaitā arī salīdzinājuma mājaslapas; 2) Medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina vienas valsts piedāvājumu; 3) Specializēti piedāvājumi no piegādātājvalstīm, kas arī apkalpo klientus no medicīnas pakalpojumu sniedzēju atrašanās vietas.

Lai piesaistītu vairāk klientus Latvijai, ir nepieciešams arī plašāka informācija par Latvijā pieejamajiem pakalpojumiem plaša spektra mājaslapās, lai klienti meklējot alternatīvas iespējas spētu atrast arī Latvijas piedāvājumu starp dažādu valstu piedāvājumu. Tāpat arī lai gan Latvijas veselības tūrisma klasteris ir sakārtojis informāciju par Latvijas piedāvājumu, to attiecīgi nepieciešams izmantot, lai veidotu pilnīgu pārskatu par iespējām Latvijā. Lai nodrošinātu klientu plūsmu ir nepieciešama informācija visos trijos līmeņos, kas ir īpaši svarīgi Lielbritānijā un Īrijā, kur interese par medicīnas tūrismu ir vislielākā, un arī tirgus ir sadrumstalots, un nepieciešams palielināt reklāmu par Latvijas valsti.

Līdz ar ES Pārrobežu Direktīvas ieviešanu 2014.gadā daži speciālisti paredzēja, ka ievērojami pieaugs medicīnas tūrisms, tomēr 2019.gada jūnijā ES novērtējumā tomēr ir noteikts, ka nav sagaidāms ievērojams pieaugums medicīnas tūrismā līdz 2024.gadam. Covid pandēmija un aizslēgtās robežas pandēmijas laikā nepalīdz arī veidot pieaugumu, tajā pašā laikā līdz ar garākajām gaidīšanas rindām, lai saņemtu medicīnas pakalpojumus, interese par medicīnas tūrismu varētu arī pieaugt. Tomēr industrijas eksperti norāda, ka tas būs neliels pieaugums, jo Covid-19 ierobežojumi tomēr ietekmēs izaugsmes iespējas.

Ieteikumi Latvijas likumdošanas un veselības aprūpes sistēmas ilgtermiņa izmaiņām ir:

- Latvijas piedāvājuma pozicionēšana mērķa valstīs
- Sniegt atbalstu Latvijas medicīnas tūrisma izaugsmei
- Valsts vietējās veselības aprūpes sistēmas informācijas pieejamība ārvalstu iecelotājiem
- Uzlabot Latvijas veselības aprūpes iestāžu kopējo kvalitātes līmeni
- Izvērtēt un noteikt laika griezumā, kurā nepieciešams nodrošināt pakalpojumu pieejamību Latvijā
- Veidot medicīnas pakalpojumus, kas pieejami arī attālināti

Izmantotā terminoloģija

Termins	Paskaidrojums
Veselības tūrisms	Tūrisma veids, kura mērķis ir organisma vispārējā stāvokļa un labsajūtas uzlabošana, profilakse, diagnostika, ārstēšana un rehabilitācija, izmantojot arī dabas dziednieciskos resursus ¹ .
Veselības aprūpes eksporta pakalpojumi jeb ienākošais veselības tūrisms	Pakalpojumi, ko veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji sniedz veselības tūrisma ietvaros ārvalstu pacientiem, t.i., pacientiem, kuru patstāvīgā dzīvesvieta atrodas ārvalstīs. Veselības aprūpes pakalpojumi ietver arī telemedicīnas pakalpojumu sniegšanu, kā arī darbības ar zālēm un medicīniskajām ierīcēm.
Medicīnas tūrisms	Viena no veselības tūrisma kategorijām, kas balstīta galvenokārt uz medicīnisku manipulāciju veikšanu, piemēram, veselības pārbaudes, zobārstniecības pakalpojumi, sirds ķirurģija, u.c.
Veselības tūristi	Ārvalstu pacienti, kuri dodas uz ārvalstīm, lai saņemtu profesionālu un individuālu slimību profilaksi, diagnostiku un ārstēšanu, medicīnisko rehabilitāciju un pacientu aprūpi, kā arī Spa un labjūtes pakalpojumus vai citā veidā profilaktiski uzlabotu veselību. Šī izpētes darba kontekstā ar terminu "ienākošie veselības tūristi" tiek saprasti pacienti ar patstāvīgo dzīvesvietu ārpus Latvijas, kas ieceļo Latvijā ārstniecības nolūkā, savukārt ar terminu "izejošie veselības tūristi" – pacienti ar patstāvīgo dzīvesvietu Latvijā, kas izceļo no Latvijas ārstniecības nolūkos.
Telemedicīna	Attālināta veselības aprūpes pakalpojuma sniegšana, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas ² .
ES Pārrobežu Direktīva	ES Pārrobežu Direktīva (2011/24/ES) "Par pacientu tiesību piemērošanu veselības aprūpē".
Saīsinājums	Paskaidrojums
BVA	Brīvprātīgā veselības apdrošināšana
OVA	Obligātā veselības apdrošināšana
VM	Veselības ministrija
LVTK	Latvijas veselības tūrisma klasteris

¹ Likumi.lv. Tūrisma likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50026-turisma-likums>

² Likumi.lv. Ārstniecības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/44108-arstniecibas-likums>

Metodoloģija

Pētījuma "Starptautisko veselības apdrošināšanas tirgu izpēte un priekšlikumu izstrāde iespējamiem sadarbības modeļiem medicīnas pakalpojumu eksporta attīstības nodrošināšanai" (iepirkuma id. nr.: LIAA 2021/1 ERAF) mērķis bija veikt starptautisko apdrošināšanas uzņēmumu pētījumu stratēģiskajos mērķa tirgos atbilstoši Veselības aprūpes pakalpojumu eksporta attīstības plānam 2019.-2023. gadam un tā ietvaros izstrādātajam Veselības aprūpes pakalpojumu mārketinga aktivitāšu plānam 2020. gadam.

Pētījuma ietvaros bija uzdevums, apkopot un analizēt datus par četros mērķa tirgos – Somijā, Norvēģijā, Lielbritānijā un Īrijā - pastāvošajām brīvprātīgās veselības apdrošināšanas sistēmām un apdrošināšanas uzņēmumiem, kas darbojas veselības apdrošināšanas jomā.

Tāpat galvenais izvērtējuma rezultāts bija izstrādāt priekšlikumus, kā piesaistīt ārvalstu veselības apdrošināšanas kompāniju klientus Latvijas ārstniecības iestādēm, tādējādi paplašinot Latvijas veselības tūrisma mērķa auditorijas.

Pētījumā tika apkopota informācija un statistikas dati par valsts un privātā veselības apdrošināšanas sektoru un brīvprātīgās veselības apdrošināšanas lomu tajā, kā arī padziļināti izvērtējot veselības apdrošināšanas uzņēmumus un to sadarbību ar veselības aprūpes iestādēm, īpaši attiecībā uz ārvalstu sadarbības organizācijām. Paralēli tika apkopota visa pieejamā informācija par medicīnas tūrisma un publiski pieejamo informāciju par to. Nepieciešams norādīt, ka lai gan pētījuma mērķis bija izvērtēt brīvprātīgās veselības apdrošināšanas uzņēmumus mērķa valstīs, izvērtējums tika paplašināts ar papildus informāciju par medicīnas tūrisma situāciju valstī, kas pēc būtības bija klienta mērķa auditorija un niša. Publiski pieejamā informācija tika papildināta ar telefonintervijām ar apdrošināšanas uzņēmumu pārstāvjiem, medicīnas tūrisma uzņēmumiem un citiem nozares ekspertiem.

Informācija ir apkopota balstoties uz kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem datiem no publiski pieejamajiem sekundārajiem informācijas avotiem – starptautisko un nacionālo organizāciju pārskatiem un ziņojumiem, statistikas institūciju datubāzēm, nozari pārvaldošajām iestāžu mājaslapām un pārskatiem, normatīvajiem aktiem, veselības apdrošināšanas uzņēmumu mājaslapām un darbības gada pārskatiem, uzņēmumu datubāzēm, ziņu portāliem, u.c. un Iegūtās informācijas analizēšanai tika izmantotas sekojošas pētījumu metodes: literatūras un dokumentu analīze, normatīvo aktu analīze, salīdzinošā analīze, tematiskā analīze, kā arī grafiskā un statistikas datu analīzes metode.

Lai gan Latvija ir spējīga piedāvāt plašu medicīnas tūrisma pakalpojumu klāstu, tomēr izvērtējumā uzsvars tika likts uz 10 nozīmīgākajiem un populārākajiem pakalpojumiem, ko sniedz Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma nodrošinātāji.

Tā kā izvērtējumā nebija jāveic Latvijas situācijas izvērtējums, tad lai nodrošinātu Latvijas medicīnas tūrisma situāciju un izprastu esošos sadarbības modeļus no Latvijas uz mērķa valstīm, tika veidota cieša sadarbība ar Pasūtītāju un arī Latvijas veselības tūrisma klasteri (LVTK). Attiecīgi sadarbība jāva izprast Latvijas situāciju un sniegt detalizētākus un kvalitatīvākus ieteikumus medicīnas tūrisma izaugsmei starptautiski.

Izvērtējumā tika veikts pārskats par Somijas, Īrijas, Norvēģijas un Lielbritānijas veselības aprūpes sistēmu un tās brīvprātīgās apdrošināšanas lomu tajā, sniedzot kopējo skatījumu par iespējām sadarboties. Informācija par mērķa valstīm tika papildināta ar medicīnas tūrisma informāciju un populārāko medicīnas tūrisma procedūru izvērtējumu mērķa valstī, lai noteiktu populārākos un potenciāli interesantākos medicīnas pakalpojumus medicīnas tūrismam no Latvijas. Attiecīgi tika veikts apkopojums par kritērijiem un nosacījumiem, kas nepieciešami, lai sadarboties ar veselības aprūpes apdrošinātājiem, iespējamā sadarbība ar medicīnas tūrisma pārstāvjiem, noteikti pakalpojumi ar vislielāko sadarbības iespēju, kā arī norādīti priekšlikumi esošā normatīvā regulējuma izmaiņām Latvijā.

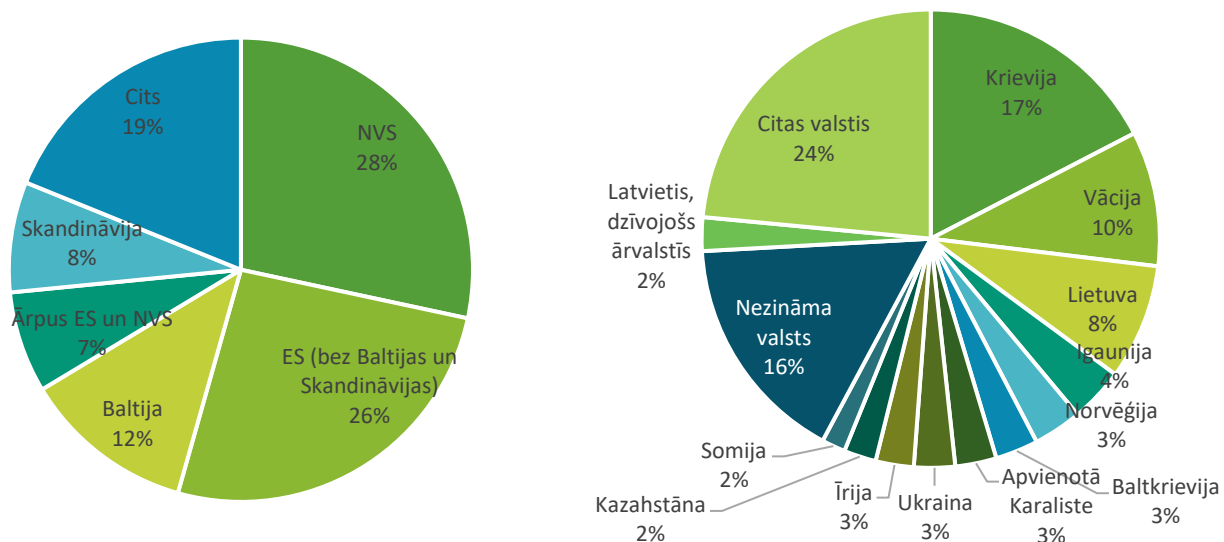
Izvērtējums tika veikts laika posmā no 2021.gada 11.februāra līdz 2021.gada 20.maijam, laikā, kad vēl turpinājās Covid-19 pandēmijas ierobežojumi un medicīnas tūrisma darbība arī bija ierobežota, līdz ar to situācija var mainīties atkarībā no ierobežojuma ilguma un situācijas tālākās attīstības.

1. Latvijas ienākošais medicīnas pakalpojumu tūrisms

Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisms ir ietverts veselības aprūpes pakalpojumu eksporta attīstības plānā 2019. – 2023. gadam,³ tādējādi norādot, ka medicīnas tūrisms ir svarīga Latvijas ekonomikas sastāvdaļa. Medicīnas tūrisms ir arī viena no tūrisma jomām, kas ir nozīmīga Latvijas ekonomikā. 2014. un 2015.gadā medicīnas tūristu skaits bija 25-30 tūkstoši tūristu, kas Latvijā iztērēja ap 16-17 miljonus EUR⁴. Līdzīgi arī 2017.gadā bija 21 tūkstoši tūristu no 59% no visiem LVTK biedriem, kuri kopumā apgrozīja 8 miljonus EUR. Kopumā visvairāk medicīnas tūristu bija no Krievijas un Baltkrievijas, kam seko Vācija, Lielbritānija un Ukraina. 2019.gadā pēc oficiālās statistikas medicīnas tūristu skaits bija 15 366 pacienti, taču SPKC esošie apkoptie dati neietver visus ārstniecības iestāžu datus, kuri apkalpo medicīnas tūristus Latvijā un dati tiek precizēti, tomēr tā ir jaunākā, kopējo tendenču pa valstīm atspoguļojošā informācija.⁵ Tomēr jānorāda, ka medicīnas tūristu kopējais apjoms un to atstātais finansiālais pienesums laika gaitā ir krities.

2019.gadā visvairāk Latvijas medicīnas tūrisma izmantoja 28% NVS medicīnas tūristi, ar pacientiem no Krievijas, kas bija visvairāk piesaistītie klienti vispār Latvijā, tāpat arī nozīmīgs pacientu skaits bija no Baltkrievijas un Ukrainas. Medicīnas tūrisma pieprasījumu Latvijā no Skandināvijas izmantoja 7% no visiem pacientiem, kur norvēģi bija visaktīvākie pakalpojumu izmantotāji. 12% no visiem pacientiem bija citu Baltijas valstu iedzīvotāji, no Lietuvas nedaudz vairāk 1254 pacienti, kamēr no Igaunijas uz pusi mazāk – 589, tomēr abas valstis bija individuāli arī kā top 3 un top 4 pārstāvētās valstis. No Eiropas Savienības, neieskatot Baltiju un Skandināviju un ieskaitot Lielbritāniju, veidoja 26% no visiem medicīnas tūristiem. Statistikas priekšgalā Vācija kā otrā aktīvākā valsts kopumā pēc Krievijas ar 1465 pacientiem 2019.gadā. Ārpus ES un NVS bija 7% no visiem pacientiem, no kuriem visaktīvākās bija Izraēla un ASV ar vairāk nekā 200 pacientiem 2019.gadā. Tomēr jānorāda, ka 16% no pacientiem bija nezināma valsts, tāpat arī daļa pacientu ir latvieši, kas dzīvo ārvalstīs, kas tiek atzīmēti atsevišķi statistikā (Attēls 3).

Attēls 3. Latvijas medicīnas tūrisma apmeklētāju valstis 2019.gadā. Grafikā pa kreisi, dalījums pa reģioniem, un grafikā pa labi, dalījums pa lielākajām valstīm

Kopumā pacienti pavadīja 53 696 dienas Latvijā, kas vidēji uz vienu pacientu ir 3,5 dienas, kur pacienti no NVS un ES (bez Baltijas un Skandināvijas) pavadīja visvairāk laika Latvijā – vidēji 4,7 dienas, pacienti ārpus ES un NVS – vidēji 3,5 dienas un Baltijas un Skandināvijas pacienti – vidēji 2,1 un 2,3 dienas,

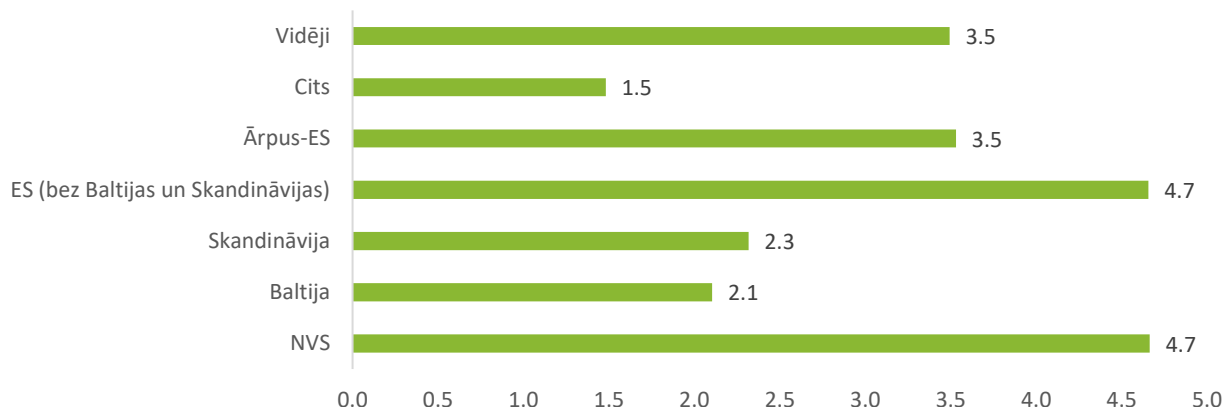
³ Par veselības aprūpes pakalpojumu eksporta attīstības plānu 2019.-2023. gadam. Pieejams - <https://likumi.lv/ta/id/305413-par-veselibas-aprupes-pakalpojumu-eksporta-attistibas-planu-20192023-gadam>

⁴ Medicīnas tūrisms Latvijā, pieejams - https://www.lps.lv/uploads/docs_module/Medic%C4%ABnas%20t%C5%ABrisms%20Latvij%C4%81.pdf

⁵ SPKC esošie apkoptie dati neietver visus ārstniecības iestāžu datus, kuri apkalpo med.tūristus Latvijā, jo dati tiek precizēti, tomēr apkopo lielu daļu tirgu un var tikt uzskatīti, ka atspoguļo Latvijas situāciju. Publiski pieejami - https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Medicinas_turisms/?tablelist=true

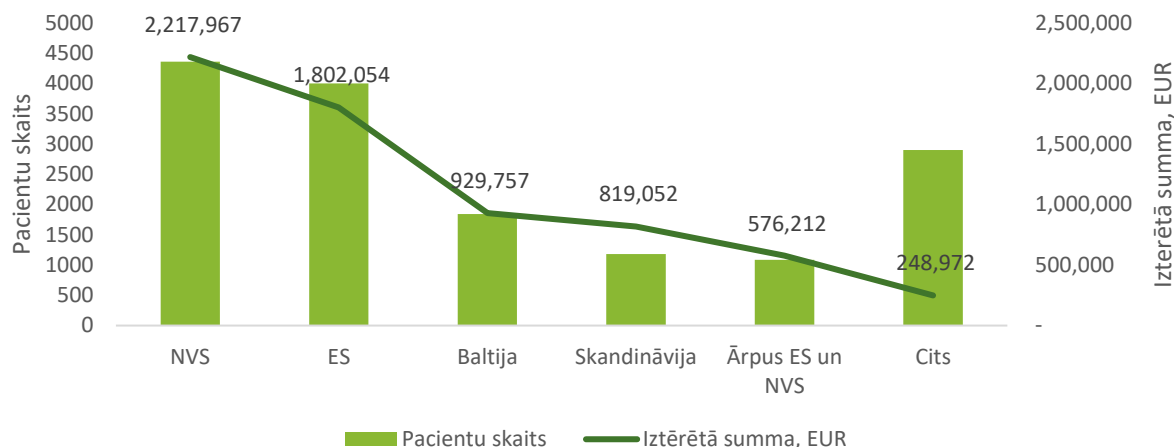
kamēr neskaidro pacientu medicīnas procedūras lielākoties bija īsākas medicīnas procedūras ar vienu - divu dienu palikšanu (Attēls 4).

Attēls 4. Vidējais pavadītais dienu skaits kā medicīnas tūristam 2019.gadā, dalījuma pa pacientu pārstāvētajiem reģioniem⁶

2019.gadā medicīnas tūrisma pakalpojumos tika kopumā samaksāti 6,5 miljoni EUR, lai gan tas ir salīdzinoši ievērojami mazāk kā 2014. un 2015.gadā norādītie 16-17 miljoni EUR ienākumi.⁷ Liela daļa no ienākumu atšķirībām ir skaidrojama, ka daļa no statistikas datiem netika atjaunota un iesniegta no medicīnas tūrisma piegādātājiem. Tomēr iztērētā summa medicīnas pakalpojumos ir līdzvērtīga pacientu skaitam, un vidēji 2019.gadā katrs pacients iztērēja 430 EUR par pakalpojumu. Skandināvi tērēja gandrīz divas reizes vairāk jeb gandrīz 700 EUR, kamēr nezināmas izcelsmes pacienti vismazāko apjomu – vidēji 86 EUR. Gandrīz pusi (48%) no iztērētā apjoma veidoja stacionārie pakalpojumi, trešdaļu – ambulatorie un atlikušie 20% - dienas (Attēls 5).

Attēls 5. Pacientu skaits un to iztērētā maksa par medicīnas tūrisma pakalpojumiem (EUR) 2019.gadā pa pacientu pārstāvētajiem ģeogrāfiskajiem reģioniem⁸

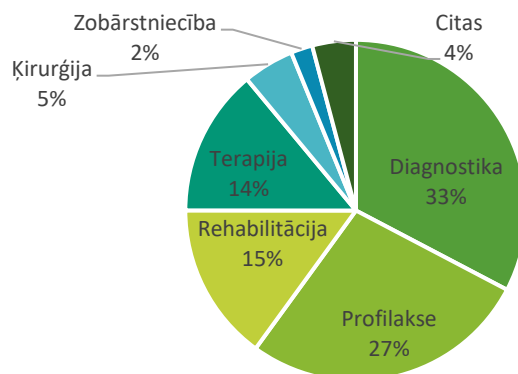
15366 pacientiem tika veiktas 19 246 manipulācijas, no kurām 33% iekļāva diagnostiku, 27% - profilaktiskās aktivitātes, 15% - rehabilitāciju, 14% - terapiju, kamēr 5% - ķirurģiju. 2% bija zobārstniecībām, kā arī bija vēl citas aktivitātes, kuru kopējais skaits bija mazāks nekā 2%.

⁶ SPKC dati. Publiski pieejami - https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Medicinas_turisms/?tablelist=true

⁷ https://www.lps.lv/uploads/docs_module/Medic%C4%ABnas%20t%C5%ABrisms%20Latvij%C4%81.pdf

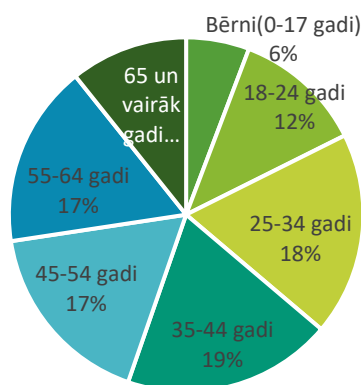
⁸ SPKC dati. Publiski pieejami - https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Medicinas_turisms/?tablelist=true

Attēls 6. Manipulāciju skaits pēc pakalpojuma veida 2019.gadā⁹

Kopumā lielākoties medicīnas pakalpojumus izmantoja darbspējīgie iedzīvotāji vecumā no 25 līdz 64 gadiem līdzīgās daļās, nedaudz mazāk izmantoja pakalpojumus bērni, un arī pensijas vecuma pacienti, tāpat nedaudz mazāk arī jaunieši 18-24 gadu vecumā (Attēls 7).

Attēls 7. Medicīnas tūristu pacientu sadalījums pēc vecuma¹⁰

Kopumā no izvērtējumā izskatītajām mērķa valstīm, visvairāk pacientu ieradās no Norvēģijas – 527 pacienti, kam seko Lielbritānija ar 447 pacientiem, Īrija ar 413 pacientiem un Somija ar 257 pacientiem. Vismazāk laika medicīnas iestādēs pavadīja īri, kuri tur vidēji palika 1,4 dienas, kamēr norvēģi un briti vidēji 2,4 dienas. Lai gan visvairāk pacientu bija no Norvēģijas, vidējā iztērētā summa par medicīnas pakalpojumiem bija vien 327 EUR, līdzīgi ap 300 EUR bija arī somu pacientiem, tajā pašā laikā īri un briti vidēji medicīnas pakalpojumiem tērēja jau ap 1000 EUR, kur briti izvēlējās dārgākas procedūras. Arī kopējo veikto manipulāciju skaits britiem bija visaugstākais. Kopumā trešdaļa no manipulācijām bija diagnostika, otra trešdaļa – profilakse, 15% pacientu – ķirurģija. Puse no somiem un britiem veica diagnostiku, kamēr īriem – 56% izvēlējās turpināt ar profilaksi, kamēr trešdaļa norvēģu uzreiz ķērās pie ķirurģiskas iejaukšanās. Zobārstu apmeklēja 27 briti un 20 norvēģi, plastisko ķirurģiju izmantoja 33 briti un 11 īri, kamēr estētisko medicīnu - 22 norvēģi un 14 īri (Tabula 3).

Tabula 3. Medicīnas tūristu statistika no izvērtējumā izskatītajām mērķa valstīm 2019.gadā¹¹

Valsts	Pacientu skaits	Pavadīto dienu skaits	Pacienta pavadīto dienu skaits	Iztērētā summa, EUR	Summa par pacientu, EUR	Veikto manipulāciju skaits	% no kopējā manipulāciju skaita, kur veikta:		
							Diagnostika	profilakse	ķirurģija
Somija	257	487	1,9	75 245	293	329	42%	33%	3%
Īrija	413	572	1,4	379 211	918	528	23%	56%	4%
Norvēģija	527	1 247	2,4	172 544	327	668	14%	31%	34%
Lielbritānija	447	1 056	2,4	488 425	1 093	801	48%	6%	13%
Kopā:	1 644	3 362	2,0	1 115 425	678	2 326	32%	28%	15%

⁹ SPKC dati. Publiski pieejami - https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Medicinas_turisms/?tablelist=true

¹⁰ SPKC dati. Publiski pieejami - https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Medicinas_turisms/?tablelist=true

¹¹ SPKC dati. Publiski pieejami - https://statistika.spkc.gov.lv/pxweb/lv/Health/Health__Medicinas_turisms/?tablelist=true

Kopumā norvēģi Latvijā vairāk meklē stomatoloģijas, bariatrijas, acu redzes korekcijas, plastiskā ķirurģija, arī fleboloģijas jeb kāju vēnu ārstēšanas, arī neauglības ārstēšanas pakalpojumus. Briti un īri uz Latviju labot zobus, likt zobu implantus, veikt plastisko ķirurģiju. Arī bariatrija ir viens no segmentiem, kuru dēļ brauc uz Latvijas klīnikām un izmanto medicīnas pakalpojumus. Unikāls piedāvājums ir arī onkoloģija, kuru īsteno ar kibernazi, īpaši prostatas vēža ārstēšanā.

Lai gan Latvija ir spējīga piedāvāt plašu medicīnas tūrisma pakalpojumu klāstu, un Latvijas veselības tūrisma klastera mājaslapā ir norādīti 23 medicīnas disciplīnas, tomēr uzsvars tiek likts uz 10 nozīmīgākajiem un populārākajiem pakalpojumiem¹²:

1. Diagnostika (pirms operācijām veic vēl vienu diagnosticēšanu).
2. Stomatoloģija.
3. Bariatrija.
4. Plastiskā ķirurģija.
5. Kataraktas ekstrakcijas operācija, antiglaukomas operācijas, radzenes tranplantācijas operācijas, redzes korekcijas operācijas – redzes lāzerkorekcija un redzes korekcija ar intraokulāras lēcas implantu.
6. Onkoloģija. Diagnostika. Vēža ārstēšana ar kibernazi.
7. Neauglības diagnostika un ārstēšana (gan vīriešiem gan sievietēm). Mākslīgā apaugļošana.
8. Fleboloģija (kāju vēnu ārstēšana).
9. Traumatoloģija un ortopēdija (endoprotezēšana).
10. Pēc operāciju rehabilitācija.

Izvērtējot medicīnas pakalpojumu cenas dažādās valstīs, tad kopumā cenu atšķirības Norvēģijā un Lielbritānijā, salīdzinot ar Latviju, ir ievērojamas, vidēji tās ir 2-3 reizes lētākas dažādām procedūrām. Tajā pašā laikā salīdzinot cenas ar citām Baltijas valstīm, cenu starpība ir salīdzinoši neliela. Acu lāzerķirurģijas operācijas ir lētākas Igaunijā, kamēr kataraktas operācijas ir lētākas Latvijā, gūžas locītavas protezēšana ir viszemākā Igaunijā, taču visdārgākā Latvijā. Tikai Latvijā ir pieejama cyberknife radiokirurģija. Tādējādi kopumā visās 3 Baltijas valstīs medicīnas tūrisma piedāvājuma ziņā ir salīdzinoši līdzīgas, ar nelieliem izņēmumiem. Tāpat arī Polijas un Ungārijas valstu piedāvājums ir salīdzinoši līdzvērtīgs (Tabula 4).

Tabula 4. Atsevišķi izvēlētu medicīnisko procedūru cenas dažādās valstīs 2020.gadā, EUR¹³

Valstis	Zoba implants	Kunģa apsiešanas (šuntēšanas) operācija	Acu lāzerķirurģijas (lasik) (abas acis)	Kataraktas operācija (viena acs)	Gūžas locītavas protezēšana	Cyberknife radiokirurģija	IVF (in Vitro Fertilization) procedūra	Rinoplastika
Latvija	650	6 500	1 200	730	5 600	7 500	2 000	2 400
Lietuva	650	6 500	1 000	800	5 200	-	1 800	2 000
Igaunija	700	6 500	1 500	1 200	4 500	-	2 000	2 500
Ukraina	650		1 000	700	4 500	6 000	2 200	1 700
Polija	800	6 500	1 600	1 100	5 800	8 000	2 000	1 600
Ungārija	700	8 000	1 400	950	4 400	-	1 700	1 800
Norvēģija	1 500	13 000	3 000	2 700	12 000	-	3 500	3 000
Lielbritānija	2 000	12 000	3 500	3 000	13 000	15 000	4 500	4 500

Ja attiecīgajām mērķa valstīm nav papildus informācija vai piesaiste kādai no potenciālajām medicīnas tūrisma mērķa valstīm, tad cena nav noteicošais izšķirošais faktors, kas noteiktu tieši izvēli starp medicīnas tūrisma piedāvājumu, jo tās ir ļoti līdzvērtīgas. Tālāk izšķirošais faktors būtu klīniku novietojums un pieejamība, dakteru pieredze līdzīgu procedūru veikšanā, infekciju rādītājs, papildus pakalpojumu pieejamība, u.c. aspekti, kas noteiktu apjomu, atkarībā no piedāvājuma, mārketinga informācijas, vizuālā informācijas materiāla un pacienta vēlmēm.

Izvērtējot arī citu valstu pieredzi, tiek norādīts, ka Lietuva ir investējusi medicīnas tūrisma piedāvājuma izveidē un ārstniecības iestāžu sadarbībā, lai nodrošinātu kvalitatīvu piedāvājumu. Latvijas medicīnas tūrisma piedāvājums ir bijis sadrumstalots 2017.gadā, un Latvijas Veselības tūrisma klasteris ir risinājis

¹² Informācija iegūta no Latvijas veselības tūrisma klastera 2021.gada 11.februārī

¹³ Health Travel Latvia, pieejams - <https://healthtravellatvia.lv/wp-content/uploads/2020/10/Slaidis1-1.jpg>

veselības aprūpes sadarbības iespējas, izveidojot mājaslapu 2018.gada aprīlī, vienkopus apkopojot informāciju par veselības aprūpes pakalpojumiem. Izvērtējot Latvijas piedāvājumu, Latvijas piedāvāto pakalpojumu ziņā Latvija maz atšķiras no citām Eiropas valstīm, jo starp populārākajiem un reklamētākajiem ir zobārstniecība, diagnostika, plastiskā ķirurģija, acu ārstniecība un estētiskā dermatoloģija.¹⁴

Tāpat arī Polija un Ungārija ir spēcīgas medicīnas tūrisma klientu piesaistē, un ir veiksmīgi piesaistījuši ārvalstu klientus saviem veselības aprūpes pakalpojumiem. Attiecīgi Latvijai ir nepieciešams konkurēt citu valstu vidū ar savu piedāvājumu.

Kā viens no šķēršļiem 2017.gada Ministru Kabineta informatīvajā ziņojumā ir norādīts, ka vairāk speciālistiem ir jāapgūst angļu valoda, lai varētu piedāvāt pakalpojumus ārvalstu klientiem, un tas ir īpaši nozīmīgi arī izvēlētajām mērķa valstīm, kurās angļu valoda ir dzimtā. Tajā pašā laikā liela atšķirība Latvijas situācijā ir, ka liela daļa no ārstiem brīvi pārvalda arī krievu valodu, tādējādi ir iespējams sniegt pakalpojumus NVS valstīs kā Krievija, Ukraina, Baltkrievija, Kazahstāna, u.c.

Kopumā laika gaitā medicīnas tūristu kopējais apjoms un to atstātais finansiālais pienesums ir krities, un ja 2014. gadā tie bija 16-17 miljoni EUR, tad 2019.gadā tie oficiāli ir vien 6 miljoni EUR.

¹⁴ Informatīvais ziņojums "Par veselības tūrisma attīstības veicināšanas iespējām", 16.08.2017. Pieejams - <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40433316>

2. Veselības aprūpes sistēmas 4 izvēlētajās mērķa valstīs

Tālāk tiek apskatīta katra no četrām izvēlētajām mērķa valstīm, apzinot tās veselības aprūpes sistēmas un brīvprātīgās veselības apdrošināšanas sistēmas.

2.1. VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMA SOMIJĀ

Pēc Eiropas Veselības pakalpojumu ņēmēju 2018.gada indeksa, Somija ir 6.vietā Eiropā pēc piedāvātās veselības aprūpes sistēmas. Somijā publiski ir pieejama veselības aprūpe, kas ir arī izdevīga. Pēc dažiem pakalpojumiem ir pagarš gaidīšanas laiks, īpaši tiem pakalpojumiem, kas uzskatāmi kā komfortam nepieciešami kā kataraktas ķirurģija un zobārstniecība. Iedzīvotāju privātais maksājums par medicīnas pakalpojumiem, kā arī recepšu medikamentiem, ir ievērojami lielāks nekā ziemeļvalstu kaimiņiem.¹⁵

2017.gadā kopumā no visiem veselības aprūpes izdevumiem 61,6% sedz valsts, 13,5% sedz obligātā veselības apdrošināšana, 1,9% - brīvprātīgā veselības apdrošināšana, 2,8% - citi fondi un 20,2% - iedzīvotāju personīgie izdevumi (out-of-pocket).¹⁶

2.1.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā

Organizatoriskās atbildības ziņā veselības aprūpes sistēmu Somijā var iedalīt trīs kategorijās^{17 18}:

- 1) Valsts nodrošinātie veselības aprūpes pakalpojumi;
- 2) Darba devēju nodrošinātā arodveselības aprūpe;
- 3) Privāto veselības aprūpes iestāžu pakalpojumi.

Valsts nodrošinātos veselības aprūpes pakalpojumus Somijā nodrošina pašvaldības, kurām lielāko daļu nepieciešamā finansējuma piešķir no valsts budžeta, taču daļu – arī no attiecīgās pašvaldības budžeta. Lielāko daļu no pakalpojumiem īsteno sabiedriskie pakalpojumu sniedzēji, tādi kā publiskie veselības aprūpes centri un slimnīcas, taču aptuveni 1/10 daļa tiek nodota privātajiem pakalpojumu sniedzējiem kā apakšuzņēmējiem. Somijā primārā veselības aprūpe galvenokārt ir pieejama veselības aprūpes centros, savukārt specializētā medicīniskā aprūpe, kā arī neatliekamās palīdzības pakalpojumi – slimnīcās. Ārsti, kas strādā veselības aprūpes centros, parasti ir ģimenes ārsti, kuri var sniegt nosūtījumus pie ārstiem-speciālistiem, kuri strādā slimnīcās. Somijā iedzīvotāji var brīvi izvēlēties, kur izmantot veselības aprūpes pakalpojumus – viņiem nav jāizmanto tuvākais veselības centrs, taču savu izvēli var mainīt ne biežāk kā reizi gadā.

Valsts nodrošinātā veselības aprūpe, ko Somijā ir tiesības izmantot visiem valstī dzīvojošajiem, ietver sekojošus pakalpojumus:

- Veselības veicināšanas pakalpojumus un slimību profilaksi, kā arī aprūpi un rehabilitāciju;
- Neatliekamās palīdzības un dežūras dienesta pakalpojumus;
- Vizītes pie ārstiem, zobārstiem un medmāsām;
- Veselības aprūpes pakalpojumus slimnīcās;
- Veselības aprūpes pakalpojumus mājās;

¹⁵ ECHI Consumer Index 2018. Pieejams - <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

¹⁶ Eurostat, Pieejams - [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_\(%25_of_current_healthcare_expenditure\)_SPS20.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_(%25_of_current_healthcare_expenditure)_SPS20.png)

¹⁷ Nordic Healthcare Group. Terveyspalvelualan liitto Suomen terveydenhuollon palvelujärjestelmä ja Rahavirrat. Pieejams: <https://hyvinvointila.fi/wp-content/uploads/2016/12/2015-10-15-TPL-Suomen-terveydenhuollon-palveluj%C3%A4rjestelm%C3%A4-ja-rahavirrat.pdf>

¹⁸ OECD. Finland: Country Health Profile 2019. Pieejams: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/20656739-en.pdf>

- Mātes un bērna veselības aprūpes pakalpojumus;
- Skolēnu un studentu veselības aprūpes pakalpojumus;
- Vakcinācijas;
- Garīgās veselības pakalpojumus.

Arodveselības aprūpes pakalpojumus nodrošina darba devēji saviem darbiniekiem, kur aptuveni 2/3 no finansējuma piešķir darbiniekiem, bet pārējo daļu – likumā noteiktajiem preventīvajiem dienestiem. Lielāko daļu arodveselības aprūpes pakalpojumu darba devēji iegādājas no privātajiem pakalpojumu sniedzējiem, bet darba devēji – pašvaldības galvenokārt tos iegādājas no sabiedriskajiem pakalpojumu sniedzējiem. Tikai neliela daļa darba devēju paši organizē arodveselības aprūpes pakalpojumus.

Privātos veselības aprūpes pakalpojumus sniedz privātās veselības aprūpes iestādes un individuālie speciālisti. Lielāko daļu finansējuma privātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem sedz mājsaimniecības “no kabatas”, daļu – no BVA shēmām, bet daļu subsidē Somijas valsts caur nacionālo sociālās apdrošināšanas iestādi Kela (Kansaneläkelaitos), kas iedzīvotājiem daļēji atlīdzina medicīniskos izdevumus par noteiktiem pakalpojumiem, piemēram, par vizītēm pie ārstiem-speciālistiem, izmeklējumiem un ārstēšanas pasākumiem¹⁹. Caur Kela tiek subsidēta aptuveni 1/5 daļa no kopējiem privātās veselības aprūpes pakalpojumu izdevumiem. Kopumā Kela 2019.gadā izmaksāja 14,893 miljonus EUR, no kuriem lielākā izmaksa bija obligātās veselības apdrošināšanas izdevumi – 4,289 miljoni EUR jeb 28,8%²⁰.

Somijas veselības apdrošināšanas likumā²¹ ir noteikts, ka no valsts puses tiek kompensētas šādas veselības aprūpes pakalpojumu izmaksas²²:

- zāles un krēmi, ja to ir izrakstījis pilnvarots veselības aprūpes speciālists, un klīniskas barības vielas, ko ir parakstījis ārsts smagas vai ilgstošas slimības ārstēšanai.
- Maksa par aptiekas pakalpojumiem, ja zāles tiek sadalītas atsevišķās devās.
- Privāto ārstu pakalpojumi
- Privātie zobārstniecības pakalpojumi
- Diagnostika, izmeklējumi un ārstēšanās, ko ir izrakstījis privātā sektora ārsts vai zobārsts un kas tiek veikts privātajā sektorā
- ceļa un nakšņošanas izmaksas, kas ir saistītas ar slimību.

Tādējādi Somijas iedzīvotājiem tiek daļēji atlīdzināti medicīniskie izdevumi par noteiktiem pakalpojumiem arī privātajās veselības aprūpes iestādēs, piemēram, par vizītēm pie ārstiem-speciālistiem, izmeklējumiem un ārstēšanas pasākumiem. Kela atmaksā tikai tos medicīnas pakalpojumus, kas ir veikti Eiropas Savienībā, Eiropas Ekonomiskās zonas valstīs vai Šveicē sešu mēnešu laikā no pakalpojuma sniegšanas datuma. Norādītās izmaksas netiek segtas pilnībā, bet gan daļēji, piemēram, par diagnostiku, kas tiek veikta privātajā sektorā ar ārstu nosūtījumu, tiek atmaksāti 75% no izdevumiem, kas ir virs 13,46 EUR. Par stomatoloģijas pakalpojumiem tiek atmaksāti vienreiz gadā veiktie privātās zobārstniecības apmeklējums, ja tas nepieciešams ar citas slimības (ne zobu) ārstēšanai, tomēr neiekļauj zobu estētiskās procedūras un zobu tehnoloģijas izdevumus.²³

2.1.1.1. Izejošā Somijas medicīnas tūrisma pakalpojumu tirgus

Kela ir Somijas atbildīgā iestāde, kas nodrošina ES Pārrobežu Direktīvas (2011/24/ES) “Par pacientu tiesību piemērošanu veselības aprūpē” informāciju un darbību. Somija atsevišķi nav uzlikusi nekādus

¹⁹ Kela. Reimbursements for medical expenses. Pieejams: <https://www.kela.fi/web/en/medical-expenses>

²⁰ Kela, pieejams - https://www.kela.fi/web/en/statistical-publications_statistical-yearbook

²¹ Somijas Veselības apdrošināšanas likums angliiski. Pieejams - https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2004/en20041224_20110911.pdf

²² Kela, pieejams - <https://www.kela.fi/web/en/description-of-benefit14#year--107>

²³ Kela, pieejams: <https://www.kela.fi/web/en/medical-treatment-in-international-situations-medical-treatment-abroad>

ierobežojumus, ka kādi no pakalpojumiem nav pieejami vietējiem iedzīvotājiem ārvalstīs. Tiek norādīts, ka visi medicīnas pakalpojumi, kuri ir pieejami Somijā, tie arī ir pieejami citās ES valstīs²⁴. Ir iespējams sākotnēju izdevumu apstiprinājumu, un tas tiek sniegts, ja tam ir medicīniski pamatots, iekļaujas Somijas veselības apdrošināšanas segtajos pakalpojumos, kā arī tas nav pieejams Somijā medicīniski pamatotā laika posmā.²⁵

Somi var bez nekādiem valstiskiem apstiprinājumiem izmantot medicīnas pakalpojumus ārpus savas mītnes zemes, taču iepriekšējo atļauju ir nepieciešams pieprasīt saistībā ar grūtniecību, dzemdniecību, acu slimībām un onkoloģiju. No 2015.gada līdz 2019.gadam vidēji gadā tiek iesniegti 200 šādi pieprasījumi, no kuriem puse tiek apstiprināti. Lielākoties atļaujas tiek izsniegtas uz Igauniju, Zviedriju,²⁶ Vāciju un Spāniju, un lielākoties saistītas ar slimībām, kas netiek ārstētas Somijā. Ceļojumiem somi ir iecienījuši doties uz Igauniju, Spāniju, Horvātiju, Portugāli un Ungāriju.²⁷ Kela oficiālajā mājaslapā ir pieejami piemēri no zobārstniecības pakalpojuma saņemšanas Igaunijā un dvīņu grūtniecības aprūpe Vācijā²⁸, kā arī informācija par valsts veselības aprūpes sistēmām dažādās Eiropas valstīs, tai skaitā arī par Latviju, sniedzot ieskatu par Nacionālo veselības dienestu, ne par medicīnas tūrisma pakalpojumiem, kas ir pieejami Latvijā²⁹. Papildus Kela ir izveidojusi atsevišķu mājaslapu klientiem, lai dalītos ar dažādiem ieskatiem un informāciju, tai skaitā ir pieejama informācija par ES Pārrobežu Direktīvas piedāvātajām iespējām. 2016.gada rakstā ir stāsts par sievieti no Somijas, kas zobu ārstēšanu veic Igaunijā jau 10 gadus, un kā norāda, tad cenas Igaunijā ir pieaugušas, tajā pašā laikā tās vēl aizvien ir lētākas nekā Somijā.³⁰

ES veidotajā barometrā 2015.gadā, izvērtējot, kāpēc eiropieši neizmanto ES Pārrobežu Direktīvas iespējas, tad 78% no somiem norādīja, ka ir apmierināti ar valstī pieejamajiem pakalpojumiem. Tāpat arī 53% somi norādīja, ka ir ērtāk saņemt pakalpojumus netālu no mājām, kā arī 25% no somiem norādīja, ka valodas barjera ir viens no iemesliem, kāpēc netiek izmantoti medicīnas tūrisma pakalpojumi.³¹ Citi pētījumi nav tikuši veikti Somijā šajā jomā, tomēr interese par medicīnas tūrismu ir salīdzinoši zema Somijā, jo tikai 17% no somiem izrādīja interesi ceļot uz citu ES valsti, lai saņemtu medicīnas tūrisma pakalpojumus.³² Kā nozīmīgākie iemesli, kāpēc somi izmanto medicīnas tūrismu ir zemākas cenas un ātrāka pakalpojumu pieejamība.³³

Izvērtējot pieejamo informāciju nepieciešams ņemt vērā, ka izejošā medicīnas tūrisma statistika ir daļēji pieejama, izvērtējot Kela pieejamās prezentācijas par tematu, tajā pašā laikā, lai gan statistika tiek apkopota gada ietvaros, ne vienmēr attiecīgajā gadā tiek arī oficiāli iesniegts pārskats, jo pēc pakalpojuma saņemšanas ārvalstīs, iedzīvotāji 6 mēnešu laikā var iesniegt dokumentus, tādējādi ne visa attiecīgā informācija ir pieejama attiecīgajā gadā. Tāpat arī ir iespējams, ka daļa no somiem nemaz neatgūst medicīnas izdevumus no ārvalstīm, ja neiesniedz pieprasījumu Kela. Tāpat arī lēmumu skaits atspoguļo pieteikumu skaitu Kelā, kas var iekļaut vienu vai vairākas procedūras, pakalpojumus, medicīnu un ceļošanu.³⁴

Izejošā medicīnas tūrisma skaits jeb lēmumu skaits apjoms Somijā ir krities par trešdaļu (32%) divu gadu laikā no 22 tūkstošiem 2017.gadā uz 15 tūkstošiem 2019.gadā, tādējādi interese par medicīnas tūrismu ir ievērojami samazinājusies ar virzienu uz ES, Eiropas ekonomiskajā zonā un Šveicē. Praktiski visos Kela piedāvātajos dalījumos ir novērojams līdzvērtīgs kritums, izņemot zālēm, kurām ir vērojams 2% pieaugums, kas noteikti vairāk ir saistīts ar pēkšņas slimības izdevumiem, nevis ar medicīnas tūrismu

²⁴ Kela, pieejams - <https://www.eu-terveydenhoito.fi/hoitoon-suomesta-ulkomailla/>

²⁵ Etlehti, pieejams - https://www.ettlehti.fi/artikkelit/terveys/rajat_yliittava_terveydenhuolto_35_kysymysta_ja_vastausta

²⁶ Kela, pieejams - <https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

²⁷ <https://sosiaalivakuutus.fi/naissa-tilanteissa-suomesta-hakeudutaan-hoitoon-toiseen-eu-maahan/?fbclid=IwAR1ieabUDF82bkdiL5roho8WkGPrH3FZSGiGL8e9r1svxQEo2NiBsY7LhC4>

²⁸ Pieejams - <https://www.eu-terveydenhoito.fi/hoitoon-suomesta-ulkomailla/>

²⁹ Valstu informācija, <https://www.eu-terveydenhoito.fi/terveyspalvelut-ulkomailla/maakohtaista-tietoa-terveyspalveluista/latvia/>

³⁰ Kela, pieejams - <https://elamassa.fi/terveys/haluatko-hoitoon-ulkomailla-muista-nama-asiat/>

³¹ EU Special Eurobarometer, 2015.gads, pieejams - https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_425_en.pdf

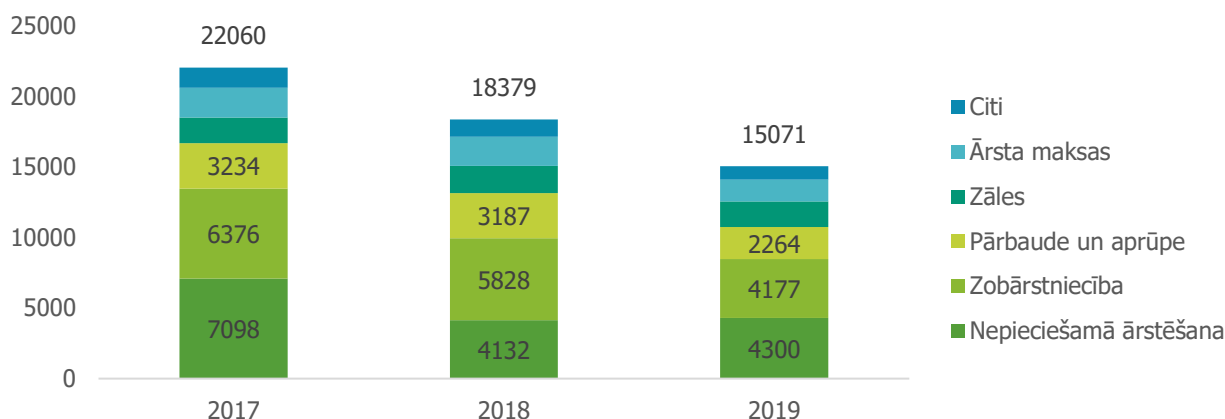
³² Personīga intervija ar Kela pārstāvjiem, 2021.gada 18.martā

³³ Neurologu asociācija. Pieejams - <https://neuroliitto.fi/rajatonta-hoitoa/>

³⁴ Personīga intervija ar Kela pārstāvjiem, 2021.gada 18.martā

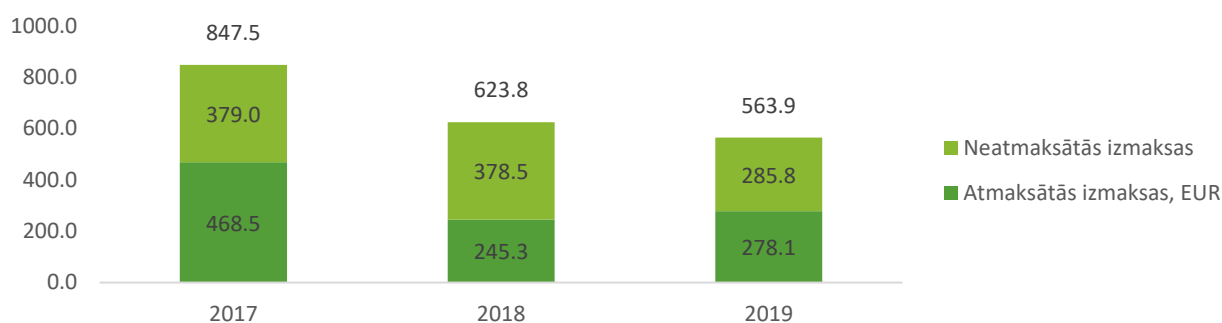
(Attēls 8).³⁵ Dalījums pa lēmumu skaitiem ir veidots izejot no Somijas veselības apdrošināšanas likuma pa noteiktajām kategorijām – nepieciešamā ārstēšana, zobārstniecība, utt. Pārskatā iekļaujas gan pakalpojumi, kuriem ir saņemts sākotnējais apstiprinājums, gan arī medicīnas tūrisma pakalpojumi. Detalizētāks dalījums pa izmantotajām procedūrām ārvalstīs nav pieejams.³⁶ Tomēr kā norāda Veselības un Labklājības ministrija, tad lielākoties medicīnas izmaksas ārvalstīs ir saistītas ar negaidītām veselības problēmām, kad dodas ceļojot uz ārvalstīm.³⁷

Attēls 8. Lēmumu skaits medicīniskajām izmaksām (pēkšņa slimība un medicīnas tūrisms), ES, Eiropas ekonomiskajā zonā un Šveicē, skaits³⁸

Attiecīgi līdzīgi kritumi ir arī iedzīvotāju kopējās izmaksās par medicīnas tūrisma un atmaksātājās izmaksās. Kopējās izmaksas saruka no 847.5 miljoniem EUR 2017.gadā uz 563,9 miljoniem EUR 2019.gadā. Lielāks kritums bija atmaksātajos izdevumos (41%) divu gadu laikā. Tāpat arī proporcija starp apmaksātajiem un neatmaksātajiem pakalpojumiem ir mainījusies šo apskatīto 3 gadu laikā, ja tā bija 55% 2017.gadā, tad samazinājās uz 39% 2018.gadā un atkal palielinājās uz 49% 2019.gadā. (Attēls 9)

Attēls 9. Kopējās izmaksas (atmaksātās un neatmaksātās) par medicīnas pakalpojumiem (pēkšņa slimība un medicīnas tūrisms), kas veikti ES, Eiropas ekonomiskajā zonā un Šveicē, miljoni EUR³⁹

Kopumā vispieprasītākā valsts medicīnas tūrismā ir Igaunija, veidojot 2 miljonus EUR no kopējā izmaksu apjoma, tam seko Spānija, Ungārija. Visos parametros apjomi ir krituši, tomēr vislielākais apjoma kritums ir Vācijai, kurai no 2018.gada 486 tūkstošu EUR kopējām izmaksām 2019.gadā ir palikušas vien 99 tūkstoši EUR, tāpat arī Beļģija 2019.gadā ir izcīnījusi 5.vietu, kamēr Zviedrijai Top 5 valstis ir bijis jāatstāj (Tabula 5). Ja kopumā tiek atmaksātas ap 30-50% no izmaksām (Attēls 9), tad ar medicīnas tūrisma saistītajiem pakalpojumiem, kopumā no visām izmaksām tiek atmaksāti vidēji 2-14% (Tabula 5) jeb neliela daļa no izdevumiem. Tādēļ ir iespējams, ka aizvien mazāk tiek iesniegti pieteikumi Kela par medicīnas pakalpojumu izmaksām ārvalstīs.

³⁵ Kela, pieejams - <https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

³⁶ Personīga intervija ar Kela pārstāvjiem, 2021.gada 18.martā

³⁷ <https://sosiaalivakuutus.fi/naissa-tilanteissa-suomesta-hakeudutaan-hoitoon-toiseen-eu-maahan/?fbclid=IwAR1ieabUDF82bkdlL5roho8WkGPrH3FZSGiGL8e9r1svxQEo2NiBsY7LhC4>

³⁸ Kela, pieejams - <https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

³⁹ Kela, pieejams - <https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

Tabula 5. Medicīnas pakalpojumu izmaksas un to atmaksātās izmaksas Eiropā 2019. un 2018.gadā⁴⁰

Valsts	2019.gads			2018.gads		
	Kopējās izmaksas, EUR	Atmaksātās izmaksas, EUR	Atmaksātie % no kopējām izmaksām	Kopējās izmaksas, EUR	Atmaksātās izmaksas, EUR	Atmaksātie % no kopējām izmaksām
Igaunija	2 033 000	283 000	14%	2 581 000	371 000	14%
Spānija	289 000	27 000	9%	485 000	14 000	3%
Ungārija	152 000	6 000	4%	331 000	33 000	10%
Vācija	99 000	10 500	11%	224 000	8 000	4%
Beļģija	99 000	3 700	4%	n/a	n/a	n/a
Zviedrija	n/a	n/a	n/a	95 000	2 000	2%

Medicīnas izmaksas, kas ir bijušas ārpus Eiropas ekonomiskās zonas, somiem lielākoties saistās ar Taizemi, kur 2019.gadā tika iztērēti vairāk nekā 12,2 miljoni EUR, taču atmaksāti vien 40 tūkstoši EUR. Tāpat somi dodas uz ASV, Turciju. Ja 2018.gadā top 5 sarakstā bija arī Ķīna un Dominikāna, tad 2019.gada top 5 valstu sarakstā tās ir nomainījušas Peru un Krievija. Tā kā šajos izdevumos ir iekļautas arī izmaksas, kas ir saistītas ar pēkšņas saslimšanas gadījumiem, tad visdrīzāk somi ir devušies tūrisma braucienā un uz vietas saslimuši, nevis dodoties medicīnas tūrismā, jo atmaksāto izmaksu apjoms ir salīdzinoši niecīgs pret kopējo izmaksu apjomu.

 Tabula 6. Medicīnas pakalpojumu izmaksas un to atmaksātās izmaksas ārpus Eiropas ekonomiskās zonas top 5 valstīs 2019. un 2018.gadā⁴¹

Valsts	2019.gads			2018.gads		
	Kopējās izmaksas, EUR	Atmaksātās izmaksas, EUR	Atmaksātie % no kopējām izmaksām	Kopējās izmaksas, EUR	Atmaksātās izmaksas, EUR	Atmaksātie % no kopējām izmaksām
Taizeme	12 196 000	40 000	0%	683 000	36 000	5%
ASV	991 000	13 000	1%	668 000	10 000	1%
Turcija	330 000	15 000	5%	217 000	13 000	6%
Peru	97 000	4 000	4%			
Krievija	82 000	3 000	4%			
Ķīna				204 000	4 300	2%
Dominikāna				68 000	3 000	4%

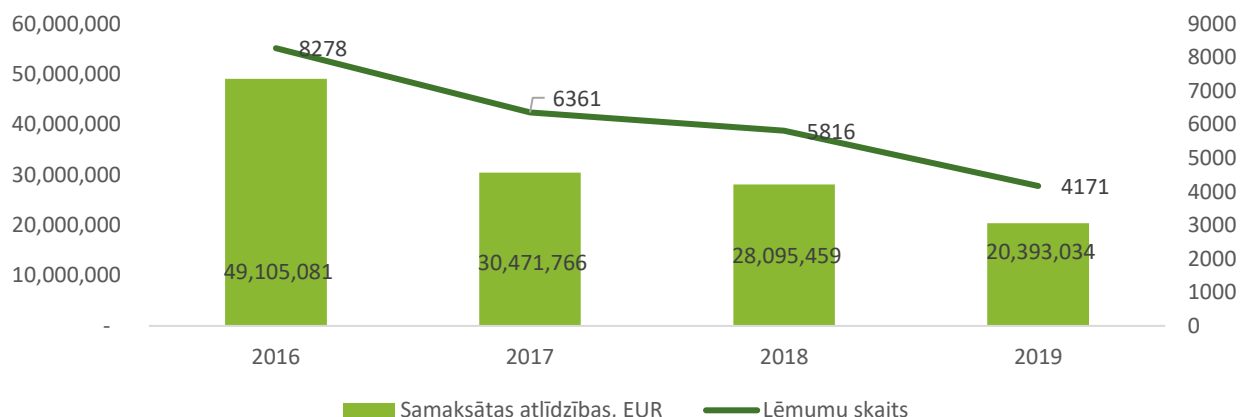
Arī pieprasīto zobārstniecības izdevumu un lēmumu skaits ir laika gaitā krities praktiski uz pusi skaita ziņā un vairāk nekā pusi par saņemtajām atlīdzībām. Ja 2016.gadā 8 278 somi meklēja zobārstniecības pakalpojumus ārpus Somijas, tad 2019.gadā vairs 4171 (Attēls 10). 86% no somiem zobārstniecības pakalpojumus meklēja Igaunijā, kamēr 8% - Spānijā. Tāpat mazāk nekā 60 – Polijā, Ungārijā, un arī Latvijā ieradās 17 medicīnas tūristi no Somijas 2019.gadā un 21 tūrists 2017.gadā, un atguva attiecīgi 928 un 1070 EUR. Kela atmaksā vienīgi zobārsta pakalpojumus, taču diagnostika un procedūras netiek

⁴⁰ Kela prezentācija, pieejams -<https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

⁴¹ Kela prezentācija, pieejams -<https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

atmaksātas.⁴² Somijas veselības apdrošināšanas likumā netiek iekļauti zobārstniecības pakalpojumi, ja tie nav nepieciešami citu slimību ārstēšanai, taču ir iespējams tos kompensēt izmantojot SV 128⁴³.

Attēls 10. Lēmumi un kompensācijas par patstāvīgu zobārstniecības pakalpojumu meklēšanu ārvalstīs, skaits un EUR⁴⁴

Izvērtējot interesi par dažādajiem pakalpojumiem, kas tiek veikti ārpus Somijas, tiek norādīts, ka cilmes šūnu terapija tiek veikta Indijā, Zviedrijā un Krievijā, onkoloģija – Indijā, fizioterapija – Spānijā un Grieķijā, zobārstniecība – Igaunijā un Ungārijā, acu ķirurģiju un sejas pacelšana – Igaunijā, sejas sievišķības operācijas – Taizemē, auglības procedūras – Dānijā un Krievijā. Indija arī ir zināma kā viena no medicīnas tūrisma galamērķiem ārpus Eiropas, taču vislielākais izaicinājums ir liberālā antibiotiku politika un atšķirīgas baktērijas, salīdzinot ar Somiju un Eiropu, kas var izraisīt dažāda veida izaicinājumus.⁴⁵

2.1.1.2. Medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks vietējā tirgū

Kopumā 84,9% no aptaujātajiem pacientiem norādīja, ka ir viegli pieteikties pie ģimenes ārsta, no kuriem 51,9% 1 nedēļas laikā pieteicās pie ģimenes ārsta. Vecums un pieteikuma iemesls bija būtiskākie faktori, kas ietekmēja gaidīšanas laiku. Gados vecākiem pacientiem bija ilgāks gaidīšanas laiks nekā jaunākiem, pat ziņojot par slimību kā par iemeslu, lai pierakstītos pie ģimenes ārsta.⁴⁶

Veselības aprūpes likumdošana nosaka laika ierobežojumus, kurā pacientam ir jāsaņem pakalpojumus. Ir norādīts, ka pacientam ir jānodrošina pakalpojums ne vēlāk kā 3 dienas pēc veiktā kontakta, un nepieciešams nodrošināt tikšanos pie speciālista 3 nedēļu laikā, procedūra ir jāveic 3 mēnešu laikā pēc veselības stāvokļa novērtējuma. Maksimālais gaidīšanas laiks ir 6 mēneši. Attiecīgi pēc likumdošanā noteiktajiem laikiem, pacientiem Helsinku reģionā tiek nodrošināti visi nepieciešamie pakalpojumi.⁴⁷

2.1.2. BVA sistēmas raksturojums

Somijas iedzīvotājiem, kuri dzīvo un mācās Somijā, ir pieejama valsts nodrošinātā bezmaksas veselības apdrošināšana Nacionālās veselības apdrošināšanas shēmas ietvaros, ko finansē no valsts nodokļu sistēmas. Līdzas izdevumiem par veselības aprūpes pakalpojumiem, Nacionālā veselības apdrošināšanas shēma ietver arī recepšu medikamentus arī no aptiekām. Savukārt privātā veselības apdrošināšana Somijā veido pavisam nelielu daļu no valsts veselības aprūpes sistēmas, kas ir tieši saistīts ar kopumā augsto kvalitātes līmeni valsts veselības aprūpes sistēmā.

⁴² <https://sosiaalivakuutus.fi/naissa-tilanteissa-suomesta-hakeudutaan-hoitoon-toiseen-eu-maahan/?fbclid=IwAR1ieabUDF82bkdiL5roho8WkGPrH3FZSGiGL8e9r1svxQEo2NiBsY7LhC4>

⁴³ Etlehti, pieejams - https://www.etlehti.fi/artikkelit/terveys/raja-ylittava-terveydenhuolto_35_kysymysta_ja_vastausta

⁴⁴ Kela, pieejams - <https://www.slideshare.net/yhteyspiste/statistical-information-on-cross-border-health-care-2019-232828180>

⁴⁵ Neurologu asociācija - <https://neuroliitto.fi/rajatonta-hoitoa/>

⁴⁶ Analysis of factors associated with waiting times for GP appointments in Finnish health centres: a QUALICOPC study, 2018. Pieejams - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5883288/>

⁴⁷ <https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/hoitoon-paasy-ja-odotusajat/kiireettomaan-hoitoon-paasy>

2018.gadā aptuveni 23% no veselības aprūpes izdevumiem Somijā sastādīja privātais finansējums, taču no tā lielāko daļu, proti, 18%, veidoja mājsaimniecību privātie izdevumi, un tikai 5% - BVA iemaksas. Privātais finansējums lielākoties sedz ambulatorās medicīniskā aprūpes, zobārstniecības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumus, kā arī farmaceitiskos līdzekļus.

2.1.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana

Par sociālo un veselības politiku Somijā atbildīga ir Sociālo lietu un veselības ministrija. Ministrija pārvalda veselības aprūpes nozari sadarbībā ar tās pakļautībā esošajām aģentūrām un institūcijām, tostarp Nacionālo veselības un labklājības institūtu, Somijas Zāļu aģentūru "Fimea", Somijas Arodveselības institūtu, Valsts labklājības un veselības uzraudzības iestādi "Valvira", u.c.

Veselības apdrošināšanas nozari Somijā regulē vairāki normatīvie akti, no kuriem būtiskākie ir sekojoši:

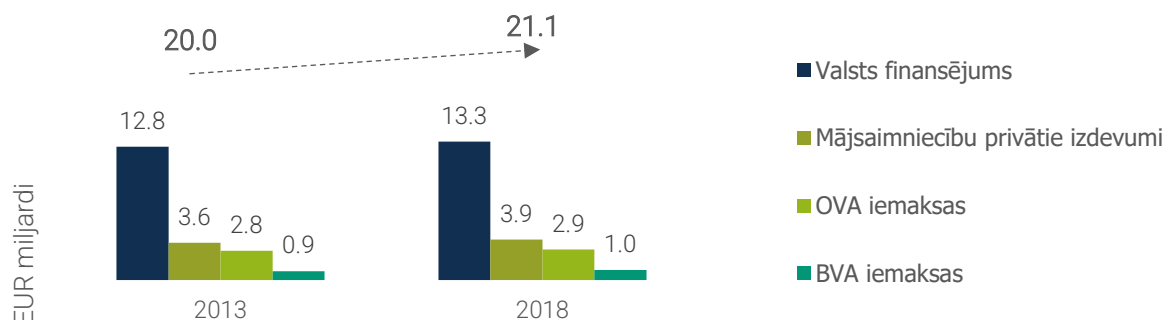
- Veselības apdrošināšanas likums Nr. 1224/2004⁴⁸;
- Apdrošināšanas uzņēmumu likums Nr. 521/2008⁴⁹;
- Apdrošināšanas līgumu likums Nr. 543/1994⁵⁰;
- Veselības aprūpes likums Nr. 1326/2010⁵¹;
- Privātās veselības aprūpes likums Nr. 152/1990⁵²;
- Sabiedriskās veselības aprūpes likums Nr. 66/1972⁵³;
- Specializētās medicīniskās aprūpes likums Nr. 1062/1989⁵⁴;
- Pārrobežu veselības aprūpes likums Nr. 1201/2013⁵⁵.

Vienlaikus, jāatzīmē, ka minētie normatīvie akti nosaka vispārēju nozares regulējumu, bet pats veselības apdrošināšanas segums un detalizēti noteikumi atšķiras katram apdrošināšanas uzņēmumam.

2.1.4. BVA nozares apjoms

2018.gadā kopējie veselības aprūpes izdevumi Somijā veidoja 21,1 miljardus EUR, no kā aptuveni 63% tika segti ar valsts finansējumu un 14% - ar OVA iemaksām, bet pārējie 18% - ar mājsaimniecību privātajiem izdevumiem "no kabatas", un tikai 5% - ar BVA iemaksām. Vidēji uz vienu iedzīvotāju BVA iemaksas Somijā 2018.gadā sasniedza 178,1 EUR, pieaugot par 14% pēdējo 5 gadu laikā. Salīdzinājumam, Latvijā BVA iemaksas 2018.gadā bija teju 20 reizes zemākas – vien 8,8 EUR uz vienu iedzīvotāju, turklāt pēdējo 5 gadu laikā tās ir samazinājušās par 5%.

Attēls 11. Veselības aprūpes izdevumi Somijā finansējuma veida dalījumā⁵⁶

⁴⁸ Finlex. Sairausvakuutuslaki. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224#02>

⁴⁹ Finlex. Vakuutusyhtiölaki. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2008/20080521>

⁵⁰ Finlex. Vakuutusopimuslaki. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940543>

⁵¹ Finlex. Terveystenhuoltolaki. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

⁵² Finlex. Laki yksityisessä terveydenhuollosta. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900152>

⁵³ Finlex. Kansanterveyslaki. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1972/19720066>

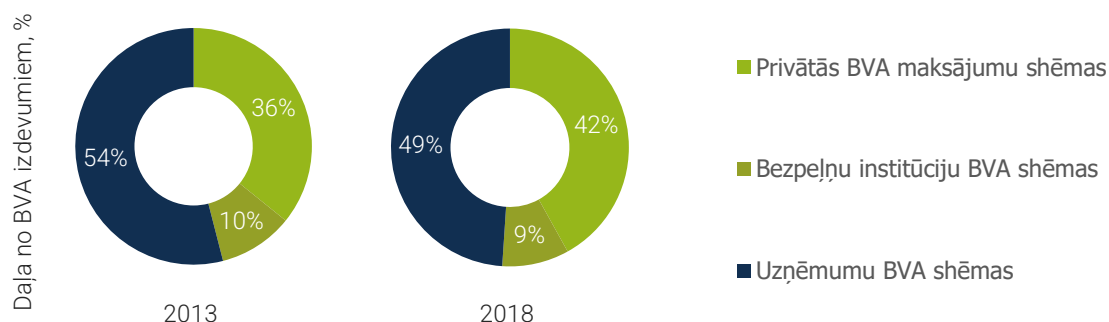
⁵⁴ Finlex. Erikoissairaanhoitolaki. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891062>

⁵⁵ Finlex. Laki rajat ylittävstä terveydenhuollosta. Pieejams: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131201>

⁵⁶ Eurostat. Health care expenditure by financing scheme. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SHA11_HF

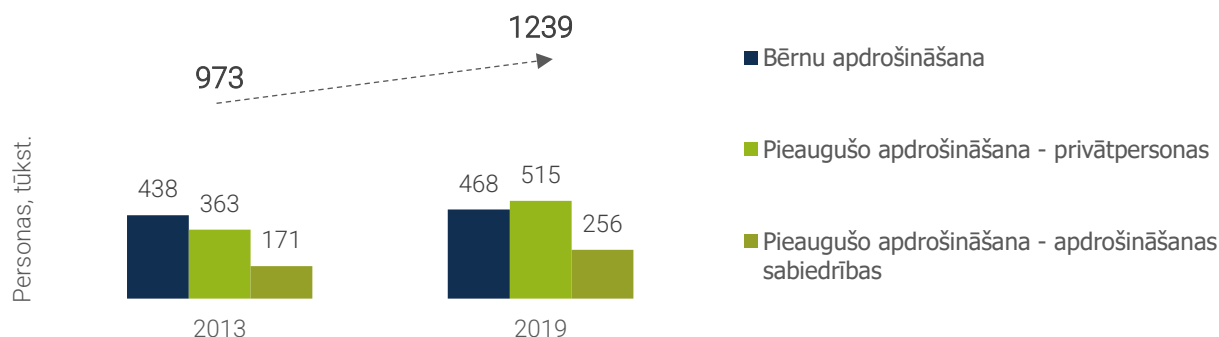
Lielāko daļu BVA iemaksu sastāda uzņēmumu BVA shēmas, kur veselības apdrošināšanas iemaksas saviem darbiniekiem nodrošina darba devēji – 2018.gadā tās veidoja teju pusi jeb 49% visu BVA iemaksu valstī. Tikai mazliet zemāku īpatsvaru, proti, 42% no visām BVA iemaksām, veidoja privātās BVA maksājumu shēmas, kur veselības apdrošināšanas pakalpojumus iegādājās privātpersonas pašas, savukārt atlikušos 9% BVA iemaksu veidoja bezpeļņu institūciju BVA shēmas.

Attēls 12. BVA iemaksas Somijā apdrošināšanas shēmas dalījumā⁵⁷

Kopumā, Somijā pieprasījums pēc brīvprātīgās veselības apdrošināšanas pēdējo gadu laikā ir pieaudzis, par ko liecina privātās veselības apdrošināšanas patērētāju skaits, kas no 2013.g. – 2018.g. palielinājies par 27%, sasniedzot 1.2 miljonus patērētāju jeb 22% no kopējā Somijas iedzīvotāju skaita. No tiem trešdaļa tiek izmantota, lai apdrošinātu bērnus, taču izaugsme no 2013. uz 2019.gadu lielākoties ir balstīta uz pieaugušo privātpersonām, kas ir iegādājušās veselības apdrošināšanu. Lielākoties bērni tiek apdrošināti jau piedzimstot, jo bērnu apdrošināšanas polise ir salīdzinoši neliela, kamēr pieaugušajiem jau tā ir salīdzinoši liela ikmēneša izmaksa. Ja bērns ir apdrošināts, tad ir iespējams tikt pie privātā ārsta jau tajā pašā dienā, kad bērns ir slims, tādējādi uzreiz saņemot palīdzību.⁵⁸

Attēls 13. Privātās veselības apdrošināšanas patērētāju skaits Somijā, tūkst.⁵⁹

2.1.5. BVA programmu raksturojums

Somijas veselības apdrošināšanas tirgū pastāv dažādas privātās veselības apdrošināšanas programmas, tām atšķiroties gan pēc apjoma jeb vērtības, gan pēc satura (piemēram, tās var iekļaut vai neiekļaut zobārstniecības, fiziskās terapijas vai psihoterapijas pakalpojumus). Lielākā daļa privāto veselības apdrošināšanas programmu iekļauj izmeklējumu veikšanu un ārstēšanu gan valsts, gan privātajās veselības aprūpes iestādēs.

BVA programmas pacienti lielākoties iegādājas, lai segtu ārstnieciskās un rehabilitācijas izmaksas, kas ir arī tipiski valsts finansētajiem pakalpojumiem un OVA programmām raksturīgs profilaktiskās. Taču BVA programmu izdevumos šīs izmaksas proporcionāli veido mazāku daļu no visiem programmas izdevumiem

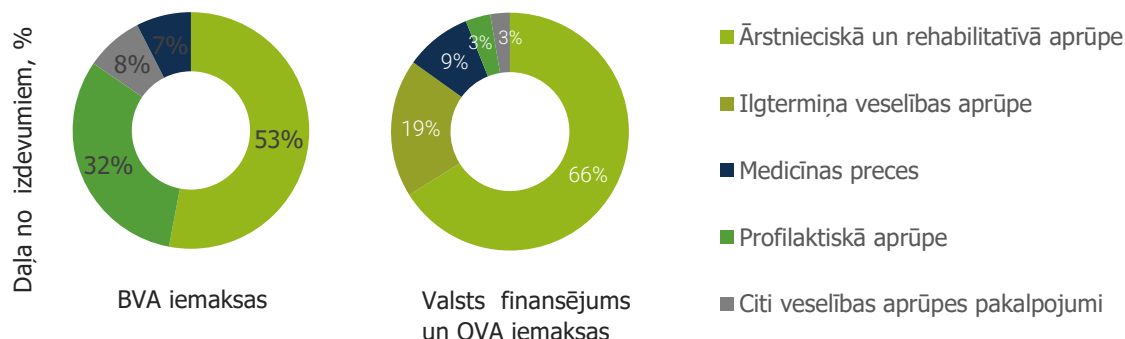
⁵⁷ Eurostat. Health care expenditure by financing scheme. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SHA11_HF

⁵⁸ Intervija ar Somijas veselības tūrisma vadītāju 2021.gada 30.martā

⁵⁹ Finanssiala. Sairauskuluvakuutus. Pieejams: <https://www.finanssiala.fi/tilastot/FA-tilasto-sairauskuluvakuutus-2009-2019.pdf>

– 53%, nekā tas ir valsts finansētajos pakalpojumos un OVA programmās – 66%. Savukārt būtiski augstāks starp BVA programmām ir profilaktiskās aprūpes izdevumu īpatsvars – 32%, kamēr valsts finansētajos pakalpojumos un OVA programmās – vien 3% no visiem izdevumiem.

Attēls 14. Veselības aprūpes izdevumu pakalpojumu kategorijas Somijā finansējuma veida dalījumā, 2018.g.⁶⁰

BVAņēmējiem tiek piedāvātas gan gatavas fiksētās apdrošināšanas programmas, kā arī iespējas sastādīt individuālo apdrošināšanu, uz kuras pamata tiek izmaksāta atlīdzība. Taču kopumā programmas var iedalīt 2 lielās kategorijās:

- Vispārējās veselības apdrošināšanas programmās, piemēram, Veselības drošība (no somu val. "Terveysturva") un Veselības apdrošināšana (no somu val. "Terveysvakuutus");
- Slimību aprūpes apdrošināšanas programmās, piemēram, Slimību aprūpes nodrošināšana (no somu val. "Vakavan sairauden hoitovakuutus") un Slimību un nelaimes gadījumu apdrošināšana (no somu val. "Sairaus- ja tapaturmavakuutus").

Tabula 7. Apdrošināšanas uzņēmumi Somijā, kas piedāvā privātās veselības apdrošināšanas polises⁶¹

Apdrošināšanas uzņēmumi		Privātā veselības apdrošināšanas programma
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia, www.fennia.fi		• Veselības drošība
If Vahinkovakuutusyhtiö Oy, www.if.fi		• Slimības un nelaimes gadījumu apdrošināšana
LähiTapiola Keskinäinen www.lahitapiola.fi	Henkivakuutusyhtiö (dzīvības apdrošināšanas daļa)	• Slimību aprūpes apdrošināšana • Veselības apdrošināšana
	Vakuutusyhtiö (nedzīvības apdrošināšanas daļa)	• Slimību un nelaimes gadījumu apdrošināšana • Veselības apdrošināšana
Pohjantähti Keskinäinen Vakuutusyhtiö www.pohjantahti.fi		• Veselības apdrošināšana • STAR Veselības apdrošināšana
Pohjola Vakuutus Oy, www.op.fi		• Veselības apdrošināšana
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva, www.turva.fi		• Pieaugušo veselības apdrošināšana

Privātās veselības apdrošināšanas programmas atšķiras arī attiecībā uz nosacījumiem apdrošināšanai ārvalstīs. Lielākā daļā Somijā pieejamo programmu atlīdzina medicīniskos izdevumus tikai par Somijā veiktajiem izmeklējumiem un sniegto ārstēšanu, savukārt citas ierobežo apdrošināšanas derīguma termiņu uz noteiktu uzturēšanās laiku ārvalstīs. Vienlaikus, no ES Pārrobežu Direktīvas pārņemtais Pārrobežu veselības aprūpes likums sniedz tiesības saņemt valsts apmaksātos veselības aprūpes

⁶⁰ Eurostat. Expenditure for selected health care functions by health care financing schemes. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SHA11_HCHF

⁶¹ Finnish Financial Ombudsman Bureau. Opas aikuisten Sairauskulu vakuutusista. Pieejams: <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2019/opas-aikuisten-sairauskulu vakuutusista-2019.pdf>

pakalpojumus (tostarp farmaceitiskos līdzekļus) citā ES dalībvalstī, kas nozīmē, ka pacients no Somijas var saņemt kompensāciju par ārstēšanu, piemēram, Latvijā, saskaņā ar tiem pašiem kritērijiem, ja ārstēšana būtu veikta Somijā.

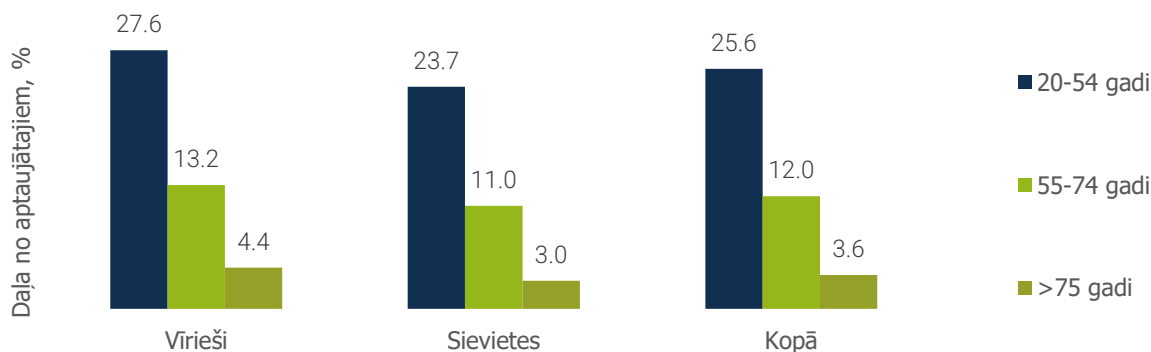
Vispārēji medicīnisko izdevumu ierobežojumi, kurus privātās veselības apdrošināšanas programmas Somijā nesedz, parasti ir detalizēti uzskaitīti programmas noteikumos. Tie visbiežāk ietver medicīniskos izdevumus, ko izraisījuši apdrošinātā tiši izraisīta slimība vai ievainojumi, pašnāvības mēģinājumi, alkohola, narkotiku, vai ļaunprātīga zāļu lietošana. Tāpat arī netiek segtas grūtniecības, dzemdību, aborta, neauglības izmeklēšanas vai ārstēšanas, mākslīgās apaugļošanas vai augļa izmeklējumu izmaksas. Medicīniskie izdevumi parasti arī netiek apmaksāti estētiskajām ķirurģijas operācijām, kā arī alternatīvajām terapijām, kas neietilpst vispārpieņemtās ārstniecības principos.⁶²

2.1.6. BVA mērķauditorijas raksturojums

Saskaņā ar Somijas Nacionālā veselības un labklājības organizētās 2018.gada aptaujas "FinSote" datiem⁶³, privāto veselības apdrošināšanu bija iegādājušies 18,5% no visiem aptaujātajiem iedzīvotājiem. Starp vīriešiem privātās veselības apdrošināšanas patērētāju daļa bija augstāka – 20,5%, kamēr sieviešu vidū tā veidoja – 16,6%. Tāpat arī lielāku daļu privātās veselības apdrošināšanas patērētāju veido 20 – 54 gadu vecuma grupā, kur to iegādājušies ap 25.6% aptaujāto iedzīvotāju. Savukārt 55 – 74 gadu vecuma grupā to iegādājušies 12.0 iedzīvotāju, bet vecuma grupā virs 75 gadiem – vien 3.6% iedzīvotāju. Jānorāda, ka dažiem no BVA ir arī vecuma ierobežojumi, līdz cik gadiem ir iespējams iegādāties BVA.⁶⁴

Attiecībā uz ieguvušo izglītību, visaugstākais privātās veselības apdrošināšanas patērētāju īpatsvars Somijā ir starp vidējo un augstāko izglītību ieguvušajiem iedzīvotājiem. Vidējo izglītību ieguvušo iedzīvotāju vidū privāto veselības apdrošināšanu iegādājušies 22,4%, augstāko izglītību ieguvušo vidū – 19,7%, savukārt pamata izglītību ieguvušo vidū – vien 15,7%.

Attēls 15. Privātās veselības apdrošināšanas patērētāji Somijā vecuma dalījumā, daļa no aptaujātajiem iedzīvotājiem (%), 2018.g.⁶⁵

Tāpat arī aptaujas rezultāti atklāja, ka augstāks privātās veselības apdrošināšanas patērētāju īpatsvars Somijā ir Lapzemes reģionā, kā arī valsts Ziemeļrietumu daļā, savukārt zemāks – valsts vidusdaļā, tostarp Oulu reģionā un Ziemeļaustrumu daļā.

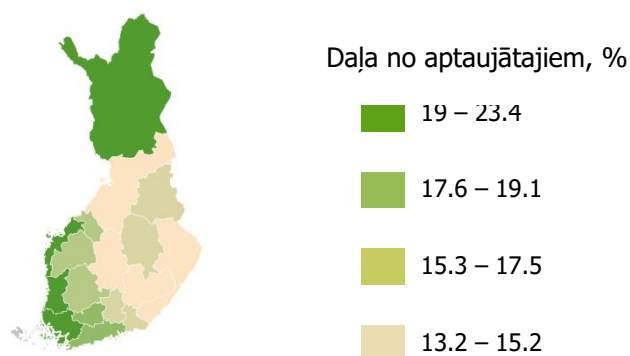
⁶² Kela, pieejams: <https://www.kela.fi/web/en/medical-treatment-in-international-situations-seeking-treatment-abroad>

⁶³ Pieejams: Terveystemme.fi. FinSote: Hankkinut yksityisen sairausvakuutuksen (%). http://www.terveytemme.fi/finsote/alueet2018/raportti/atlas.html?select=1001&data=fs_htc_payment_insurance_cr

⁶⁴ Finnish Financial Ombudsman Bureau. Opas aikuisten Sairauskuluuutuksista. Pieejams: <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2019/opas-aikuisten-sairauskuluuutuksista-2019.pdf>

⁶⁵ Pieejams: Terveystemme.fi. FinSote: Hankkinut yksityisen sairausvakuutuksen (%). http://www.terveytemme.fi/finsote/alueet2018/raportti/atlas.html?select=1001&data=fs_htc_payment_insurance_cr

Attēls 16. Privātās veselības apdrošināšanas patērētāji Somijā ģeogrāfiskajā dalījumā, daļa no aptaujātajiem iedzīvotājiem (%), 2018.g.⁶⁶

Taču, iespējams, vēl būtiskāks faktors privātās veselības apdrošināšanas iegādē ir ienākumu līmenis. Somijas apdrošināšanas uzņēmumu klientu aptaujā, kas veikta 2020.gadā, noskaidrots, ka privāto veselības apdrošināšanu visbiežāk iegādājušās mājsaimniecības ar ienākumu līmeni virs 70 000 EUR gadā – vidēji 39% mājsaimniecību no visas grupas. Un, attiecīgi, visretāk to iegādājušās mājsaimniecības ar ienākumu līmeni zem 30 000 EUR gadā – vidēji 18% mājsaimniecību šajā grupā⁶⁷.

2.1.7. BVA priekšrocības un izmantošanas iemesli

Somijā pieprasījums pēc brīvprātīgās veselības apdrošināšanas kopumā pēdējo gadu laikā ir pieaudzis, par ko liecina privātās veselības apdrošināšanas patērētāju skaits, kas no 2013.g. – 2018.g. palielinājies par 27%, sasniedzot 1,2 miljonus patērētāju jeb 22% no kopējā Somijas iedzīvotāju skaita.⁶⁸ Daļēji tas saistīts ar vēlmi iegūt veselības aprūpes pakalpojumus ātrāk, negaidot valsts rindā, daļēji – ar gaidām iegūt augstākas kvalitātes pakalpojumus, daļēji – ar pieaugošo privātās veselības aprūpes apdrošināšanas programmu klāstu, tomēr kā viens no būtiskākajiem iemesliem somu medijos tiek citēta iedzīvotāju uzticības samazināšanās valsts veselības aprūpes sistēmas iespējām sniegt nepieciešamos veselības pakalpojumus⁶⁹. Proti, tiek uzskatīts, ka Somijā pieaugusi sabiedrības nedrošība saistībā ar jauno sociālās labklājības un veselības aprūpes pakalpojumu struktūras reformu SOTE, kuras plānošana norit jau vairākus gadus, bet 2020.gada beigās tā jau tikusi iesniegta izskatīšanai parlamentā⁷⁰. Reformas galvenais iemesls ir nepieciešamība nodrošināt vienlīdzīgus veselības aprūpes pakalpojumus visās Somijas pašvaldībās, jo līdz šim tas sagādājis grūtības mazākajām un finansiāli vājākajām pašvaldībām. Reformas rezultātā plānots novirzīt atbildību par sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanu no 310 pašvaldībām uz 21 reģionālajām pārvaldēm. Tāpat arī paredzēts, ka reforma ierobežos privāto pakalpojumu sniedzēju ietekmi nozarē.

Lielākā daļa no uzņēmumiem piedāvā dažāda veida apdrošināšanas, un veselības apdrošināšana ir tikai viena no uzņēmumu piedāvātajām apdrošinātājām. Tiek piedāvātas automašīnu un citu transportlīdzekļu apdrošināšana, veselības apdrošināšana, ceļojumu apdrošināšana, mājas apdrošināšana, dzīvnieku apdrošināšana, citkārt arī mežu apdrošināšana. Tāpat arī uzņēmumi izšķir veselības apdrošināšanas piedāvājumu sīkāk – apdrošināšana nedzimušam bērnam, bērnu apdrošināšana, veselības apdrošināšanas pieaugušajiem, sporta apdrošināšana, smago slimību apdrošināšana, apdrošināšana pret invaliditāti. Tāpat arī ir darba devēju piedāvājums, iekļaujot darbinieku nelaimes gadījumu apdrošināšana, darbinieku pensijas, veselības, ceļojumu, dzīvības apdrošināšana, attālinātā darba apdrošināšana un darbinieku

⁶⁶ Pieejams: [Terveytemme.fi. Finsote: Hankinut yksityisen sairausvakuutuksen \(%\)](http://www.terveytemme.fi/finsote/alueet2018/raportti/atlas.html?select=1001&data=fs_htc_payment_insurance_cr).
http://www.terveytemme.fi/finsote/alueet2018/raportti/atlas.html?select=1001&data=fs_htc_payment_insurance_cr

⁶⁷ Finance Finland. Insurance Survey 2020. Pieejams: <https://www.finanssiala.fi/en/material/Finnish-Insurance-Survey-2020.pdf>

⁶⁸ Finanssiala. Sairauskuvakuutus. Pieejams: <https://www.finanssiala.fi/tilastot/FA-tilasto-sairauskuvakuutus-2009-2019.pdf>

⁶⁹ Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2019). Aikuisten vapaaehtoiset sairauskuuvakuutukset suomalaisilla terveysmarkkinoilla. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2019/kkv-selvityksia-2-2019-aikuisten-vapaaehtoiset-sairauskuvakuutukset-suomalaisilla-terveysmarkkinoilla.pdf>

⁷⁰ Yle.fi. Gov't unveils 13-region social and healthcare reform model. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - https://yle.fi/uutiset/osasto/news/govt_unveils_13-region_social_and_healthcare_reform_model/11387295

atlīdzības apdrošināšana. Praktiski visiem ir piedāvājums nedzimušu un bērnu apdrošināšanai, tādējādi īpaši rūpējoties par bērnu apdrošināšanu, kas arī ir viens no nozīmīgākajiem veselības apdrošināšanas segmentiem.

Kā norāda Somijas medicīnas tūrisma asociācijas vadītāja, tad lielākoties tiek iegādātas veselības apdrošināšanas bērniem, lai nodrošinātu ātru piekļuvi pie ģimenes ārstiem jau tajā pašā dienā, kad bērns ir slims. Tāpat arī bieži vien veselības apdrošināšana, kas lielākoties tomēr ir negadījumu izdevumu segšana, un liela daļa no tām tiek iegādāta kopā ar citām apdrošināšanām, piemēram, īpašuma apdrošināšanu.⁷¹

Kā pamatpakalpojums ir nelaimes gadījumu apdrošināšana, kura var tikt paplašināta ietverot visaptverošu nelaimes gadījumu apdrošināšanu, vai arī iekļaujot arī slimību apdrošināšanu. Tie var tikt papildināti ar papildus pakalpojumiem. Lielākoties apdrošināšanu iegādājas, lai nokļūtu ātrāk pie privātā sektora pakalpojumu sniedzējiem, un praktiski visi apdrošinātāji nodrošina personīgu pakalpojumu sniegšanu vai nu telefoniski vai caur aplikācijām, lai nodrošinātu klientu atbalstu. Papildus Pohjola apdrošināšana norāda dakteru pieejamību uzreiz jau Pohjola veselības aprūpes iestādēs, kur var doties arī pa tiešo ar savu problēmu.

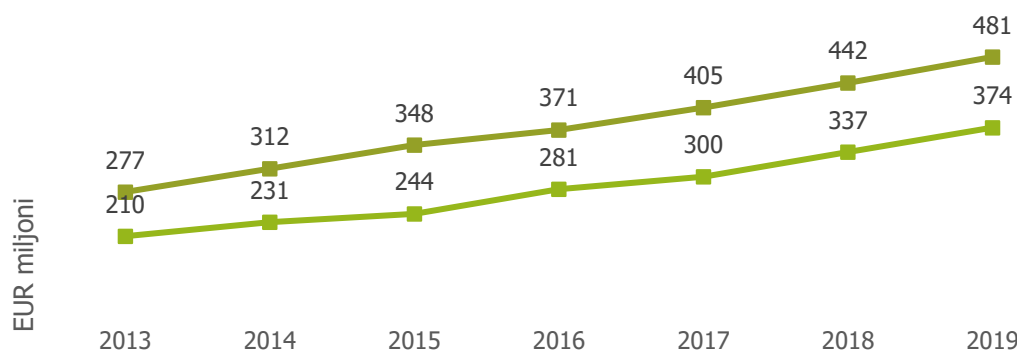
LähiTapiola īpaši norāda, ka apdrošināšana ir pieejama līdz 80 gadu vecumam, tad arī ka tā ietver visa veida negadījuma apdrošināšanu, neskatoties kur tas notika (darbā vai privāti). Kamēr Fennia piedāvā dažādus papildus pakalpojumus, dodot iespēju tos pievienot pamatpiedāvājumam: telemedicīnas, vispārējo medicīnas izdevumu, specializēto medicīnas izdevumu, izmeklējumu izdevumu, medicīnas izdevumu, operāciju izmaksu, fizioterapijas, terapijas, zobārstniecības, kā arī papildus sporta segumu.

Veselības apdrošināšanas izmaksas ārvalstīs veselības aprūpes polisē ir iekļautas tikai daļēji. Ja Pohjola Vakuutus norāda, ka ir pieejami pakalpojumi ārvalstīs par maksimāli 400 EUR/dienā, LähiTapiola – līdz 120 EUR, tad if P&C un Fennia norāda, ka veselības apdrošināšana nesedz izmaksas, kas ir radušās ārpus Somijas. Uzņēmumi norāda, ka lai segtu izdevumus ārvalstīs, ir nepieciešama ceļojumu apdrošināšana, kas attiecīgi arī iekļauj arī visus veselības aprūpes izdevumu segšanu, taču tas nozīmē negadījumu un ne veselības aprūpes izdevumu segšanu.

2.1.8. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati

Kopējais apdrošināšanas uzņēmumu bruto parakstīto prēmiju apjoms par veselības apdrošināšanas programmām Somijā 2019.gadā sastādīja 481 miljonu EUR, kas ir teju divkārtīgs pieaugums kopš 2013.gada, kad šis apjoms veidoja 277 EUR miljonus. Līdzīgi, proporcionāli audzis arī izmaksāto atlīdzību apjoms – no 210 miljoniem EUR 2013.gadā līdz 374 miljoniem EUR 2019.gadā.

Attēls 17. Apdrošināšanas uzņēmumu bruto parakstīto prēmiju un izmaksāto atlīdzību apjoms par veselības apdrošināšanas programmām Somijā⁷²

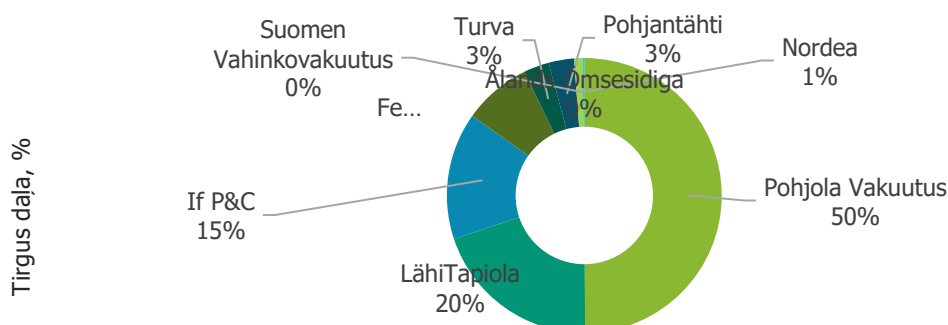

⁷¹ Intervija ar Somijas medicīnas tūrisma klastera vadītāju 2021.gada aprīlī

⁷² FIN-FSA, Finanssivalvonta. Kotimaisen ensivakuutuksen maksutulo ja maksetut korvaukset. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.finanssivalvonta.fi/tilastot/vakuutus/vahinkovakuutus/>

Pēc bruto parakstīto prēmiju apjoma, vislielāko lomu Somijas privātās veselības apdrošināšanas tirgū ieņem Pohjola Vakuutus (OP Group) (www.op.fi) ar 50% tirgus daļu, kam seko LähiTapiola (www.lahitapiola.fi) ar 20%, If P&C ar 15% (www.if.fi), Fennia (www.fennia.fi) ar 8%, Turva (www.turva.fi) ar 3%, Pohjantähti (www.pohjantahti.fi) ar 3%, un Nordea (www.nordea.fi) ar 1% tirgus daļas. Pārējo apdrošināšanas kompāniju, tādu kā Suomen Vahinkovakuutus un Ålands Ömsesidiga, tirgus daļa Somijā ir zem 1%. Privātās veselības apdrošināšanas programmas, taču tikai kā apdrošinājuma shēmu pret nopietnām slimībām, Somijā piedāvā arī apdrošināšanas kompānija Mandatum Life un finanšu institūcija Aktia, kā arī finanšu un apdrošināšanas grupa American International Group, taču par to bruto parakstīto prēmiju apjomu veselības programmu dalījumā nav publiski pieejamas informācijas.

Attēls 18. Apdrošināšanas uzņēmumu tirgus daļas Somijā pēc bruto parakstīto prēmiju apjoma par veselības apdrošināšanas programmām dalījumā pa tirgus daļām 2019.gadā⁷³

Pohjola Vakuutus (OP Group) ir Somijas veselības apdrošināšanas tirgus līderis ar 50% tirgus un Somijas lielākā finanšu pakalpojumu sniegšanas grupa. Uzņēmums piedāvā gan bankas, gan apdrošināšanas pakalpojumus. Uzņēmums ir daļa no kooperatīva, kurā ir 12 000 darbinieki un 2 miljoni īpašnieki-klienti. Uzņēmums ir arī izteikts līderis veselības apdrošināšanā, jo atšķirībā no citām apdrošināšanas kompānijām, kuras veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai izvēlējušās sadarboties ar partneriem nozarē, Pohjola Vakuutus lielāko daļu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošina grupas ietvaros. Proti, Pohjola Vakuutus grupa izveidojusi savu veselības aprūpes centru un slimnīcu tīklu lielākajās Somijas pilsētās, kas uzņēmumam ļauj samazināt ar sadarbības partneriem saistītos uzdevumus. Uzņēmums arī intensīvi ir attīstījis savu medicīnas pakalpojumu pieejamības iespējas. Tomēr medijos tika kritizēta Pohjola Vakuutus taktika atsevišķos gadījumos nosūtīt pacientus tikai uz grupai piederošajām veselības aprūpes iestādēm⁷⁴. Veselības apdrošināšanas piedāvājumā uzņēmums norāda, ka veselības apdrošināšana polise sedz tikai izdevumus, kas ir radušies Somijā, ja vienīgi nav atsevišķi panākta vienošanās ar apdrošinātāju un tā arī rakstīts apdrošināšanas polisē. Ja ir panākta vienošanās, tad ir noteikta takse līdz 400 EUR/dienā par izdevumiem ārpus Somijas⁷⁵.

LähiTapiola Keskinäinen ir daļa no Tapiola grupas uzņēmumiem, kas nodrošina finanšu un apdrošināšanas pakalpojumus. Uzņēmums ir reģionāli balstīts ar 19 filiālēm reģionos, kas lielākoties nav īpaši norādīts citiem apdrošināšanas pakalpojumu sniedzējiem. No veselības apdrošināšanas tirgus apjoma, uzņēmumam ir 20% tirgus daļa.

If P&C ar 15% tirgus daļu veselības apdrošināšanā norāda, ka ir vadošais ne-dzīvības apdrošinātājs Ziemeļeiropā, kas apkalpo 3,7 miljonus klientu. Uzņēmumam ir 7 900 darbinieki. Uzņēmuma struktūra Baltijas valstīs ir atdalīta no Skandināvijas pārvaldības.

⁷³ FIN-FSA, Finansssivallonta. Kotimaisen ensivakuutuksen maksutulo ja maksetut korvaukset. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.finanssivallonta.fi/tilastot/vakuutus/vahinkovakuutus/>

⁷⁴ Yle.fi. Vakuutusyhtiöt haluavat nyt päättää missä asiakas hoidetaan: vakuutukset ovat portti terveysbisnekseen. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/04/21/vakuutusyhtiöt-haluavat-nyt-paattaa-missa-asiakas-hoidetaan-vakuutukset-ovat>

⁷⁵ Pohjola Vakuutus, Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.op.fi/private-customers/insurance/personal-insurance/medical-expenses-insurance>, skatīts 23.02.2021

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia apdrošinātāja mērķis ir kļūt par visvairāk klientu orientētais uzņēmums apdrošināšanas segmentā. Uzņēmuma grupu veido Fennia, Fennia dzīvība un Fennia-pakalpojumu grupas uzņēmumi. Uzņēmuma grupas dzīvības apdrošināšana veidoja 4,2 miljonus EUR 2020.gadā.

Detalizēts apdrošināšanas uzņēmuma pārskats pieejams 1.pielikumā.

2.1.9. Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm

Neskaitot Pohjola Vakuutus, pārējās apdrošināšanas kompānijas Somijas privātās veselības apdrošināšanas tirgū kā galveno darbības stratēģiju izvēlējušās ilgtermiņa sadarbību ar atsevišķiem partneriem nozarē, kas parasti ir lielākie privātās veselības aprūpes nodrošinātāji. Konkrēti, trīs galvenie privātās veselības aprūpes līderi – Mehiläinen, Pihlajalinna and Terveystalo – 2019.gadā veidoja kopējo apgrozījumu ap 2,6 miljardiem EUR, kas ir ap 12-15% no visa veselības aprūpes nozares apgrozījuma, ieskaitot publisko veselības aprūpi. Attiecīgi, šiem spēlētājiem ir pieejams ne vien plašākais privātais veselības aprūpes centru tīkls un daudzveidīgākais piedāvājums, bet arī piemīt ilgtermiņa uzticamība, kas ir būtiski sadarbībai ar apdrošināšanas kompānijām. Tā, piemēram, galvenie partneri apdrošināšanas kompānijai LähiTapiola ir Mehiläinen (www.mehilainen.fi) un Pihlajalinna (www.pihlajalinna.fi), kompānijai If P&C – Terveystalo (www.terveystalo.com) un Mehiläinen, bet Fennia galvenie partneri ir gan Terveystalo, gan Pihlajalinna, gan Mehiläinen.

Tomēr visskaidrāk minēto partnerības izvēli iezīmē fakts, ka šos uzņēmumus nereti vieno kopīgas pārvaldniecības intereses – LähiTapiola pieder daļa gan Mehiläinen, gan Pihlajalinna akciju, savukārt Fennia ir piektais lielākais Pihlajalinna akciju īpašnieks⁷⁶.

Pohjola Vakuutus (OP Group) piedāvā arī ceļojumu apdrošināšanu, kurā klientiem, kuriem ir kādas veselības problēmas ārpus Somijas, ir iespēja meklēt palīdzību arī valstī, kurā atrodas. Uzņēmums ceļojumu apdrošināšanā sadarbojas ar Euro-Center uzņēmumu, nodrošinot Euro-Center pakalpojumu pieejamību Somijas klientiem. Euro-Center uzņēmums, kura galvenais birojs ir Čehijā, ir atbildīgs par lielu daļu Eiropas valstu, tai skaitā Latvijas, pakalpojumu piegādātājiem. Tādējādi ir iespējams kontaktēt Euro-Center, lai kļūtu par veselības aprūpes pakalpojumu nodrošinātāju negaidītās ceļojumu apdrošināšanas situācijās.⁷⁷

If P&C uzņēmums norāda, ka vietējā veselības apdrošināšanā netiek iekļautas izmaksas ārvalstīs, taču var izmantot ceļojuma apdrošināšanā. If P&C sadarbību ar medicīnas iestādēm gan vietēji, gan ārvalstīs nodrošina ārpakalpojuma sniedzējs SOS International, Dānijas uzņēmums (www.sos.eu)⁷⁸. Uzņēmums pieder 13 lielākajiem apdrošinātājiem Ziemeļeiropā un nodrošina gan sadarbību Ziemeļeiropā (Somijā, Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā), gan arī atbalsta ziemeļvalstu klientu pakalpojumu nodrošināšanu ārvalstīs, esot pieejami gan dienā, gan naktī.⁷⁹ SOS International pieder LähiTapiola, if, Gjensidige, Turva no Somijas.

Fennia apdrošināšana sākotnēji iesaka zvanīt Fennia Nurse un tad tiek sarunāti tālākie pakalpojumi, taču mājaslapā nav pieejama informācija par pakalpojumu sniedzējiem, tādējādi nedodot informācijas pārskatu. Tomēr uzņēmums ir izveidojis sadarbību ar Pihlajalinna, Terveystalo medicīnas pakalpojumu sniedzēju iestādēm, kā arī 2020.gada sākumā pievienoja arī Mehiläinen privāto pakalpojumu sniedzēju⁸⁰.

Somijas uzņēmumi lielākoties aicina klientus sākotnēji kontaktēties ar uzņēmuma nodrošinātajiem kontaktu centriem un tikai pēc tam doties pie pakalpojumu sniedzējiem. Kā to norāda arī SOS

⁷⁶ Aamulehti.fi (2018). Terveysmarkkinoita hallitsee kolme suurta yhtiötä, Pihlajalinna, Terveystalo ja Mehiläinen – Tällaisia yrityksiä ne ovat, takana samoja omistajia. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.aamulehti.fi/talous/art-2000007303390.html>

⁷⁷ Intervija ar Pohjola Vakuutus pārstāvjiem 2021.gada aprīlī

⁷⁸ Intervija ar If P&C pārstāvjiem 2021.gada aprīlī

⁷⁹ SOS international, Skatīts 14.04.2021. Pieejams - www.sos.eu

⁸⁰ Cision. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://news.cision.com/fi/fennia/r/fennia-yhteistyohon-mehilaisen-kanssa--laajentaa-terveyspalvelujen-palveluverkostaan,c3000912>

international, ka viņu desmit gadu pieredze norāda, ka 30% no problēmām var tikt atrisinātas uzreiz jau pa telefonu, tādējādi var tikt samazināts potenciālo pakalpojumu saņēmēju problēmu skaits.⁸¹

2.1.10. Kopsavilkums par Somijas BVA sistēmu

2018.gadā kopējie veselības aprūpes izdevumi Somijā veidoja 21,1 miljardus EUR, no kā aptuveni 63% tika segti ar valsts finansējumu un 14% - ar Obligātās veselības apdrošināšanas iemaksām, bet pārējie 18% - ar māsaimniecību privātajiem izdevumiem "no kabatas", un tikai 5% - ar BVA iemaksām. Vidēji uz vienu iedzīvotāju BVA iemaksas Somijā 2018.gadā bija 178 EUR, pieaugot par 14% pēdējo 5 gadu laikā.

Lielāko daļu BVA iemaksu veido uzņēmumu noslēgtās veselības apdrošināšanas, kas veido teju pusi jeb 49% visu BVA iemaksu valstī. Papildus 38% no visām veselības apdrošināšanām tiek iegādātas bērniem, lai nodrošinātu ātru pieejamību pie bērnu ārstiem. Kopumā, Somijā pieprasījums pēc brīvprātīgās veselības apdrošināšanas pēdējo gadu laikā ir pieaudzis par 27%, veidojot 1,2 miljonus patērētāju jeb 22% no kopējā Somijas iedzīvotāju skaita. Taču izaugsme no 2013. uz 2019.gadu, lielākoties ir balstīta uz uzņēmumu iegādātajām apdrošināšanām.

Somijā 8 uzņēmumi piedāvā veselības apdrošināšanas pakalpojumus. Pēc bruto parakstīto prēmiju apjoma, vislielāko lomu Somijas privātās veselības apdrošināšanas tirgū ieņem Pohjola Vakuutus (OP Group) (www.op.fi) ar 50% tirgus daļu, kam seko LähiTapiola (www.lahitapiola.fi) ar 20%, If P&C ar 15% (www.if.fi), Fennia (www.fennia.fi) ar 8%, Turva (www.turva.fi) ar 3%, Pohjantahti (www.pohjantahti.fi) ar 3%, un Nordea (www.nordea.fi) ar 1% tirgus daļas.

Privātās veselības apdrošināšanas programmas atšķiras arī attiecībā uz nosacījumiem apdrošināšanai ārvalstīs. Lielākā daļā Somijā pieejamo programmu atlīdzina medicīniskos izdevumus tikai par Somijā veiktajiem izmeklējumiem un sniegto ārstēšanu, taču lielākais uzņēmums Pohjola Vakuutus segs izdevumus līdz 400 EUR/dienā, kamēr LähiTapiola – līdz 120 EUR. Attiecīgi pārējie apdrošinātāji norāda, ka dodoties ārpus Somijas ir nepieciešama ceļojumu veselības apdrošināšana, kura attiecīgi segs dažādu ceļojumu izdevumus. Tomēr tas ir attiecināms uz nelaimes gadījumu un ne medicīnas tūrisma izdevumu segšanu.

Lielākajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem vietējā tirgū ir sadarbība ar sev pilnīgi vai daļēji piederošajām privātajām medicīnas iestādēm. Pohjola apdrošināšanai pilnībā pieder Pohjola slimnīcas, kamēr LähiTapiola pieder daļa gan Mehiläinen, gan Pihlajalinna akciju, savukārt Fennia ir piektais lielākais Pihlajalinna akciju īpašnieks⁸². Sadarbība ar ārvalstīm tiek veidota ceļojumu apdrošināšanas pakalpojumu sniegšanā, kur Pohjola sadarbojas ar Euro Center no Čehijas, kas nodrošina visus pakalpojumus, kamēr if P&C sadarbojas ar SOS international no Dānijas, kas pieder 13 lielākajiem apdrošinātājiem Ziemeļeiropā. Vienlaikus, no ES Pārrobežu Direktīvas pārņemtais

Pārrobežu veselības aprūpes likums sniedz tiesības saņemt valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus citā ES dalībvalstī. Tās rezultātā tiek apkopota statistika par tiem somiem, kas ir pieteikušies atgūt izdotos līdzekļus. Izejošā medicīnas tūrisma skaits jeb lēmumu skaits apjoms Somijā ir krities par trešdaļu (32%) divu gadu laikā no 22 tūkstošiem 2017.gadā uz 15 tūkstošiem 2019.gadā, tādējādi interese par medicīnas tūrismu ir ievērojami samazinājusies ar virzienu uz ES, Eiropas ekonomiskajā zonā un Šveicē. Attiecīgi līdzīgi kritumi ir arī iedzīvotāju kopējās izmaksas par medicīnas tūrismu un atmaksātajās izmaksās. Kopējās izmaksas saruka no 847,5 miljoniem EUR 2017.gadā uz 563,9 miljoniem EUR 2019.gadā. Ja kopumā tiek atmaksātas ap 30-50% no izmaksām, tad ar medicīnas tūrismu saistītajiem pakalpojumiem, kopumā no visām izmaksām tiek atmaksāti vidēji 2-14% jeb neliela daļa no izdevumiem. Tādēļ ir iespējams, ka aizvien mazāk tiek iesniegti pieteikumi Kela par medicīnas pakalpojumu izmaksām ārvalstīs un iedzīvotāji tos sedz paši pilnībā.

Kopumā vispieprasītākā valsts medicīnas tūrismā ir Igaunija, veidojot 2 miljonus EUR no kopējā izmaksu apjoma, tam seko Spānija, Ungārija. Tāpat top 5 populārāko valstu vidū 2018. un 2019.gadā bija Vācija, Beļģija, Zviedrija. Medicīnas izmaksas, kas ir bijušas ārpus Eiropas ekonomiskās zonas, somiem lielākoties

⁸¹ SOS international, Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.sos.eu/en/for-companies/healthcare/>

⁸² Aamulehti (2018). Terveysmarkkinointi hallitsee kolme suurta yhtiötä, Pihlajalinna, Terveystalo ja Mehiläinen – Tällaisia yrityksiä ne ovat, takana samoja omistajia. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.aamulehti.fi/talous/art-2000007303390.html>

saistās ar Taizemi, kur 2019.gadā tika iztērēti vairāk nekā 12,2 miljoni EUR, taču atmaksāti vien 40 tūkstoši EUR. Tā kā šajos izdevumos ir iekļautas arī izmaksas, kas ir saistītas ar pēkšņas saslimšanas gadījumiem, tad visdrīzāk somi ir devušies tūrisma braucienā un uz vietas saslimuši, nevis devušies medicīnas tūrismā.

Arī pieprasīto zobārstniecības izdevumu un lēmumu skaits ir divu gadu laikā krities praktiski uz pusi skaita ziņā un vairāk nekā pusi par saņemtajām atlīdzībām. Ja 2016.gadā 8 278 somi meklēja zobārstniecības pakalpojumus ārpus Somijas, tad 2019.gadā vairs 4 171. 86% no somiem zobārstniecības pakalpojumus meklēja Igaunijā, kamēr 8% - Spānijā. Tāpat mazāk nekā 60 – Polijā, Ungārijā, un arī Latvijā ieradās 17 medicīnas tūristi no Somijas 2019.gadā un 21 tūrists 2017.gadā, un atguva attiecīgi 928 un 1070 EUR.

Saistībā ar medicīnas tūrismu ārpus Somijas, tiek norādītas sekojošas valstis un medicīnas procedūras, kas tur tiek veiktas: cilmes šūnu terapija tiek veikta Indijā, Zviedrijā un Krievijā, vēža ārstēšana – Indijā, fizioterapija – Spānijā un Grieķijā, zobārstniecība – Igaunijā un Ungārijā, acu ķirurģiju un sejas pacelšana – Igaunijā, sejas sievišķības operācijas – Taizemē, auglības procedūras – Dānijā un Krievijā. Aktīvi darbojas medicīnas tūrisma aģents Implants Mat kat, lai nodrošinātu pakalpojumu Ungārijā, kā arī bariatrijas pakalpojumi tiek piedāvāti no Igaunijas, norādot, ka veic lielāko bariatrijas procedūru skaitu Baltijā un Somijā.⁸³

2.1.11. Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma pakalpojumu iespējas Somijā

Veselības apdrošināšanas uzņēmumi veido sadarbību ar vietējām privātajām slimnīcām un klīnikām, jo arī klienti iegādājas veselības apdrošināšanas pakalpojumus, lai nodrošinātu iespēju saņemt privāto iestāžu pakalpojumus vietēji un pēc iespējas ātrākā rindas kārtībā. Lielākoties veselības apdrošināšanas pakalpojumus izmanto iedzīvotāji, lai nodrošinātu ātru pieeju pie privātajiem ģimenes ārstiem bērnu slimību gadījumos vai arī privātie iedzīvotāji, kas vēlas saņemt pakalpojumus vietējās privātajās klīnikās. Nozīmīgākie šķēršļi Latvijas ārstniecības iestāžu sadarbībā ar Somijas apdrošināšanas uzņēmumiem ir klientu mazais pieprasījums pēc šiem pakalpojumiem. Apdrošināšanas klienti nepieprasa šādas iespējas, tādējādi arī netiek segtas. Izmaiņas nav gaidāmas paredzamā nākotnē.

ES Pārrobežu Direktīva sniedz iespēju izmantot valstī segtus pakalpojumus, sniedzot iespēju tos veikt citās valstīs. Iedzīvotāju skaits, kas to ir izmantojis un pieprasa atlīdzību par pakalpojumiem pēdējo gadu laikā ir samazinājies. Kela norāda, ka ne visi medicīnas tūristi iesniedz arī pieteikumus līdzekļu atgūšanai. Tāpat arī netiek segti tie izdevumi, kas nav segti esošajā medicīnas aprūpes sistēmā kā bariatrijas pakalpojumi.

Attiecīgi ES Pārrobežu Direktīvas iespējas var izmantot katrs iedzīvotājs pēc savām personiskajām vēlmēm un iespējām. Lielākoties tā gan tiek izmantota ceļojumos neparedzētu gadījumu segšanai. Pārrobežu Direktīvas ietvaros arī vietējā valsts institūcija Kela ir reklamējusi iespējas izmantot medicīnas pakalpojumus ārvalstīs. Somijā ir neliels skaits aktīvu medicīnas tūrisma firmu, kas piedāvā pakalpojumu ārpus Somijas. Kā pazīstamākie piedāvājumi ir piedāvājumi zobu labošanai Ungārijā, ko nodrošina Kreativ Dental, Implants Mat kat. Bariatrijas procedūras arī tiek reklamētas, ka ir iespējams veikt Igaunijā un uzņēmums norāda, ka veic visvairāk procedūru Baltijā un Somijā.

Veselības aprūpes likumdošana nosaka laika ierobežojumus, kurā pacientam ir jāsaņem pakalpojumus 3-6 mēnešu laikā no ģimenes ārsta ieteikuma, tādējādi vietējie iedzīvotāji saņem salīdzinoši ātrus valsts sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus un nav ieinteresēti citu valstu piedāvājumos. Lielākās iespējas ir privāti pieejamos pakalpojumos vai specializētajos piedāvājumos. Lielākās iespējas ir neauglības, flebologijas un plastiskās ķirurģijas piedāvājums.

⁸³ <https://www.bariatricservices.eu/fi/lihavuusleikkaus-virossa-faktoja/>

Tabula 8. Latvijas medicīnas tūrisma populārākie pakalpojumi, un vai un kā tie tiek atmaksāti Somijas medicīnas sistēmā

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta ⁸⁴	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem (piemērs no lielākā apdrošinātāja op.fi) ⁸⁵	Gaidīšanas rinda ⁸⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Diagnostika	Tiek atmaksāta	Pilnībā tiek atmaksāts (endoskopija, rentgens, ultraskaņas diagnostika, MRI un CT)	Maksimāli 3- 6 mēneši	Nav identificēti citu valstu piedāvājumi	Zems
Stomatoloģija	Tiek apmaksātas bērniem līdz 18 gadu vecumam, netiek atmaksātas pieaugušajiem ⁸⁷ Valsts atmaksātā apdrošināšana sedz vēl papildus 1x gadā zobārstniecības apmeklējums, ja tas nepieciešams ar citas slimības (ne zobu) ārstēšanai Iekļauj zobārsta apmeklējumu, neiekļauj zobu estētiskās procedūras un zobu tehnoloģijas izdevumus	Netiek iekļauta pamata veselības apdrošināšanā. Ir atsevišķi pieejama zobārstniecības	1-8 mēneši ⁸⁸ sabiedriskajā veselības aprūpē, privātajā – pakalpojums pieejams ātrāk.	Igaunija, Ungārija ⁸⁹	vidējs
Barietrija	Valstī tiek gadā veiktas 188 procedūras uz miljons iedzīvotājiem. ⁹⁰ Tiek atmaksāta, ja atbilst noteiktiem kritērijiem. Ja BMI > 35, tad ir jābūt papildus problēmām. Ja BMI >40, tad visiem tas ir pieejams ⁹¹ .	Netiek atmaksāta		Igaunija. Norāda, ka uzņēmums veic visvairāk bariatrijas operāciju Somijā un Baltijā. Uzņēmumam ir Somijas klientu apkalpošanas numurs. ⁹²	Vidējs

⁸⁴ Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.eu-healthcare.fi/what-you-pay/costs-of-treatment-in-finland/treatment-costs-in-public-health-care/>

⁸⁵ Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.op.fi/tac?did=Hehen0000001064&cs=411238983271e5999641f01a45801a92b8a552dd123e1e6be89e330bcdaf134>

⁸⁶ Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/hoitoon-paasy-ja-odotusajat/kiireettomaan-hoitoon-paasy>

⁸⁷ Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.finlandprices.com/healthcare-costs-finland/>

⁸⁸ Dentist queues as long as 8 months in some areas of Finland, Skatīts 14.04.2021. Pieejams -

https://yle.fi/uutiset/osasto/news/dentist_queues_as_long_as_8_months_in_some_areas_of_finland/10445377

⁸⁹ Implantti mat kat. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://implanttimatkat.fi/miksi-hammashoitoon-unkarissa/>

⁹⁰ <https://www.bariatricservices.eu/fi/lihavuusleikkaus-virossa-faktoja/>

⁹¹ Kela, pieejams - <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-sairaanhoitokorvaukset-laakarinpalkkiot-toimenpiteet-lihavuusleikkaukset>

Medicīnas pakalpojumi	Tiek atmaksātas no valsts budžeta ⁸⁴	Tiek atmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem (piemērs no lielākā apdrošinātāja op.fi) ⁸⁵	Gaidīšanas rinda ⁸⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Plastiskā ķirurģija	Tiek atmaksāta, ja krūšu palielināšana ir nepieciešama slimības dēļ, ne kosmētisku iemeslu dēļ. ⁹³	Netiek atmaksāta.		Nav identificēti citu valstu piedāvājumi	Vidējs/augsts
Kataraktas ekstrakcijas operācija	Tiek atmaksāta, tai skaitā arī acu plakstiņa nokarāšanās. ⁹⁴	Netiek atmaksāta	Maksimāli 3- 6 mēneši	Igaunija ⁹⁵	Zems
Redzes korekcijas operācija	Netiek atmaksāta. Privāti tiek veikta jau vairāk nekā 20 gadus, taču sākotnēji ir bijušas liels problēmu skaits, taču līdz ar datoru vadītām iejaukšanām, tās ir samazinājušās. ⁹⁶	Netiek atmaksāta.		Igaunija ⁹⁷	Zems
Onkoloģiskās operācijas	Netiek atmaksāta	Netiek atsevišķi izdalīts	Maksimāli 3- 6 mēneši	Indija ⁹⁸	Zems
Neaugsības diagnostika	Tiek atmaksāta	Netiek atmaksāta	Maksimāli 3- 6 mēneši	Nav identificēti citu valstu piedāvājumi.	Vidējs
Mākslīgā apaugļošana	Tiek atmaksāta, ja tas ir slimības dēļ ⁹⁹ . 7000 EUR par vienu ciklu.	Netiek atmaksāta	Nav informācijas.	Spānija, Čehija, Dienvidāfrika, Dānija, Meksika, ASV ¹⁰⁰ Krievija ¹⁰¹ Somi nodrošina citu valstu klientu apkalpošanu.	Vidējs/augsts
Fleboloģija	Tiek atmaksāti 3 procedūru veidi – intravenous treatment, saphenous vein magna, intravenous treatment,	Netiek atmaksāta. Fennia ķirurģiskā apdrošināšana neiekļauj	3 mēneši gaidīšana uz ģimenes ārsta nosūtījumu, 6 mēneši uz operāciju	Maksas pakalpojums. Nav identificēti citu valstu piedāvājumi. Akūta vajadzība. Ir iespējams konkurēt	Augsts

⁹² <https://www.bariatricservices.eu/fi/lihavuusleikkaus-virossa-faktoja/>

⁹³ Kel, pieejams - <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-sairaanhoitokorvaukset-laakarinpalkkiot-toimenpiteet-rintarauhaskirurgia>

⁹⁴ Kela, pieejams - <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-sairaanhoitokorvaukset-laakarinpalkkiot-toimenpiteet-ylaluomileikkaukset>

⁹⁵ Neurologu asociācija. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://neuroliitto.fi/raajatonta-hoittoa/>

⁹⁶ Meidutiset, pieejams - <https://www.mediutiset.fi/uutiset/naonkorjausleikkaukset-yleistyvat-nopeasti/36a5d1ea-90eb-3620-b9ed-05e26c536142>

⁹⁷ Neurologu asociācija. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://neuroliitto.fi/raajatonta-hoittoa/>

⁹⁸ Neurologu asociācija. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://neuroliitto.fi/raajatonta-hoittoa/>

⁹⁹ Kela, pieejams - <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-sairaanhoitokorvaukset-laakarinpalkkiot-toimenpiteet-hedelmotyshoito>

¹⁰⁰ Tuni. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.tuni.fi/en/news/finland-attracts-fertility-treatment-patients>

¹⁰¹ Neurologu asociācija. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://neuroliitto.fi/raajatonta-hoittoa/>

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta ⁸⁴	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem (piemērs no lielākā apdrošinātāja op.fi) ⁸⁵	Gaidīšanas rinda ⁸⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
	saphenous vein parva, intravenous treatment, other vein. ¹⁰² Maksa Somijas sistēmā ir 84 EUR ¹⁰³ . Valsts slimnīcās pieejamas tikai operācijas, ne lāzeroperācijas ¹⁰⁴ . 30% no sievietēm un 20% no vīriešiem Somijā ir problēmas ar vēnām. Privātajā slimnīcā 1 kājas varikozo vēnu lāzeroperācija ir no 2613 EUR ¹⁰⁵	varikozo vēnu operācijas. ¹⁰⁶		Somijas tirgū.	
Traumatoloģija, Ortopēdija (endoprotezēšana)	Tikai bērniem līdz 18 gadu vecumam	No pirmā ortopēdiskā stiprinājuma vai operācijas, tiek atmaksāti līdz 500 EUR. Kruķu izīrēšanas izmaksas tiek segtas.	Maksimāli 3- 6 mēneši	Nav identificēti citu valstu piedāvājumi	Zems
Gūžas operācija	Atmaksāta, valsts sistēmā maksa 175,50 EUR par vienas gūžas operāciju - cementēšanu. ¹⁰⁷		Maksimāli 3- 6 mēneši	Nav identificēti citu valstu piedāvājumi	Zems
Ceļu operācija	Tiek atmaksāts. Vidējās cenas 111-200 EUR valsts sistēmā. ¹⁰⁸		Maksimāli 3- 6 mēneši	Nav identificēti citu valstu piedāvājumi	Zems

¹⁰² Kela, Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-sairaanhoitokorvaukset-laakarinpalkkiot-toimenpiteet-suonikohjuleikkaukset>

¹⁰³ Kela, Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.kela.fi/documents/10180/0/Sairaanhoitokorvausten%20taksat%2027.3.2021%20%28pdf%29/a2a2b0df-7be9-4072-8457-8e6c5bfde1b2>

¹⁰⁴ Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://yle.fi/uutiset/3-6466550>

¹⁰⁵ Eira, medicīnas centrs. Skatīts 14.04.2021. Pieejams - <https://www.eiransairaala.fi/en/Services/Vascular-surgery/Varicose-Veins-and-Varicose-Vein-procedures>

¹⁰⁶ Fennia, Skatīts 14.04.2021. Pieejams - https://vare.fi/wp-content/uploads/2021/01/Fenniaturva_vakuutusehdot_1.1.2021_Vare-Kotivakuutus.pdf

¹⁰⁷ Kela, <https://www.kela.fi/documents/10180/0/Sairaanhoitokorvausten%20taksat%2027.3.2021%20%28pdf%29/a2a2b0df-7be9-4072-8457-8e6c5bfde1b2>

¹⁰⁸ Kela, <https://www.kela.fi/documents/10180/0/Sairaanhoitokorvausten%20taksat%2027.3.2021%20%28pdf%29/a2a2b0df-7be9-4072-8457-8e6c5bfde1b2>

2.2. VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMA ĪRIJĀ

22.vietā Eiropā veselības aprūpes sistēmas kvalitātes vērtējumā, un tās novērtējums ir krities, kas lielākoties saistās ar ļoti garajām gaidīšanas rindas uz medicīnas pakalpojumiem. Gaidīšanas rindas Īrijā ir visgarākās Eiropā, tāpat arī Īrijā ir lielākās zāļu subsīdijas Eiropā.¹⁰⁹

2017.gadā kopumā no visiem veselības aprūpes izdevumiem 72,9% sedz valsts, 0,4% sedz obligātā veselības apdrošināšana, 12,7% - brīvprātīgā veselības apdrošināšana, 1,7% - citi fondi un 12,3% - iedzīvotāju privātie izdevumi (out-of-pocket).¹¹⁰

2.2.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā

Īrijas Veselības pakalpojumu izpildvara (Health Services Executive jeb turpmāk – HSE) nodrošina publiskās veselības pakalpojumu sniegšanu slimnīcās un valsts apgabalos. 2018.gadā valsts iztērēja ap 16 miljonus EUR valsts veselības izdevumiem un 2017.gadā tika izveidota veselības un sociālo pakalpojumu desmit gadu stratēģija Sláintecare, lai nodrošinātu, ka Īrijas iedzīvotāji saņemtu augstākās kvalitātes pakalpojumus. Viens no pamata stratēģijas elementiem ir Nacionālā vēža aprūpes stratēģija 2017-2026.gadam, lai samazinātu vēža saslimšanas rādītājus, nodrošinātu labāko iespējamo aprūpi, palielinot pacientu iesaisti un dzīves kvalitāti. Tāpat arī ir izveidota nacionālā maternitātes stratēģija, lai fokusētos uz sievieti un tās vajadzībām, kas izriet no dzemdniecības un bērnu aprūpes.¹¹¹

Īrijas valdība ir izsniegusi speciālas medicīnas pieejas kartes, kas lielākoties tiek izsniegtas sociāli neaizsargātajai sabiedrības daļai, kurai visi pakalpojumi ir pieejami bez maksas. Tomēr neatliekamās palīdzības pakalpojumiem bez ģimenes ārsta nosūtījuma, tad tiek piemērota maksa 100 EUR. Ja trauma nav dzīvībai bīstama, tad maksa ir 75 EUR¹¹², tādējādi ne visi pakalpojumi ir pieejami, kā arī Īrijā ir vienas no garākajām rindām veselības aprūpes pakalpojumu gaidīšanas rindām Eiropā.

Līdz ar zemo starptautisko vērtējumu Īrijas veselības aprūpes sistēmai, valdība izskata dažādus veidus un iespējas, kā samazināt gaidīšanas rindas un uzlabot valsts piedāvāto veselības aprūpes sistēmu. Kā viens no variantiem, tiek izskatīta iespēja, ka valdība pārņem daļu no privāto pakalpojumu sniedzējiem. 2020.gada oktobrī tika izteikti varianti, tai skaitā pārņemt 40% no privāto veselības aprūpes iestāžu pieejamo pakalpojumu skaita, lai risinātu Covid-19 krīzes izraisīto pakalpojumu nepieciešamību un pieejamību.¹¹³

Privātā veselības apdrošināšana tika izveidota jau 1950.tajos gados, kad to uzsāka valsts atbalstīts monopola bezpeļņas uzņēmums – the Voluntary Health Insurance Board jeb tagad zināms kā Vhi. Uzņēmums tika dibināts, lai nodrošinātu 15% sabiedrības peļņošākas daļas, kuriem tajā laikā nebija pieejama publiski pieejamā veselības apdrošināšana. Sākotnējais mērķis bija nodrošināt visu sabiedrību ar iespējām saņemt veselības aprūpi, kur nabadzīgākie valsts iedzīvotāji saņem medicīnas pakalpojumus bez maksas, kamēr bagātākajiem bija nepieciešama apdrošināšana, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību. Šāda sistēma darbojās līdz 1980-tajiem gadiem, jo strauji pieauga privātās veselības apdrošināšanas pircēju skaits, pieaugot līdz 30% 1970.gadā un līdz 35% 1987.gadā.¹¹⁴

Līdz ar 1992.gadā izdoto ES direktīvu, kas norādīja, ka nepieciešama ir konkurence apdrošināšanas sektorā 1997.gadā BUPA Ireland, Lielbritānijas uzņēmuma filiāle, uzsāka darbu Īrijā. 2001.gadā tika

¹⁰⁹ ECHI Consumer Index 2018. Pieejams - <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

¹¹⁰ Eurostat, Pieejams - [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure,_analysed_by_source_of_financing,_2017_\(%25_of_current_healthc_are_expenditure\)_SPS20.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure,_analysed_by_source_of_financing,_2017_(%25_of_current_healthc_are_expenditure)_SPS20.png)

¹¹¹ Īrijas valdības politika. Pieejams - <https://www.gov.ie/en/policy/c75aa0-health/>

¹¹² https://www.citizensinformation.ie/en/health/health_services/gp_and_hospital_services/hospital_charges.html

¹¹³ Irishtimes. 16.10.2020. Pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/hse-proposes-taking-over-40-of-activity-in-private-hospitals-1.4382820>

¹¹⁴ ESRI, 2005. Veselības apdrošināšana Īrijā: problēmas un izaicinājumi. 2015.gads, Pieejams - <https://www.esri.ie/system/files?file=media/file-uploads/2015-07/OPEA041.pdf>

izveidota Veselības apdrošināšanas pārvalde (Health Insurance Authority – turpmāk – HIA), lai pārvaldītu tirgu.¹¹⁵ Lai gan tirgū ir pieejama konkurence, tomēr pusi no tirgus pārvalda uzņēmums Vhi.

Tādējādi laika gaitā ir izveidojusies privātās un valsts veselības aprūpes sistēmas mijiedarbība, kur visiem iedzīvotājiem ir pieejama valsts pakalpojumi, taču tiem iedzīvotājiem, kuriem ir privātā veselības apdrošināšana, ir pieeja arī privātās veselības slimnīcās, nodrošinot pakalpojumu pieejamību un dažkārt arī rindu apiešanu.¹¹⁶

2.2.1.1. Izejošā Īrijas medicīnas tūrisma pakalpojumu tirgus

Īrijas Veselības pakalpojumu izpildvara (Health Services Executive jeb turpmāk – HSE) nodrošina publiskās veselības pakalpojumu sniegšanu slimnīcās un valsts apgabalos, kas arī nodrošina informāciju par iespējām saņemt medicīnas pakalpojumus ārpus Īrijas, kas tiek nodrošināti ES Pārrobežu Direktīvas ietvaros. Īrijas pacienti ir tiesīgi saņemt veselības aprūpes pakalpojumus Eiropā un to izdevumus sedz Īrijas veselības sistēma. Tiek segti tikai ārstēšanās izdevumi un netiek segti ceļa un uzturēšanās izmaksas, tāpat arī medicīnas izrakstu tulkošanas izmaksas. Pacientiem tiek segtas mazākās izmaksas vai par pakalpojuma izmaksas ārvalstīs, vai arī esošā pakalpojuma izmaksas Īrijā. HSE kopējā budžetā ir arī atsevišķi izdalīts budžets Ārstēšanai ārzemēs (kad medicīnas procedūra nevar tikt veikta Īrijā) un Pārrobežu veselības aprūpei (medicīnas tūrisms), kam 2020.gadā ir atvēlēti 56 miljoni EUR, lai gan iztērēti bija 23,7 miljoni EUR līdz 2020.gada septembrim.¹¹⁷

Īrijas pakalpojumu maksas ir apkopotas vienotā dokumentā un ir atjaunota 2020.gada 1.augustā¹¹⁸. Katrai no slimībām ir izveidots kods, kurš ir jāizmanto, aizpildot pieteikumu veidlapu. Sākotnēji pacientam pašam ir jāveic apmaksa par medicīnas pakalpojumu, un pēc tam var iesniegt dokumentus HSE, lai saņemtu atpakaļ maksu par medicīnas pakalpojumiem. Vidēji tas tiek veikts 3 mēnešu laikā pēc pieteikuma iesniegšanas.¹¹⁹ Īri paši var izvēlēties savām vēlmēm atbilstošu ārvalstu ārstniecības iestādi, kas atrodas Eiropā, un nav noteikti nekādi kritēriji, kas ierobežotu medicīnas iestāžu izvēli.

Lai nodrošinātu iespēju saņemt maksu par ārvalstīs veikto medicīnas pakalpojumu, pacientam ir jābūt nosūtījumam no valsts apmaksāta ģimenes ārsta vai slimnīcas speciālista, ka pacientam ir nepieciešama noteiktā procedūra. Ir ieteicama, bet nav nepieciešama sākotnējā apstiprināšana, tādējādi lielākoties tā netiek izmantota.¹²⁰

ES Pārrobežu Direktīvas ietvaros var saņemt praktiski jebkura veida medicīnisko palīdzību, kas tiek atmaksāta Īrijā, izņemot orgānu transplantāciju, jebkāda veida ilgtermiņa aprūpi, kas palīdz ar ikdienas uzdevumiem, piemēram, mājas aprūpi, vakcināciju pret infekcijas slimībām, klīniskos pētījumus un zāļu terapijas, kas nav publiski pieejamas Īrijā.¹²¹ Nav noteikti nekādi ierobežojumi noteiktiem pakalpojumiem, kurus aizsargātu valsts sistēma. Tāpat arī brīvprātīgā veselības apdrošināšanas klienti var saņemt pakalpojumu, ja izpilda noteiktās prasības (ir valsts speciālistu nosūtījums).

Tā kā Lielbritānija vairs nav ES dalībvalsts, tad no 2021.gada 1.janvāra ES Pārrobežu Direktīvas ietvaros netiek segti medicīnas izdevumi, kas veikti Lielbritānijā. Tomēr Īrijas valdība ir izveidojusi jaunu līgumu Ziemeļīrijas plānoto veselības aprūpes shēmu, kuras ietvaros ir iespējams saņemt medicīnas pakalpojumus Ziemeļīrijā no 2021.gada janvāra līdz decembrim.¹²²

2020.gadā 4 614 Īrijas iedzīvotāji ceļoja uz ārvalstīm, lai veiktu medicīnas pakalpojumus, kurus atlīdzināja HSE, kopumā samaksājot gandrīz 15 miljonus EUR izdevumu segšanai, kuru kopējais izmaksas palielinājās par 1,8 miljoniem EUR, salīdzinot ar gadu iepriekš. Lielākoties īri ceļoja uz Ziemeļīriju, Angliju

¹¹⁵ ESRI, 2005. Veselības apdrošināšana Īrija: problēmas un izaicinājumi. 2015.gads, Pieejams - <https://www.esri.ie/system/files?file=media/file-uploads/2015-07/OPEA041.pdf>

¹¹⁶ The Journal. Pieejams - <https://www.thejournal.ie/readme/dr-mark-murphy-gp-care-5291578-Dec2020/>

¹¹⁷ Īrijas veselības aprūpes budžets. Pieejams - <https://www.hse.ie/eng/services/publications/>

¹¹⁸ HSE. Apkopojums par pacientu maksām par pakalpojumu. Pieejams - <https://www2.hse.ie/file-library/cross-border-directive/admitted-patient-price-list-summary-inpatient.pdf>

¹¹⁹ HSE. Pieejams - <https://www2.hse.ie/services/cross-border-directive/before-you-go-abroad.html>

¹²⁰ HSE. Pieejams - <https://www2.hse.ie/services/cross-border-directive/before-you-go-abroad.html>

¹²¹ HSE. Pieejams - <https://www2.hse.ie/services/cross-border-directive/before-you-go-abroad.html>

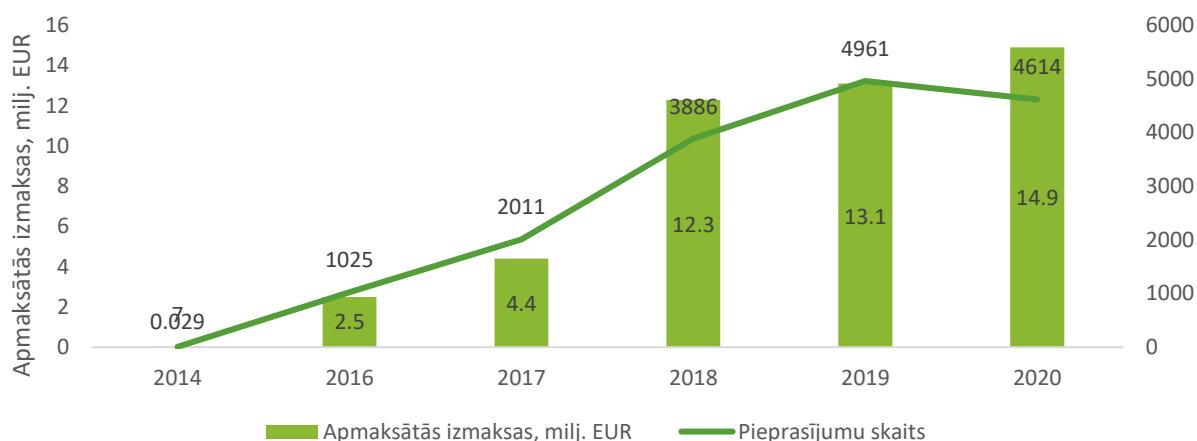
¹²² HSE. Pieejams - <https://www2.hse.ie/services/cross-border-directive/before-you-go-abroad.html>

un Vāciju, izmantojot ortopēdijas, acu procedūru un zobārstniecības pakalpojumus. Kopumā no 2018.gada līdz 2020.gadam HSE kopumā ir izmaksājusi 40 miljonus EUR, tomēr kopumā tas ir ļoti neliels apjoms kopējā veselības aprūpes budžetā, veidojot mazāk nekā 0,1% no kopējā Īrijas veselības aprūpes budžeta.¹²³

Ja 2014.gadā, kad tika ieviesta ES Pārrobežu Direktīva, tās iespējas izmantoja vien 7 pacienti, kuri saņēma atlīdzību 29 tūkstošu EUR apmērā¹²⁴, tad 2019.gadā īru skaits jau tuvojās 5 tūkstošiem. 2020.gadā arī pārrobežu pakalpojumu iespējas īri turpināja izmantot, tomēr to apjoms nedaudz saruka, kamēr apmaksātie izdevumi pieauga. Kopumā ir apbrīnojami, ka medicīnas tūrisma statistika nekritās Covid pandēmijas rezultātā. Oficiāli nav pieejama statistika, kādas tieši operācijas tiek veiktas ārvalstīs, tomēr presē ir norādīts, ka īri lielākoties devās uz Lielbritāniju (īpaši Ziemeļīriju) un Poliju. Kā nozīmīgākie pakalpojumi 2016.gadā ir minētas kataraktas operācijas, gūžu un ceļu operācijas, kā arī ginekoloģiskās procedūras.¹²⁵

Liela daļa no tiem ir kataraktas operācijas, kas tiek veiktas Ziemeļīrijā. 2018.gadā vietējais politiķis sāka organizēt autobusus Korkas iedzīvotājiem, lai tie veiktu kataraktas operācijas Belfāstā, Ziemeļīrijā, un varētu saņemt medicīnas pakalpojumu.¹²⁶

Attēls 19. Pārrobežu VA Direktīvā veiktie pieprasījumi un apmaksātās izmaksas, milj. EUR, 2014. un 2016. līdz 2020.gadam^{127 128}

Liela daļa Lielbritānijas medicīnas tūrisma uzņēmumu nodrošina pakalpojumu sniegšanu arī Īrijas klientiem, tomēr reizē ir arī vairāki medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzēji, kas specializējas Īrijas klientu apkalpošanā. Uzņēmums Longevita (longevita.co.uk) ir izveidojis filiāli arī Dublinā, SurgeryNow (surgerynow.ie) norāda iespējas saņemt pakalpojumu, taču vislielāko preses uzmanību ir saņēmis uzņēmums Trasna.

Izmantojot ES Pārrobežu Direktīvas iespējas, 2018.gada nogalē tika izveidots uzņēmums Trasna, lai palīdzētu Īrijas iedzīvotājiem piekļūt medicīnas pakalpojumiem ārpus viņu mītnes zemes. Kā nozīmīgākie pakalpojumi, kas varētu interesēt Īrijas iedzīvotājus tiek minēti ortopēdiskās procedūras, īpaši gūžas protēzes. Uzņēmuma mērķis ir palīdzēt iedzīvotājiem gan nodrošinot diagnostikas un pirms ceļojuma testus, kā arī nodrošinot izvēli starp dažādiem pakalpojumu sniedzējiem un palīdzot arī nodrošināt visu

¹²³ Irish examiner, Vairāk nekā 4600 pērn ceļojuši uz ārzemēm veselības ārstēšanai, 2021.gada janvāris, pieejams - <https://www.irishexaminer.com/news/arid-40206755.html>

¹²⁴ Irish examiner, Vairāk nekā 4600 pērn ceļojuši uz ārzemēm veselības ārstēšanai, 2021.gada janvāris, pieejams - <https://www.irishexaminer.com/news/arid-40206755.html>

¹²⁵ Irish times, 2018.gada novembris. Pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/health/record-numbers-travelling-to-other-eu-states-for-medical-procedures-1.3688391>

¹²⁶ BBC, pieejams - <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-56002574>

¹²⁷ Irish examiner, Vairāk nekā 4600 pērn ceļojuši uz ārzemēm veselības ārstēšanai, 2021.gada janvāris, pieejams - <https://www.irishexaminer.com/news/arid-40206755.html>

¹²⁸ BBC, pieejams - <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-56002574>

nepieciešamo pirms ceļošanas. Tāpat arī privātais uzņēmums Trasna palīdz sagatavot visu nepieciešamo dokumentu iesniegšanai HSE, lai palīdzētu pacientam atgūt iztērētos finanšu līdzekļus.¹²⁹

Uzņēmums saviem klientiem piedāvā pakalpojumus bez maksas, jo samaksu par savu pakalpojumu kā administratīvos izdevumus saņem no sadarbības iestādēm. Izvērtējot pacientam nepieciešamās medicīnas procedūras, tiek piedāvātas vairākas iespējas, kur saņemt pakalpojumu ārpus Īrijas, un kādas ir to izmaksas. Mājaslapā kā galvenie sniegtie medicīnas pakalpojumi ir norādīti: vispārējā ķirurģija, uroloģija, ortopēdija, optomatoloģija, ginekoloģija, vaskulārās operācijas, zobārstniecība, tāpat arī pieejama onkoloģija, neiroķirurģija, kardioloģija un bariatrija. Padziļināts piemērs par izdevumiem ir sniegts par gūžas protēzes izdevumiem, kataraktas operācijām, un breketēm, un par šo procedūru veikšanu ārvalstīs un iespēju atgūt līdzekļus no HSE.¹³⁰ Kā norāda uzņēmuma vadītājs, tad lielākoties klienti izmanto ES Pārrobežu Direktīvas iespējas, lai atgūtu naudu par valstiski pieejamajiem pakalpojumiem, taču ārpus atgūstamajiem pakalpojumiem nav pieprasījuma.¹³¹

Uzņēmumam ir tālejoši plāni izplesties pa visu Eiropu, taču kā sākotnējais tirgus, lai apzinātu tā darbības modeli, ir izvēlēta Īrija. 2019.gadā tika veidota plaša reklāmas kampaņa, lai uzrunātu vietējos iedzīvotājus un tie apzinātos pakalpojuma iespējas ar Trasna. Lai gan nav plaši reklamējušies ārpus Īrijas, tomēr bieži sniedz pakalpojumus arī Lielbritānijas iedzīvotājiem, kas par uzņēmumu uzzin lielākoties no citiem pakalpojumu saņēmējiem.¹³²

2018.gada nogalē uzņēmumam bija sadarbība ar 33 slimnīcām un klīnikām no Lielbritānijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Dānijas, Francijas un Vācijas. 2021.gada martā uzņēmums norāda, ka sadarbojas ar 36 augstākās kvalitātes slimnīcām un klīnikām. 2020.gada janvārī Trasna savam sadarbības sarakstam pievienoja arī Kardiolita slimnīcu grupu Lietuvā.¹³³ Mājaslapā uzņēmums norāda, ka sadarbojas ar uzņēmumiem, kuriem ir pieredze ar starptautiskajiem klientiem, kā arī slimnīcām, kas darbojas pēc augstākajiem profesionalitātes un kvalitātes standartiem, piedāvājot pēdējās tehnoloģijas un tehnikas iespējas.¹³⁴

Kā norāda Trasna uzņēmuma vadītājs Aonghus O'Rourke, tad kopumā uzņēmums ir ļoti ieinteresēti pievienot jaunus medicīnas pakalpojumu sniedzējus, kas piedāvā dažādus pakalpojumus, jo pēc Covid-19 pandēmijas vēlas izplesties arī Eiropā ar savu piedāvājumu, tādējādi ir vajadzīgs dažāds medicīnas pakalpojumu sniedzēju piedāvājums. Kopš 2020.gada viņiem ir pievienojies arī Lietuvas uzņēmums un ir apmierināti ar pakalpojumu piedāvāto kvalitāti. Uzņēmumam ir ārkārtīgi svarīgi, kādu pakalpojumu sniedz medicīnas pakalpojumu sniedzēji, jo tieši pēc saņemtā medicīnas pakalpojuma Trasna klienti vērtē arī Trasna uzņēmuma kvalitāti, tāpēc uzņēmums rūpīgi izvērtē, ar kurām medicīnas iestādēm sadarboties. Viss svarīgākais noteikums ir, ka uzņēmumi ir izcilības centri un ka tajām ir augsts novērtējums. Lielākoties to vērtē pēc vietējās valsts sistēmas akreditācijas. Vēlētos, lai uzņēmumam tiktu piešķirtas zvaigznes vai augstākais kvalitātes novērtējums.¹³⁵ Lai gan uzņēmums ir atvērts pievienot jaunu medicīnas pakalpojumu piegādātājus savam sarakstam, tomēr uzņēmuma pārstāvji norāda, ka esošajā Covid-19 režīmā neplāno paplašināt esošo medicīnas pakalpojumu sniedzēju piedāvājumu.

Kopumā iedzīvotāju skaits, kam interesē ārvalstu veselības aprūpes pakalpojumi, pieaug, taču tas pieaug no ļoti neliela skaita. Kādreiz medicīnas tūrismā devās, lai salabotu zobus, matu līnijas plastisko ķirurģiju, taču tagad jau ir atvērtāki arī ikdienas operācijām. Gūžas procedūrām klientiem tiek piedāvāti 6-7 dažādi varianti, kur klients izvēlas, kas tieši viņam ir vajadzīgs. Vācijā klīnikā piedāvā 2 nedēļu atveseļošanās perioda, kas ir iekļauts cenā, kamēr citās vietās tikai pašas procedūras veikšana, tādējādi tiek rūpīgi pārskatīts, kas ir iekļauts cenā. Bariatrija kopumā ir ļoti populāra procedūra, un lielākoties klienti izvēlas Norvēģijas vai Lietuvas piedāvājumu. Kataraktas operācijām ir laba cena un piedāvājums Ziemeļīrijā,

¹²⁹ Lang Buisson. Medicīnas tūrisma aģentūra izmanto Īrijas veselības aprūpes ilgo gaidīšanas laiku. <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/medical-tourism-agency-targets-irelands-waiting-list/>

¹³⁰ Trasna. Pieejams - <https://www.trasna.com/treatments/>

¹³¹ Intervija ar Trasna uzņēmuma vadītāju Aonghus O'Rourke, 2020.gada 10.martā

¹³² Intervija ar Trasna uzņēmuma vadītāju Aonghus O'Rourke, 2020.gada 10.martā

¹³³ Trasna. Pieejams - <https://www.trasna.com/2020/01/new-highly-accredited-lithuanian-hospital-group-joins-trasna-hospital-network/>

¹³⁴ Trasna. Pieejams - <https://www.trasna.com/hospitals/>

¹³⁵ Intervija ar Trasna uzņēmuma vadītāju Aonghus O'Rourke, 2020.gada 10.martā

tādējādi parasti klienti izvēlas to veikt Ziemeļīrijā, jo tas atrodas uz tās pašas salas un lidojums ārpus Īrijas jau sanāk dārgāks. Līdzīgi arī par zobārstniecības pakalpojumiem, kuri arī tiek veikti Ziemeļīrijā.

Covid-19 pandēmija ir ievērojami ierobežojusi iespējas sniegt medicīnas tūrisma pakalpojumus, taču uzņēmums Trasna norāda, ka turpinājuši piedāvāt kataraktas operācijas Ziemeļīrijā, jo tās ir vienas dienas pakalpojums. Tajā pašā laikā 2020.gadā ir ievērojami pieaudzis gan vietējo, gan arī ārvalstīs veikto plastisko operāciju skaits. Vietējie plastikās ķirurģijas pārstāvjiem ir ievērojami audzis pieprasījums pēc pakalpojumiem.¹³⁶

Arī Covid-19 pandēmijas laikā, iedzīvotājiem bija iespējams kādu laiku doties ārpus valsts, lai veiktu nepieciešamākās veselības procedūras, tomēr iedzīvotāji šādu atvieglojumu izmantoja ļaunprātīgi, reģistrējoties zobārstniecības pakalpojumu saņemšanai Tenerifē, Spānijā, lai varētu doties brīvdienās. Valdība piesprieda 500 EUR (pēc tam palielināts uz 2000 EUR), lai iedzīvotāji izvērtētu nepieciešamību doties ārpus valsts veikt medicīnas pakalpojumus. Tādējādi daļa no pacientiem, kas vēlējās doties, lai veiktu botoksa procedūras Lietuvā, atgriezās mājās, taču daļa turpināja ceļojumu, lai saņemtu vēlamo pakalpojumu.¹³⁷ Tāpat arī presē izraisīja ažiotāžu divas sievietes, kas bija devušās veikt krūšu palielināšanas operāciju Apvienotajos Arābu Emirātos, tādējādi neievērojot Covid-19 noteiktos ierobežojumus.¹³⁸

2.2.1.2. Medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks vietējā tirgū

Īrijas veselības aprūpes sistēmā garas gaidīšanas rindas uz pakalpojumu saņemšanu ir viena no nozīmīgākajām sistēmas problēmām. Gaidīšanas laiks jau vēsturiski ir bijis augsts un ir bijušas dažādas iniciatīvas, lai to apjomu samazinātu pagātnē, kamēr īsts risinājums vēl aizvien nav atrasts. 23% no pacientiem, kuriem ir vajadzīga ergoterapista (occupational therapy) apmeklējumu pie speciālista, gaidīja gadu, tāpat arī 40% pacientu acu ārsta ārstēšanu gaidīja vairāk kā gadu.¹³⁹

2021.gada 28. janvārī Īrija pakalpojumus gaidīja 622 963 pacienti, kas iepriekšējās 13 nedēļās svārstījās no 606 līdz 623 tūkstošiem pacientu¹⁴⁰. Tajā pašā laikā 2019.gada jūnijā gaidīšanas sarakstā bija 755 200 Īrijas iedzīvotāji, no kuriem lielākā daļa gaidīja rindā pēc ģimenes ārsta nosūtījuma pie speciālista.¹⁴¹ Visgarākās rindas 2021.gada janvāra beigās bija uz ortopēda (77 257 jeb 12% no gaidītājiem), otolaringologa (68 073), optomatologa (47 075), dermatologa (46 010), kā arī vispārējo ķirurģiju (43 506).¹⁴²

Īrijas valdība aktīvi izvērtē iespējas rindu samazināšanai, un 2018.gadā jau novirzīja 55 miljonus EUR, 2019.gadā – 75 miljonus EUR papildus finansējumu¹⁴³, lai samazinātu gaidīšanas rindas, kas lielākoties ietver, ka noteiktas procedūras ir pieejamas arī privātajā veselības apdrošināšanas sistēmā, lai samazinātu kopējo gaidīšanas laiku valsts sistēmā. Ja 2018.gadā uzsvars bija uz kataraktas operācijām, tad 2019.gadā uz procedūrām (kuņģa-zarnu trakta endoskopijs) un pirmreizējo ambulatoro konsultāciju.

Tomēr 2021.gada aprīlī ir norādīts, ka pacientu skaits, kas gaida rindā uz standarta veselības aprūpes slimnīcu pakalpojumiem, ir pieaudzis par 111 procentiem, jo baidoties no Covid-19 slimības, daudzi no iedzīvotājiem nav ziņojuši par veselības pasliktināšanos.¹⁴⁴

¹³⁶ Extra, 28.09.2020. Pieejams - <https://extra.ie/2020/09/28/news/irish-news/covid-cosmetic-surgery>

¹³⁷ Dublin live, 19.04.2021, pieejams - <https://www.dublinlive.ie/news/dublin-news/dublin-airport-gardai-travelrestrictions-botox-19835728>

¹³⁸ Breaking news, 09.04.2021, pieejams - <https://www.breakingnews.ie/ireland/case-stalls-against-women-who-refused-hotel-quarantine-after-boob-job-trip-1108962.html>

¹³⁹ EURO Īrijas veselības aprūpes profils 2019.gadā, pieejams - https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/419463/Country-Health-Profile-2019-Ireland.pdf

¹⁴⁰ NTPF, pieejams - <https://www.ntpf.ie/home/pdf/2021/01/nationalnumbers/out-patient/National03.pdf>

¹⁴¹ Trasna, pieejams - <https://www.trasna.com/2019/06/over-755200-people-on-hospital-waiting-lists/>

¹⁴² NTPF, pieejams - <https://www.ntpf.ie/home/pdf/2021/01/nationalnumbers/out-patient/National02.pdf>

¹⁴³ NTPF plāns 2018.gadam, pieejams - <https://www.ntpf.ie/home/pdf/Cataracts%20Progress%20Update%20-%20October%20FOR%20WEB.pdf>

¹⁴⁴ Irishtimes, 13.04.2021. pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/health/huge-reduction-in-number-of-seriously-ill-patients-treated-during-pandemic-1.4535186>

2.2.2. BVA sistēmas raksturojums

Kopumā Īrijas iedzīvotāji no savas kabatas (out of pocket expenses) maksā vien 12,3%, kas ir mazāk nekā ES vidējais, kas lielākoties ir tāpēc, ka BVA apdrošināšanai ir lielāka nozīme Īrijā (13%), salīdzinot ar ES vidējo rādītāju (4%). Tādējādi kopumā ikdienā no savas kabatas vietējiem iedzīvotājiem ir jāmaksā ievērojami mazāk izdevumus, jo tie lielākoties tiek segti no BVA. Valsts subsidē BVA iegādi ar nodokļu atlaidi, un līdz ar BVA pacientiem ir ātrāka pieeja veselības aprūpei, izlīdzinot vietējās veselības apdrošināšanas sistēmas trūkumus.¹⁴⁵

BVA industriju pārvalda tirgus regulators – Veselības Apdrošināšanas Pārvalde (The Health Insurance Authority, turpmāk – HIA), kas nodrošina arī iedzīvotājiem informāciju par viņu tiesībām, informāciju par veselības apdrošināšanas plāniem un to pabalstiem.

46% jeb 2,27 miljoniem no Īrijas iedzīvotājiem ir iegādāta privātā veselības apdrošināšana 2019.gada beigās, kas palielinājās vēl sasniedzot 2,30 miljoni 2020.gada septembrī¹⁴⁶, kas ir augstākais apjoms pēdējo 10 gadu laikā. 2014.gadā iegādāto BVA apjoms bija 1,9 miljoni, taču kopš 2014.gada pieprasījums pēc BVA ir audzis un turpina augt.¹⁴⁷

Tajā pašā laikā ir jāņem vērā, ka noslēdzot BVA nav iespējams saņemt pakalpojumus uzreiz, bet ka ir noteikts gaidīšanas laiks daudziem pakalpojumiem. Traumām un ievainojumiem netiek izmantots gaidīšanas periods, taču izdevumu segšana, kas saistīta ar slimībām, par kurām ir uzzināts pēc tam, kad ir veikta BVA ir 26 nedēļas, grūtniecības pabalsti pēc 52 nedēļām, kamēr slimībām, kas bija jau apzinātas 6 mēnešus pirms pievienošanās BVA ir pat 5 gadi. Tomēr tas var atšķirties atkarībā no BVA uzņēmumu piedāvājuma.¹⁴⁸

2.2.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana

BVA sistēmu Īrijā regulē Veselības apdrošināšanas likums¹⁴⁹, apstiprināts 1994.gadā. Grozījumi veikti 2001., 2003., 2007., 2009., 2012., 2014. un 2015.gadā. Veselības apdrošināšanas likums nosaka četrus BVA principus:

- Sabiedrības novērtējums mūža garumā, tas iekļauj, ka apdrošināšanas peļņa (net premium) ir līdzvērtīga neskatoties uz vecumu, dzimumu vai citiem riska faktoriem.
- Atklāta reģistrācija/pieteikšanās, tādējādi iekļaujot visus interesantus, neskatoties uz to veselības riskiem;
- izdevumu segšana mūža garumā, (lifetime cover) – var pieteikties jebkurā savā dzīves posmā
- minimālos BVA saņemšanas pabalstus – mazākais piedāvājums, ko saņem BVA klienti.

Saskaņā ar likumu, HIA ir nozares pārvaldītājs un tās galvenais mērķis ir kopējā labuma interesēs nodrošināt pakalpojuma pieejamību, neizvirzot papildus noteikumus kādām noteiktām mērķa grupām, nenosakot papildus izmaksas, kas pilnībā vai daļēji ir balstītas uz attiecīgās paaudzes iedzīvotāju vispārējo veselības stāvokli.¹⁵⁰

2.2.4. BVA nozares apjoms

2019.gadā kopējās veselības apdrošināšanas prēmijas bija 2,72 miljoni EUR, pieaugot par 1,4%, salīdzinot ar 2018.gadu. Lielākais uzņēmums, kas nodrošina BVA pakalpojumus ir Vhi Healthcare, kuram ir 50%

¹⁴⁵ WHO, Īrijas veselības profils 2019.gads, pieejams - https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/419463/Country-Health-Profile-2019-Ireland.pdf

¹⁴⁶ HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/sites/default/files/Market%20Figures%20Sep%202020.pdf>

¹⁴⁷ HIA, Īrijas veselības apdrošināšanas pārvalde, 2020.gada statistika, skatīts 02.03.2021., pieejams - <https://www.hia.ie/publication/market-statistics>, <https://www.hia.ie/sites/default/files/I%20HIA%20Annual%20Report%202019%20Release%20I%2030%20July%202019%20FINAL.pdf>

¹⁴⁸ HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/consumer-information/waiting-periods/new-customer-waiting-periods>

¹⁴⁹ Irish statute book, Pieejams - <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1994/act/16/enacted/en/html>

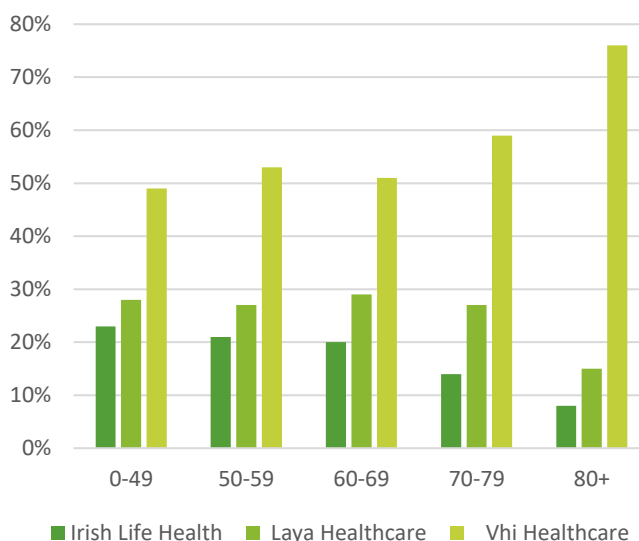
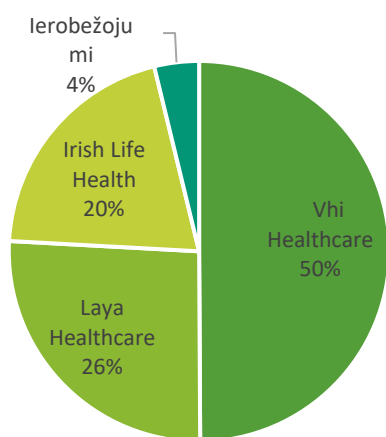
¹⁵⁰ HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/regulation/health-insurance-regulations> un <https://www.hia.ie/sites/default/files/compliance%20checklist%20January%202017.pdf>

tirgus daļas, kam seko Laya Healthcare ar 26% tirgus daļu un Irish life Health ar 20%. Tāpat papildus 4% no kopējā tirgus apjoma ir ierobežojumi (restricted undertakings). Lai gan tirgus daļas ir bijušas salīdzinoši stabilas, tomēr jānorāda, ka Irish Life Health tirgū ienāca no 2005.gada un ir strauji audzinājis savu tirgus daļu 1% 2005.gadā uz 10% 2009.gadā un veido ap 19-20% kopš 2013.gada, tajā pašā laikā lielākais zaudētājs ir Vhi Healthcare uzņēmums, kura tirgus daļa kritās no 76% 2004.gadā uz 62% 2010.gadā un kopš 2015.gada ir ap 50%. Laya Healthcare tirgus daļa ir bijusi 21-26% robežās kopš 2005.gada.

Kopumā tirgus dalījumā pa vecuma grupām, ir novērojams līdzīgs dalījums kā kopējā tirgū. Neliels izņēmums ir vecuma grupā virs 80 gadiem, kur lielākoties (76%) tiek iegādāta un uzturēta Vhi Healthcare BVA, kamēr Irish Life Health piedāvājums nav aktuāls. Savukārt tieši vecuma grupā līdz 49 gadiem, Irish Health Care ir vislielākais tirgus daļa (Attēls 21).

Attēls 20. BVA tirgus sadalījums 2019.gadā, % no kopējā tirgus (attēls pa kreisi)

Attēls 21. BVA dalījums pa vecuma grupām, % no kopējā tirgus pa vecuma grupām (attēls pa labi)¹⁵¹

2.2.5. BVA programmu raksturojums

Likumdošanā ir noteiktas BVA pamatprasības, taču tāpat BVA pamata piedāvājumā visiem 3 BVA piedāvātāji nodrošina sekojošas iespējas:

- Digitālās konsultācijas ar medicīnas speciālistu (ģimenes ārstu vai medmāsu) (neierobežots skaits konsultāciju, kuras ir ar ģimenes ārstu tiešsaistē vai video formātā)
- Psihologa profesionālas konsultācijas, rūpējoties par garīgajiem cilvēka aspektiem
- Nelielo traumu ambulatoros pakalpojumus ārstniecības iestādē, nodrošinot ārstu pieejamību
- Komunikācija ar BVA notiek tiešsaistē
- Fizioterapija/vingrinājumi

Visi uzņēmumi nodrošina ārsta konsultācijas tiešsaistes vidē, tādējādi nodrošinot ģimenes ārstu pieejamību. Lielākoties konsultācijas ir pieejamas visās dienās un dienakts stundās. Tāpat uzņēmumi uzsver, ka ir pieejamas psihologa konsultācijas, rūpējoties par cilvēka garīgās veselības stāvokli, kā arī iespējām parunāties un izstāstīt problēmas. Tāpat arī visi uzņēmumi nodrošina, ka nelielu traumu gadījumos, privātās veselības apdrošināšanas klientiem nav jāizmanto neatliekamās palīdzības pakalpojumi, bet gan tie var doties uz veselības apdrošināšanas uzņēmumu noteiktajām medicīnas iestādēm. Jānorāda, ka katram no BVA uzņēmumiem tie ir grupas uzņēmumi, kas nodrošina medicīnas

¹⁵¹ HIA, Īrijas veselības apdrošināšanas pārvalde, 2020.gada statistika, skatīts 02.03.2021., pieejams - <https://www.hia.ie/publication/market-statistics>

pakalpojumu sniegšanu. Tāpat arī Īrijas BVA lielākoties komunicē tiešsaistes vidē, kur iespējams iesniegt visus nepieciešamos dokumentus, tomēr ir pieejami arī telefoniskie pakalpojumi.

Arī fizioterapija kā pamata piedāvājumi, lai gan Vhi arī norāda, ka tas ietver digitālos vingrinājumus, kamēr Irish life health norāda, ka tas attiecās tieši uz mugurkaula un kakla fizioterapijas pakalpojumiem. Tajā pašā laikā Laya Health care piedāvā personalizētas vingrošanas, ēšanas un labsajūtas programmas ar veselības treneri pieaugušajiem.

Lai gan Īrijas tirgū veselības apdrošināšanu nodrošina 3 uzņēmumi, tomēr 2019.gada beigās tirgū bija vairāk kā 300 atšķirīgas programmas klientiem.¹⁵² Irish Life health uzņēmums 2021.gada janvārī uzņēmums piedāvāja 11 programmas, kas tiek dalīti 510 dažādos piedāvājumos, no kuriem 219 jeb 43% ietvēra arī starptautisku izdevumu segšanu nosaukumā.¹⁵³ Vhi ir 88 dažādi piedāvājumi klientiem no 2021.gada 1.aprīļa, un jaunākajos 4 plānos ir iekļauti arī ārpus Īrijas pakalpojumi.¹⁵⁴ Laya Healthcare piedāvā 25 dažādu programmu nosaukumus, kas iekļauj 105 apakšizvēles.¹⁵⁵

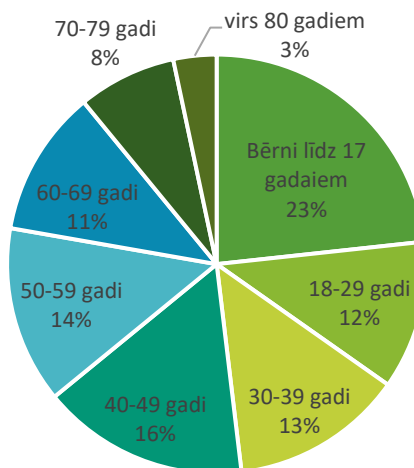
Ja sākotnēji bija tikai Vhi piedāvājums ar 5 dažādiem plāniem, tad šobrīd plānos ir ļoti liela dažādība. Kopumā BVA uzņēmumi norāda, ka jaunie piedāvājumi atspoguļo klientu pieprasījumu pēc plāniem.¹⁵⁶

Cenas programmām atšķiras atkarībā no iedzīvotāju vecuma. Katru reizi, kad notiek cenu izmaiņas un tiek piedāvāti jauni produkti, visi BVA uzņēmumi par to paziņo HIA un jaunumi tiek ielikti arī mājaslapā.¹⁵⁷ Tāpat HIA arī palīdz izplatīt informāciju par veselības apdrošināšanas nepieciešamību sabiedrībai.

2.2.6. BVA mērķauditorijas raksturojums

2019.gadā BVA iegādājas praktiski visa vecuma iedzīvotāji un tā iegādes apjomi ir izplatīti diezgan līdzvērtīgi pa dažādām vecuma grupām. Kopumā gandrīz ceturtdaļu (23%) no BVA tiek iegādātas bērniem līdz 17 gadu vecumam, otra ceturtdaļa ir jauniešiem no 18 līdz 39 gadiem, 30% ir iedzīvotājiem no 40 – 60 gadiem, kamēr pēc sešdesmit gadiem ir vēl gandrīz ceturtdaļa (22%) no iegādātajiem apjomiem (Attēls 22).

Attēls 22. BVA apdrošināto personu skaits dalījumā pa vecumiem 2019.gadā, izņemot BVA pircējus, kas ir gaidīšanas periodā, kā norādīts gada beigās, skaits¹⁵⁸

¹⁵² HIA, Īrijas veselības apdrošināšanas pārvalde, 2020.gada statistika, skatīts 02.03.2021., pieejams - <https://www.hia.ie/sites/default/files/I%20HIA%20Annual%20Report%202019%20Release%20I%2030%20July%202019%20FINAL.pdf>

¹⁵³ HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/news/irish-life-health-price-updates-benefit-changes-new-plan-announcement-01012021>

¹⁵⁴ HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/news/vhi-healthcare-new-plan-announcements-plan-retirements-price-increases-and-benefit-changes>

¹⁵⁵ Laya Healthcare, pieejams - <https://www.layahealthcare.ie/discover/healthinsurancequote/>

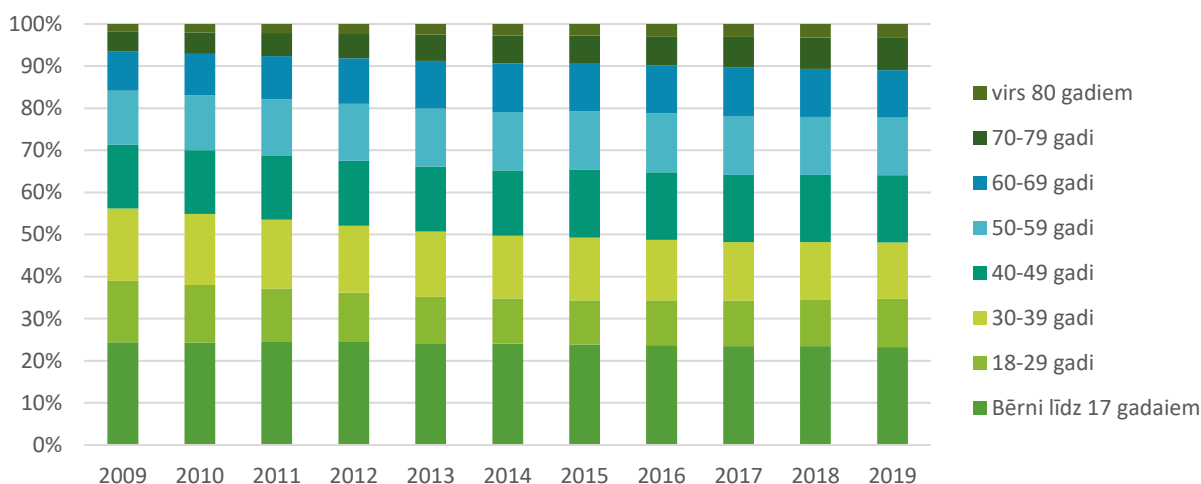
¹⁵⁶ Irish times, pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/consumer/conor-pope-s-guide-on-how-to-save-hundreds-on-your-health-insurance-1.3352256>

¹⁵⁷ HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/news>

¹⁵⁸ HIA, Īrijas veselības apdrošināšanas pārvalde, 2020.gada statistika, skatīts 02.03.2021., pieejams - <https://www.hia.ie/publication/market-statistics>

Laika gaitā bērnu apdrošināšana ir bijusi vairāk vai mazāk stabila, kamēr vecuma grupā no 18-39 gadiem kopējais BVA skaits ir samazinājies (krities no 32% 2009.gadā uz 25% 2019.gadā), kamēr BVA skaits iedzīvotājiem virs 60 gadiem ir palielinājies (pieaugot no 16% 2009.gadā uz 22% 2019.gadā) (Attēls 23).

Attēls 23. PVA dalījums pa vecuma grupām no 2009. līdz 2019.gadam, kā % no kopējā apjoma¹⁵⁹

Ieskatoties Laya Healthcare 8 500 pacientu statistikā, tad ieskats pacientu grupās ir¹⁶⁰:

- puse no garīgās veselības pakalpojumuņēmējiem ir vecumā līdz 40 gadiem (48%), no kuriem katrs trešais (33%) ir vecumā no 20 līdz 35 gadiem.
- sievietes vairāk (69%) izmanto garīgās labklājības atbalsta programma palīdzību
- 70% īru vīriešu un pusei sieviešu ir liekais svars vai aptaukošanās saskaņā ar veselības monitoringa rezultātiem.

2.2.7. BVA priekšrocības un izmantošanas iemesli

Vēsturiski ir iegājies, ka lai nokļūtu pie veselības aprūpes speciālistiem ir nepieciešama veselības apdrošināšana. Tādējādi iegādājoties apdrošināšanu, iedzīvotājiem ir iespējams saņemt ātru pieeju pie pakalpojumiem, apejot valsts veselības aprūpes rindas¹⁶¹.

Kā nozīmīgākie BVA ieguvumi ir:^{162 163}

- Privāto un daļēji privāto slimnīcu pieejamība un izdevumu segšana
- Izdevumu segšana par slimnīcu konsultantu pakalpojumiem, ja tiek apmeklēti kā maksas pacients
- Citu izdevumu segšana kā grūtniecības, starptautiskie izdevumi, psihiatrijas un ambulatorie pakalpojumi
- Valsts speciālistu pieejamība ārpus rindas jeb noteiktajos privāto klientu laikos, kuri ir pieejami tikai BVA klientiem¹⁶⁴

Lielākoties iedzīvotāji izmanto BVA, lai nodrošinātu papildus veselības aprūpes pieejamību un atbalstu dažādās ikdienas situācijās. Tikai privātās veselības apdrošināšanas klientiem ir pieeja privātajās slimnīcās un klīnikās, tādējādi nodrošinot sev nepieciešamo atbalstu attiecīgajās situācijās. Tāpat arī mazu traumu tūlītēja apskate ir iespējama privātajās veselības aprūpes iestādēs.

¹⁵⁹ HIA, Īrijas veselības apdrošināšanas pārvalde, 2020.gada statistika, skatīts 02.03.2021., pieejams - <https://www.hia.ie/publication/market-statistics>

¹⁶⁰ Laya Healthcare, pieejams - <https://www.layahealthcare.ie/pressandmedia/pressreleases/half-of-all-adults-reaching-out-for-mental-health-support-are-aged-under-45-.html>

¹⁶¹ The Journal. 2020 Dec. pieejams - <https://www.thejournal.ie/readme/dr-mark-murphy-gp-care-5291578-Dec2020/>

¹⁶² HIA, Pieejams - <https://www.hia.ie/consumer-information/selecting-a-health-insurance-plan>

¹⁶³ The Journal. 2020 Dec. pieejams - <https://www.thejournal.ie/readme/dr-mark-murphy-gp-care-5291578-Dec2020/>

¹⁶⁴ Irish time, Jan 2018. Pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/consumer/conor-pope-s-guide-on-how-to-save-hundreds-on-your-health-insurance-1.3352256>

Privātās veselības aprūpes iestādes rūpējas lielākoties par sabiedrības bagātāko daļu, nodrošinot pakalpojumu pieejamību privātajās veselības iestādēs, tādējādi nodrošinot kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību.¹⁶⁵

Tāpat arī veselības apdrošināšanas uzņēmumi piedāvā veselības apdrošināšanu starptautiski izceļotājiem (expatriates), kuru atmaksā darba devēji. Lielākoties tas iekļauj veselības apdrošināšanas pakalpojumu pieejamību jebkurā pasaules valstī, tādējādi veidojot starptautisko tvērumu.

2.2.8. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati

Īrijas BVA nodrošina 3 uzņēmumi - Vhi Healthcare, Laya Healthcare un Irish life Health. Lielākais uzņēmums, kas nodrošina BVA pakalpojumus ir Vhi Healthcare, kuram ir 50% tirgus daļa, kam seko Laya Healthcare ar 26% tirgus daļu un Irish life Health ar 20%. Tāpat papildus 4% no kopējā tirgus apjoma ir ierobežojumi (restricted undertakings) (Attēls 20).

Vhi Healthcare – dibināts 1957.gadā kā valsts atbalstīts monopola bezpeļņas uzņēmums. Uzņēmums tika dibināts, lai nodrošinātu 15% sabiedrības peļņošanas daļu, kuriem tajā laikā nebija pieejama publiski pieejamā veselības apdrošināšana. Kā norāda uzņēmums, tad kopš 1957. gada Vhi ir palīdzējis cilvēkiem Īrijā piekļūt vislabākajai un kvalitatīvākajai privātajai veselības aprūpei, pateicoties plašajam daudzveidīgo veselības aprūpes produktu un pakalpojumu klāstam. Ar vienu miljonu klientu mēs joprojām esam veselības apdrošināšanas tirgus līderis Īrijā. Mēs kā bezpeļņas organizācija, kas pastāv vienīgi tādēļ, lai apmierinātu mūsu klientu veselības aprūpes vajadzības.¹⁶⁶

Uzņēmumam no 100% tirgus apjoma 2019.gada beigās pieder 50% no tirgus. 2019.gadā uzņēmumam bija 128 miljonu EUR apgrozījums, tas nodarbināja 431 cilvēku, un tā apgrozījums ir audzis no ap 100 miljoniem EUR 2015.gadā. Uzņēmums ir meitas uzņēmums Voluntary Health Insurance Board Īrijā. Uzņēmuma grupā iekļaujas 11 uzņēmumi, tai skaitā Swiftcare klīnikas, kas nodrošina privātās veselības aprūpes pakalpojumus.

Irish Life health uzņēmums ir dibināts 2003.gadā un pirms tam ir bijis nosaukts kā Aviva Health insurance Ireland, tomēr reāli tirgū darbojas no 2005.gada un ir straujāk augošais uzņēmums starp pārējiem BVA piegādātājiem. Uzņēmumam ir vairāk nekā 1 miljons klientu, vairāk nekā 80 gadu pieredze apdrošināšanas biznesā, uzņēmums norāda, ka ir lielākais dzīvības apdrošināšanas un pensiju nodrošinātājs. Uzņēmums ir Great-West Lifeco grupas no Kanādas uzņēmums, kas ir pasaules līderis finanšu pakalpojumu jomā. Uzņēmuma grupā ietilpst 563 uzņēmumi, no kuriem 11 uzņēmumi ir reģistrēti Īrijā. Uzņēmuma apgrozījums 2019.gadā bija 521 miljoni EUR, kas ir pieaudzis no 332 miljoniem 2015.gadā. Uzņēmumam

Laya Healthcare tirgus daļa ir bijusi 21-26% robežās kopš 2005.gada. No 2015.gada uzņēmums ir daļa no AIG korporācijas, kas ir viena no spēcīgākajām apdrošināšanas organizācijām pasaulē ar vairāk nekā 90 miljoniem klientu 100 valstīs un jurisdikcijās. Izmantojot plašo zināšanas lauku un inovatīvos piedāvājumus, Laya Healthcare lepojas ar dažiem no inovatīvākajiem veselības apdrošināšanas pabalstiem un pakalpojumiem Īrijas veselības apdrošināšanas tirgū, kā arī dzīvības apdrošināšanu (layalife.ie) un ceļojumu apdrošināšanu (layatravelinsurance.ie). Tās zīmola solījums Rūpējoties par Tevi vienmēr ("Looking After You Always") vienmēr ir piedāvājumu centrā. Atsevišķi apgrozījuma dati par darbību Īrijā netiek atklāti.

2.2.9. Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm

Līdz ar Īrijas veselības apdrošināšanas sistēmu, kurā privātajiem klientiem tiek nodrošināti pakalpojumi privātajās iestādēs, Īrijas BVA uzņēmumi sadarbojas tikai ar slimnīcām, kas ir to pārvaldībā un tikai attiecīgi BVA klienti var saņemt pakalpojumus attiecīgajā slimnīcā.

¹⁶⁵ The Journal. 2020 Dec. pieejams - <https://www.thejournal.ie/readme/dr-mark-murphy-gp-care-5291578-Dec2020/>

¹⁶⁶ <https://www.vhi.ie/about-vhi>

Irish Health insurance uzņēmums sadarbojas ar Affidea, MyMedical un HSE klīnikām¹⁶⁷, Vhi nodrošina pakalpojumus 4 Vhi Swiftcare klīnikās – Dundrum, Swords, Cork un Limerick pilsētās. Visām klīnikām ir ISO 9001:2008 akreditācija, lai nodrošinātu augstāko sniegumu saviem pacientiem. Laya Healthcare are 3 privātajām klīnikām Laya Health and Wellbeing klīnikām – Dublinā, Galvejā (Galway) un Limerikā (Limerick).

Tajā pašā laikā 2018.gada veselības apdrošināšanas lielākie panākumi bija, ka klienti ir informēti par to pakalpojumu pieejamību gan publiskajās, gan privātajās medicīnas iestādēs, kā arī pakalpojumu pieejamību publiski pieejamajās slimnīcās.¹⁶⁸

Neviens no uzņēmumiem savās mājaslapās nenorāda sadarbību ar ārvalstu veselības aprūpes iestādēm. Tajā pašā laikā kā norāda HSE Pārrobežu VA kontaktpunkta informācijā, tad dažas privātās veselības apdrošināšanas sabiedrības nodrošina apdrošināšanu ārstēšanai ārzemēs. Piemēram, dažas apdrošināšanas polises noteiktos apstākļos nodrošina pabalstus saskaņā ar iepriekšēju rakstisku apstiprinājumu un pilnīgu atbilstību noteiktajiem kritērijiem plānotajai ārstēšanai ārzemēs pagaidu uzturēšanās laikā.¹⁶⁹

Irish Life health 2021.gada janvārī uzņēmums piedāvāja 11 programmas, kas dalās 510 dažādos piedāvājumos, no kuriem 219 jeb 43% ietvēra arī starptautisku pieeju dakteriem. Tas lielākoties iekļauj, ka uzturoties ārvalstīs tiks apmaksāti medicīnas izdevumi. Irish Life health ir izveidojis sarakstu ar medicīnas uzņēmumiem, kuros ir pieejami pakalpojumi. Tajā ir iekļauti uzņēmumi Īrijā un arī 4 privātās slimnīcas Ziemeļīrijā, Lielbritānijā, no kurām trijās ir noslēgti sadarbības līgumi¹⁷⁰.

Uzņēmums pats sadarbojas ar vietējām medicīnas iestādēm un to piegādātājiem, izņemot sadarbību ar MediGuide International LLC, kas nodrošina starptautisku pieeju otrreizējam pacientam novērtējumam, kā arī WP Assistance Ireland, kas darbojas ar zīmolu Allianz Partners, kurš nodrošina pakalpojumus, kas nepieciešami ārpus Īrijas. Veselības apdrošināšanas plānā ir iespējams pieprasīt un saņemt starptautisku otrreizēju slimības novērtējumu¹⁷¹, kuru nodrošina uzņēmums MediGuide¹⁷², kas reģistrēts ASV. Mediguide sadarbojas vienīgi ar Irish Life health no Īrijas, taču kopumā uzņēmums darbojas vairāk nekā 50 valstīs un sadarbojas ar vairāk nekā 100 slimnīcām 4 kontinentos, kā piemēri ir minēti ASV medicīnas iestādes, 2 slimnīcas no Lielbritānijas, pa vienai no Ķīnas, Dienvidkorejas, Taizemes un Singapūras.¹⁷³

Allianz Partneres nodrošina gan ceļojumu apdrošināšanu, gan arī palīdzību klientiem ārpus Īrijas, tādējādi veidojot starptautiskās sadarbības arī ar dažādiem uzņēmumiem, attiecīgi Irish life health nav nepieciešams veidot tiešu sadarbību ar medicīnas pakalpojumu sniedzējiem dažādās valstīs.¹⁷⁴ Allianz Partners ir starptautisks uzņēmums, kuram ir pārstāvniecības 44 valstīs, kas nodrošina uzņēmuma darbību 78 valstīs. Uzņēmums piedāvā ceļojumu apdrošināšanu, Uzņēmuma piedāvājums nodrošina starptautisku veselības un dzīvības, ceļojumu apdrošināšanu. Ik gadu uzņēmums apkalpo 71 miljonu dažādu gadījumu visā pasaulē.¹⁷⁵

Vhi apdrošināšanas polisēs ir iekļauts, ka veselības apdrošināšanas ārpus Īrijas tiek segta līdz 100 000 EUR apmērā. Ja tā ir neatliekamā palīdzība, tad līdz 100 tūkstošiem EUR, taču ja vēlas saņemt medicīnas tūrisma pakalpojumus, tad ir nepieciešams iepriekšējs apstiprinājums, un tas lielākoties attiecas uz ķirurģiskām procedūrām, kas ir pieejamas Īrijā, tad tiek segtas izmaksas kādas tās ir attiecinātas Īrijā, kā arī tās procedūras, kas nav pieejamas Īrijā tiktu segtas 100 tūkstošu EUR apjomā.¹⁷⁶

¹⁶⁷ <https://www.irishlifehealth.ie/benefits/minor-injury-clinic>

¹⁶⁸ Insurance Ireland, pieejams - <https://www.insuranceireland.eu/media/Annual-report-2018.pdf>

¹⁶⁹ HSE. Pieejams - <https://www2.hse.ie/services/cross-border-directive/before-you-go-abroad.html>

¹⁷⁰ Irish life health. Pieejams - https://www.irishlifehealth.ie/IrishLifeHealth/media/Irish-life-Health/pdfs/hospital-lists/Health_Plans_Hospital_List_1.pdf

¹⁷¹ <https://www.irishlifehealth.ie/compare-results?nbrAdults=1&coverLvl=2>

¹⁷² Irish life health. https://www.irishlifehealth.ie/IrishLifeHealth/media/docs/brochures-and-handbooks/Standard-Membership-Handbook_ILH_10013-20-11_W-Final.pdf

¹⁷³ <https://mediguide.com/ie/irishlifehealth/medical-centers/>

¹⁷⁴ <https://www.irishlifehealth.ie/IrishLifeHealth/media/Irish-life-Health/pdfs/schedule-of-benefits/2020/List-of-Provider-Partners.pdf>

¹⁷⁵ <https://www.allianzcare.com/en/about-us/news/2021/04/allianz-partners-continues-to-provide-international-medical-assistance.html> un <https://www.allianz-assistance.ie/>

¹⁷⁶ HIA, pieejams <https://www.hia.ie/news/vhi-healthcare-new-plan-announcements-plan-retirements-price-increases-and-benefit-changes>

Uzņēmuma standarta piedāvājumā ir sadarbība ar veselības aprūpes iestādēm dažādos Īrijas novados, taču iedzīvotājiem ar papildus pakalpojumu pieejamību, kopējā pieejamo veselības aprūpes iestāžu pārskatā ir iekļautas arī 4 slimnīcas Ziemeļīrijā¹⁷⁷. Laya Healthcare apdrošināšanas polisēs ir norādīts, ka visi ārvalstīs sniegtajiem pakalpojumiem ir nepieciešams iepriekšējais apstiprinājums pirms pakalpojumu var izmantot, tas attiecas gan uz procedūrām, kas nav pieejamas Īrijā, gan arī ja vēlas doties medicīnas tūrismā, un tiks segti attiecīgie izdevumi.¹⁷⁸

Laya Healthcare saviem klientiem veido sadarbību ar Īrijas dažādām privātajām un publiski pieejamiem veselības aprūpes sniedzējiem, tajā skaitā arī piecām slimnīcām Ziemeļīrijā, kuru pakalpojumi ir pieejama atkarībā no apdrošināšanas polises lieluma. Visiem ir pieejami publisko slimnīcu pakalpojumi, taču ne visiem ir pieejami divu privāto slimnīcu pakalpojumi Ziemeļīrijā.¹⁷⁹ Starptautiskā sadarbība un arī ceļojumu apdrošināšana tiek segta grupas ietvaros, attiecīgi tālāk kontaktējot AIG grupu – www.aig.com Intellirisk nodaļu¹⁸⁰.

Tāpat arī veselības apdrošināšanas uzņēmumi piedāvā veselības apdrošināšanu starptautiski izceļotājiem (expatriates), kuru atmaksā darba devēji. Lielākoties tas iekļauj veselības apdrošināšanas pakalpojumu pieejamību jebkurā pasaules valstī.

HSE Pārrobežu kontaktpunkta pārstāve intervijā norādīja, ka privātās veselības apdrošināšanas uzņēmumi negrib runāt par piedāvājumiem ārpus Īrijas un nav atvērti tiem.¹⁸¹ Kā norādīja Trasna pārstāvji, tad tas visdrīzāk ir saistīts, ka BVA lielākoties izmanto jau izmantotus risinājumus un nedomā par ārvalstu piedāvājumiem vispār, tāpat arī apstiprināja, ka lielākoties BVA uzņēmumiem pieder savstarpēji saistīti uzņēmumi, līdz ar to ir zemākas izmaksas nekā tas būtu sadarbībā ar ārvalstīm.¹⁸² Arī intervijās uzņēmumu pārstāvji norāda, ka uzņēmumā nav tieša atbildīgā cilvēka, kas varētu atbildēt pat par iespējamo sadarbību ar ārvalstu medicīnas pakalpojumu piegādātājiem.¹⁸³

2.2.10. Kopsavilkums par Īrijas BVA sistēmu

Īrijas veselības apdrošināšanas sistēma ir veidojusies kopš 1950.tajiem gadiem, lai nodrošinātu augstāko ienākumu iedzīvotājiem veselības aprūpes pakalpojumus. Ja sākotnēji tie bija 15% no sabiedrības, tad 2020.gadā tie ir gandrīz puse (46% jeb 2,3 miljoni) no Īrijas iedzīvotājiem, kas iegādājas privātās veselības apdrošināšanas pakalpojumus. Lielākoties pakalpojumi tiek iegādāti, lai iegūtu ātrāku piekļuvi pie nepieciešamajiem pakalpojumiem, un varētu saņemt pieejamību pie privāto pakalpojumu sniedzēju pakalpojumiem, nodrošinot kvalitatīvu un pieejamu pakalpojumu.

Ja sākotnēji BVA bija valsts atbalstīts monopols, tad 2019.gadā tirgu daļa 3 uzņēmumi – Vhi Healthcare, Laya Healthcare un Irish life Health. Lielākais uzņēmums, kas nodrošina BVA pakalpojumus ir Vhi Healthcare, kas apkalpo 50% BVA klientus, kam seko Laya Healthcare ar 26% tirgus daļu un Irish life Health ir 20%. Tāpat papildus 4% no kopējā tirgus apjoma ir ierobežojumi (restricted undertakings). BVA uzņēmumi nodrošina pakalpojumu saņemšanu arī ārvalstīs līdz 100 000 EUR, taču lai atgūtu izdevumus ir nepieciešams izdevumus saskaņot ar BVA. Vietējie BVA uzņēmumi nav ieinteresēti sadarbībā ar ārvalstu medicīnas iestādēm, jo ir cieši saistīti ar privātajām medicīnas pakalpojumu sniedzējiem Īrijā. Uzņēmumi gan norāda, ka klientiem ir iespējams saņemt pakalpojumus arī Ziemeļīrijas slimnīcās, kas ir ģeogrāfiski blakus esoši Īrijas teritorijai. Starptautisko sadarbību ar veselības aprūpes piedāvātājiem vietējie apdrošināšanas uzņēmumi neveic, jo to nodrošina citi uzņēmumi. IrishLifeHealth ceļojuma apdrošināšanu un visu palīdzību, kas vajadzīga klientiem ārpus Īrijas, nodrošina Allianz Partners uzņēmums, kamēr Laya Healthcare nodrošina pakalpojumus savas grupas ietvaros, attiecīgi atbildību pārņem AIG uzņēmums.

¹⁷⁷ https://www.vhi.ie/downloads/DirHosPA_V1_Apr2021WEB.pdf

¹⁷⁸ Laya Health care, pieejams - <https://www.layahealthcare.ie/productsandservices/plan/scheme/assure-ideal>

¹⁷⁹ <https://www.layahealthcare.ie/hospitals/#/hospitals?planID=600>

¹⁸⁰ <https://www.aig.com/intellirisk>

¹⁸¹ Intervija ar Aileen C.Ryan, HSE Pārrobežu Kontaktpunkta pārstāvi, 2021.gada 4.martā

¹⁸² Intervija ar Trasna uzņēmuma vadītāju Aonghus O'Rourke, 2020.gada 10.martā

¹⁸³ Intervijas ar Irish Health, Hvi, Laya healthcare pārstāvjiem, 2020.gada 3. martā

Īrijā ir vienas no visgarākajām gaidīšanas rindām Eiropā, tāpēc iedzīvotāji meklē piedāvājumu ārpus savas mītnes valsts. Līdz ar faktu, ka Īrijas sala ir sadalīta divās dažādās valstīs, kā arī tiek nodrošināti atšķirīgi modeļi medicīnas pakalpojumu pieejamībai, Īrijas iedzīvotāji zobārstniecības, kataraktas un arī traumatoloģijas gadījumos bieži izvēlēties Ziemeļīriju (Lielbritāniju) kā savu medicīnas pakalpojumu sniegšanas iespēju, kur arī ir vismazākie ceļa izdevumi.

Izejošā Īrijas medicīnas tūrisma pakalpojumu tirgus ir ievērojami audzis no 7 klientiem 2014.gadā, līdz 4614 klientiem 2020.gadā, kuriem kopumā tika izmaksāti 15 miljoni EUR par pakalpojumiem, kas saņemti ārpus Īrijas. Lielākoties tie ir pakalpojumi Lielbritānijā (īpaši Ziemeļīrijā, Anglijā), tāpat arī Vācijā, tiek minēta arī Polija, un kā nozīmīgākie pakalpojumi ir ortopēdijas, acu procedūras un zobārstniecības pakalpojumus.

Medicīnas tūrisma pakalpojumi tiek segti no valsts budžeta, jo Īrijā kā ES dalībvalstī darbojas Pārrobežu veselības aprūpes kontaktpunkts, kurā var uzzināt par iespējam pakalpojumu saņemšanai Īrijā. 2020.gadā tika samaksāti 15 miljoni EUR, tomēr kopumā tas veido vien nelielu daļu no kopējā iedzīvotāju skaita (0,1%). Gaidīšanas rindas, lai saņemtu medicīnas pakalpojumus Īrijā ir salīdzinoši garas, ar vairāk nekā 600 tūkstošiem iedzīvotāju. Īrijas iedzīvotāji paši var uzņemties iniciatīvu, lai saņemtu pakalpojumus ārpus savas mītnes zemes, un atgūtu medicīnas izdevumus. Visi izdevumi sākotnēji ir jāsedz pacientam pašam, taču vidēji 3 mēnešu laikā pēc dokumentu iesniegšanas tie tiek atmaksāti pēc zemākā izcenojuma – vai nu pēc ārvalstu cenas vai vietējās cenas.

Liela daļa Lielbritānijas medicīnas tūrisma uzņēmumu nodrošina pakalpojumu sniegšanu arī Īrijas klientiem, tomēr reizē ir arī vairāki medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzēji, kas specializējas Īrijas klientu apkalpošanā. Uzņēmums Longevita (longevita.co.uk) ir izveidojis filiāli arī Dublinā, SurgeryNow (surgerynow.ie) norāda iespējas saņemt pakalpojumu, taču vislielāko preses uzmanību ir saņēmis uzņēmums Trasna. Uzņēmums sadarbojas ar 36 dažādiem medicīnas pakalpojumu sniedzējiem, tai skaitā Kardiolita grupas uzņēmumiem Lietuvā. Uzņēmums ir interesēts jaunu piegādātāju pievienošanā, tai skaitā arī Latvijas uzņēmumu piedāvājumā, tomēr norāda, ka esošajā Covid-19 režīmā neplāno paplašināt esošo medicīnas pakalpojumu sniedzēju piedāvājumu.

2.2.11. Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma iespējas Īrijā

Veselības apdrošināšanas uzņēmumi veido sadarbību ar vietējām privātajām slimnīcām un klīnikām, jo arī klienti iegādājas veselības apdrošināšanas pakalpojumus, lai nodrošinātu iespēju saņemt privāto iestāžu pakalpojumus vietēji un pēc iespējas ātrākā rindas kārtībā. Izņēmums ir visstraujāk augošākais veselības apdrošinātājs, kas ir izveidojis sadarbību ar Ziemeļīrijas privātajām slimnīcām, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību netālu atrodošajā Ziemeļīrijā. Uzņēmumi nepopularizē iespēju saņemt medicīnas pakalpojumus ārvalstīs, un arī visiem apdrošinātajiem klientiem, lai saņemtu medicīnas tūrisma pakalpojumu ārvalstīs, ir nepieciešams apdrošinātāja apstiprinājums.

Nozīmīgākie šķēršļi Latvijas ārstniecības iestāžu sadarbībā ar Īrijas apdrošināšanas uzņēmumiem ir klientu mazais pieprasījums pēc šiem pakalpojumiem. Tādējādi apdrošināšanas uzņēmumi nav ieinteresēti mainīt esošo pakalpojumu piedāvājumu ceļus un piedāvāt atsevišķu klientu prasībām veidotus risinājumus ar ārvalstu medicīnas pakalpojumu sniegšanas uzņēmumiem. Nepieciešams norādīt, ka medicīnas pakalpojumiem ir bieži nepieciešama gan sākotnējās, gan pēc procedūru konsultācijas, tādējādi nepieciešams nodrošināt papildus pakalpojumus. Apdrošināšanas uzņēmumi nav gatavi nodrošināt šādus atbalsta pakalpojumus nelielam interesentu skaitam. Izmaiņas var tikt veiktas tikai, ja būs ļoti liels pieprasījums no vietējiem klientiem, kas ir risināts saistībā ar Ziemeļīriju. Izmaiņas nav gaidāmas paredzamā nākotnē.

ES Pārrobežu Direktīva sniedz iespēju izmantot Īrijas situāciju, ka ir garas gaidīšanas rindas, tādējādi vietējo īru interesi veikt pakalpojumus ārvalstīs. Ir iespēja sniegt informāciju tieši vietējiem iedzīvotājiem, kā arī sadarboties ar medicīnas tūrisma organizācijā, īpaši ar Trasna, kas ir specializējies īru klientu apkalpošanā. Liela daļa no iedzīvotājiem paši personīgi izvēlas dažādu pakalpojumu saņemšanu ārvalstīs, attiecīgi uzņemoties visu personīgo veselības izmaiņu risku. Tiek apmeklētas dažādas kvalitātes medicīnas pakalpojumu sniegšanas iestādes.

Uzņēmums Trasna ir lielākais un praktiski vienīgais medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzējs Īrijā. Uzņēmums fokusējas tikai uz pakalpojumiem, kuri tiek segti esošajā veselības aprūpes sistēmā, un tādējādi iedzīvotāji var saņemt attiecīgās medicīnas pakalpojumu izmaksas atpakaļ pēc pakalpojumu veikšanas. Uzņēmums sadarbojas tikai ar izcilības centriem, lai nodrošinātu augstākās kvalitātes pakalpojumus. Uzņēmums jau sadarbojas ar Lietuvas klīniku Kardiolita, taču ir ieinteresēts arī sadarbībā ar Latvijas uzņēmumiem, kas var piedāvāt augstākās kvalitātes pakalpojumus, tai skaitā svarīgs ir infekciju skaita rādītājs, ko klienti ņem vērā, izvēloties pakalpojumu sniedzējus. Noteikti ir ieteicams sadarboties ar šo uzņēmumu, lai nodrošinātu lielāku pacientu plūsmu no Īrijas.

Kā potenciāli interesantākie medicīnas tūrisma pakalpojumi Īrijas pacientiem ir bariatrija, flebologija un ceļu un gūžu operācijas no Latvijas pieejamajiem populārākajiem medicīnas tūrisma pakalpojumiem. Šīm procedūrām ir garas gaidīšanas rindas un tās ir ļoti vajadzīgas (Tabula 9). Tāpat vidēji augsts potenciāls ir neauglības ārstēšana, mākslīgā apaugļošana, plastiskā ķirurģija, taču tās ir procedūras, kuras lielākoties netiek atmaksātas no valsts finansējuma, līdz ar to dodoties ārpus Īrijas iedzīvotājiem ir iespējams tās veikt jebkurā pasaules valstī, tādējādi ir augsta konkurence ar dažādu valstu piedāvājumiem. Zemas iespējas ir pakalpojumiem, kurus ir iespējams veikt ātri un salīdzinoši ērti blakus esošajā Ziemeļīrijā.

Lai piesaistītu Īrijas iedzīvotājus, ir ieteicams izveidot mājaslapu angļiski, tāpat ievietot atsauces uz Īrijas pacientiem (atsauces, video, pieredzes stāstu, blogu), lai nodrošinātu informācijas autentiskumu.

Tabula 9. Latvijas medicīnas tūrisma populārākie pakalpojumi, un vai un kā tie tiek atmaksāti Īrijas medicīnas sistēmā

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta, norādīts valsts cenrādis 2020.gadā tikai par noteikto procedūru ¹⁸⁴	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ¹⁸⁵	Gaidīšanas rinda uz 28.01.2021, iekavās cik % no pacientiem gaida ilgāk par 18 mēnešiem ¹⁸⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Diagnostika	Ar ģimenes ārsta nosūtījumu un izmantojot valsts nodrošinātos pakalpojumus, netiek piemērota maksa ¹⁸⁷	Segtas visas izmaksas (MRI, PET-CT, CT izmeklējumi). Neiekļauj rentgenus.	Netiek atsevišķi izdalīta informācija. Tomēr līdz ar Covid-19 pandēmiju, zināms, ka tās arī ir uzskatāmas kā garas gaidīšanas rindas ¹⁸⁸ .	Lielākoties tiek veikts lokāli. Tiek piedāvāts veikt Lielbritānijā, lielākoties Ziemeļīrijā.	Zems
Stomatoloģija	Tiek daļēji segti. Pieejama bezmaksas zobārsta apmeklējums un higiēnista pakalpojumi vienreiz gadā. Bērniem pieejami pakalpojumi bez maksas. ¹⁸⁹	Standartā ir iekļauts ārkārtas zobārstniecības pakalpojumi (800 EUR). Ir iespējams atsevišķi iegādāties speciālo zobārstniecības apdrošināšanu. Ir pat uzņēmums, kas specializējas zobārstniecības pakalpojumu apdrošināšanā ¹⁹⁰ .	Zobārstniecības ķirurģijas pakalpojumus rindā gaida 476 pacienti (27%)	Ziemeļīrijā. Privātos zobārstniecības pakalpojumus meklē kaimiņvalstī ievērojamo cenu starpību dēļ. ¹⁹¹	Zems
Bariatrija	Ir pieejams pa valsts līdzekļiem, ja izpilda noteiktus kritērijus (BMI>40 un ir veikti citi iespējamie veidi, lai samazinātu svaru) ¹⁹²	Nav iekļauta	Gastroendroloģijas rinda ir 14 576 (10%). 60% pieaugušajiem ir palielināts svars vai aptaukošanās. ¹⁹³ 8% iedzīvotāju virs 50 gadiem izpilda	Trasna piedāvā lielākoties Norvēģijas un Lietuvas uzņēmumu pakalpojumus. ¹⁹⁵ Latvijas (weight loss Latvia), Nordbariatric Clinic in Kaunas ir atrodami google	Augsts

¹⁸⁴ HPO, pieejams - <http://www.hpo.ie/abf/ABF2020AdmittedPatientPriceList.pdf>

¹⁸⁵ Informācija balstīta uz lielākā veselības apdrošināšanas pakalpojuma sniedzēja informāciju par to, kas iekļauts veselības apdrošināšanā. Pieejams - https://www.vhi.ie/pdf/products/Vhi%20International%20Rules_01Jan21_GMH27.pdf un <https://www.vhi.ie/pdf/myvhi/TOBOP%20V38%20Apr21.pdf>

¹⁸⁶ NTPF, pieejams - <https://www.ntpf.ie/home/pdf//2021/01/nationalNumbers/out-patient/National02.pdf>

¹⁸⁷ https://www.citizensinformation.ie/en/health/health_services/gp_and_hospital_services/hospital_charges.html#

¹⁸⁸ Irishtimes. 16.10.2020. pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/hse-proposes-taking-over-40-of-activity-in-private-hospitals-1.4382820>

¹⁸⁹ https://www.citizensinformation.ie/en/health/health_services/dental_aural_and_optical_services/dental_services.html

¹⁹⁰ Zobārstniecības pakalpojumu apdrošināšana. Pieejams - <http://www.healthinsurancehelp.ie/dental-insurance>

¹⁹¹ Borderpeople, palīdzības organizācija, kas palīdz iedzīvotājiem pielāgoties dzīvesvietas maiņām starp Īrijas salas valstīm, pieejams - <https://borderpeople.info/a-z/dental-health-service-in-northern-ireland.html>

¹⁹² HSE, pieejams - <https://www.hse.ie/eng/health/az/o/obesity/surgery-for-obesity.html>

¹⁹³ <https://www.gov.ie/en/press-release/0c648-minister-for-health-announces-cohesive-approach-to-tackling-obesity-on-world-obesity-day/>

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta, norādīts valsts cenrādis 2020.gadā tikai par noteikto procedūru ¹⁸⁴	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ¹⁸⁵	Gaidīšanas rinda uz 28.01.2021, iekavās cik % no pacientiem gaida ilgāk par 18 mēnešiem ¹⁸⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
			kritērijus, lai veiktu bariatrijas procedūru. ¹⁹⁴ Tikai 1 no 100 000 procedūrām ir bariatrijas.	meklētāju piedāvājumus.	
Plastiskā ķirurģija	Sejas kaulu ķirurģija (I15) – 9024 – 17136 EUR	Nav iekļauta	17 601 pacienti (30%)	Var doties jebkurā pasaules vietā. Presē ir gadījumi par veiktajām procedūrām AAE ¹⁹⁶ , Lietuva ¹⁹⁷ . Arī Čehija ¹⁹⁸ , Turcija ¹⁹⁹ . Vietējais plastiskās ķirurģijas uzņēmums skaidro riskus, kas jāņem vērā veidojot procedūras ārzemēs ²⁰⁰ .	Vidējs/zems. Augsta konkurence ar citām valstīm un to piedāvājumiem.
Kataraktas ekstrakcijas operācija	Lielākoties maksas pakalpojums. Pieejama bez maksas bērniem un medicīnas karšu īpašniekiem (maznodrošinātajiem) ²⁰¹ . Glaukomas, kataraktas operācija (C15Z) – 5 780 EUR	Netiek atsevišķi izdalīts.	Optomoloģijas pakalpojumu rinda ir 3. gaidītākā. Rindā gaida 47 075 pacienti (36%)	Ziemeļīrija. Tiek organizēti pat speciāli autobusi, lai veiktu procedūras.	Zems
Redzes korekcijas operācija	Maksas pakalpojums. Lēcas procedūra (C16Z) – 3 993 EUR	Netiek atsevišķi izdalīts. Irish life health biedri var saņemt atlaidi sadarbībā ar Optilase ²⁰² .	Maksas pakalpojums	Turcijas piedāvājums no medicīnas tūrisma uzņēmuma Longevita, kura filiāle ir arī Dublinā ²⁰³ .	Vidējs
Onkoloģiskās operācijas	Izdevumus sedz valsts. Ir speciāli izveidota valsts programma, kas ir atbildīga par vēža ārstēšanu. Iekļauj 8 onkoloģijas centrus. ²⁰⁴	Izmaksas tiek segtas pilnībā, tai skaitā papildus pakalpojumi (parūkas, peldkostīma iegāde)	491 pacients (0%)	Tikai ja vajadzīga specializācija. Beļģija ²⁰⁵	Zems

¹⁹⁵ Intervija ar Trasna pārstāvjiem 2021.gada martā.

¹⁹⁴ Irishtimes, 09.07.2018, <https://www.irishtimes.com/life-and-style/health-family/our-treatment-of-patients-with-severe-obesity-is-unethical-but-why-1.3553438>

¹⁹⁶ Irishtimes, 3.04.2021, pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/courts/criminal-court/women-who-refused-to-enter-hotel-quarantine-after-plastic-surgery-trip-remanded-1.4528274?mode=sample&auth-failed=1&pw-origin=https%3A%2F%2Fwww.irishtimes.com%2Fnews%2Fcrime-and-law%2Fcourts%2Fcriminal-court%2Fwomen-who-refused-to-enter-hotel-quarantine-after-plastic-surgery-trip-remanded-1.4528274>

¹⁹⁷ Dublin Live, 14.02.2021, pieejams - <https://www.dublinlive.ie/news/dublin-news/dublin-airport-gardai-travelrestrictions-botox-19835728>

¹⁹⁸ <https://www.medistella.com/en/pricelist/pricelist2>

¹⁹⁹ Turcijas piedāvājums no medicīnas tūrisma uzņēmuma Longevita, kura filiāle ir arī Dublinā. <https://www.longevita.co.uk/about-us/>

²⁰⁰ Auralia. Pieejams - <https://www.auralia.ie/irish-cosmetic-surgery-vs-abroad/>

²⁰¹ https://www.citizensinformation.ie/en/health/medical_cards_and_gp_visit_cards/medical_card.html

²⁰² Irish lifehealth - https://www.irishlifehealth.ie/IrishLifeHealth/media/docs/brochures-and-handbooks/Standard-Membership-Handbook_ILH_10013-20-11_W-Final.pdf

²⁰³ <https://www.longevita.co.uk/about-us/>

²⁰⁴ https://www.citizensinformation.ie/en/health/health_services/cancer_services/cancer_services.html

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta, norādīts valsts cenrādis 2020.gadā tikai par noteikto procedūru ¹⁸⁴	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ¹⁸⁵	Gaidīšanas rinda uz 28.01.2021, iekavās cik % no pacientiem gaida ilgāk par 18 mēnešiem ¹⁸⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
	Histerektomija (N04) – 5961 EUR				
Neauglības diagnostika	Uz diagnostiku nosūta ģimenes ārsts. Ir daļēji apmaksāta. ²⁰⁶ Nurture sociālais konsultāciju atbalsta centrs nodrošina dažādas psiholoģiskā atbalsta konsultācijas.	2019.gadā Vhi un Irish Life health izveidojuši sadarbību ar Nurturehelp. ²⁰⁷ Piemēram, Irishlifehealth pieejama Nurture plānā, gaidīšanas rinda ir 52 nedēļas ²⁰⁸	Ginekoloģijas procedūras gaida 30 180 pacienti (15%). Uroloģiju – 33 528 pacienti (32%)	Lielākoties vietēji.	Vidējs, interese par uroloģiju
Mākslīgā apaugļošana	Netiek atmaksāts ²⁰⁹	Nav iekļauta		Pieredzes raksti no ģimenes ārsta Čehijā no uzņēmuma Medistella ²¹⁰	Vidējs
Fleboloģija	Vēnu tromboze (F63A,B) – 2 254 – 4 629 EUR	Netiek atsevišķi izdalīts.	Asinsvadu ķirurģijas rindā gaida 13 665 pacienti (26%)	Pieejams Latvijas, Lietuvas piedāvājums.	Augsts
Traumatoloģija, endoprotezēšana	Traumas (X60) – 1 723 – 5 656 EUR. Traumas, kas nav dzīvībai bīstamas, tiek palīdzēts speciālās traumu vienībās, kas pieejamas bez maksas ar ģimenes ārsta nosūtījumu.	Traumatoloģija – tiek atmaksātas izmaksas, tai skaitā privātajās medicīnas iestādēs. Ortopēdija – daļēji iekļauts plānots. Irishlifehealth iekļauj līdz 500 EUR ²¹¹ . Layahelthcare iekļauj to atsevišķos plānos. ²¹²	Vispārējās ķirurģijas rindā (sestā pieprasītākā) gaida 43 506 pacienti (8%)	Ziemeļīrija ²¹³ , Lietuva ²¹⁴ , Portugāle, Spānija ²¹⁵ .	Vidējs
Gūžas operācija	10 967 – 19 680 EUR (I03A, I03B)	Iekļauts atsevišķos plānos, tiek daļēji atmaksātas (80%)	Ortopēdijas pakalpojumiem ir visgarākās rindas Īrijā. Rindā gaida 77 257 pacienti (28%)		Augsts
Ceļu operācija	11 032 – 13 683 EUR (I04A, I04B)				Augsts

²⁰⁵ Irishtimes, 13.04.20201, pieejams - <https://www.irishtimes.com/news/health/irish-citizens-abroad-express-dismay-at-hotel-quarantine-rules-1.4535544?mode=sample&auth-failed=1&pw-origin=https%3A%2F%2Fwww.irishtimes.com%2Fnews%2Fhealth%2Firish-citizens-abroad-express-dismay-at-hotel-quarantine-rules-1.4535544>

²⁰⁶ <https://www2.hse.ie/conditions/child-health/fertility-problems-and-treatments/specialist-fertility-tests.html>

²⁰⁷ <https://nurturehealth.ie/our-working-partnership-with-irish-life-vhi-insurance-companies/>

²⁰⁸ Irish lifehealth - https://www.irishlifehealth.ie/IrishLifeHealth/media/docs/brochures-and-handbooks/Standard-Membership-Handbook_ILH_10013-20-11_W-Final.pdf

²⁰⁹ https://www.citizensinformation.ie/en/birth_family_relationships/before_your_baby_is_born/fertility_treatments_and_dahr.html

²¹⁰ Medistella, 22.06.2020, pieejams - <https://www.medistella.com/en/blog/104-patient-s-experience-with-us>

²¹¹ Irish lifehealth - <https://www.irishlifehealth.ie/compare-results?nBrAdults=1&coverLvl=2>

²¹² Laya healthcare - <https://www.layahealthcare.ie/yourbenefits/orthopaedic/>

²¹³ <https://kingsbridgeprivatehospital.com/Kingsbridge/media/Cross-Border/KPH-Cross-Border-Directive-Referring-Clinicians-Guide.pdf>

²¹⁴ Orthopaedic, 14.07.2020, pieejams- <http://www.opnews.com/2020/07/orthopaedic-patients-go-to-private-clinics-abroad-to-avoid-covid-19-delays/16445>

²¹⁵ Surgery now, pieejams - <https://surgerynow.ie/about/>

2.3. VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMA NORVĒGIJĀ

Pēc Eiropas Veselības pakalpojumu ņēmēju 2018.gada indeksa, Norvēģija ir 3.vietā Eiropā pēc piedāvātās veselības aprūpes sistēmas. Līdz ar valsts lielo ieguldījumu veselības aprūpes sistēmā, tā kļūst aizvien labāka tās iedzīvotājiem, tomēr tās iedzīvotājiem ir garas gaidīšanas rindas, lai nokļūtu uz vajadzīgajiem speciālistiem. Lai gan speciālistu pieejamībai ir pievērsta papildus uzmanību, tomēr tā ievērojami atpaliek no topa 1.vietas ieguvējas Šveices. Reizē norvēģu aktīvais dzīvesveids palīdz rūpēties par iedzīvotāju veselību.²¹⁶

2017.gadā kopumā no visiem veselības aprūpes izdevumiem 85,5% sedz valsts, 0,3% - citi fondi un 14,2% - iedzīvotāju privātie izdevumi (out-of-pocket). BVA ir norādīta kā 0,0% jeb ka nesedz veselības aprūpes izdevumus.²¹⁷

2.3.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā

Norvēģijā par sociālo politiku atbildīga ir Veselības un aprūpes pakalpojumu ministrija (Ministry of Health and Care Services). Līdz ar to ministrija ir atbildīga par likumdošanas, kas attiecas uz sociālo politiku, ieviešanu, nodarbojas ar ikgadējiem budžeta piešķirumiem dažādiem mērķiem, ka arī dažādu valsts iestāžu vadīšanu.²¹⁸ Nozīmīgākās no šīm valsts iestādēm ir Nacionālā veselības uzraudzības sistēma, Veselības direktorāts, Norvēģijas Veselības ekonomikas pārvalde, Veselības un sociālo pakalpojumu pārvalde, e-veselības direktorāts, Norvēģijas Zāļu aģentūra un Norvēģijas Sabiedrības veselības institūts.²¹⁹

Norvēģijā pastāv veselības nodrošinājums, ko galvenokārt finansē no vispārējiem nodokļiem un darba devēju un darba ņēmēju iemaksām. Valsts piedāvātie pakalpojumi ietver dažādu veidu palīdzību veselības aprūpē: primāro aprūpi, ambulatoro aprūpi, garīgās veselības un stacionārās aprūpes pakalpojumus, kā arī atsevišķas ambulatorās receptu zāles. Valsts ir atbildīga par specializēto aprūpi, tostarp slimnīcu pakalpojumiem, izmantojot valstij piederošās reģionālās veselības iestādes, savukārt pašvaldības – par primāro veselības aprūpi. Apmēram 10% Norvēģijas iedzīvotāju izmanto privāto apdrošināšanu, lai iegūtu ātrāku piekļuvi privātiem pakalpojumu sniedzējiem.²²⁰ Kopumā Norvēģijas veselības aprūpes sistēma nav par brīvu, taču ir nozīmīgi valsts subsidēta.

Norvēģijā pastāv vispārēja veselības un sociālā apdrošināšana, kas pazīstama kā Nacionālā apdrošināšanas shēma vai Folketrygd. Pašlaik to regulē^{221 222}:

- Valsts apdrošināšanas likums
- Likums par pacientu tiesībām
- Veselības apdrošināšanas likums
- Pacientu un lietotāju tiesību likums
- Sabiedrības veselības likums
- Biotehnoloģijas lietošana cilvēku medicīnā²²³

Norvēģijas veselības apdrošināšanas sistēma tiek finansēta no valsts līdzekļiem un tikai 15% no visiem iedzīvotāju izdevumiem ir privātie izdevumi. Valsts nodrošinātie pakalpojumi ietver primāro, ambulatoros

²¹⁶ ECHI Consumer Index 2018. Pieejams - <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

²¹⁷ Eurostat, Pieejams - [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_\(%25_of_current_healthcare_expenditure\)_SPS20.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_(%25_of_current_healthcare_expenditure)_SPS20.png)

²¹⁸ Ministry of Health and Care Services, <https://www.regjeringen.no/en/dep/hod/id421/>

²¹⁹ Norway, International Health Care System Profiles, <https://www.commonwealthfund.org/international-health-policy-center/countries/norway>

²²⁰ Norway, International Health Care System Profiles, <https://www.commonwealthfund.org/international-health-policy-center/countries/norway>

²²¹ Norway, International Health Care System Profiles, <https://www.commonwealthfund.org/international-health-policy-center/countries/norway>

²²² Norwegian Public Health Act – Norway, <http://chrodis.eu/good-practice/norwegian-public-health-act-norway/>

²²³ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-12-05-100>

pakalpojumus, garīgo veselības un kā arī aprūpi slimnīcās. Pašvaldības organizē primāro veselības aprūpi, savukārt nacionālā valdība ir atbildīga par specializēto aprūpi, tostarp slimnīcu pakalpojumiem, izmantojot valstij piederošās reģionālās veselības iestādes.

Veselības apdrošināšana no valsts puses ir regulēta The Act of Health Insurance, kas tika pieņemts 1909.gadā²²⁴. Norvēģijas iedzīvotāji (rezidenti) automātiski iekļaujas kopējā Norvēģijas veselības aprūpes sistēmā un valsts nodrošina veselības aprūpi neskatoties uz sociālo, ekonomisko statusu vai ģeogrāfisko novietojumu.

Apmēram 10% iedzīvotāju ir privātā apdrošināšana, kas, galvenokārt, tie iegādāta, lai nodrošinātu ātrāku piekļuvi privātiem pakalpojumu sniedzējiem. Norvēģijas privātā veselības apdrošināšana ir ievērojami augusi un no 2007.gada līdz 2019.gadam, pieaugot par 368%.

Valsts apmaksātie pakalpojumi iekļauj²²⁵:

- Neatliekamā palīdzība un transportēšana
- izmaksas, kas saistītas ar grūtniecību un dzemdībām
- medicīniskā ārstēšana bērniem līdz 16 gadu vecumam
- medicīniska ārstēšana ar darbu saistītu traumu gadījumā
- vispārējās veselības aprūpes izmaksas, piemēram, pieejamība pie ārstiem un recepšu medikamenti (daļēji segti)
- ārstēšanās ārzemēs, ja tas ir nepieciešams
- rehabilitācija
- zobārstniecības pakalpojumi bērniem līdz 18 gadu vecumam un citām prioritārām grupām (piemēram, cilvēkiem ar hroniskām slimībām, pacientiem ar garīgās attīstības traucējumiem un pensionāta iedzīvotājiem)
- zobārstniecība 19–20 gadus veciem jauniešiem tiek daļēji segt
- breketes bērniem (daļēji segts)
- psiholoģiskā aprūpe bērniem līdz 18 gadu vecumam

Iedzīvotājiem ir jāmaksā par visu ārstēšanu, tai skaitā par konsultāciju ar ģimenes ārstu. Tomēr, tiklīdz persona sasniedz gada izdevumu limitu (2021.gadā tie ir 2460 NOK jeb ap 250 EUR), iedzīvotājs saņem atbrīvojuma karti, kas dod tiesības uz bezmaksas ārstēšanos atlikušajā gada laikā. Tādējādi visi iedzīvotāji maksā nelielu daļu par veselības aprūpes pieejamību, tomēr sasirgušajiem nav jāmaksā apjomīgi medicīnas izdevumi. Kopumā bezmaksas pakalpojumus saņem bērni līdz 16 gadu vecumam un grūtnieces.²²⁶

2.3.1.1. Izejošā Norvēģijas medicīnas tūrisma pakalpojumu tirgus

No 2011.gada Norvēģijas pacienti var saņemt atpakaļ medicīnas pakalpojumu izdevumus atbilstoši Norvēģijas cenu līmenim, kas ir sniegti ES vai Eiropas Ekonomikas zonā. Norvēģijā valsts apdrošināšanas shēmas dalībniekam, var būt tiesības uz izdevumu atlīdzināšanu par noteiktiem veselības pakalpojumiem, kurus saņem citā ES / EEZ valstī. Ja pacientam ir tiesības uz nepieciešamo veselības aprūpi speciālistu veselības dienestā Norvēģijā, tad var būt arī tiesības saņemt ārstēšanu ārzemēs, kas ir līdzvērtīga tai, ko saņemam Norvēģijā. Ja tiek izpildīti noteikti nosacījumi, pacientam var atlīdzināt izdevumus no Norvēģijas veselības ekonomikas administrācija (Norwegian Health Economics Administration, turpmāk – Helfo) par ārstēšanos slimnīcā un citiem speciālistu veselības pakalpojumiem. Gadījumi, kuros var saņemt pakalpojumu atmaksu ārzemēs:

1. Ja nepieciešama ārstēšana, bet tā netiek piedāvāta Norvēģijā;
2. Ja nepieciešams saņemt līdzvērtīgu aprūpi citā ES / EEZ valstī
3. Ja medicīniski pamatotā laikā nav saņemta veselības aprūpe Norvēģijā²²⁷

Priekšnoteikums izdevumu atlīdzināšanai ir tas, ka valsts sektors būtu sedzis veselības aprūpes izdevumus Norvēģijā. Šī shēma attiecas uz abiem veselības pakalpojumiem saskaņā ar Valsts apdrošināšanas likuma

²²⁴ Common Wealth, pieejams - <https://www.commonwealthfund.org/international-health-policy-center/countries/norway>

²²⁵ <https://www.internations.org/go/moving-to-norway/healthcare#how-healthcare-works-in-norway>

²²⁶ <https://www.helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester/betaling-hos-lege/>

²²⁷ <https://www.helsenorge.no/behandling-i-utlandet/behandling-i-spesialisthelsetjenesten-i-utlandet/>

5. nodaļu, Zobu veselības pakalpojumu likumu un Speciālistu veselības pakalpojumu likumu. Pacientam pašam jāmaksā par veselības aprūpi. Ja nosacījumi ir izpildīti, pacients pēc tam var saņemt kompensāciju no Helfo. Kompensācija ir ierobežota līdz summai, ko attiecīgais veselības pakalpojums izmaksātu valsts sektoram, ja veselības pakalpojums būtu saņemts Norvēģijā.

Citās ES valstīs ir pieejams plašs medicīnas pakalpojumu piedāvājums: Dialīze; Fizioterapija; Dzemdības; Neauglības ārstēšana; Vecmātes pakalpojumi; Laboratorijas testi un rentgens; Medicīniskā aprūpe; Logopēda un audio pedagoga pakalpojumi; Oftalmologa pakalpojumi; Psihologa pakalpojumi; Ārstēšana slimnīcā un citi speciālistu veselības pakalpojumi; Zobārstniecība.²²⁸

Pacientam var arī atlīdzināt izdevumus par dažām zālēm, kontracepcijas līdzekļiem, medicīniskajiem piederumiem un pārtiku: Hormonālie kontracepcijas līdzekļi; Zāles; Zāles neauglības ārstēšanai; Medicīnas piederumi; Pārtikas iegāde.

Ja pacients atbilst noteiktiem kritērijiem un viņam ir tiesības uz izdevumu atlīdzināšanu par noteiktiem veselības pakalpojumiem ārvalstīs, tad gan ārstēšanas, gan ceļa izdevumus sedz reģionālā veselības pārvalde. Ārstēšanu uz ārzemēm saskaņā ar šo shēmu aptver arī Norvēģijas noteikumi par pacienta traumu kompensēšanu veselības aprūpes īstenošanas kļūdu vai neveiksmju gadījumā. Pirms ārstēšanas piedāvājumu pieņemšanas no ārvalstīm ieteicams pieteikties apstiprinājumam, pretējā gadījumā pacients uzņemas risku un ceļu uz sava rēķina. Arī parastā ceļojuma apdrošināšana ārvalstīs parasti netiek segta plānotas aprūpes gadījumā. Pieteikums apstiprināšanai tiek nosūtīts uz ārvalstu biroju veselības reģionā, kurā pacients dzīvo.

Kopš 2011.gada medicīnas tūristu skaits ir ievērojami pieaudzis. 2012.gadā 46% norvēģu medicīnas tūrisma pacientu devās uz Zviedriju, 15% uz Vāciju, 8% uz Dāniju un Apvienoto Karalisti un atlikušie 31% citur.²²⁹ Galvenokārt norvēģi meklē rehabilitācijas iespējas, zobārstniecības pakalpojumus, bariatriju un acu ķirurģiju.

Norvēģi ir aktīvi izmantot zobārstniecības pakalpojumus ārpus savas mītnes zemes, jo Norvēģijā izmaksāto lielo zobārstniecības nodevu kompensāciju palielinājums no 2 miljoniem NOK 2011. gadā līdz vairāk nekā 20 miljoniem NOK 2017. gadā (Attēls 24).²³⁰ Lielākoties zobārstniecības pakalpojumi tiek veikti Ungārijā un Polijā, taču nepieciešams norādīt, ka Ungārija ir saņēmusi daudz sliktas publikācijas par sliktām zobārstniecības procedūrām, kā rezultātā pacientiem rodas milzīgas papildus izmaksas²³¹.

Norvēģijas zobārstniecības klīnikas sertificē Helfo. Tām ir iespējams nosūtīt savus pacientus uz dažādām sadarbības klīnikām citās valstīs par pusi no vietējā pakalpojuma cenas, pēc tam nosūtīt kompensācijas pieprasījumu, un papildus vēl gūt peļņu no cenu starpības. Tādējādi zobārstniecības klīnikas ir pat iedrošinātas sūtīt pacientus medicīnas tūrismā uz ārvalstīm un attiecīgi var nodrošināt pacientu pēcoperācijas apkopi Norvēģijā.²³² Kopumā Polija un Ungārija ir nozīmīgākās zobārstniecības medicīnas tūrisma zemes, kurām arī cenu līmenis ir joprojām zemāks salīdzinājumā ar citām ES valstīm. Ungārija ir otra lielākā valsts pasaulē medicīnas tūrismā un lielākais zobārstniecības tirgus pasaulē.²³³ Norvēģijas zobārstniecības klīnikas sadarbojas ar Ungārijas zobārstniecības klīnikām, kā arī Ungārijas zobārstniecības klīnikas jau ir izveidojušas savas zobārstniecības prakses vietas Norvēģijā, attiecīgi nodrošinot pakalpojumu vietējiem iedzīvotājiem, taču sarežģītākajos gadījumos, aicinot doties veikt procedūru Ungārijā.²³⁴

²²⁸ <https://www.helsenorge.no/behandling-i-utlandet/oversikt-over-helsehjelp/>

²²⁹ Bråthen, 2013

²³⁰ Olsvik, 2019. Dental tourism – increased risk to public health. Pieejams - <https://www.tandlakartidningen.se/wp-content/uploads/2019/04/Olsvik-Lund.pdf>

²³¹ Skogström, L. (2016, November 14). Fikk ekstraregning på 250.000 etter tannbehandling i utlandet. From Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/kj8bk/fikk-ekstraregning-paa-250000-etter-tannbehandling-i-utlandet>

²³² Olsvik, 2019. Dental tourism – increased risk to public health. Pieejams - <https://www.tandlakartidningen.se/wp-content/uploads/2019/04/Olsvik-Lund.pdf>

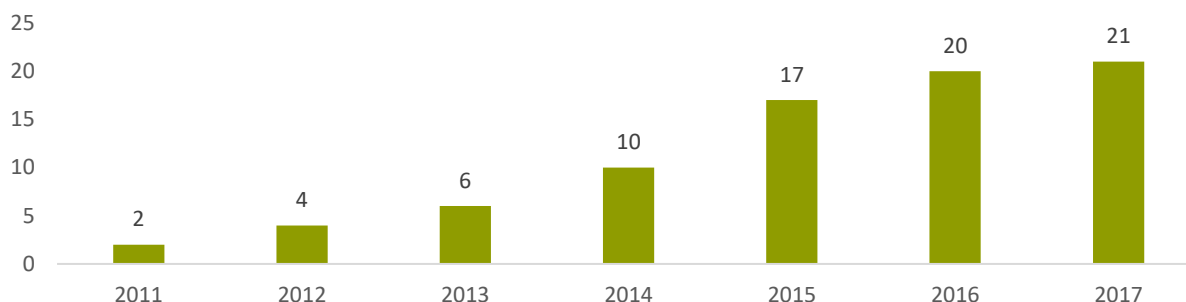
²³³ Kovács E, Szócska G, Török B, Ragány K. Why is Hungary the main destination country in dental tourism? Why do patients choose Hungary for dental care? Hungarian case study on dental care and patient flow. Evaluating care across borders, European Union Cross Border Care Collaboration. 2013. Pieejams - http://semmelweis.hu/emk/files/2013/02/Final_case_study_web.pdf

²³⁴ <https://www.budapestkliniken.no/en/news/dental-treatment-abroad-can-be-smart/>

Papildus Norvēģijā pacienti ir apdrošināti pret sliktiem pakalpojumiem, un Norvēģijas Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (Norsk Pasientskade-erstatning) atmaksās izdevumus, ja ir kādas pēc-procedūras problēmas, taču, ja medicīnas pakalpojums tiek veikts ārpus Norvēģijas, tad šajā gadījumā pacienti zaudē šīs tiesības.²³⁵

Jau 1996.gadā Norvēģijā tika ieviesta kontroles sistēma medicīnas tūristiem ārpus Ziemeļvalstu reģiona, lai tiktu pārbaudīts meticilīnrezistents *Staphylococcus aureus* (MRSA) pirms pacienti tiek pieņemti slimnīcā, lai izvairītos no attiecīgās baktērijas izplatības. Tomēr līdz ar pieaugošo bakteriālo antibiotiku pretestības samazināšanos, medicīnas personāla spēja efektīvi ārstēt dažādas infekcijas ar antibiotikām ievērojami samazinās. Līdz ar papildus problēmām, kas nāk no medicīnas tūrisma, arī norvēģiem šis jautājums kļūst aizvien aktuālāks.²³⁶

Attēls 24. Zobārstniecības izdevumi, kas sniegti medicīnas tūrismā, miljoni NOK²³⁷

Tāpat ļoti populāra ir arī svara zaudēšanas operācija un acu operācija. Aptuveni 100 000 norvēģiem ir liekais svars, tad aptaukošanās ir un būs problēma Norvēģijā.

Norvēģijas aģentūra Medical Travel norāda, ka ir Norvēģijas uzņēmums, kuram ir visilgstošākā pieredze medicīnas tūrisma tirgū Norvēģijā, kā arī vienīgais uzņēmums, kurš var nodrošināt arī pēcprocedūras uzraudzību Norvēģijā. Uzņēmums specializējas, lai palīdzētu norvēģiem veikt šīs procedūras Latvijā, un kopš 2004. gada ir palīdzējusi apmēram 4 000 norvēģu, lai tie saņemtu medicīnas pakalpojumus Latvijā. No kopējā pacientu skaita svara zaudēšanas operācijas veido 1 200 pacientus. Uzņēmums ir izveidojis kopējo procedūras aprakstu, ar iekļautajām cenām, un kas tajās ir iekļauts. Visi atbalsta personāli ir vietējie norvēģi, kamēr sadarbība ir veidota ar Siguldas slimnīcu un Dr. Lūkina acu klīniku.²³⁸

Tajā pašā laikā, lai gan uzņēmums ir bijis aktīvs 2016. – 2017.gadā, piedāvājot speciālus izbraucienus laikus noteiktos datumos. Viena no pieredzes stāstiem par norvēģu jaunu sievieti un tās veikto bariatrijas procedūru Latvijā, komentē Norvēģijas speciālists, kas norāda, ka jaunai sievietei zem 25 gadiem šādu procedūru nebūtu veikusi.²³⁹

Medicīnas pakalpojumu izmaksas tiek segtas līdzvērtīgā apjomā, kādas tās tiek apmaksātas Norvēģijas veselības sistēmā.²⁴⁰

2.3.1.2. Medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks vietējā tirgū

OECD 2018.gada apkopojumā Norvēģijas medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks bija vidēji ap 100 dienām un tas bija visaugstākais no pētījumā izskatītajām valstīm²⁴¹. Līdzīgi arī pēc Eiropas Veselības

²³⁵ Olsvik, 2019. Dental tourism – increased risk to public health. Pieejams - <https://www.tandlakartidningen.se/wp-content/uploads/2019/04/Olsvik-Lund.pdf>

²³⁶ Olsvik, 2019. Dental tourism – increased risk to public health. Pieejams - <https://www.tandlakartidningen.se/wp-content/uploads/2019/04/Olsvik-Lund.pdf>

²³⁷ Olsvik, 2019. Dental tourism – increased risk to public health. Pieejams - <https://www.tandlakartidningen.se/wp-content/uploads/2019/04/Olsvik-Lund.pdf>

²³⁸ Medical-Travel. Pieejams - <https://www.medical-travel.no/>

²³⁹ <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/drar-til-latvia-for-slankeoperasjon-1.7208548>

²⁴⁰ Helfo - <https://www.helfo.no/produkt-og-prislister/produkt-og-prislister>

²⁴¹ OECD, pieejams - https://www.oecd-ilibrary.org/sites/242e3c8c-en/1/3/2/index.html?itemId=/content/publication/242e3c8c-en&_csp_=_e90031be7ce6b03025f09a0c506286b0&itemIGO=oecd&itemContentType=book

pakalpojumu ņēmēju 2018.gada indeksa, gaidīšanas rindas uz veselības aprūpes pakalpojumiem vēl aizvien ir salīdzinoši ilgstošas.²⁴²

Lai cīnītos ar garajām gaidīšanas rindām, Veselības un Labklājības ministrija 2018., 2019. un 2020.gadā noteica vidējo mērķi reģionālajām pārstāvniecībām, lai uzlabotu medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiku attiecībā uz slimnīcu pakalpojumu pieejamību. Ja 2017.gadā tika uzstādīts 60 dienas, jo 2016.gadā tas vidēji bija 65 dienas, taču mērķis bija samazināt gaidīšanas laiku, lai 2021.gadā tas būtu mazāks nekā 50 dienas.²⁴³ Tajā pašā laikā attiecībā uz garīgās veselības pakalpojumu pieejamību bērniem, mērķis bija no 40 dienām 2019.gadā to samazināt uz 35 dienām 2021.gadā.²⁴⁴

Vidējais gaidīšanas laiks 2021.gada februārī bija 61 diena, no tiem atsevišķi tika vērtēta garīgās veselības aprūpes pieejamība bērniem un pusaudžiem, kas ir 47 dienas, garīgās veselības aprūpes pieejamība pieaugušajiem – 46 dienas, narkotiku ārstēšana – 29 dienas, somatiskās saslimšanas – 63 dienas. Kopumā termiņa pārkāpumu skaits ir pret 4071 pacientiem, kas gan gadu iepriekš bija vien 1938, un veido 4,5% no klientiem (gadu iepriekš 2,2%).²⁴⁵ Kopumā slimnīcu vidējais gaidīšanas laiks 2020.gada augustā bija 68,9 dienas, kas kopumā ir palielinājies pa 7,9 dienām gada laikā, kas lielākoties ir saistīts ar pandēmiju.²⁴⁶

Ja vietējā slimnīca vai pakalpojumu sniedzējs nevar nodrošināt pakalpojumu noteiktajā gaidīšanas laikā, tad pacients pats var norādīt un pieprasīt pakalpojumu citur. Helfo var piedāvāt pakalpojumus ar citiem pakalpojuma nodrošinātājiem no privātā sektora, ar kuriem ir sadarbības līgums (visi uzņēmumi atrodas Norvēģijā – 5 uzņēmumi, kas piedāvā fiziska rakstura problēmu risinājumus un 2 uzņēmumi, kas piedāvā garīga rakstura problēmu risinājumu²⁴⁷).²⁴⁸

Ja pakalpojums netiek laicīgi nodrošināts Norvēģijā, tad pacients var saņemt pakalpojumu ārpus Norvēģijas (vai iesniegt sākotnēju apstiprinājumu, taču nav obligāti nepieciešams). Vidēji tas tiek izskatīts 4 nedēļu laikā, taču ja pakalpojums nav sniegts laikā, tad pieteikums tiks izskatīts 1 nedēļas laikā.²⁴⁹

2.3.2. BVA sistēmas raksturojums

Tā kā Norvēģijas publiski pieejamā veselības apdrošināšanas sistēma ir novērtēta kā viena no labākajām ES un lielākoties 86% no izdevumiem sedz valsts un vien 14% iedzīvotāji paši, tad BVA nav bijusi nozīmīga pienesuma kopējā veselības apdrošināšanas portfelī.²⁵⁰ BVA piedāvā ātrāku pieeju pie pakalpojumu un lielāku izvēli pie privātajiem pakalpojumu sniedzējiem. BVA nesedz neatliekamās medicīnas pakalpojumus.²⁵¹ Vien 12% no iedzīvotājiem ir veselības apdrošināšana, kuru lielākoties iegādājas darba devēji, lai nodrošinātu labāku veselības aprūpi saviem darbiniekiem un pieejamību privātajām veselības aprūpes sistēmai.

2.3.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana

BVA ir regulēta ar Nacionālās apdrošināšanas likumu, kas pieņemts 1997.gadā. Likumam ir 3 galvenie mērķi: nodrošināt finansiālo aizsardzību dažādos dzīves posmos – bezdarba, slimības un vecuma dēļ;

²⁴² ECHI Consumer Index 2018. Pieejams - <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

²⁴³ Helsedirektoretet statistika. <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/sykehusopphold/gjennomsnittlig-ventetid-i-somatisk-helsetjeneste>

²⁴⁴ Helsedirektoretet statistika. <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/psykisk-helse-for-barn-og-unge/gjennomsnittlig-ventetid-for-barn-og-unge-i-psykisk-helsevern>

²⁴⁵ Helsedirektoretet statistika. Pieejams - <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/statistikk-fra-npr/ventetider-og-pasientrettigheter>

²⁴⁶ Helsedirektoretet statistika. <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/sykehusopphold/gjennomsnittlig-ventetid-i-somatisk-helsetjeneste>

²⁴⁷ <https://www.helsenorge.no/en/health-rights-in-norway/helfos-fristbruddavtaler-med-behandlingssteder/>

²⁴⁸ <https://www.helsenorge.no/en/health-rights-in-norway/helfos-fristbruddavtaler-med-behandlingssteder/>

²⁴⁹ <https://www.helsenorge.no/en/treatment-abroad/treatment-within-the-eueea-in-the-event-of-medically-unacceptable-long-waiting-times-in-norway/>

²⁵⁰ Eurostat, Pieejams - [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_\(%25_of_current_healthc_are_expenditure\)_SPS20.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_(%25_of_current_healthc_are_expenditure)_SPS20.png)

²⁵¹ Common Wealth, pieejams - <https://www.commonwealthfund.org/international-health-policy-center/countries/norway>

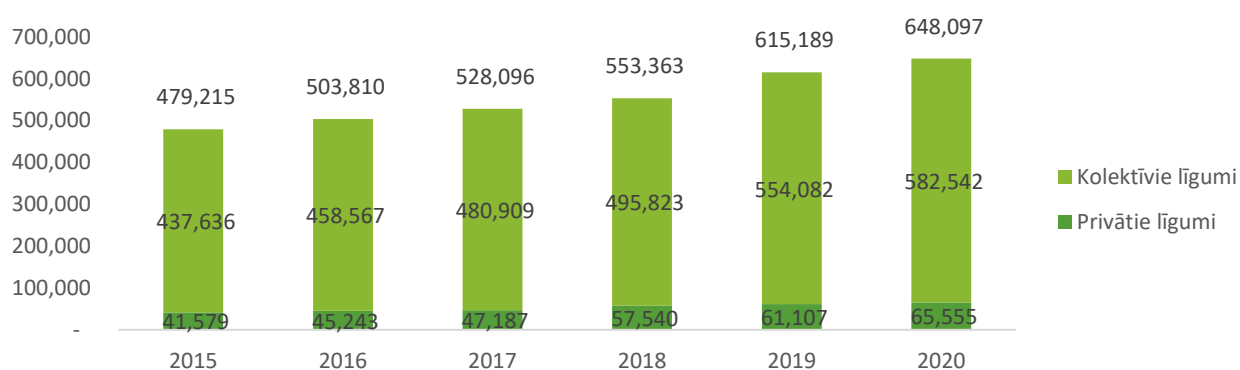
likuma noteikumos veicināt ienākumu un dzīves apstākļu izlīdzināšanu, izvērtējot dažādas cilvēku grupas; reizē likums veicina individu pašpalīdzību, lai iedzīvotāji paši spētu sevi ikdienā uzturēt un pārvaldīt savu ikdienu. Likuma piektajā nodaļā ir norādīti arī veselības pakalpojumu apdrošināšanas noteikumi.²⁵²

Tāpat arī nozari regulē Patērētāju un lietotāju tiesību likums, kas stājies spēkā 2001.gadā. Likuma mērķis ir nodrošināt visus iedzīvotājos, lai tiem būtu pieejami augstas kvalitātes pakalpojumi un tiesības veselības aprūpes sistēmā.²⁵³

2.3.4. BVA nozares apjoms

Norvēģijas privātā veselības apdrošināšana ir ievērojami augusi un no 2007.gada līdz 2019.gadam tā ir pieaugusi par 368%, kamēr laika posmā no 2015.gada līdz 2020.gadam apdrošināto skaits ir pieaudzis par 35% no 479 tūkstošiem 2015.gadā uz 648 tūkstošiem 2020.gadā. Lai gan privāto līgumu skaits ir vien 8-10% no kopējā līgumu skaita, tomēr to skaits ir pieaudzis par 58%, tajā pašā laikā kolektīvie līgumi nodrošina lielāko BVA skaita apjoma un ir audzis par 33% norādītajā laika posmā (Attēls 25). Ienākumi no BVA ir salīdzinoši nelieli. 2020.gadā 12% no Norvēģijas iedzīvotājiem bija BVA.

Attēls 25. BVA apdrošināto skaits no 2015.gada līdz 2020.gadam, skaits²⁵⁴

2.3.5. BVA programmu, mērķauditoriju raksturojums un to priekšrocības un izmantošanas iemesli

Galvenais iemesls privātās veselības apdrošināšanas iegādei ir ātrāka piekļuve pakalpojumiem. Apdrošināšana tiek nosepta galvenokārt ar darba devēja starpniecību, lai ātrāk piekļūtu speciālistiem un arī papildinātu procedūru klāstu.²⁵⁵ Tas arī ir galvenais mārketinga piedāvājums no lielākajiem veselības apdrošinātājiem, norādot, ka gaidīšanas laiks pie ārstiem tiks ievērojami samazināts.

BVA lielākā mērķauditorija ir uzņēmumu jeb kolektīvie līgumi, jo darba devēji nodrošina 90% no privātajiem veselības apdrošināšanas līgumiem. 2020. gadā kopēja ārstēšanas apdrošināšanas summa sasniedza 1,9 miljonus NOK.²⁵⁶

Trešdaļu no BVA apdrošināšanas nodrošina if Skadeforsikring, kuram pieder meitasuzņēmums Vertikal Helse, kas ir Norvēģijas lielākais privātās veselības pakalpojumu piegādātājs. Tādējādi visiem klientiem tiek nozīmēts personīgais medicīniskais konsultants, kurš ir kā asistents pirms ārstēšanas. Vertikal Helse nepieprasa pašdeklarēšanos, un tā ir vienīgā veselības apdrošināšanas kompānija, kas nešķiro pēc dzimuma un dzīvesveida. Tādējādi izmantojot if Skadeforsikring pakalpojumus, klientiem saņem piekļuvi visam uzņēmuma medicīnas speciālistu un slimnīcu tīklam, un saņem atlaides ārstēšanai vietās, kas ietilpst Vertical Health tīklā.

²⁵² <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19>

²⁵³ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63/KAPITTEL_2_#%C2%A72-4a

²⁵⁴ Smart Penger, Pieejams - <https://www.smartpenger.no/skadehorsikring/3152-test-av-behandlingsforsikring-helseforsikring>

²⁵⁵ <https://www.finansnorge.no/statistikk/skadehorsikring/helseforsikring/behandlingsforsikring/>

²⁵⁶ <https://www.finansnorge.no/statistikk/skadehorsikring/helseforsikring/markedsoversikt/>

Vertikal Helse saviem klientiem kā nozīmīgāko veselības apdrošināšanas ieguvumu garantē pieejamību pie medicīnas nozares speciālista 10 darba dienu laikā, un ka nepieciešamā procedūra vai operācija tiks veikta 20 darba dienu laikā. Vidēji Norvēģijas medicīnas sistēmā sākotnējais ārsta apmeklējums ir vidēji 54 dienas, un, lai turpinātu ārstēšanu, ir jāgaida vēl vidēji 56 dienas. Ar apdrošināšanas pakalpojumu vidēji tās ir 5,3 dienas gaidot speciālistu un 7,8 dienas, lai ārstētos vai operētu. Tāpat arī individuālas konsultācijas, un kā papildpakalpojums ir daktera vizīte mājās.²⁵⁷

BVA programmu piedāvājums fokusējas uz medicīnas pakalpojumu pieejamību un gaidīšanas laika samazināšanu. Storebrand ASA norāda, ka klienti saņem speciālista ārstēšanu 10 darba dienu laikā, tādējādi ātri saņemot veselības pakalpojumus, un dodot iespēju atgriezties ikdienas dzīvē. Eika forsikring norāda specifisku dienu skaitu, kurās būs pieejami pakalpojumi, kā medicīniskā pārbaude un ārstēšana būs pieejama 10 dienu laikā, 8h fizioterapijas pieejamība bez nosūtījuma, 10 psihologa stundas, ja to norīkojis ārsts un 12 stundas pirmā palīdzība psiholoģijā.

Lielākoties visa komunikācija ar klientiem notiek ar dažādu tiešsaistes sistēmu palīdzību.

2.3.6. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati

2020.gadā vienīgi 14% no kopējā BVA apjoma ir privātā veselības apdrošināšana, kamēr lielākoties BVA tiek iegādāta kā uzņēmumu jeb kolektīvajā iegādē, kas veido 86% no tirgus. Lielākais BVA piegādātājs tirgū ir If Skadeforsikring, kuram bija 34% BVA tirgus daļas, kam sekoja Storebrand ar 20% tirgus daļas, Gjensidige – 20%, Tryg – 9%, Fremtind – 5% un citi mazāki uzņēmumi veidoja citus 12%.

Attēls 26. BVA apdrošināšanas tirgus daļas pa uzņēmumiem 2020.gadā un dalījums pa kolektīvo un privāto veselības apdrošināšanu 2020.gadā, % no kopējā²⁵⁸

Trešdaļa no BVA ir If Skadeforsikring rokās, kura zīmols veselības apdrošināšanai Norvēģijā ir Vertikal Helse, kas ir lielākais privātās veselības aprūpes piegādātājs Norvēģijā. If uzņēmums ir vadošais nedzīvības apdrošinātājs Ziemeļeiropā (darbojas gan Somijā, gan Norvēģijā no apskatītajām mērķa valstīm), kas apkalpo 3,7 miljonus klientu ar 7900 darbiniekiem.

Tabula 10. BVA apdrošināšanas tirgus dalījumā pa uzņēmumiem un klientiem²⁵⁹

Uzņēmumi	Privātie klienti, tūkstoši NOK	Kolektīvā/uzņēmumu, tūkstoši NOK	Kopā BVA, tūkstoši NOK
If Skadeforsikring	104 302	520 612	624 914
Storebrand	86 853	284 182	371 035
Gjensidige	43 562	323 110	366 672

²⁵⁷ <https://www.vertikalhelse.no/privat/produkt/helseforsikring>

²⁵⁸ <https://www.finansnorge.no/statistikk/skadeforsikring/helseforsikring/markedsoversikt/>

²⁵⁹ <https://www.finansnorge.no/statistikk/skadeforsikring/helseforsikring/markedsoversikt/>

Tryg	19326	143 717	163 043
Fremtind	14 095	88 965	103 060
Dažādi	235	223 000	223 235
Kopā	268 373	1 583 586	1 851 959

Storebrand ASA ir 20% no Norvēģijas tirgus daļas veselības apdrošināšanā un uzņēmums lepojas, ka ir vadošais spēlētājs Ziemeļeiropā ilgtermiņa noguldījumos un apdrošināšanā. Storebrand veselības apdrošināšana 50 procenti pieder Storebrand ASA un 50 procenti Munich Health Holding AG (MHH). Storebrand ir finanšu grupa, kuras galvenā mītne atrodas Oslo, Norvēģijā. Uzņēmums piedāvā pensiju, uzkrājumu, apdrošināšanas un banku produktus privātpersonām, uzņēmumiem un valsts uzņēmumiem. Uzņēmumam 2020.gadā bija 210 tūkstoši klienti gan Norvēģijā, gan Zviedrijā.

Gjensidige pieder 20% Norvēģijas tirgus daļas veselības apdrošināšanā. Uzņēmums ir vadošais Ziemeļvalstu nedzīvības apdrošināšanas uzņēmums, kurš atrodas Norvēģijā, Dānijā, Zviedrijā un Baltijā. Norvēģijā uzņēmums piedāvā arī pensijas un uzkrājumus. Pamatdarbības ieņēmumi 2020. gadā bija NOK 28 miljardi, savukārt kopējie aktīvi sasniedza NOK 118 miljardus.

Tryg ir Otrs lielākais ne-dzīvības apdrošināšanas uzņēmums Ziemeļeiropā, darbojoties Dānijas, Norvēģijas un Zviedrijas tirgū. Uzņēmums piedāvā apdrošināšanas pakalpojumus klientiem jau 300 gadus. Lielākais uzņēmums Dānijā, trešais Norvēģijā un piektais Zviedrijā. Norvēģijas uzņēmums ir franšīzes uzņēmums Dānijas uzņēmumam, kur pārdevēji ir franšīzes ņēmēji. Uzņēmums lepojas ar dažādām atzinībām kā Kvalitātes centrs 2019.un 2020.gadā, gada franšīze 2017.gadā.²⁶⁰

2.3.7. Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm

Apdrošināšanas uzņēmumi sadarbojas ar privātajām un publiski pieejamajām veselības aprūpes iestādēm vietējā tirgū, lai nodrošinātu pakalpojumu ātrāku pieejamību vietējā tirgū. Lielākoties vietējās veselības aprūpes iestādes sadarbojas ar vietējiem privātā pakalpojuma sniedzējiem.

VertikalHelse, lielākais veselības apdrošināšanas uzņēmums Norvēģijā, norādot savus sadarbības partnerus, norāda IT sistēmu nodrošinātājus, kas palīdz sazināties ar saviem klientiem, kā arī apdrošināšanas brokerus. Tāpat uzņēmumam ir plašs medicīnas piedāvātāju tīkls, lai gan netiek norādīts, kādas organizācijas ietilpst šajā tīklā. Uzņēmums 2016.gadā uzņēmums izveidoja sadarbību ar Alivia Swiss Health Management uzņēmumu Šveicē, lai nodrošinātu privāto Skandināvijas speciālistu ekspertīzi Šveices pacientiem. Tāpat uzņēmums darbojas arī Zviedrijā, sadarbībā ar Trygg Hansa uzņēmumu.²⁶¹ Reizē lielākais apdrošināšanas uzņēmums Norvēģijā norāda, ka sadarbojas ar ārvalstu speciālistiem, taču lielākoties tie ir citi Skandināvijas un Šveices speciālisti, kas var nodrošināt otrreizēju situācijas izvērtējumu un augstas kvalitātes pakalpojumus. Veidojot sadarbību ar ārvalstu medicīnas iestādēm, tiek sagaidīti un meklēti tikai augstākās klases un nestandarta pakalpojumi, lai nodrošinātu savu klientu piedāvājumu (īpaši VIP klientiem), ne standarta pakalpojumus pa lētākām cenām, ar ko asociējas Latvijas piedāvājums.

Kopumā katrs gadījums, kad pacients tiek sūtīts ārpus savas mītnes zemes tiek ļoti detalizēti izvērtēts un ārpus Norvēģijas tiek sūtīti pacienti, ja tiem ir nopietnas veselības problēmas un tāds pakalpojums nav pieejams Norvēģijā. Katrs šāds pacients tiek rūpīgi izvērtēts, jo palaušanās uz citu valstu pakalpojumu nozīmē arī palaušanos uz vietējās valsts sistēmu un kultūru. Tāpat maksimāli tiek izvēlētas slimnīcas Ziemeļeiropā, lai saņemtu pēc iespējas līdzīgāku pakalpojumu kā vietējā tirgū, lai nevairotos slimnīcu infekciju fons. Izvērtējot došanos ārpus valsts, sākotnēji izvērtē iespējamās komplikācijas, tad izvērtē

²⁶⁰ Finn, <https://www.finn.no/job/fulltime/ad.html?finnkode=215772688>

²⁶¹ <https://www.alivia.com/vertikal-helse-and-alivia-signs-partnership-agreement/>

katru pieejamo medicīnas iestādi atsevišķi, un katra no iestādēm tiek regulāri uzraudzīta. Kā piemēri tiek minēti sirds operācija Hjertecenter Varde klīnikā Dānijā, ar robotiem veiktas prostatas vēža ārstēšana Vācijā (Martini klīnika Hamburgā) vai Zviedrijā (UroClinic Stokholmā), kā arī kuri arī pēc klientu novērtējuma tika atzīti par labākajiem.²⁶² Tādējādi veselības apdrošinātāji rūpīgi izvērtē katru no gadījumiem individuāli un tikai tad, kad nav pieejami pakalpojumi Norvēģijā, izvēlēsies citas iestādes ārvalstīs.

Tāpat If apdrošināšanas uzņēmums ir īpašnieks SOS International, Dānijā bāzēts uzņēmums, kas nodrošina gan sadarbību Ziemeļeiropā (Somijā, Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā), gan arī atbalsta ziemeļvalstu klientu pakalpojumu nodrošināšanu ārvalstīs, esot pieejami gan dienā, gan naktī.²⁶³ Uzņēmums pieder 13 lielākajiem apdrošinātājiem Ziemeļeiropā, tai skaitā if, Gjensidige apdrošinātājiem, kas ir pārstāvēti arī Norvēģijas tirgū.

Storebrand saviem klientiem nodrošina arī otru medicīnas pakalpojumu pārskatu, ja tas ir nepieciešams. Tā kā Storebrand daļēji pieder Vācijas uzņēmumam, tad šo pakalpojumu sniedz Best Care uzņēmums, kas nodrošina Vācijas speciālistu pieejamību.²⁶⁴

2.3.8. Kopsavilkums par Norvēģijas BVA sistēmu

Pēc Eiropas Veselības pakalpojumu ņēmēju 2018.gada indeksa, Norvēģija ir 3.vietā Eiropā pēc piedāvātās veselības aprūpes sistēmas. Līdz ar valsts lielo ieguldījumu veselības aprūpes sistēmā, tā kļūst aizvien labāka tās iedzīvotājiem, tomēr tās iedzīvotājiem ir garas gaidīšanas rindas, lai nokļūtu uz vajadzīgajiem speciālistiem. Lai gan speciālistu pieejamībai ir pievērsta papildus uzmanību, tomēr tā ievērojami atpaliek no topa 1.vietas ieguvējas Šveices. Reizē norvēģu aktīvais dzīvesveids palīdz rūpēties par iedzīvotāju veselību. OECD 2018.gada apkopojumā Norvēģijas medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks bija vidēji ap 100 dienām un tas bija visaugstākais no pētījumā izskatītajām valstīm. Vidējais gaidīšanas laiks 2021.gada februārī bija 61 diena.

2017.gadā kopumā no visiem veselības aprūpes izdevumiem 85,5% sedz valsts, 0,3% - citi fondi un 14,2% - iedzīvotāju privātie izdevumi (out-of-pocket). BVA ir norādīta kā 0,0% jeb ka nesedz veselības aprūpes izdevumus.

No 2011.gada Norvēģijas pacienti var saņemt atpakaļ medicīnas pakalpojumu izdevumus atbilstoši Norvēģijas cenu līmenim, kas ir sniegti ES vai Eiropas Ekonomikas zonā. Tas tiek piedāvāts plašam pakalpojumu lokam. Norvēģi ir aktīvi izmantot zobārstniecības pakalpojumus ārpus savas mītnes zemes, jo Norvēģijā izmaksāto lielo zobārstniecības nodevu kompensāciju palielinājums no 2 miljoniem NOK 2011. gadā līdz vairāk nekā 20 miljoniem NOK 2017. gadā. Norvēģijas sertificētām zobārstniecības klīnikām ir iespējams nosūtīt savus pacientus uz dažādām sadarbības klīnikām citās valstīs par pusi no vietējā pakalpojuma cenas, pēc tam nosūtīt kompensācijas pieprasījumu, un papildus vēl gūt peļņu no cenu starpības. Tādējādi zobārstniecības klīnikas ir pat iedrošinātas sūtīt pacientus medicīnas tūrismā uz ārvalstīm un attiecīgi var nodrošināt pacientu pēc-operācijas apkopi Norvēģijā.

Tāpat ļoti populāra ir arī svara zaudēšanas operācija un acu operācija. Norvēģijas medicīnas tūrisma aģentūra Medical Travel norāda, ka ir Norvēģijas uzņēmums, kuram ir visilgstošākā pieredze medicīnas tūrisma tirgū Norvēģijā, kā arī vienīgais uzņēmums, kurš var nodrošināt arī pēcprocedūras uzraudzību Norvēģijā. Uzņēmums specializējas, lai palīdzētu norvēģiem veikt šīs procedūras Latvijā, un kopš 2004. gada ir palīdzējusi apmēram 4 000 norvēģu. Medicīnas pakalpojumu izmaksas tiek segtas līdzvērtīgā apjomā, kādas tās tiek apmaksātas Norvēģijas veselības sistēmā.

BVA piedāvā ātrāku pieeju pie pakalpojumu un lielāku izvēli pie privātajiem pakalpojumu sniedzējiem. BVA nesedz neatliekamos medicīnas pakalpojumus. Vien 12% no iedzīvotājiem ir veselības

²⁶² Vertikalhelse, 13.11.2019., Operation abroad?, pieejams - <https://www.vertikalhelse.no/privat/helsemagasinet/nordisk-nettverk>

²⁶³ SOS international, www.sos.eu

²⁶⁴ <https://www.storebrand.no/privat/forsikring/helseforsikring>

apdrošināšana, kuru lielākoties iegādājas darba devēji, lai nodrošinātu labāku veselības aprūpi saviem darbiniekiem un pieejamību privātajām veselības aprūpes sistēmai

Norvēģijas privātā veselības apdrošināšana ir ievērojami augusi un no 2007.gada līdz 2019.gadam tā ir pieaugusi par 368%, kamēr laika posmā no 2015.gada līdz 2020.gadam apdrošināto skaits ir pieaudzis par 35% no 479 tūkstošiem 2015.gadā uz 648 tūkstošiem 2020.gadā. 2020. gadā kopēja ārstēšanas apdrošināšanas summa sasniedza 1,9 miljonus NOK (190 miljonus EUR).

Galvenais iemesls privātās veselības apdrošināšanas iegādei ir ātrāka piekļuve pakalpojumiem, jo praktiski visi uzņēmumi piedāvā 10-14 dienu piekļuvi pie vajadzīgajiem speciālistiem, un ja tas netiek nodrošināts tad par katru gaidīšanas dienu klients saņem kompensāciju. Apdrošināšana tiek iegādāta galvenokārt ar darba devēja starpniecību, un arī medicīnas pakalpojumu sniedzēji norāda, ka katra diena, kad darba ņēmējs nav darbā ievērojami ietekmē uzņēmuma izdevumus. Lielākais BVA piegādātājs tirgū ir If Skadeforsikring, kuram bija 34% BVA tirgus daļas, kam sekoja Storebrand ar 20% tirgus daļas, Gjensidige – 20%, Tryg – 9%, Fremtind – 5% un citi mazāki uzņēmumi veidoja citus 12%. Trešdaļa no BVA ir If Skadeforsikring rokās, kuram pieder Vertikal Helse, kas ir lielākais privātās veselības aprūpes piegādātājs Norvēģijā. Uzņēmums ir daļa no finanšu grupas Sampo.

Apdrošināšanas līderis If Skadeforsikring norāda, ka katru gadījumu, kad pacients tiek virzīts ārpus Norvēģijas, tiek veikta ļoti rūpīga izvērtēšana un analīze. Kopumā tas tiek darīts tikai gadījumos, kad pacientiem ir nopietnas veselības problēmas un pakalpojums nav pieejams Norvēģijā. Katrs šāds pacients tiek rūpīgi izvērtēts, jo palaušanās uz citu valstu pakalpojumu nozīmē arī palaušanos uz vietējās valsts sistēmu un kultūru. Izvērtējot pacienta nepieciešamību doties ārpus Norvēģijas, sākotnēji izvērtē iespējamās komplikācijas pacientam, un smagos gadījumos tiek izvēlēts veikt procedūru ārpus mītnes zemes. Tad tiek izvērtēta katra pieejamā medicīnas iestāde atsevišķi. Maksimāli tiek izvēlētas slimnīcas Ziemeļeiropā, lai saņemtu pēc iespējas līdzīgāku pakalpojumu kā vietējā tirgū, un lai nevairotos slimnīcu infekciju fons. Tādējādi uzņēmums izvēlas sadarboties ar specializētu pakalpojumu sniedzējiem ārvalstīs un ir tikai daži gadījumi, kad tiek izmantotas ārvalstu sadarbības iespējas. Izmaksu samazināšana nav viens no iemesliem.

Tajā pašā laikā līdzīgi kā Somijā If un Gjensidige izmanto SOS International, Dānijā bāzēts uzņēmuma pakalpojumus, kas nodrošina gan sadarbību Ziemeļeiropā (Somijā, Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā), gan arī atbalsta ziemeļvalstu klientu pakalpojumu nodrošināšanu ārvalstīs, esot pieejami gan dienā, gan naktī. Uzņēmums pieder 13 lielākajiem apdrošinātājiem Ziemeļeiropā, tai skaitā if, Gjensidige apdrošinātājiem, kas ir pārstāvēti arī Norvēģijas tirgū.

2.3.9. Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma iespējas Norvēģijā

Apdrošināšanas uzņēmumu galvenais pārdošanas piedāvājums ir saviem klientiem nodrošināt noteiktu laika rāmi, kad būs pieejama iespēja nokļūt pie nepieciešamajiem veselības aprūpes speciālistiem. Ir sagaidāms, ka klienti apdrošināšanas ietvaros tiks nodrošināti pakalpojumi vietējās Norvēģijas privātajās veselības aprūpes iestādēs. Reizē lielākais apdrošināšanas uzņēmums Norvēģijā norāda, ka sadarbojas ar ārvalstu speciālistiem, taču lielākoties tie ir citi Skandināvijas un Šveices speciālisti, kas var nodrošināt otrreizēju situācijas izvērtējumu un augstas kvalitātes pakalpojumus. Sadarbības šķēršļi ir Norvēģijas veselības apdrošinātāju augstie kvalitātes rādītāji, veidojot sadarbību ar ārvalstu medicīnas iestādēm, jo tiek sagaidīti un meklēti tikai augstākās klases un lielākoties nestandarta pakalpojumi, ne standarta pakalpojumi pa lētākām cenām. Tādējādi interese sadarbībā varētu būt ar augstākās kvalitātes uzņēmumiem Latvijā un nišas pakalpojumiem.

Norvēģi var saņemt plaša spektra medicīnas pakalpojumus arī ārpus Norvēģijas, tādējādi saņemot Norvēģijā noteiktās pakalpojumu maksas atpakaļ. Norvēģi to var darīt paši uz savu iniciatīvu, tomēr ir arī medicīnas tūrisma aģentūra, kas nodrošina sadarbību ar Latviju un tās pieejamajiem medicīnas pakalpojumiem. Lai gan sākotnēji piedāvātas vairākas procedūras, lielākoties uzsvars paliek uz bariatrijas, acu lāzērooperācijas pakalpojumiem. Uzņēmums ir viens no retajiem medicīnas tūrisma piedāvātājiem, kas nodrošina pakalpojumus arī Norvēģijā, un attiecīgi ir izvēlēties sadarbību ar Latviju. Nav zināms, vai

uzņēmums ir meklējis iespēju paplašināt piedāvāto procedūru klāstu, taču līdz ar uzņēmuma klātesamību tirgū ir sagaidāms, ka ir salīdzinoši nelielas iespējas izplesties ar citiem pakalpojumiem Norvēģijas tirgū.

Norvēģijas veselības aprūpes sistēma ir novērtēta kā viena no labākajām Eiropā, tāpat arī ir noteikts gaidīšanas rindas garums un pārsniedzot to, pacientam ir tiesības pieprasīt tūlītēju speciālista pieejamību, attiecīgi Norvēģijas valdība maksimāli nodrošina vietējo pakalpojumu pieejamību.

Kā pieprasītākās procedūras Norvēģijā ir bariatrija, acu lāzeroperācija, kuras arī ir piedāvājuši Norvēģijas medicīnas tūrisma uzņēmums, kas sadarbojas ar Latviju. Tāpat arī pieprasīta ir zobārstniecība, taču lielākoties sadarbība ir ar Ungāriju, daļēji arī Poliju. Tāpat Īrijas pacienti izvēlas bariatrijas procedūras Norvēģijā, kuras labākā klīnika lepojas ar zemākajiem infekciju rādītājiem un augsto labo gadījumu rādītāju. Aptuveni 100 000 norvēģiem ir liekais svars, tad aptaukošanās ir un būs problēma Norvēģijā. Gan Norvēģijas zobārsti sadarbojas ar Ungāru speciālistiem, gan arī Ungārijas uzņēmumi jau ir izveidojuši savas zobārstniecības klīnikas Norvēģijā, lai nodrošinātu aktīvu pacientu plūsmu starp valstīm.

Plastiskā ķirurģija netiek atmaksāta no valsts puses, ja tā ir saistīta ar kosmētiskajiem uzlabojumiem, taču tajā ir vispasaules konkurence. Kopumā norvēģi vispirms meklēs sadarbību ar citām Skandināvijas veselības aprūpes iestādēm (Zviedrija, Dānija, arī daļēji Somija), kur ir līdzīga veselības aprūpes sistēma, tad tikai citas valstis. Tāpat arī augstais Norvēģijas dzīves līmenis dod iespēju izvēlēties pakalpojumus visā pasaulē un nodrošināt to pieejamību.

Tabula 11. Latvijas medicīnas tūrisma populārākie pakalpojumi, un vai un kā tie tiek atmaksāti Norvēģijas medicīnas sistēmā

Medicīnas pakalpojumi	Maksa valsts noteiktajās cenās, kas tiek atmaksātas publiskajā sistēmā par pakalpojumu sniegšanu ²⁶⁵	Tiek atmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ²⁶⁶	Gaidīšanas rinda 2020.gadā ²⁶⁷	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis ²⁶⁸	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Diagnostika	Visi pakalpojumi sākotnēji ir jāmaksā. Rentgens (267 NOK jeb 25 EUR) ²⁶⁹ Ultraskaņas diagnostika 140 NOK	Rentgens, MRI, CT. Pieejamas 10 dienu laikā	Nav informācijas.	Atmaksa pieejama tikai tādiem pakalpojumiem, kuri ir ļoti nozīmīgi, lai sekotu slimības gaitai un funkcionalitātei. Horvātija ²⁷⁰	Zems
Stomatoloģija	Tikai bērniem līdz 18 gadiem, daļēji jauniešiem 19-20 gadus veciem. Pārējiem ir jāmaksā, taču ir arī izņēmumi. ²⁷¹	Netiek atmaksāta. Pieejama zobārstniecības pakalpojumu apdrošināšana.	68 nedēļas	Pieejams. Ungārija (50% lētāk nekā Norvēģijā) ²⁷² , Polija ²⁷³ , Turcija un ASV ²⁷⁴	Vidējs
Bariatrija	Bez maksas, ja BMI>40 vai >35, ja ir smagas blakusparādības	Netiek atmaksāta.	Vidējais gaidīšanas laiks 16 nedēļas ²⁷⁵ un ir pieejams plašs pārskats par dažādu slimnīcu gaidīšanas laiku, kur tas ir no 4 nedēļām līdz 104 nedēļām ²⁷⁶	Plaši pieprasīts pakalpojums. Lietuva ²⁷⁷ , Latvija ²⁷⁸ , AAE, Kostarika	Augsts
Plastiskā ķirurģija	Sinusa, starpsienas plastiskā ķirurģija, kas nav paredzēta kosmētisku lietu risināšanai – 10 000 NOK	Netiek atmaksātas kosmētiskās operācijas.	43 nedēļas	Nav pieejams. Meksika, Ungārija, AAE, Kostarika, Brazīlija	Vidējs
Kataraktas ekstrakcijas operācija	6400 NOK (ap 640 EUR)		65 nedēļas	Pieejams.	Augsts – garas gaidīšanas

²⁶⁵ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-06-27-923#KAPITTEL_4

²⁶⁶ <https://www.gjensidige.no/naringsliv/forsikring/ansatte/behandlingsforsikring/behandlingsforsikring-i-detalljer>

²⁶⁷ https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/ventetider-og-pasientrettigheter/Ventetider%20og%20pasientrettigheter%202020.pdf/_attachment/inline/310c5c95-bc2a-4c37-8068-0e12fb9a5739:50280ea680947bd9f55f4f9435023da51896ba1c/Ventetider%20og%20pasientrettigheter%202020.pdf

²⁶⁸ Ne visās valstīs ir pieejamas procedūras ārvalstīs. <https://www.helsenorge.no/en/treatment-abroad/overview-of-reimbursable-healthcare/>

²⁶⁹ <https://www.helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester/betaling-hos-lege/>

²⁷⁰ <https://www.helsenorge.no/en/treatment-abroad/laboratorieprover-og-rontgen-i-eu-eos/>

²⁷¹ <https://www.helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester/hvem-betaler-tannlegeregningen-din/#tannbehandling-for-voksne>

²⁷² <https://www.budapestklinikken.no/en/news/dental-treatment-abroad-can-be-smart/>

²⁷³ Skogstrøm, L. (2016, November 14). Fikk ekstraregning på 250.000 etter tannbehandling i utlandet. From Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/kj8bk/fikk-ekstraregning-paa-250000-etter-tannbehandling-i-utlandet>

²⁷⁴ Nationen, 21.10.2017., pieejams - <https://www.nationen.no/kronikk/fri-flyt-og-medisinsk-turisme/>

²⁷⁵ <https://helse-bergen.no/behandlinger/fedmeoperasjon-gastric-bypass>

²⁷⁶ <https://tjenester.helsenorge.no/velg-behandlingssted/behandlinger/ventetider-for?bid=118>

²⁷⁷ <https://www.nordbariatric.com/nb/gastric-bypass-utlandet/>

²⁷⁸ <https://www.medical-travel.no/>, raksti mēdijās - <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/drar-til-latvia-for-slankeoperasjon-1.7208548>

Medicīnas pakalpojumi	Maksa valsts noteiktajās cenās, kas tiek atmaksātas publiskajā sistēmā par pakalpojumu sniegšanu ²⁶⁵	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ²⁶⁶	Gaidīšanas rinda 2020.gadā ²⁶⁷	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis ²⁶⁸	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
					rindas
Redzes korekcijas operācija	Lāzerķirurģija (neattiecas uz refleksijas anomālijām) – 915 NOK Izmeklējums pie acu ārsta – 155 NOK. Privātajās iestādēs maksa ir 35000 – 40000 NOK ²⁷⁹	Netiek apmaksāta.	Nav informācijas.	Plaši pieprasīts pakalpojums. Pieejams. Latvija ²⁸⁰ , Indija ²⁸¹ , Ungārija, Polija, Turcija, Zviedrija, Taizeme ²⁸²	Augsts
Onkoloģiskās operācijas	Fluoriscējošā cistoskopija, urīnpūšļa ārstēšana – 3000 NOK	Lielākā daļa no veselības apdrošināšanas uzņēmumiem sedz onkoloģiskās procedūras un ar tiem saistītos izdevumus ²⁸³	Nav informācijas.	Vācija	Vidējs
Neauglības diagnostika	Histeroskopija – 2500 NOK Neauglības izmeklēšana – 300 NOK	Netiek apmaksāta.	Nav informācijas.	Pieejams.	Zems
Mākslīgā apaugļošana	Pieejams sievietēm līdz 46 gadu vecumam, kas ir kopā ar otru cilvēku. Vientuļās mātes var saņemt iespēju pēc 2020.gada 1.jūlija. Pieejams maksimums 3 apaugļošanas cikli ²⁸⁴ ²⁸⁵ Netiek atļauta olnīcu ziedošana. ²⁸⁶	Netiek apmaksāta.	Nav informācijas.	Pieejams. Dānija ²⁸⁷ , Indija, lielākoties kā surogātmātes ²⁸⁸	vidējs
Fleboloģija	Hemoroīdu operācija (2350 NOK). Tiek segts un pieejams ap 30 vietas, kur var veikt operāciju.	Privātajās veselības aprūpes iestādēs viena kāja maksā 22000 NOK (2200 EUR), divas kājas – 35000 NOK ²⁸⁹	No 2- 104 nedēļām ²⁹⁰	Latvija ²⁹¹	Vidējs

²⁷⁹ <https://www.nettavisen.no/denne-operasjonen-er-i-praksis-gratis/s/12-95-8531418>

²⁸⁰ <https://www.medical-travel.no/>

²⁸¹ <https://www.indianhealthguru.com/norway-patient-success-story-lasik-eye-surgery-india.html>

²⁸² <https://www.nettavisen.no/denne-operasjonen-er-i-praksis-gratis/s/12-95-8531418>

²⁸³ <https://www.vertikalhelse.no/bedrift/helsemagasinet/helseforsikring-og-kreft-raskere-utredning-og-ekstra-trygghet>

²⁸⁴ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-12-05-100>

²⁸⁵ <https://www.helsenorge.no/en/treatment-abroad/assisted-reproductive-treatment-in-the-eu-eea/>

²⁸⁶ <https://www.tuni.fi/en/news/finland-attracts-fertility-treatment-patients>

²⁸⁷ <https://www.helsenorge.no/en/treatment-abroad/assisted-reproductive-treatment-in-the-eu-eea/>

²⁸⁸ <https://www.nrk.no/urix/india-forbyr-surrogati-for-utlendinger-1.12625605>

²⁸⁹ <https://www.areknuteekspertene.no/priser/>

Medicīnas pakalpojumi	Maksa valsts noteiktajās cenās, kas tiek atmaksātas publiskajā sistēmā par pakalpojumu sniegšanu ²⁶⁵	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ²⁶⁶	Gaidīšanas rinda 2020.gadā ²⁶⁷	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis ²⁶⁸	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Traumatoloģija	Nav informācijas	Pieejamas 10 dienu laikā ²⁹² . Tomēr nesedz neatliekamo palīdzību.	52 nedēļas	Pieejams.	Vidējs
Gūžas operācija	Nav informācijas	Pieejamas 10 dienu laikā ²⁹³	52 nedēļas	Pieejams. Vācija ²⁹⁴ , Indija	Vidējs/augsts
Ceļu operācija	Maksa terapeitiskai arthroscopijai 7000 NOK	Pieejamas 10 dienu laikā ²⁹⁵	52 nedēļas	Pieejams.	Vidējs
Ortopēdija (endoprotezēšana)	Nav informācijas		50 nedēļas	Pieejams. Malaizija, Taizeme, Singapūra, Dienvidāfrika, Indija	vidējs

²⁹⁰ <https://www.helsenorge.no/sykdom/hjerte-og-kar/areknuter/>

²⁹¹ <https://allhospital.info/no/hospital/country=latvia/city=riga/baltic-vein-clinic>

²⁹² <https://www.gjensidige.no/naringsliv/forsikring/ansatte/behandlingsforsikring/behandlingsforsikring-i-detajler>

²⁹³ <https://www.gjensidige.no/naringsliv/forsikring/ansatte/behandlingsforsikring/behandlingsforsikring-i-detajler>

²⁹⁴ <https://www.helsenorge.no/en/treatment-abroad/hospital-treatment-and-other-specialist-health-services-in-eea-countries/>

²⁹⁵ <https://www.gjensidige.no/naringsliv/forsikring/ansatte/behandlingsforsikring/behandlingsforsikring-i-detajler>

2.4. VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMA LIELBRITĀNIJĀ

Pēc Eiropas Veselības pakalpojumu ņēmēju 2018.gada indeksa, Lielbritānija ir 16.vietā Eiropā pēc piedāvātās veselības aprūpes sistēmas. Tās lielākās problēmas ir saistītas ar veselības aprūpes pieejamību, kā arī sistēmas organizācijas kultūru.²⁹⁶

2017.gadā kopumā no visiem veselības aprūpes izdevumiem 78,8% sedz valsts, 3,1% - brīvprātīgā veselības apdrošināšana, 2,1% - citi fondi un 16,0% - iedzīvotāju privātie izdevumi (out-of-pocket).²⁹⁷

2.4.1. Valsts un privātās veselības apdrošināšanas sektors un BVA loma tajā

Lielbritānijas veselības aprūpes sistēma ir lielākoties balstīta nodokļu maksājumos, kas ir organizēta ar Nacionālās Veselības Pakalpojuma sniedzēja (National Health Service – turpmāk NHS) palīdzību. NHS tika dibināts 1948.gadā un bija pirmā veselības aprūpes sistēma, ko finansē no valsts finansējuma (nodokļiem) un kas nodrošina bezmaksas aprūpi. Papildus atzīstot, ka tās ir iedzīvotāju tiesības saņemt veselības aprūpi.²⁹⁸ Lielbritānijas valdība regulē finansējumu veselības apdrošināšanā Anglijā, taču nodrošina finansējumu arī citām valsts daļām, kuras pašas ir atbildīgas par veselības aprūpes politiku.²⁹⁹

Visiem Lielbritānijas iedzīvotājiem ir tiesības saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, kas ir pieejami Nacionālajā veselības sistēmā kuru finansē no vispārējiem nodokļiem, kurus administrē Veselības un sociālo lietu departaments. Tiesa, atbildība par veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu ir Nacionālā veselības dienesta atsevišķām institūcijām katrā no Lielbritānijas daļām: Anglijā, Skotijā, Velsā un Ziemeļīrijā, kur šo iestāžu darbu pārskata šo teritoriju parlamenti.³⁰⁰

Pircēju un pakalpojumu sniedzēju dalījums pirmo reizi tika ieviests 1990. gados, un kopš tā laika tas ir vēl vairāk uzlabots. Finansējums Anglijā tiek saņemts izvērtējot iedzīvotāju parametrus, (pamatojoties uz vecumu, ieguldījumu izmaksām, sociālajiem faktoriem un veselības stāvokļa situāciju).

Lielbritānija ir balstīta uz dzīvesvietu (residence-based), nevis uz apdrošināšanu (insurance-based), kas nozīmē, ka visi Apvienotās Karalistes rezidenti, ieskaitot emigrantus, bez maksas var piekļūt daudziem BVA pakalpojumiem. Sistēma nodrošina primāro veselības aprūpi visiem, neatkarīgi no dzīvesvietas statusa. Lai piekļūtu sekundārajai aprūpei, ir jābūt pastāvīgam iedzīvotājam.³⁰¹

Valsts piedāvātā veselības aprūpe sistēma sedz visu medicīnas pakalpojumus, sākot no ārsta apmeklējuma līdz ārkārtas operācijai, kas ir pieejamas bez maksas, kamēr zobu un acu kopšanas procedūras ir noteiktas kā maksas pakalpojumi. Veselības aprūpe tiek nodrošināta arī nerezidentiem, pamatojoties uz to, ka viņi nav īpaši ceļojuši, lai saņemtu bezmaksas ārstēšanu. Ikvienam ir tiesības uz bezmaksas primārās aprūpes pakalpojumiem (piemēram, ģimenes ārsta konsultāciju) vai neatliekamo ārstēšanu, tomēr, lai piekļūtu sekundārās aprūpes pakalpojumiem (piemēram, speciālistiem), ir jāreģistrējas kā NHS pacientam.³⁰²

²⁹⁶ ECHI Consumer Index 2018. Pieejams - <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

²⁹⁷ Eurostat, Pieejams - [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure,_analysed_by_source_of_financing,_2017_\(%25_of_current_healthcare_expenditure\)_SPS20.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure,_analysed_by_source_of_financing,_2017_(%25_of_current_healthcare_expenditure)_SPS20.png)

²⁹⁸ Internations

²⁹⁹ HIA, https://www.hia.ie/sites/default/files/The%20Irish%20Healthcare%20System%20-%20An%20Historical%20and%20Comparative%20Review_0.pdf

³⁰⁰ Health and welfare, The National Health Service, Britannica, <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Health-and-welfare>

³⁰¹ Internations

³⁰² HIA, https://www.hia.ie/sites/default/files/The%20Irish%20Healthcare%20System%20-%20An%20Historical%20and%20Comparative%20Review_0.pdf

Paralēli publiskajai jeb Nacionālā veselības dienesta administrētajai sistēmai pastāv arī privātā veselības aprūpes sistēma, kuru lielākoties finansē brīvprātīgā privātā medicīniskā apdrošināšana.³⁰³

Veselības aprūpes sistēmas nozīmīgākie likumi³⁰⁴:

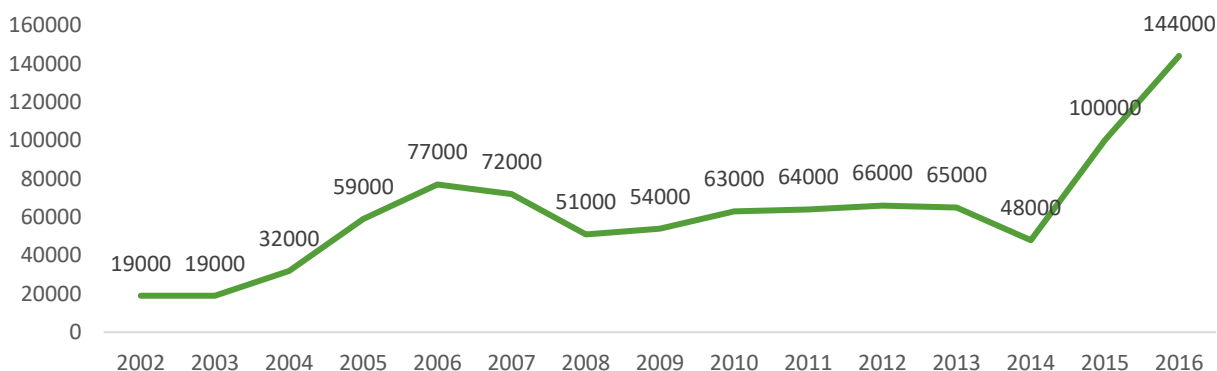
- Veselības un sociālās aprūpes likums
- Līdztiesības likums
- Sociālais likums
- Pieejamās veselības aprūpes likums
- Valsts apdrošināšanas iemaksu likums

2.4.1.1. Izejošā Lielbritānijas medicīnas tūrisma pakalpojumu tirgus

2020.gada jūlijā veidotajā Lielbritānijas parlamenta pārskatā par izejošo medicīnas tūrisma tirgu, tiek veidotas atsauces uz 2008.gada līdz 2016.gada datiem un pieejamo informāciju. Tādējādi netieši tiek norādīts, ka apkopotā informācija ir jaunākā informācija par valsts izejošo medicīnas tūrismu.

Lielbritānijas medicīnas tūristu skaits ir pieaudzis no 19 tūkstošiem 2002.gadā līdz 144 tūkstošiem 2016.gadā. Tomēr tas ir pieaudzis ar izrāvieniem un kritieniem, pieaugot ievērojami līdz 2006.gadam līdz 77 tūkstošiem, tad nokrītot līdz 51 tūkstotim 2008.gadā, tad esot stabils ap 64 tūkstošiem laika posmā no 2010. gada līdz 2013.gadam, ar nelielu kritumu 2014.gadā, kad tas nokritās uz 48 tūkstošiem un tad strauju pieaugumu nākamajos divos gados un 2016.gadā sasniedza 144 tūkstošus (Attēls 27).

*Attēls 27. Izejošā Lielbritānijas medicīnas tūrisma pakalpojumu ņēmēji no 2010. līdz 2016.gadam*³⁰⁵

Lielbritānijas veselības departaments norāda, ka ir daudz iemeslu, kāpēc cilvēki meklē ārstēšanu ārzemēs, tomēr kopējais gadā veiktais medicīnas tūrisma apjoms ir mazāks nekā 1% no Lielbritānijā veiktās aprūpes³⁰⁶. Tādējādi lai gan medicīnas tūrisma apjoms palielinās, tomēr tas ir neliels salīdzinot ar Lielbritānijas medicīnas sistēmā veiktajām medicīnas procedūrām.

2016. gadā Lielbritānijas iedzīvotāji izmantoja medicīnas tūrismu 31 dažādā valstī, tomēr astoņas no tām veido 72% no visiem šādiem apmeklējumiem (Attēls 28). Visvairāk apmeklētākā valsts bija Polija, kuru apmeklēja gandrīz 34 000 Lielbritānijas iedzīvotāji, kam sekoja Ungārija (15 884) un Rumānija (14 588). Nākamie populārākie galamērķi bija Turcija (gandrīz 12 000 apmeklējumu) un Spānija (10 741), un Francija. Tāpat arī Latvija un Lietuva ir 8 populārāko Lielbritānijas izejošā medicīnas tūrisma apmeklēto valstu sarakstā, jo katru no valstīm apmeklēja ap 5 000 medicīnas tūristu. No atlikušajiem 28% medicīnas tūristiem, kā citi galamērķi 2016. gadā bija Šveice (4 165), Grieķija (3 885) un Indija (3 867), tāpat arī Bulgārija, Kanāriju salas, Vācija, Slovākija un ASV, kuru katru apmeklēja vairāk nekā 2 000 medicīnas

³⁰³ Health and welfare, The National Health Service, Britannica, <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Ancient-Britain>

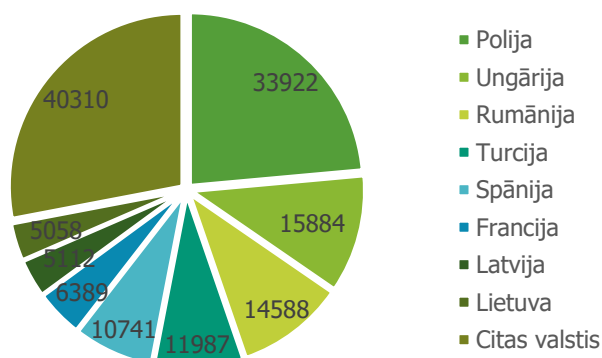
³⁰⁴ NHS, Key legislation, <https://www.england.nhs.uk/about/equality/equality-hub/resources/legislation/>

³⁰⁵ Lielbritānijas parlamenta ziņojums. Izejošais medicīnas tūrisms. 2020.gada jūlijs. Pieejams - <https://post.parliament.uk/research-briefings/post-pb-0038/>

³⁰⁶ IMTJ ziņas. 2017.gada decembris. Pieejams - <https://www.imtj.com/news/more-uk-patients-seeking-treatment-abroad/>

tūristi.³⁰⁷ Austrumeiropas apmeklēšana lielākoties ir saistīta ar zobārstniecības un kosmētiskās ķirurģijas pakalpojumiem, savukārt Francija un Šveice tiek mērķētas uz gūžas un ceļa operācijām. Pāri, kuri meklē auglības ārstēšanu, lielākoties dodas uz Spāniju³⁰⁸.

Attēls 28. Galvenie Lielbritānijas ārvalstu tūristu galamērķi³⁰⁹

Lai gan Polija ir lielākā Lielbritānijas izejošā medicīnas tūrisma galamērķis, tomēr izvērtējot 15 gadu garumā apkopotos datus par Lielbritānijas starptautisko ceļojumu pasažiera aptauju, tiek secināts, ka lai gan Polijas medicīnas tūrisms piedāvā arī labus pakalpojumus, tomēr liela daļa medicīnas pacientu iekļauj Polijas imigrantus Lielbritānijā, kuri atgriežas savā sākotnējā mītnes zemē, lai veiktu medicīnas pakalpojumus.³¹⁰ Iespējams, ka līdzīgs rezultāts arī ir saistīts ar Latvijas un Lietuvas medicīnas tūrisma pakalpojumiem.

Ārpus Lielbritānijas tiek pieprasītas ļoti plaši ārstēšanas veidi, sākot no zobu labošanas un ķirurģiskas iejaukšanās līdz dzimuma maiņai. Tomēr 2014.gadā tika noteikti četri galvenie ārstēšanas veidi, kurus parasti meklē Lielbritānijas pilsoņi ārzemēs³¹¹:

- Neauglības diagnostika un ārstēšana un mākslīgā apaugļošana
- Kosmētiskā ķirurģija
- Bariatriskā ķirurģija
- Zobārstniecība

2016.gadā tika veikta Lielbritānijas Auglības Tīkla (Fertility Network) aptauja, apkopojot iemeslus, kāpēc Lielbritānijas pacienti ir meklējuši vai apdomājuši auglības procedūru veikšanu ārvalstīs. Starp galvenajiem iemesliem tiek minētas izmaksas (69%), augstāki pakalpojuma sniegšanas rezultātu līmenis (50%) un pozitīvas atsauksmes (46%) klīnikās ārzemēs. Tāpat kā papildus faktori ir īsāks pakalpojumu pieejamības gaidīšanas laiks (45%), piekļuve olšūnu donoriem (31%), plašāks ārstēšanas iespēju klāsts (27%), donoru anonimitāte (25%) un mazāk ierobežojumu nodoto embriju skaitam (16%). Kā vispopulārākais izvēlētais vai apsvērtais ārstēšanas galamērķis auglības procedūru veikšanai bija Spānija (60% respondentu), kam sekoja Grieķija, Čehija, Francija, Dānija un ASV.

Izvēloties kosmētiskās operācijas ārvalstīs, Lielbritānijas pacienti lielākoties (80%) norāda uz Poliju, Spāniju un Beļģiju kā galvenajām mērķa valstīm. Lielākoties pieprasījums ir pēc krūšu palielināšanas operācijām, taču tāpat interese ir par deguna plastisko operāciju (rinoplastiku), vēdera dobuma ķirurģiju, tauku atsūkšanu (liposakcija) un sejas, kakla nostiepšanu. Lielākais faktors, kas nosaka, lai pacienti dotos ārpus savas mītnes zemes, ir izmaksas.

³⁰⁷ Lielbritānijas parlamenta ziņojums. Izejošais medicīnas tūrisms. 2020.gada jūlijs. Pieejams - <https://post.parliament.uk/research-briefings/post-pb-0038/>

³⁰⁸ IMTJ ziņas. 2017.gada decembris. Pieejams - <https://www.imtj.com/news/more-uk-patients-seeking-treatment-abroad/>

³⁰⁹ Lielbritānijas parlamenta ziņojums. Izejošais medicīnas tūrisms. 2020.gada jūlijs. Pieejams - <https://post.parliament.uk/research-briefings/post-pb-0038/>

³¹⁰ Daniel Horsfall. Medicīnas tūrisms no Lielbritānijas uz Poliju: kā tirgus maskē imigrāciju. 2019. Pieejams - https://eprints.whiterose.ac.uk/144262/1/Horsfall_Medical_tourism_from_the_UK_to_Poland_How_the_market_masks_migration.pdf

³¹¹ Lielbritānijas parlamenta ziņojums. Izejošais medicīnas tūrisms. 2020.gada jūlijs. Pieejams - <https://post.parliament.uk/research-briefings/post-pb-0038/>

2014.gada veiktajā aptaujā par bariatrijas pacientiem, tad lielākā daļa bija izvēlējušies procedūras veikt Beļģijā, kurā ir lielāka pieredze procedūru veikšanā nekā Lielbritānijā. Tāpat arī lielai daļai no iedzīvotājiem netika piedāvātas bariatrijas procedūras Lielbritānijā, tāpat arī norādot, ka ir garas gaidīšanas rindas. Cenu atšķirības bija neliels noteicošais faktors izvēloties pakalpojumu ārvalstīs. Kā norāda valsts veidotajā pārskatā, pēc bariatrijas procedūrām ir nepieciešama pacienta monitorēšana un uzraudzīšana, lai nodrošinātu veiksmīgu gala rezultātu.

Tā kā Lielbritānijas iedzīvotājiem ir grūtības piekļūt valsts apmaksātiem zobārstniecības pakalpojumiem, kā arī tiem ir salīdzinoši augstas ārstēšanas izmaksas, tad zobārstniecības pakalpojumu veikšana ārvalstīs ir populāra Lielbritānijas medicīnas tūristu vidū. Vietējie iedzīvotāji norāda, ka ir liela neapmierinātība ar vietējo pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un izmaksām, tādējādi tiek meklētas iespējas to veikt ārpus mītnes zemes. Bieži zobārstniecības apmeklējums tiek apvienots ar tūrisma vai kultūras aspektiem, piemēram, apmeklējot ģimeni un draugus. Kā nozīmīgākie pakalpojuma mērķa valstis tiek minēta Ungārija.³¹² Zobārstniecības cenas vietējā sistēmā ievērojami atšķiras dažādajās Lielbritānijas daļās, kur zemākās izmaksas ir Ziemeļīrijā (4 EUR – 177 EUR), kamēr Anglijā tās ir visaugstākās (26 EUR – 300 EUR).³¹³

Līdz Lielbritānijas izstāšanās no ES, vietējiem iedzīvotājiem bija pieejami ārvalstu pakalpojumi, izmantojot ES Pārrobežu Direktīvas iespējas, taču kopš 2021.gada tas vairs nav iespējams. Lielbritānijas valdība ir paziņojusi, ka tiks izveidota Starptautiskā Veselības apdrošināšanas karte (Global Health Insurance Card), kas aizstās Eiropas veselības apdrošināšanas karti jeb EVAK, lai nodrošinātu pirmās palīdzības pakalpojumus saviem iedzīvotājiem ārvalstīs.³¹⁴ Nav plānots atjaunot iespēju saņemt medicīnas tūrisma pakalpojumus ārpus Lielbritānijas un tiek prognozēts, ka tās veidotu ap 500 miljonu GBP papildus izmaksas.³¹⁵ Sadarbības skeptiķi norāda, ka vietējiem iedzīvotājiem nav iespējams saņemt privāto iestāžu sniegtos pakalpojumus Lielbritānijā, tad kāpēc gan šāda iespēja būtu jādod ārvalstīs jeb medicīnas tūristiem.³¹⁶

Taču tomēr daļējs medicīnas tūrisms ir iespējams izmantojot S2 shēmu, kas nozīmē, ka ir iespējams veikt nepieciešamo pakalpojumu ārvalstīs, ja pirms tam tiek saņemts apstiprinājums, kas iekļauj noteiktus atbilstības kritērijus. Tajā iekļaujas tikai pakalpojumi, kas ir apmaksāti Lielbritānijas veselības sistēmā, un tas iespējams tikai publiski pieejamajā citas valsts sistēmā, ne izmantojot privātā sektora pakalpojumus.³¹⁷

Privātais uzņēmums Trasna, kas palīdz lielākoties Īrijas, taču arī Lielbritānijas iedzīvotājiem sameklēt piemērotākos medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzējus norāda, ka ja pirms tam iedzīvotāji izmantoja Rietumeiropas pakalpojumus, kurus sedza valsts, tad tagad tādi nebūs pieejami. Tādējādi ir sagaidāms, ka iedzīvotāji meklēs lētākas medicīnas procedūru alternatīvas, vairāk skatoties Austrumeiropas virzienā, kur ir zemākas pakalpojumu cenas. Protams, tās būs interesantas tikai pēc Covid ierobežojumu beigām, kad būs iespējams ceļot.³¹⁸

Atsevišķi ir pieejama statistika par Ziemeļīrijas iedzīvotājiem un to Pārrobežu VA Direktīvā izmantotajiem pakalpojumiem. Kopumā to 2019.gadā/2020.gadā tiek veikti 1 173 pieprasījumi, un tika apmaksāti 5,5 miljoni GBP no Ziemeļīrijas veselības budžeta (Attēls 29).³¹⁹

³¹² Lielbritānijas parlamenta ziņojums. Izejošais medicīnas tūrisms. 2020.gada jūlijs. Pieejams - <https://post.parliament.uk/research-briefings/post-pb-0038/>

³¹³ Internations.org, Veselības apdrošināšanas sistēma Lielbritānijā. Skatīts – 12.03.2020. Pieejams - <https://www.internations.org/go/moving-to-the-uk/healthcare>

³¹⁴ IMTJ, 2021.gada janvāris. Pieejams - <https://www.imtj.com/articles/uk-launches-global-health-insurance-card/>

³¹⁵ BMA, 2017.gads, pieejams - <https://www.bma.org.uk/media/1337/bma-brexite-briefing-reciprocal-healthcare-2017.pdf>

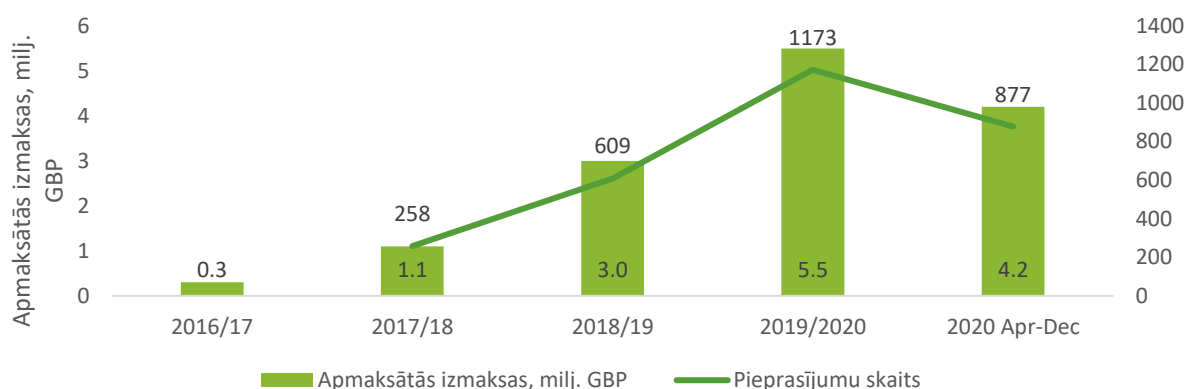
³¹⁶ BBC, 2021.gada 20.marts, pieejams - <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-56002574>

³¹⁷ BMA, 2017.gads, pieejams - <https://www.bma.org.uk/media/1337/bma-brexite-briefing-reciprocal-healthcare-2017.pdf>

³¹⁸ Intervija ar Trasna vadītāju 2021.gada martā

³¹⁹ BBC, pieejams - <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-56002574>

Attēls 29. Pārrobežu VA Direktīvā veiktie pieprasījumi un apmaksātās izmaksas Ziemeļīrijā, milj. GBP, no 2016. līdz 2020.gadam ³²⁰

2.4.1.2. Medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks vietējā tirgū

NHS Lielbritānija ir noteikusi rādītājus, kas ļauj novērtēt veselības sistēmas kvalitāti. Noteikto rādītāju skaitā arī ir medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks. 1999.gadā vairāk kā 50 tūkstoši iedzīvotāju bija gaidīšanas sarakstā, kamēr 2019.gadā tie ir tikai 1 000 iedzīvotāju. Ir noteikts mērķis, ka vēža pacientiem ir 62 dienu laika posms, kurā no ģimenes ārsta nosūtījuma nokļūst pie attiecīgā speciālista, tomēr lielākoties šis mērķis nav ticis izpildīts. Ja 2013./2014.gadā vidēji 85% no iedzīvotājiem nokļuva pie speciālista noteiktajās dienās, tad 2018/2019.gadā to skaits bija vēsturiski viszemākais – 79%.³²¹

NHS Anglija ieviesa norādījumu, ka netiks pieļauts, ka medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks būtu vairāk nekā 52 nedēļas 2013./2014.gadā, no kura posma attiecīgi tiek mērīta un vērtēta medicīnas pakalpojumu pieejamība valstī.

2019.gada augustā medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiku izvērtējums valstiskā mērogā, piedalās 12 valsts finansējuma slimnīcas un 4 privātās medicīnas slimnīcas. 2020. gada marta beigās 79,7% pacientu, kas gaidīja nepieciešamo ārstēšanas sākšanu vairāk nekā 18 nedēļas, kamēr 92% bija gaidījuši mazāk nekā 26,5 nedēļas. 2019./2020.gadā pacientu gaidīšanas laiks svārstījās no 79,7% (2020.gada martā) līdz 86,9% (2019.gada maijā). Zemais rezultāts 2020.gada martā ir saistīts ar Covid-19 ieviestajiem pasākumiem valstī. Kopumā gaidīšanas rindā bija 4,2 miljoni pacientu, no kuriem 3 097 pacienti bija gaidījuši rindā vairāk nekā 52 nedēļas. Vidējais gaidīšanas laiks, pabeidzot nosūtījumu 2019./2020.gadā bija 10,4 nedēļas. Traumas un ortopēdija, oftalmoloģija un otolaringoloģija (ausu, kakla un deguna ārstēšana) ir trīs jomas, kurās ir vislielākie gaidīšanas laiki pēc apjoma, kur pacientu skaits ir ap 1 miljonu.³²²

Tomēr Covid-19 ietekmē rindas ir ievērojami augušas, un Anglijā no 100 tūkstošiem, kas gaidīja rindās 2020.gada jūlijā pacientu skaits ir pieaudzis līdz 300 tūkstošiem 2021.gada janvārī, kas kopumā Lielbritānijā jau bija rekordaugsts ar 4,6 miljoniem pacientu. Turpinot šādu pieaugumu tiek prognozēts, ka rindās gaidīs 10 miljoni pacienti Lielbritānijas pacientu 2021.gada decembrī. Lai gan interese par medicīnas tūrisma palielināsies, tomēr ne tik ļoti, kā daudzi sagaida, jo turpināsies Covid-19 uzliktie ierobežojumi. Tāpat arī lai gan interese palielināsies, izaicinājums paliek no interesenta par pakalpojumu reāli pārvērst īstā pacientā.³²³

³²⁰ BBC, pieejams - <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-56002574>

³²¹ Veselība. 2019.gada novembris. Pieejams - <https://www.health.org.uk/publications/long-reads/nhs-performance-and-waiting-times>

³²² NHS. Nosūtīšana uz ārstēšanu (RTT). statistika par konsultantu izvēlēto aprūpi. 2019/2020.gada pārskats. Pieejams - <https://www.england.nhs.uk/statistics/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/RTT-Annual-Report-2019-20-2.pdf>

³²³ Laing Buisson, 16.03.2021, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/opinion/10-million-are-projected-to-be-on-the-uks-nhs-waiting-list-by-christmas-will-this-drive-medical-travel/>

2.4.2. BVA sistēmas raksturojums

BVA Lielbritānijā tiek iegādāta, lai nodrošinātu ātrāku piekļuvi pie speciālistiem, iespēju izvēlēties privāta pakalpojuma sniedzēju (vai nu privātā slimnīcā, vai arī NHS piedāvātajos privātajos pakalpojumos), un privāto speciālistu pieejamību. Tāpat dažkārt BVA nodrošina tos elementus, kas netiek iekļauti NHS sistēmā kā papildu un alternatīvās terapijas. Ir pieejami arī BVA plāni, kas nodrošina pret noteiktām saslimšanām vai īpašiem aprūpes veidiem (kā dārgu zāļu iegādi vai diagnostiku). Tāpat ir BVA tirgus, kas sedz zobārstniecības izmaksas, jo publiski pieejamie pakalpojumi nav pieejami.³²⁴

Dažos aspektos var noteikti, ka Lielbritānijā ir divi tirgus paveidi privātajai veselības apdrošināšanai. Pirmais ir korporatīvais tirgus, kurā veselības apdrošināšanu kā daļu no darba ņēmēja piedāvājuma nodrošina darba devēji. Savukārt otrais ir individuālais tirgus, kur cilvēki brīvprātīgi iegādājas veselības apdrošināšanas polises paši pēc savas iniciatīvas, kas gan veido aptuveni ceturto daļu no kopējā tirgus.³²⁵

2015.gadā BVA bija 10,6% Lielbritānijas iedzīvotāju, kas ir kritums no 12,4% no 2007.gada. Kopumā 2015.gadā bija 4 miljoni BVA līgumi, kas apdrošināja 6,9 miljonus iedzīvotāju.³²⁶

2.4.3. BVA sistēmu regulējošā likumdošana

Lielbritānijā nozīmīgākā likumdošana veselības apdrošināšanai ir:

- Nacionālā apdrošināšanas regulējums (The National Insurance Regulations)³²⁷
- Privātā un brīvprātīgā veselības aprūpes likumdošana³²⁸

Privātā un brīvprātīgās veselības aprūpes likumdošana nosaka pamatprasības, kas ir jāievēro veselības aprūpes iestādēm un to darbiniekiem, kas sniedz pakalpojumus. Tas iekļauj gan piemērotas telpas procedūru veikšanai, gan rūpes par pacientu labsajūtu, gan kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu, piemērotus un ar attiecīgu izglītību nodrošinātus profesionāļus, u.c. prasības.

2.4.4. BVA nozares apjoms

2015.gadā BVA bija 10,6% Lielbritānijas iedzīvotāju, kas ir kritums no 12,4% no 2007.gada. Kopumā 2015.gadā bija 4 miljoni BVA līgumi, kas apdrošināja 6,9 miljonus iedzīvotāju. Lielākais apdrošināšanas polišu apjoms bija Anglijā, salīdzinot ar citiem Lielbritānijas reģioniem. 2015.gadā kopējais tirgus bija 4,71 miljoni GBP. Vidējās apdrošināšanas izmaksas par polisi bija 1 023 GBP, ja to iegādājas uzņēmums, un 1 909 GBP privātajā tirgū.³²⁹

2.4.5. BVA programmu un mērķauditorijas raksturojums, tās priekšrocības un izmantošanas iemesli

Lielākoties pilnas BVA iekļauj grūtniecības un garīgās veselības pakalpojumus, taču neiekļauj nelaimes gadījumus un neatliekamo medicīnas palīdzību. Tāpat dažādie veselības apdrošināšanas piedāvājumi atšķiras ar dažādajām maksām un to saņemtajiem pakalpojumiem, tāpat arī ierobežojot privātās medicīnas pakalpojumu piegādātājus. Hroniskas slimības netiek iekļautas veselības apdrošināšanas plānos.³³⁰

³²⁴ HIA, https://www.hia.ie/sites/default/files/The%20Irish%20Healthcare%20System%20-%20An%20Historical%20and%20Comparative%20Review_0.pdf

³²⁵ HIA, Turpat

³²⁶ HIA, Turpat

³²⁷ <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/national%20insurance>

³²⁸ <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2001/3968/contents/made>

³²⁹ HIA, https://www.hia.ie/sites/default/files/The%20Irish%20Healthcare%20System%20-%20An%20Historical%20and%20Comparative%20Review_0.pdf

³³⁰ HIA, Turpat

Fakti par privāto veselības apdrošināšanu³³¹:

- Apmēram 10-13% Lielbritānijas patērētāju apgalvo, ka viņiem ir noteikta līmeņa privātā medicīniskā apdrošināšana.
- Lielbritānijā pasta indekss var ietekmēt medicīniskās apdrošināšanas cenu. Pakalpojumu sniedzēji pamato savas prēmijas, pamatojoties uz dažu cilvēku grupu prasībām, kuras parasti ietekmē viņu dzīvesvieta un vecums.

Lielbritānijas iedzīvotājiem privātā veselības apdrošināšana parasti ir sekojošu iemeslu dēļ³³²:

- Darba devējs nodrošina BVA kā daļu no darba ņēmēja piedāvājuma;
- Iedzīvotāji vēlas samazināt gaidīšanas laiku pie nepieciešamajiem speciālistiem
- Iespēja kontrolēt saņemto pakalpojumu kvalitāti.

2.4.6. Vadošie uzņēmumi BVA nozarē, to raksturojums un darbības dati

Lielbritānijā tikai 8 veselības apdrošināšanas uzņēmumi piedāvā personīgo veselības apdrošināšanu, taču liela daļa no apdrošinātājiem darbojas arī starptautiski. Bupa Global ir Lielbritānijas lielākais privātās veselības apdrošinātājs ar 37% tirgus daļu, AXA PPP – 34%, Aviva – 13%, Vitality – 10%. Veselības apdrošināšanas tirgus pēdējo 10 gadu laikā ir samazinājies, un 2018.gadā viens no apdrošinātājiem oficiāli paziņoja par savu izstāšanos no tirgus^{333 334}. Lielākoties visi uzņēmumi piedāvā dažādus apdrošināšanas pakalpojumus, izņemot Bupa, kas specializējas veselības apdrošināšanas pakalpojumu nodrošināšanā.³³⁵

Bupa – Bupa tika izveidots 1947. gada 3. aprīlī ar mūsu sākotnējā konstitūcijā noteikto pamatmērķi – “novērst, atvieglot un izārstēt jebkura veida slimības un sliktu veselību” – apvienojot gādīgo ētiku ar izvēles brīvību. Četras lielas asociācijas un citas mazākas asociācijas, kā arī slimnīcu iemaksu shēmas apvienojās, lai izveidotu Bupa privātu uzņēmumu ar ierobežotu garantiju bez akcionāriem. Vairāk nekā 70 gadus uzņēmuma mērķis ir palīdzēt cilvēkiem dzīvot ilgāk, veselīgāk, laimīgāk. Mūsdienās uzņēmuma 84 000 darbinieki apkalpo aptuveni 17,9 miljonus veselības apdrošināšanas klientu visā pasaulē, no tiem 2,3 miljoni klienti ir Lielbritānijā Bupa galvenās atrašanās vietas ir Lielbritānija, Austrālija, Spānija, Čīle, Polija, Jaunzēlande, Honkonga, Turcija, Brazīlija, Meksika, ASV, Tuvie Austrumi un Īrija. Uzņēmuma saistītie uzņēmumi ir Saūda Arābijā un Indijā. Uzņēmums nesedz kosmētisko procedūru izmaksas un nesedz izdevumus, kas ir radušies ārpus Lielbritānijas Lielbritānijas klientiem,.

AXA PPP Healthcare – Sākotnēji 1940. gadā slimnīcu un ārstu grupa dibināja Axa PPP, kuras mērķis bija palīdzēt vidējiem pelnītājiem piekļūt eksperta medicīniskajai palīdzībai. Mūsdienās uzņēmums sadarbojas ar vairāk nekā 250 slimnīcām ar vairāk nekā 33 000 ārstiem un konsultantiem. Axa PPP piedāvātie apdrošināšanas plāni ir dažādām klientu grupām, sākot no ekonomiski izdevīgiem līdz visu iekļaujošajiem, vai arī īpaši pielāgoti klientu vajadzībām un prasībām.

Aviva Health – tika dibināta 2000. gada 30. maijā, un tās galvenā mītne atrodas Londonā, Lielbritānijā. Lielbritānijā uzņēmums apkalpo apmēram 15,5 miljoni klientu. Uzņēmums klientiem nodrošina ilgtermiņa apdrošināšanu un uzkrājumus, vispārējo un veselības apdrošināšanu, kā arī fondu pārvaldības produktus un pakalpojumus. Uzņēmums veic uzņēmējdarbību Lielbritānijā un Īrijā, Francijā, Kanādā, Itālijā, Spānijā un citās valstīs. Klientiem Lielbritānijā un Īrijā tiek piedāvāta dažāda veida apdrošināšana, sākot no dzīvības apdrošināšanas līdz pensiju uzkrājumiem. Uzņēmuma grupā ir ap 29 600 darbinieku un 33 miljoni klientu. Aviva Investors pārvaldībā 2020.gadā bija aktīvi 289,9 miljardu GBP vērtībā.

³³¹ <https://www.internations.org/go/moving-to-the-uk/healthcare>

³³² <https://www.internations.org/go/moving-to-the-uk/healthcare>

³³³ Pieejams - <https://www.healthcoverltd.co.uk/guides/health-insurance-companies/>

³³⁴ Pieejams - <https://www.healthcoverltd.co.uk/guides/international-health-insurance-companies/>

³³⁵ HIA, https://www.hia.ie/sites/default/files/The%20Irish%20Healthcare%20System%20-%20An%20Historical%20and%20Comparative%20Review_0.pdf

Cigna – Cigna ir pasaules mēroga veselības pakalpojumu uzņēmums, ar galveno biroju ASV. Uzņēmuma mērķis ir palīdzēt cilvēkiem uzlabot viņu veselību, labsajūtu un sirdsmieru. Cigna ir 74 000 darbinieku, kas apkalpo vairāk nekā 100 miljonus klientu visā pasaulē. Cigna starptautiskajā nodaļā koncentrējas uz starpvaldību organizāciju (IGO), nevalstisko organizāciju (NVO) un korporāciju vajadzībām Āfrikā. Cigna ir vairāk nekā 60 gadu pieredze starptautisku grupu veselības apdrošināšanas un darbinieku pabalstu programmu projektēšanā, ieviešanā un vadībā starptautiskiem un uz vietas pieņemtiem darbiniekiem.

The Exeter – tika dibināta 1927. gadā. 2019.gadā uzņēmums saņēma Cover Customer Care Awards apbalvojumu par labāko privāto veselības apdrošināšanu, kā arī par labāko klientu apkalpošanu. Exeter piedāvā piekļuvi virtuālajam ģimenes ārstam, izmantojot savu HealthWise viedtālruna lietotni. Katrs klients gada laikā var saņemt četras telefona vai video konsultācijas ar Lielbritānijā reģistrētu ģimenes ārstu. Papildus digitālajiem ģimenes ārstu pakalpojumiem HealthWise lietotne nodrošina klientiem piekļuvi līdz divām video konsultācijām gadā, lai iegūtu otru medicīnisko atzinumu, līdz sešām video konsultācijām ar fizioterapeitu gadā un līdz sešām video sesijām ar speciālistiem, lai palīdzētu ar garīgās veselības problēmām, piemēram, trauksmi un depresiju. Tāpat arī uzņēmums nodrošina piekļuvi modernākajām vēža zālēm, kā arī dažādām ārstēšanas metodēm.

Vitality Health – Uzņēmums tika dibināts 2004. gadā, un uzņēmums specializējas Lielbritānijas veselības apdrošināšanā. Uzņēmums ir Discovery Limited meitasuzņēmums, kas iekļauj arī VitalityLife un Vitality Corporate Services piedāvājumus. 2018.gadā uzņēmums Lielbritānijā nodrošina pakalpojumus vairāk nekā 1 miljonam klientu. Klientiem ir pieejamas video konsultācijas ar Lielbritānijā reģistrētu ģimenes ārstu 48 stundu laikā, izmantojot lietotni Vitality GP, kā arī diennakts ģimenes ārsta konsultāciju līnijai, kuru var izmantot, atrodoties ārzemēs.

2.4.7. Apdrošināšanas uzņēmumu sadarbības principi ar veselības aprūpes iestādēm

Pēc Privātā un brīvprātīgā veselības aprūpes likumdošanas tiek izdalīti 3 dažādi pakalpojumu sniedzēji – individuāli speciālisti, grupu prakses un klīnikas un slimnīcās. Privātā un brīvprātīgās veselības aprūpes likumdošana nosaka pamatprasības, kas ir jāievēro veselības aprūpes iestādēm un to darbiniekiem, kas sniedz pakalpojumus. Tas iekļauj gan piemērotas telpas procedūru veikšanai, gan rūpes par pacientu labsajūtu, gan kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu, piemērotus un ar attiecīgu izglītību nodrošinātus profesionāļus, u.c. prasības. Prasības ir attiecinātas par katru no 3 dažādajiem pakalpojumu sniedzējiem.³³⁶

Attiecīgi arī katrs no veselības apdrošināšanas uzņēmumiem ir attiecinājies likumdošanā noteiktās prasības arī uz saviem veselības aprūpes sadarbības partneriem. Tālāk ir piemērs no viena no lielākajiem apdrošināšanas uzņēmumiem. Bupa Lielbritānijā ir izveidojis sadarbību ar 22 tūkstošiem konsultantiem, 10 tūkstošiem terapeitu un 800 slimnīcām un klīnikām. Lai iestāde varētu sadarboties ar Bupa, ir jāveic 3 soļu process. Sākotnēji ir jāizpilda uzņēmuma informācijas forma (RFI), pēc tam viens no Bupa klīniku kvalitātes un uzturēšanas komandas apmeklē uzņēmumu, lai izvērtētu iestādes kvalitāti, un attiecīgi ja viss ir novērtēts pozitīvi, tad tiek slēgts līgums ar iestādi.³³⁷ Tomēr lai sertificētu uzņēmumu, nepieciešams norādīt arī BUPA sertificētos konsultantus. Konsultantiem ir nepieciešams būt atzītiem no Medicīnas koncilā (General Medical Council), Lielbritānijas medicīnas regulatora puses un attiecīgajiem speciālistiem, apstiprinājums, ka ir pabeigta augstskola, ir izveidota apdrošināšana (finansālais nodrošinājums), kā arī divas atsauksmes. Izvērtējot sadarbību tiek pārskatīti klientu klīniskās prasības, pieejamība, standarta maksas, veiktā procedūru prakse, klientu pieredzes rādītāji.³³⁸

Nepieciešams norādīt, ka Bupa ir norādījis, ka apdrošināšanas klientiem netiek segti nekādi izdevumi, kas ir radušies ārvalstīs. Visas saņemtās procedūras ir jāveic pie vietējiem privātā sektora pārstāvjiem, ar

³³⁶ <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2001/3968/contents/made>

³³⁷ <https://www.bupa.co.uk/healthcare-professionals/for-your-role/facility/facility-recognition>

³³⁸ <https://www.bupa.co.uk/healthcare-professionals/for-your-role/consultants/consultant-recognition>

kuriem ir izveidota sadarbība.³³⁹ Taču ja Bupa UK fokusējas uz Lielbritānijas klientiem, tad Bupa Global nodrošina izceļotāju un starptautisko ceļojumu piedāvājumu, nodrošinot pakalpojumus 89 valstīs visa pasaulē. Bupa Global uzņēmumam ir plaša sadarbība ar dažādām medicīnas pakalpojumu sniedzējiem visa pasaulē, atsevišķi izdalot arī Ķīnas pakalpojumu sniedzējus. Tāpat arī uzņēmumam ir saraksts ar medicīnas iestādēm, ar kurām uzņēmums nesadarbojas, tai skaitā uzņēmumi no Vācijas, Polijas, Krievijas, Lielbritānijas³⁴⁰. Uzņēmums Latvijā ir izveidojis sadarbību ar Jūrmalas slimnīcu, Igaunijā – nav sadarbības iestāžu, Lietuvā ar Baltijas-Amerikas medicīnas un ķirurģijas klīniku un Northway medicīnas centru. Ja BUPA ir sadarbība ar 22 tūkstošiem konsultantu un 800 slimnīcām, tad Exeter ir sadarbība vien ar 100 klīnikām visā Lielbritānijā.³⁴¹

Aviva apdrošināšana arī ir pilnveidojusi sadarbību ceļojumu piedāvājumiem, lai nodrošinātu apdrošināšanas pakalpojumus izbraucējiem dažādās valstīs. Uzņēmums sadarbojas ar vietējām brīvprātīgās veselības apdrošināšanas uzņēmumiem, lai nodrošinātu pakalpojumus dotajā valstī. Tā Aviva sadarbojas ar Arab Orient Insurance Company Bahreinā un Nīderlandes apdrošinātāju OZF Achmea.³⁴² 2018.gadā norādīts, ka Aetna un Cigna apdrošinātāji, kas bāzēti ASV, izskata iespējas piedāvāt medicīnas tūrisma apdrošināšanu.³⁴³ Cigna ir veselības apdrošinātājs, ar saknēm ASV, kas reizē ir izveidojis arī pakalpojumus Lielbritānijā. Tā kā uzņēmums arī ir globālo klientu pakalpojumu nodrošinātājs, tad ir izveidojis globālo pakalpojumu tīklu. Uzņēmums norāda, ka tā tīklā ir 1,5 miljoni veselības pakalpojumu sniedzēji. Cigna Global health norāda, ka ir sadarbība ar dakteriem vairāk nekā 200 valstīs un uzņēmumam ir 12 globālie pakalpojumu sniegšanas centri³⁴⁴. Uzņēmuma starptautiskajā tīklā ir iespējams reģistrēties, aizpildot formu mājaslapā³⁴⁵.

Cigna veido speciālas sadarbības ar dažādiem medicīnas pakalpojumu sniedzējiem ārvalstīs. Lielākā uzmanība tiek veltīta MENA reģionam, jo AAE ir plānojuši, ka būs 0,5 miljons medicīnas tūristu viņu valstī. Uzņēmums strādā ar specializētu uzņēmumu, kas nodrošina un novērtē pakalpojumu sniedzējus. Cigna izvēlas sadarboties ar dažādu specialitāšu slimnīcām, lai varētu nodrošināt dažnedažādu pakalpojumu sniegšanu. Medicīnas iestādes tiek iedalītas 3 daļās – visdārgāko pakalpojumu sniedzēji, vidējās cenas piedāvātāji, kas specializējas uz noteiktām procedūrām, un lētākais piedāvājums. Līgumi tiek slēgti ar visām iestādēm reģionā, lai nodrošinātu attiecīgo pakalpojumu sniegšanu saviem dažādajiem klientiem.³⁴⁶

Cigna visus medicīnas pakalpojumu sniedzējus dala 3 kategorijās pēc Piegādātāju pozicionēšanas programmas (Provider Segmentation Program). Pamata pakalpojuma sniedzējam ir visas specialitātes, taču Cigna kvalitātes pārbaudes komanda to nav rūpīgi pārbaudījusi. Otrā kategorija ir jau Cignas izvēlētie piegādātāji un trešā kategorija ir Cigna specializētie piegādātāji. Lai kļūtu Cigna otrajā un trešajā kategorijā uzņēmuma pozicionēšanas un kvalitātes pārbaudes komanda veic medicīnas iestādes pārskatu un arī jautājumus. Izejot no atbildēm uz jautājumiem, tiek veidots sadarbības līgums. Lai slimnīcas kļūtu par Izcilības centriem tie mir 2 pamata kritēriji: medicīnas pakalpojumu kvalitātes kritēriju izpilde, kā arī uz vērtībām balstītu aprūpes piedāvājums.³⁴⁷

Cigna norāda, ka AAE ir investējuši valsts līdzekļus, lai papildus izveidotu medicīnas tūrisma piedāvājumu, digitalizētu pieejamos laikus un dodot iespēju medicīnas tūristiem saņemt augsta pakalpojuma piedāvājumu. Tieši AAE piedāvājums piedāvā klientiem draudzīgu medicīnas tūrisma, ne tikai lētāku cenu pakalpojumu, un medicīnas tūrisma piedāvājums var tikt klasificēts kā vidējās cenu kategorijas piedāvājums. Piedāvājuma pamatā ir infrastruktūra, reklāma un loģistika. Lielākoties piesaista klientus no ASV, Kanādas, taču arī no Lielbritānijas.³⁴⁸

³³⁹ Bupa - <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>

³⁴⁰ <https://www.bupaglobal.com/en/facilities/finder> un <https://www.bupaglobal.com/en/facilities/full-list>

³⁴¹ Exeter - <https://dyn.the-exeter.com/download/brochure?code=HP-HL>

³⁴² <https://expathealth.org/healthcare/aviva-insurance-adds-4-expat-countries/>

³⁴³ <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/insurers-changing-game-medical-tourism>

³⁴⁴ <https://www.cignaglobalhealth.com/na/en/providers/overview>

³⁴⁵ <https://public.cignaenvoy.com/ciebpublish/registration.htm>

³⁴⁶ <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/wmtc-2019-interview-dr-faisal-gilani>

³⁴⁷ <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/wmtc-2019-interview-dr-faisal-gilani>

³⁴⁸ <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/wmtc-2019-interview-dr-faisal-gilani>

2.4.8. Medicīnas tūrisma apdrošināšanas piedāvājumi

Medicīnas tūrisma pārstāvji dažkārt savās mājaslapās norāda informāciju par iespējām saņemt medicīnas tūrisma apdrošināšanu. Izvērtējuma laikā tika atrasti 2 uzņēmumi (apdrošināšanas aģenti) mērķa valstīs, kas piedāvā šādu pakalpojumu. Kopumā piedāvājums tiek uzskatīts kā apdrošināšana ar augsta riska pakāpi, un uzņēmumi norāda, ka piedāvājums ir speciāli veidots šo attiecīgo brokeru vajadzībām.

Medical Travel Shield (medicaltravelshield.com) ir ceļojumu apdrošinātājs, kas ir veidots tiem medicīnas tūristiem, kas dodas ārpus savas mītnes zemes, lai saņemtu pakalpojumu. Uzņēmums nodrošina apdrošināšanu četriem medicīnas pakalpojumiem – zobārstniecībai, kosmētiskajām operācijām, papildus operācijām (elective surgery), kas ietver bariatrijas, kataraktas, ortopēdiskās operācijas un neauglības ārstēšanai, taču neietver sirds operācijas, onkoloģiju, orgānu transplantāciju. Uzņēmums tika norādīts, kā piedāvātājs Treatment Abroad mājaslapā, un sadarbojas ar vairāk nekā 30 dažādiem medicīnas procedūru nodrošinātājiem. Sadarbības klīnikas ir sadalītas pa valstīm, kopā pārstāvot 18 atsevišķi izdalītas valstis. No Latvijas ir izveidota sadarbība ar Weight Loss Latvia and Nord Med Tour, kamēr no Lietuvas ar B&W Medica un Kardiolita Hospital.³⁴⁹ Medical Travel Shield piedāvā apdrošināšanu ekskluzīvā sadarbībā ar AXIS Managing Agency Ltd, kurš ir speciāli veidojis piedāvājumu uzņēmuma vajadzībām.³⁵⁰

Uzņēmuma juridiskais nosaukums ir Sure Insurance Services, kas ir vadošais medicīnas industrijas apdrošinātājs kopš 2003.gada. Uzņēmums piedāvā 2 produktus: ceļojumu apdrošināšanu un pārskatīšanas apdrošināšanu, kas iekļauj gan slimnīcām, gan ķirurgiem, gan pacientiem Lielbritānijā un starptautiski. Pārskatīšanas apdrošināšana ir papildus apdrošināšana, kas sedz izdevumus, ja medicīnisku operāciju dēļ, nav sagaidāmais rezultāts un ir nepieciešama vēl viena papildus operācija. Kamēr ceļojumu apdrošināšana ir īpaši specializēts pakalpojums, lai nodrošinātu ceļojumu apdrošināšanu, kas ir saistīta ar medicīnas tūrisma.³⁵¹

Tāpat uzņēmums Rothwell & Towler, kas darbojas zem zīmola travelinsurance4medical.co.uk ir pirmais apdrošināšanas brokeris, kas sedz apdrošināšanu cilvēkiem ar dažādām veselības problēmām. Tomēr atsevišķi medicīnas tūrisma kā pakalpojumu saņemšanu citā valstī nenorāda.³⁵²

Tāpat arī P J Hayman & Company piedāvā zobārstniecības medicīnas tūrisma apdrošināšanu, kas tiek nodrošināta uzņēmuma mājaslapā freespirittravelinsurance.com. Uzņēmumu iesaka Dentaldepartures.com Lielbritānijas klientiem kā veselības apdrošinātāju. Uzņēmums piedāvā specializētu ceļojumu apdrošināšanu, kas netiek segta standarta apdrošināšanas piedāvājumos jeb kad ceļojumos dodas cilvēks, kas ir slims, tādējādi ir iespējamās veselības stāvokļa komplikācijas arī ceļojuma laikā.³⁵³

2.4.9. Kopsavilkums par Lielbritānijas sistēmu

Pēc Eiropas Veselības klientu 2018.gada indeksa, Lielbritānija ir 16.vietā Eiropā pēc piedāvātās veselības aprūpes sistēmas. Tās lielākās problēmas ir saistītas ar veselības aprūpes pieejamību, kā arī sistēmas organizācijas kultūru. 2017.gadā kopumā no visiem veselības aprūpes izdevumiem 78,8% sedz valsts, 3,1% - brīvprātīgā veselības apdrošināšana, 2,1% - citi fondi un 16,0% - iedzīvotāju privātie izdevumi (out-of-pocket).

2020.gada jūlijā veidotajā Lielbritānijas parlamenta pārskatā par izejošo medicīnas tūrisma tirgu, tiek veidotas atsauces uz 2008.gada līdz 2016.gada datiem un pieejamo informāciju. Tādējādi netieši tiek norādīts, ka apkopotā informācija ir jaunākā informācija par valsts izejošo medicīnas tūrisma. Lielbritānijas medicīnas tūristu skaits ir pieaudzis no 19 tūkstošiem 2002.gadā līdz 144 tūkstošiem 2016.gadā, tomēr kopējais gadā veiktais medicīnas tūrisma apjoms ir mazāks nekā 1% no Lielbritānijā

³⁴⁹ Medical travel shield, skatīts 03.05.2021., Pieejams - <https://www.medicaltravelshield.com/>

³⁵⁰

<https://static1.squarespace.com/static/5b28c29929711489acf03165/t/5f312ec93102f37ed802dbfa/1597058762692/IPID+CosEleDe+n+for+MTS+AXIS+v8.pdf>

³⁵¹ <https://www.sureinsurance.co.uk>

³⁵² <https://www.travelinsurance4medical.co.uk/>

³⁵³ <https://www.freespirittravelinsurance.com/>

veiktās aprūpes. 2016. gadā Lielbritānijas iedzīvotāji izmantoja medicīnas tūrisma 31 dažādā valstī, tomēr astoņas no tām veido 72% no visiem šādiem apmeklējumiem. Visvairāk apmeklētākā valsts bija Polija, kuru apmeklēja gandrīz 34 000 Lielbritānijas iedzīvotāji, kam sekoja Ungārija (15 884) un Rumānija (14 588). Latvija un Lietuva ir 8 populārāko Lielbritānijas izejošā medicīnas tūrisma apmeklēto valstu sarakstā, jo katru no valstīm apmeklēja ap 5 000 medicīnas tūristu.

Pieprasītākie medicīnas tūrisma pakalpojumi ir: neauglības diagnostika un ārstēšana un mākslīgā apaugļošana, kosmētiskā ķirurģija, bariatriskā ķirurģija, zobārstniecība. Tā kā Lielbritānijas iedzīvotājiem ir grūtības piekļūt valsts apmaksātiem zobārstniecības pakalpojumiem, kā arī tiem ir salīdzinoši augstas ārstēšanas izmaksas, tad zobārstniecības pakalpojumu veikšana ārvalstīs ir populāra Lielbritānijas medicīnas tūristu vidū.

Līdz Lielbritānijas izstāšanās no ES, vietējiem iedzīvotājiem bija pieejami ārvalstu pakalpojumi, izmantojot ES Pārrobežu Direktīvas iespējas, taču kopš 2021.gada tas ir tikai daļēji iespējams. Ir nepieciešams iesniegt pieteikumu un saņemt apstiprinājumu, ka izmaksas tiktu segtas, un tas iespējams tikai publiski pieejamajā citas valsts sistēmā, ne izmantojot privātā sektora pakalpojumus. Līdz ES Pārrobežu Direktīvas darbībai liela daļa iedzīvotāju izmantoja arī Rietumeiropas pakalpojumus, tad līdz ar līguma beigām ir sagaidāms, ka iedzīvotāji meklēs lētākas alternatīvas, vairāk skatoties Austrumeiropas virzienā, kur tiek piedāvātas lētākas pakalpojumu cenas.

2015.gadā BVA bija 10,6% Lielbritānijas iedzīvotāju, kas ir kritums no 12,4% no 2007.gada. Kopumā 2015.gadā bija 4 miljoni BVA līgumi, kas apdrošināja 6,9 miljonus iedzīvotāju. Lielākais apdrošināšanas polišu apjoms bija Anglijā, salīdzinot ar citiem Lielbritānijas reģioniem. 2015.gadā kopējais tirgus bija 4,71 miljoni GBP. Vidējās apdrošināšanas izmaksas par polisi bija 1 023 GBP, ja to iegādājās uzņēmums, un 1 909 GBP privātajā tirgū.

Lielbritānijas iedzīvotājiem privātā veselības apdrošināšana parasti ir pieejami un iegādāti, ja darba devējs nodrošina BVA kā daļu no darba ņēmēja piedāvājuma, iedzīvotāji vēlas samazināt gaidīšanas laiku pie nepieciešamajiem speciālistiem, kā arī, ja vēlas kontrolēt saņemto pakalpojumu kvalitāti.

Lielbritānijā tikai 8 veselības apdrošināšanas uzņēmumi piedāvā personīgo veselības apdrošināšanu, taču liela daļa no apdrošinātājiem darbojas arī starptautiski. Bupa Global ir Lielbritānijas lielākais privātās veselības apdrošinātājs ar 37% tirgus daļu, AXA PPP – 34%, Aviva – 13%, Vitality – 10%. Veselības apdrošināšanas tirgus pēdējo 10 gadu laikā ir samazinājies, un 2018.gadā viens no apdrošinātājiem oficiāli paziņoja par savu izstāšanos no tirgus.³⁵⁴ Lielākoties visi uzņēmumi piedāvā ne tikai veselības apdrošināšanu, bet arī citus apdrošināšanas pakalpojumus, izņemot Bupa, kas specializējas veselības apdrošināšanas pakalpojumu nodrošināšanā.

Kopumā liela daļa no veselības apdrošinātājiem nodrošina sadarbību ar veselības aprūpes iestādēm vietējā tirgū, taču tiklīdz ir saistība ar citām valstīm, tad medicīnas pakalpojumu pieejamība iekļaujas ceļojumu apdrošināšanā. Attiecīgi lielajiem Lielbritānijas apdrošināšanas uzņēmumiem, kas ir globālo uzņēmumu sastāvā, ir izveidoti specializēti departamenti, kas nodrošina starptautisko pakalpojumu pieejamību. Tāpat daļa no uzņēmumiem piedāvā izceļotāju (expatriates) specializēto veselības apdrošināšanu, taču tas arī lielākoties ietver, ka polises ņēmējs lielākoties atradīsies noteiktā mītnes zemē.

Tā kā daļa no Lielbritānijas uzņēmumiem nodrošina arī veselības apdrošināšanu visā pasaulē, tad uzņēmumiem Bupa un Cigna ir specializēti korporatīvie departamenti citās valstīs, kas nodrošina starptautisko klientu apkalpošanu. Uzņēmumi ir atvērti jaunu medicīnas iestāžu papildinājumiem, jo uzņēmumiem nepieciešams nodrošināt pakalpojumu pieejamību visā pasaulē, attiecīgi pielāgojas vietējās valsts sistēmai. Tomēr iekšēji uzņēmums izvērtē medicīnas pakalpojumu sniedzēju izvērtējumu pēc pakalpojuma kvalitātes un ekskluzivitātes piedāvājuma, lai nodrošinātu saviem dažādu līmeņu klientiem nepieciešamos pakalpojumus.

³⁵⁴ Pieejams - <https://www.healthcoverltd.co.uk/guides/health-insurance-companies/>

Tomēr atbildot klientu pieprasījumam ir specializētas medicīnas tūrisma apdrošināšanas piedāvājumi, taču tas ir salīdzinoši specializēts piedāvājums. Sure Insurance Services ar Medical Travel Shield (medicaltravelshield.com) ir viens no vadošajiem medicīnas tūrisma apdrošinātājiem. Uzņēmums norāda, ka ir veidots specializēts medicīnas tūrisma apdrošināšanas piedāvājums, un uzņēmums nodrošina apdrošināšanu četriem medicīnas pakalpojumiem – zobārstniecībai, kosmētiskajām operācijām, papildus operācijām (elective surgery), kas ietver bariatrijas, kataraktas, ortopēdiskās operācijas un neauglības ārstēšanai, taču neietver sirds operācijas, onkoloģiju, orgānu transplantāciju. Uzņēmums sadarbojas ar vairāk nekā 30 dažādiem medicīnas procedūru nodrošinātājiem, kas pārstāv vismaz 18 valstis. No Latvijas ir izveidota sadarbība ar Weight Loss Latvia and Nord Med Tour, kamēr no Lietuvas ar B&W Medica un Kardiolita Hospital. Medical Travel Shield piedāvā apdrošināšanu ekskluzīvā sadarbībā ar AXIS Managing Agency Ltd, kurš ir speciāli veidojis piedāvājumu uzņēmuma vajadzībām³⁵⁵. Apdrošināšana ietver gan ceļošanas, gan arī pēcaprūpes risku.

2.4.10. Latvijas medicīnas pakalpojumu tūrisma iespējas Lielbritānijā

Veselības apdrošināšanas uzņēmumi veido sadarbību ar vietējām privātajām slimnīcām un klīnikām, jo arī klienti iegādājas veselības apdrošināšanas pakalpojumus, lai nodrošinātu iespēju saņemt privāto iestāžu pakalpojumus lokāli un pēc iespējas ātrākā rindas kārtībā. Lielākie veselības apdrošināšanas uzņēmumi nesedz izdevumus, kas ir saņemti ārpus valsts robežām. Nozīmīgākie šķēršļi Latvijas ārstniecības iestāžu sadarbībā ar Lielbritānijas apdrošināšanas uzņēmumiem ir klientu mazais pieprasījums pēc šiem pakalpojumiem. Tādējādi apdrošināšanas uzņēmumi nav ieinteresēti mainīt esošo pakalpojumu piedāvājumus un piedāvāt atsevišķu klientu prasībām veidotus risinājumus ar ārvalstu medicīnas pakalpojumu sniegšanas uzņēmumiem. Papildus līdz ar Brexit, ārvalstu pakalpojumi ir vēl apgrūtinotāki.

Lielbritānijas iedzīvotāji lielākoties dodas medicīnas tūrismā, izmantojot vai nu ES Pārrobežu Direktīvas iespējas vai arī meklējot pakalpojumus, par kuriem ir jāmaksā, tādējādi meklējot iespējas samazināt kopējās izmaksas. Līdz ar Brexit Lielbritānijas iedzīvotāji var turpināt saņemt pakalpojumus ārpus mītnes zemes, izmantojot S2 formu, taču tie vairs nevar būtu privāto klīniku piedāvātie pakalpojumi ārvalstīs, bet gan citu valstu publiski pieejamie pakalpojumi. Tādējādi iedzīvotāji paši personiski izvēlas iespējas ārvalstīs un iespēju saņemt pakalpojumus ārpus savas mītnes zemes, ņemoties visu ar to saistītās iespējas un risku.

Kā potenciāli interesantākie medicīnas tūrisma pakalpojumi Lielbritānijas pacientiem ir bariatrija, gūžas un ceļu operācijas no Latvijas pieejamajiem populārākajiem medicīnas tūrisma pakalpojumiem. Vidēji augsts potenciāls ir plastiskajai ķirurģijai, taču kopumā jāreķinās ar augstu citu valstu konkurenci un dažādajiem piedāvātajiem pakalpojumiem. Kopumā vispār Lielbritānijas un Vācijas iedzīvotāji ir vieni no aktīvākajiem medicīnas tūrisma pakalpojumu ņēmējiem, tādējādi medicīnas tūrisma pakalpojuma sniedzēji ir ieinteresēti Lielbritānijas pacientu piesaistē, un izmanto dažādas mārketinga stratēģijas. Lai iegūtu plašāku klientu loku Lielbritānijā, ir ieteicams sadarboties ar sadarbības partneriem (medicīnas tūrisma uzņēmumiem, medicīnas tūrisma mājaslapām), kā arī izmantojot mārketinga platformas un iespējas, sadarbojoties ar noteiktas nozares/specializācijas ekspertiem.

Latvijas medicīnas tūrisma piedāvājums ir arī atrodams starp dažādo valstu piedāvājumu, kā arī 2016.gada pārskatā Latvijas vārds tika minēts arī kā vispopulārāko medicīnas tūrisma pakalpojumu piedāvātāju valstu vidū. Tāpat arī Medrefund, Weight loss Riga medicīnas tūrisma aģentūras piedāvā Latvijas medicīnas iestāžu pakalpojumus.

Lai atvieglinātu Lielbritānijas iedzīvotāju iespējas saņemt pakalpojumus ārvalstīs, pirms Covid-19 pandēmijas bija ievērojami palielinājies medicīnas tūrisma uzņēmumu skaits, piedāvājot starpnieku pakalpojumus Lielbritānijā. Tādējādi bija plašs piedāvājums, lai nodrošinātu un palīdzētu pakalpojumu sniegšanā dažādās valstīs. Praktiski Covid-19 laikā organizāciju darbs ir apstājies, tādējādi Covid-19 pandēmijā izdzīvos tikai stiprākie, kas spēs izdzīvot cauri neskaidrības periodam. Līdzīgi arī medicīnas iestādes, kuras dažas atkritis procesa laikā, ja nebūs pietiekami daudz līdzekļu, lai piesaistītu klientus un turpinātu aktivitātes, vai arī ir iespēja pārfokusēties uz vietējo privāto iedzīvotāju pieprasījumu.

³⁵⁵ Medical travel shield, skatīts 03.05.2021., Pieejams - <https://www.medicaltravelshield.com/>

Tāpat lai paplašinātu informācijas pieejamību par pakalpojumiem Latvijā, ir iespējams gan likt reklāmas, informāciju specializētajos veselības aprūpes žurnālos vai arī vispārējās populārākajās avīzēs, ziņu portālos, izmantot arī ieteikumu (affiliate) ieteikumu sniedzēju pakalpojumus. Piemēram, dietoloģe un eksperte, tai skaitā bariatrijas procedūru dietoloģe, kas arī atbalsta un sniedz pakalpojumus bariatrijas speciālistu meklēšanā ārvalstīs – www.thedietologist.co.uk vai informāciju par neauglības ārstēšanas iespējām – www.madeformums.com, u.c.

Līdz ar Covid-19 pandēmiju gaidīšanas rindas uz dažādiem pakalpojumiem ir ievērojami palielinājušās un sagaidāms, ka pieaugs līdz pat 10 miljoniem pacientu līdz 2021.gada beigām. Tomēr medicīnas tūrisma eksperti norāda, ka būs neliels pieaugums medicīnas tūrisma pieprasījumam, ne divkārtšots vai trīskārtšots, jo lai gan daudzi iedzīvotāji izskata iespējas veikt procedūras ārvalstīs, tomēr liela daļa atkrīt procesā dažādu iemeslu dēļ.

Tabula 12. Latvijas medicīnas tūrisma populārākie pakalpojumi, un vai un kā tie tiek atmaksāti Lielbritānijas medicīnas sistēmā

Medicīnas pakalpojumi	Tiek atmaksātas no valsts budžeta	Tiek atmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem	Gaidīšanas rinda Anglijā 2020.gada 31.martā (cik % no tiem nesaņēma pakalpojumu 18 nedēļu laikā) ³⁵⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Diagnostika	Netiek atmaksātas, izņemot: dažu infekcijas slimību diagnostika un ārstēšana, seksuāli transmisīvo infekciju diagnostika un ārstēšana. ³⁵⁷ Lielbritānijas NHS noslēdz līgumu ar Synlab par diagnostikas pakalpojumu sniegšanu nākamās 15 gadus, tādējādi piedāvājot papildus pakalpojumus ³⁵⁸ .	Iespēja piekļūt pie nepieciešamajiem speciālistiem bez ģimenes ārsta nosūtījuma. Pieejami MRI, CE, PET diagnostika. Gan pirms, gan pēc procedūru diagnostika ³⁵⁹ . Netiek iekļauti citi veselības diagnostikas pakalpojumi, kas nav saistīti ar vēža ārstēšanu vai pirms un pēc operācijām vajadzīgo diagnostiku. ³⁶⁰	Diagnostikas pakalpojumiem nav norādīta gaidīšanas rinda. Privātie pakalpojumu sniedzēji veido ap 15% no kopējā tirgus. ³⁶¹	Lielākoties netiek norādīts atsevišķi kā pakalpojums, iekļaujas kā daļa no kopējā ķirurģijas pakalpojuma, ne atsevišķi. Latvija ³⁶²	vidējs
Stomatoloģija	Tiek atmaksātas bērniem līdz 18 gadiem, netiek atmaksātas pieaugušajiem. Ir noteiktas 3 līmeņu maksas – 23,80 GBP, 65,20 GBP un 282,80 GBP. ³⁶³	Veselības apdrošināšanas uzņēmumi iekļauj arī zobārstniecības pakalpojumu izmaksas, jo tās ir maksas pakalpojumi ³⁶⁴ . Vispārējos piedāvājumos lielākoties netiek iekļauta	Piemērs no Eastman slimnīcas centrālajā Londonā, 2019. gadā vidēji 16 nedēļas, 2020. gadā – 28 nedēļas. ³⁶⁵	Ungārija, Polija, Čehija, Bulgārija ³⁶⁶ , Horvātija, Rumānija, Turcija, Indija, Spānija ³⁶⁷	vidējs
Bariatrija	Pacientiem ar BMI virs 50 ir pieejams bez papildus noteikumiem. Ja BMI>40, tad nepieciešams norādīt, ka ir veiktas	Netiek iekļauta. ³⁶⁹ Vidējā privātā pakalpojumu sniedzēja maksa ir 3500 – 13000 GBP ³⁷⁰	Gastroendroloģijas pakalpojumus gaidīja 217 547 pacienti (82,6%). Vidēji 3-7 mēneši ³⁷¹	Latvija ³⁷² , Beļģija, Čehija, Polija, Turcija, Ēģipte, tiek minēta arī Meksika, Indija ³⁷³ , Grieķija, AAE ³⁷⁴	Vidējs/ augsts

³⁵⁶ England NHS, Pieejams - <https://www.england.nhs.uk/statistics/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/RTT-Annual-Report-2019-20-2.pdf>

³⁵⁷ <https://www.cancerresearchuk.org/about-cancer/coping/practically/overseas-visitors/nhs-treatment>

³⁵⁸ Synlab. 04.2021. Pieejams - <https://www.synlab.com/news-publications/news-updates/synlab-and-uks-national-health-service-create-one-of-the-largest-medical-diagnostic-partnerships-in-europe>

³⁵⁹ <https://www.bupa.co.uk/health/health-insurance/comprehensive>

³⁶⁰ <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>

³⁶¹ <https://www.businesswire.com/news/home/20200519005407/en/Insights-into-the-Diagnostics-Market-in-the-UK---1st-Edition---ResearchAndMarkets.com>

³⁶² <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>

³⁶³ <https://www.nhs.uk/nhs-services/dentists/dental-costs/how-much-will-i-pay-for-nhs-dental-treatment/>

³⁶⁴ <https://www.expatica.com/uk/healthcare/healthcare-services/dentists-in-the-uk-1291021/>

³⁶⁵ <https://dentistry.co.uk/2020/11/05/significant-spike-waiting-times-nhs/>

³⁶⁶ Netdoctor, 03.12.2013. pieejams - <https://www.netdoctor.co.uk/health-services/treatment-abroad/a4581/which-countries-are-popular-for-dental-treatment-abroad/>

³⁶⁷ https://issuu.com/intuitioncommunication/docs/patients_guide_ta_2019_digital

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem	Gaidīšanas rinda Anglijā 2020.gada 31.martā (cik % no tiem nesaņēma pakalpojumu 18 nedēļu laikā) ³⁵⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
	citas iespējamās metodes, lai samazinātu svaru. ³⁶⁸				
Plastiskā ķirurģija	Netiek apmaksātas	Netiek iekļauta. ³⁷⁵	Gaidīja 53 064 pacienti (72,6%)	Čehija ³⁷⁶ , Beļģija, Spānija, Turcija, Francija, Malaizija, Polija ³⁷⁷	Vidējs
Kataraktas ekstrakcijas operācija	Ja nespēj redzēt, tad var veikt kataraktas operāciju. Pirms kāda laika varēja tikai tie, kas vispār praktiski neredzēja ³⁷⁸ Cenas 2000 – 4500 GBP.	Netiek iekļauta. ³⁷⁹	Optomatoloģijas pacientu skaits 431 020 (80%) Vidējais gaidīšanas laiks ir garāks kā 18 nedēļas, kamēr privātais sektors piedāvā to veikt vidēji 4-8 nedēļās ³⁸⁰	Polija ³⁸¹ , Latvija ³⁸² , Horvātija, Kipra, Spānija ³⁸³	Vidējs, izvēlēties vietējo piegādātāju
Redzes korekcijas operācija	Netiek apmaksāta.	Netiek iekļautas veselības apdrošināšanās, jo tās tiek uzskatītas par plānveida operācijām un nav medicīniski nepieciešamas ³⁸⁴	Vidējās cenas privātajā vietējā sektorā: 1900 – 6000 GBP ³⁸⁵	Čehija, Turcija, Polija, Ungārija, ³⁸⁶ Turcija ³⁸⁷	vidējs
Onkoloģiskās	Tiek apmaksātas vēža procedūras (ķīmijas terapija, operācijas) ³⁸⁸	Izvēle starp pilnu izdevumu segšanu, kas saistīti ar cīņu	Maksimālais gaidīšanas laiks pie dakteriem, ja ir aizdomas par vēzi	Vācija, Spānija, Austrija ³⁹¹ , Latvija ³⁹²	zems

³⁶⁹ <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>

³⁷⁰ <https://www.thedietologist.co.uk/thinking-about-weight-loss-surgery-abroad>

³⁷¹ <https://www.westernsussexhospitals.nhs.uk/services/bariatric-surgery/faqs/>

³⁷² <https://weightlossriga.co.uk/nhs-funding-for-bariatric-surgery/> un <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>

³⁷³ <https://www.thedietologist.co.uk/thinking-about-weight-loss-surgery-abroad>

³⁷⁴ https://issuu.com/intuitioncommunication/docs/patients_guide_ta_2019_digital

³⁶⁸ <https://www.ramsayhealth.co.uk/weight-loss-surgery/prices>

³⁷⁵ <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>

³⁷⁶ <https://www.beautyinprague.com/prices-cosmetic-surgery-uk/>

³⁷⁷ https://issuu.com/intuitioncommunication/docs/patients_guide_ta_2019_digital

³⁷⁸ Lase eye surgery hub, 20.07.2020, pieejams - <https://www.lasereyesurgeryhub.co.uk/cataract-surgery/>

³⁷⁹ <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>

³⁸⁰ <https://www.ultralase.com/blog/eye-conditions/how-much-does-cataract-surgery-cost-in-the-uk/>

³⁸¹ <https://eurotreatmed.co.uk/treatments/ophthalmology/cataract-surgery/>

³⁸² <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>

³⁸³ https://issuu.com/intuitioncommunication/docs/patients_guide_ta_2019_digital

³⁸⁴ <https://www.lasereyesurgeryhub.co.uk/laser-eye-surgery/costs/>

³⁸⁵ <https://www.lasereyesurgeryhub.co.uk/laser-eye-surgery/>

³⁸⁶ <https://www.lasereyesurgeryhub.co.uk/laser-eye-surgery/costs/>

³⁸⁷ Veni vidi eye. 6000 medicīnas tūristu gadā, <https://venividieye.com/about-us/>

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem	Gaidīšanas rinda Anglijā 2020.gada 31.martā (cik % no tiem nesaņēma pakalpojumu 18 nedēļu laikā) ³⁵⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
operācijas		ar vēzi, papildinājums valsts pakalpojumam, vai arī pilnīgi nesegt vēža ārstēšanu ³⁸⁹	ir nedēļas ³⁹⁰		
Neauglības diagnostika	Tiek apmaksāts	Netiek iekļauta. ³⁹³	Ginekologiju gaidīja 276 705 pacienti (80%), urologiju – 232 863 pacienti (78,5%) Mākslīgo apaugļošanu dažkārt gaida 12 mēnešus ³⁹⁴ , tomēr vidēji tie ir līdz 4 mēnešiem ³⁹⁵ .		Zems
Mākslīgā apaugļošana	Tiek apmaksāts, taču izpildot noteiktus kritērijus – sievietēm jaunākām par 40 gadiem, nav citu bērnu, nesmēķējoša ar normālu svaru. ³⁹⁶ Tomēr 10% no ginekologiem atsaka valsts ieeju sievietēm vecākām par 35 gadiem ³⁹⁷ . Ja nepienākas valsts atbalsts, tad maksa ir vidēji 5000 GBP (6000 EUR) par vienu reizi. ³⁹⁸	Netiek iekļauta. ³⁹⁹		Spānija, Austrija, Vācija, Kipra, Polija ⁴⁰⁰ , Čehija ⁴⁰¹ , Grieķija ⁴⁰² , Latvija ⁴⁰³ , Indija, Turcija, Brazīlija, Ukraina, Ungārija, Krievija, Bulgārija, Lietuva, Malaizija, Barbadosa, ⁴⁰⁴ Dānija (privāti pieejams pakalpojums vecumā līdz 46 gadiem). Eiropā vidējās cenas 2500-5000 EUR, ASV – 12 000 EUR. Francijā un daļā Vāciju dakteri var liegt pakalpojumu vientūlai vai homoseksuālai sievietei, Austrijā un Norvēģijā pakalpojums nav pieejams vientūlai sievietei ⁴⁰⁵	Vidējs, liela piedāvājuma iespējas

³⁸⁸ <https://uk.gofundme.com/c/blog/cost-of-chemotherapy-uk>
³⁹¹ <https://mediglobus.com/top-5-european-clinics-for-cancer-treatment/>
³⁹² <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>
³⁸⁹ <https://www.bupa.co.uk/health/health-insurance/comprehensive>
³⁹⁰ <https://www.nhs.uk/nhs-services/hospitals/guide-to-nhs-waiting-times-in-england/>
³⁹³ <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>
³⁹⁴ <https://www.madeformums.com/getting-pregnant/ivf-nhs-waiting-time/>
³⁹⁵ <https://www.madeformums.com/getting-pregnant/ivf-nhs-waiting-time/>
³⁹⁶ <https://www.nhs.uk/conditions/ivf/availability/>
³⁹⁷ https://www.huffingtonpost.co.uk/entry/life-on-the-ivf-waiting-list_uk_5beaddf4e4b0caec2be2273
³⁹⁸ <https://www.nhs.uk/conditions/ivf/availability/>
³⁹⁹ <https://assets.bupa.co.uk/~media/files/mms/bins-04110.pdf>
⁴⁰⁰ <https://mediglobus.com/top-five-clinics-in-europe-for-ivf/>
⁴⁰¹ <https://praguemedicalinstitute.co.uk/services/assisted-reproduction/>
⁴⁰² <https://www.treatmentabroad.com/about-medical-tourism/news/new-study-by-eugonia-investigates-optimal-fertilization-method>,

⁴⁰³ <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>
⁴⁰⁴ <https://fertility.treatmentabroad.com/countries?p=2&pc=10>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰⁵ <https://time.com/5491636/denmark-ivf-storkklinik-fertility/>
⁴⁰² <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/dec/08/it-feels-like-a-lost-year-the-women-who-fear-2020-has-stolen-their-chance-of-motherhood>

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem	Gaidīšanas rinda Anglijā 2020.gada 31.martā (cik % no tiem nesaņēma pakalpojumu 18 nedēļu laikā) ³⁵⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Fleboloģija	Nav pieejams pakalpojums skaistumkopšanas iemesliem, pieejams tikai smagu medicīnisku problēmu dēļ. ⁴⁰⁶ Pirms kāda laika liela daļa procedūru bija pieejamas pa valsts līdzekļiem, taču budžetu ievērojami samazināja, tādējādi ierobežojot saņēmēju skaitu. ⁴⁰⁷	Liela daļa no apdrošināšanas uzņēmumiem sedz flebologijas procedūras, taču ne kosmētisku iemeslu dēļ. Tiek veikts krāsainais duplexa ultraskaņas izmeklējums, tādējādi var veikt pamatojumu, ka procedūra ir vajadzīga veselības problēmu dēļ. Ir noteiktas īpašas cenas apdrošināšanas uzņēmumu pacientiem ⁴⁰⁸	Kā daļa no citiem pakalpojumiem, kuriem rindā gaidīja 891 834 pacienti (82,8%).	Polija ⁴⁰⁹ , Latvija ⁴¹⁰ , Čehija ⁴¹¹	vidējs, spēcīgs vietējais uzņēmums
Gūžas operācija	Izmaksas tiek segtas valsts iestādēs. Vidēji privātajās medicīnas iestādēs cena ir 12 500 GBP, kas iekļauj 3-5 dienas slimnīcā. ⁴¹²	Netiek iekļauti ⁴¹³	Visgarākā rinda Anglijā. 489 482 iedzīvotāji (74,7%). Covid dēļ gaidīšanas laiks ir pat līdz 4 gadiem. ⁴¹⁴	Polija ar 7300 GBP izmaksām, iekļaujot 14 dienu rehabilitāciju slimnīcā ⁴¹⁵ , Spānija ⁴¹⁶ , Horvātija – 7700 GBP, Ungārija – 3645 GBP, Malaizija – 4112 GBP, Spānija – 10 000 GBP ⁴¹⁷	Augsts
Ceļu operācija	Tiek apmaksātas. ⁴¹⁸ Vidēji privātajās medicīnas iestādēs cena ir 12 500 GBP, kas iekļauj 3-4 dienas slimnīcā. ⁴¹⁹			Polija ⁴²⁰ , Spānija ⁴²¹ , Beļģija – 9860 GBP, Horvātija – 7000 GBP, Lietuva – 7700 GBP, Malaizija – 5914 GBP ⁴²²	Augsts

⁴⁰⁶ <https://www.nhs.uk/conditions/varicose-veins/treatment/>

⁴⁰⁷ <https://www.veincentre.com/our-prices/private-vs-nhs/>

⁴⁰⁸ <https://www.veincentre.com/our-prices/private-medical-insurance/>

⁴⁰⁹ <https://www.veincentre.com/our-prices/price-comparison/>

⁴¹⁰ <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>

⁴¹¹ <https://praguemedicalinstitute.co.uk/services/varicose-veins-treatment/>

⁴¹² <https://eurotreatmed.co.uk/hip-replacement-surgery-cost-uk/>

⁴¹³ https://assets.bupa.co.uk/~/_media/files/mms/bins-04110.pdf

⁴¹⁴ <https://eurotreatmed.co.uk/hip-replacement-surgery-cost-uk/>

⁴¹⁵ <https://eurotreatmed.co.uk/hip-replacement-surgery-cost-uk/>

⁴¹⁶ <https://medrefund.co.uk/nhs-refund-for-treatment-abroad/nhs-refund-treatment-spain/hip-and-knee-joint-arthroplasty/>

⁴¹⁷ https://issuu.com/intuitioncommunication/docs/patients_guide_ta_2019_digital

⁴¹⁸ <https://www.nhs.uk/conditions/knee-replacement/>

⁴¹⁹ <https://eurotreatmed.co.uk/cost-of-knee-replacement-uk/>

⁴²⁰ <https://eurotreatmed.co.uk/cost-of-knee-replacement-uk/>

Medicīnas pakalpojumi	Tiek apmaksātas no valsts budžeta	Tiek apmaksāts no privātajiem veselības apdrošināšanas uzņēmumiem	Gaidīšanas rinda Anglijā 2020.gada 31.martā (cik % no tiem nesaņēma pakalpojumu 18 nedēļu laikā) ³⁵⁶	Esošais medicīnas tūrisms un mērķa valstis	Latvijas medicīnas tūrisma potenciāls
Ortopēdija (endoprotezēšana)	Tiek segtas. Ceļu operācija (ACL) maksā 3000 GBP, ceļa endoprotezēšana – sākot no 4500 GBP, artroskopija – sākot no 2500 GBP ⁴²³			Polija, Spānija ⁴²⁴ , Čehija ⁴²⁵ , Latvija ⁴²⁶	Augsts

⁴²¹ <https://medrefund.co.uk/nhs-refund-for-treatment-abroad/nhs-refund-treatment-spain/hip-and-knee-joint-arthroplasty/>

⁴²² https://issuu.com/intuitioncommunication/docs/patients_guide_ta_2019_digital

⁴²³ <https://medrefund.co.uk/private-treatment-abroad/orthopedic/>

⁴²⁴ <https://medrefund.co.uk/private-treatment-abroad/orthopedic/>

⁴²⁵ <https://praguemedicalinstitute.co.uk/services/orthopedics-treatment/>

⁴²⁶ <https://medrefund.co.uk/private-treatment-latvia/>

2.5. MĒRĶA VALSTU INFORMĀCIJAS KOPSAVILKUMS UN SALĪDZINĀJUMS

2.5.1. Veselības aprūpes sistēmu salīdzinājums

- Lielbritānijā ir vislielākais iedzīvotāju skaits, vidēji 13 reizes lielāks nekā citās apskatītajās valstīs.
- Norvēģijā ir visaugstāk novērtēta veselības aprūpes sistēma, Īrijā – viszemākā no mērķa valstīm
- Norvēģijā visvairāk tiek ieguldīts veselības aprūpes sistēmā kā % no IKP, kamēr vismazāk – Īrijā
- Pēc ES apkopotās statistikas, visvairāk izejošie medicīnas tūristi bija Somijā 2016.gadā
- Visjaunākie pieejamie dati norāda, ka Lielbritānijā ir visaugstākais medicīnas tūristu skaits
- Tomēr medicīnas tūristu skaits ir nenozīmīgs pret kopējo iedzīvotāju skaitu (mazāk par 0,2%)

Tabula 13. Izvērtējumā apskatīto valstu pamata informācijas salīdzinājums

	Somija	Norvēģija	Īrija	Lielbritānija	Latvija
Iedzīvotāju skaits, miljoni iedzīvotāju, 2020.gada 1.janvārī ⁴²⁷	5,5	5,4	5,0	67,0	1,9
Veselības aprūpes izdevumi, īpatsvars no IKP, 2017 ⁴²⁸	9,2%	10,5%	7,2%	9,6%	6,0%
Veselības aprūpes izdevumi, EUR uz katru iedzīvotāju, 2017 ⁴²⁹	3 742	7 014	4 395	3 409	829
Eiropas veselības aprūpes sistēmas novērtējums, 2018.gadā ⁴³⁰	6.vieta	3.vieta	22.vieta	16.vieta	30.vieta
Ienākošie medicīnas tūristi valstī 2016.gadā ⁴³¹	403	327	674	1 643	167
Izejošie medicīnas tūristi valstī 2016.gadā ⁴³²	11 427	10 301	791	1 113	27
Izejošie medicīnas tūristi valstī, pēdējie pieejamie dati	15 071 (2019)	n/a	4 614 (2020)	144 000 (2016)	n/a

- Norvēģijā valsts visvairāk rūpējas par savu iedzīvotāju veselību sedzot 85,5% no visiem veselības aprūpes izdevumiem
- Somijā ir noteikta obligātā veselības apdrošināšana, kas sedz 13.5% no kopējā izdevumu apjoma
- Īrijā ir vislielākais BVA apjoms, sedzot 12.7% no izdevumiem
- Somijā ir visaugstākais apjoms, ko sedz iedzīvotāju privātie izdevumi, tomēr tas ir 2 reizes mazāk nekā sedz Latvijas iedzīvotāji
- Citi izdevumi visās valstīs ir mazāk nekā 3% no kopējiem izdevumiem, un visaugstākais ir Somijā

⁴²⁷ Eurostat datubāze, Iedzīvotāju skaits uz 1.janvāri, pieejams - <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>, skatīts 18.02.2021

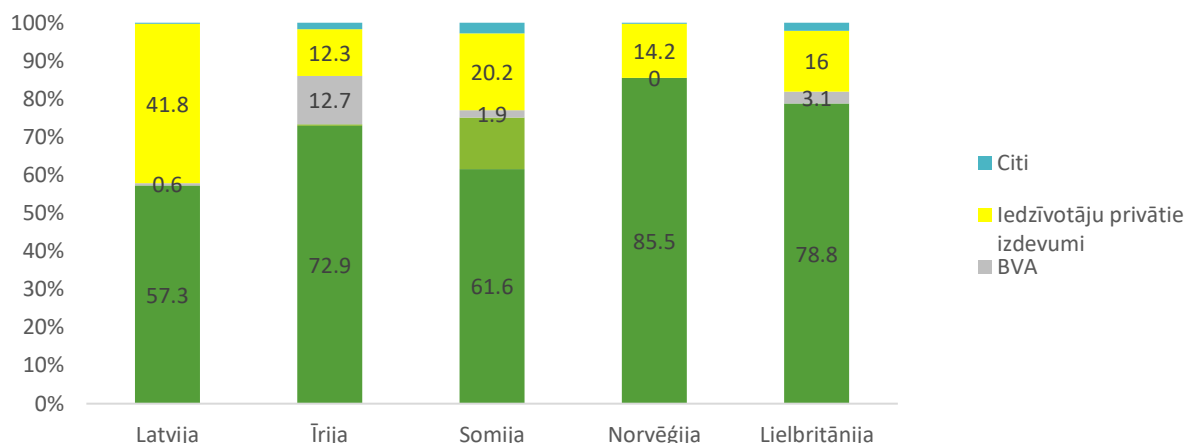
⁴²⁸ Eurostat dati, Pieejams - <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200331-1>, skatīts 18.02.2021

⁴²⁹ Eurostat dati, Pieejams - <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200331-1>, skatīts 18.02.2021

⁴³⁰ Eiropas veselības klientu indekss 2018.gadā, <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>, skatīts 18.02.2021

⁴³¹ Langbuissonnews, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/eu-cross-border-healthcare-still-requires-improvement/>

⁴³² Langbuissonnews, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/eu-cross-border-healthcare-still-requires-improvement/>

Attēls 30. Veselības aprūpes izdevumi kā % no kopējiem izdevumiem 2017.gadā, %⁴³³

- Dati par Īriju un Latviju nav apkopoti salīdzināmā formā
- Somijas medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks ir visīsākais, kamēr Norvēģijas visgarākais
- Tomēr dažos pakalpojumos Lielbritānijā ir īsākas gaidīšanas rindas
- Somijā tikai 15 dienas ir jāgaida uz Sirds asinsvadu šuntēšana

 Tabula 14. Vidējais medicīnas pakalpojumu gaidīšanas laiks dienās 2018.gadā, dienas⁴³⁴

	Somija	Norvēģija	Īrija	Lielbritānija	Latvija
Kataraktas operācija	97	132	n/a	65	n/a
Gūžas protēze	77	123	n/a	92	n/a
Cēļa protēze	99	152	n/a	98	n/a
Histerektomija	55	118	n/a	54	n/a
Prostatas izņemšanas, izgriešanas operācija	39	105	n/a	35	n/a
Sirds asinsvadu šuntēšana	15	62	n/a	55	n/a
sirds asinsvadu operācija	23	43	n/a	39	n/a

2.5.2. Brīvprātīgās veselības apdrošināšanas apkopojums un salīdzinājums

- Lielbritānijā ir vislielākais BVA klientu skaits, lai gan vismazākais skaits no kopējā iedzīvotāju skaita
- Norvēģijā ir vismazākais BVA klientu skaits, un lielāko daļu no izmaksām sedz darba devējs, lai nodrošinātu medicīnas pakalpojumu pieejamību saviem darbiniekiem
- Somijā 38% no visiem BVA klientiem ir bērni, kā arī puse ir darba devēji
- Kamēr Īrijā ir vislielākā BVA klientu proporciju no kopējo iedzīvotāju skaita
- Visās valstīs ir 8 BVA sniedzēji, izņemot Īriju, kurā ir vien 3
- Visiem lielākajiem BVA līderiem ir vismaz trešdaļa no tirgus
- Lielākā tirgus daļa BVA līderim ir Somijā, nodrošinot ar pakalpojumu 59% valsts klientu, tam seko Īrija ar 50%
- Visās valstīs kā pamata BVA piedāvājums ir pieejamība pie privātajiem speciālistiem, augstākās kvalitātes pakalpojumu pieejamība, īsākas gaidīšanas rindas, pieejamība telemedicīnas pakalpojumiem, tāpat arī psihologa konsultācijas
- Norvēģijā veselības apdrošinātāji norāda 10 darba dienas kā gaidīšanas rindu garums, un ja klientam ir jāgaida ilgāk, tad tiek maksāts soda nauda.

⁴³³ Eurostat, pieejams - [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_\(%25_of_current_healthcare_expenditure\)_SPS20.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Current_healthcare_expenditure_analysed_by_source_of_financing_2017_(%25_of_current_healthcare_expenditure)_SPS20.png)

⁴³⁴ OECD, pieejams - https://www.oecd-ilibrary.org/sites/242e3c8c-en/1/3/2/index.html?itemId=/content/publication/242e3c8c-en&csp_=e90031be7ce6b03025f09a0c506286b0&itemIGO=oecd&itemContentType=book

Tabula 15. Brīvprātīgās veselības apdrošināšanas apkopojums un salīdzinājums mērķa valstīs

	Somija	Norvēģija	Īrija	Lielbritānija
BVA klientu skaits	1 239 000 (38% - bērni)	648 097	2 270 000	6 900 000
- no tiem uzņēmumu segtas BVA	49%	86% - 90%	Nav informācijas	58%
% no kopējā iedzīvotāju skaita	23%	12%	46%	10,6%
%, ko BVA sedz no kopējām medicīnas izmaksām	5%	0,0%	12,7%	3,1%
BVA uzņēmumu skaits	8	8	3	8
Lielākā BVA tirgus daļa	Pohjola Vakuutus (OP Group) – 50%	VertikalHelse/ if Skadeforsikring – 34%	Vhi Healthcare – 50%	Bupa – 37%
BVA piedāvājums:				
- Pieejamība pie privātajiem speciālistiem	x	Pamat-piedāvājums	X	X
- Augstākas kvalitātes pakalpojumu pieejamība	x	X	X	X
- Īsākas gaidīšanas rindas	X (īpaši aktuāli bērniem)	Pamat-piedāvājums	Pamat-piedāvājums	X
- Pieejamība telemedicīnas pakalpojumiem	Kļūst populārāka	Pieejams	Pamat-piedāvājums	x
- Psihologa konsultācijas	Kļūst populārāka	Daļēji	x	x

2.5.3. Medicīnas tūrisms

Līdz ar ES Pārrobežu Direktīvas ieviešanu 2014.gadā, daži speciālisti paredzēja, ka ievērojami pieaugs medicīnas tūrisms, tomēr 2019.gada jūnijā ES novērtējumā tomēr ir noteikts, ka nav sagaidāms ievērojams pieaugums medicīnas tūrismā līdz 2024.gadam.⁴³⁵ Covid pandēmija un aizslēgtās robežas pandēmijas laikā nepalīdz arī veidot pieaugumu, tajā pašā laikā līdz ar garākajām gaidīšanas rindām, lai saņemtu medicīnas pakalpojumus, interese par medicīnas tūrismu varētu arī pieaugt.

Lai gan līdz ar Covid-19 pandēmijas ierobežojumiem, rindas uz veselības aprūpes sistēmu ievērojami palielinās, tomēr kā norāda pieredzējuši industrijas eksperti, tad tomēr iedzīvotāji turpinās meklēt risinājumus vietējā un privātajā sektorā un tikai nedaudzi būs pietiekami drosmīgi, lai dotos ārpus valsts, lai saņemtu pakalpojumus, īpaši turpinoties daļējiem Covid-19 uzliktie ierobežojumi. Tāpat arī lai gan interese palielināsies, izaicinājums paliek no interesenta par pakalpojumu reāli pārvērst īstā pacientā.⁴³⁶

Pēdējā desmitgadē ir ievērojami pieaugusi interese par tiešsaistes portāliem, kas palīdz medicīnas tūrisma pacientiem atrast pakalpojumu sniedzējus un dažādas mērķa valstis. Investori ieguldīja miljonus, lai izveidotu šos portālus, tomēr izvērtējot ieguldījumu atdevi, pārvērtēja izdevumus, kas ir saistīti ar laiku, mārketinga izdevumiem un nepieciešamo klientu atbalsta pakalpojumus. Daudzi vēlējās izveidot medicīnas pakalpojumu Booking.com piedāvājumu, tomēr veselības aprūpe un tās pakalpojumi ir sarežģīta joma un lēmums iegādāties veselības aprūpes pakalpojumus ir atšķirīgs nekā doties atvaļinājumā vai komandējumā.

Lielākais jaunuzņēmums (start-up), kas saņēmis lielāko finansējumu (kopumā 16,65 miljonus EUR laika gaitā) bija uzņēmums Medigo no Berlīnes. No 2014. un 2015. gadā apkalpotajiem ap 20 tūkstošiem klientu 178 valstīs, to pacientu skaits palielinājās uz 120 tūkstošiem no 220 valstīm 2019.gadā, tomēr 2020.gadā uzņēmums izlēma koncentrēties tikai uz biznesa pakalpojumiem un ne vairs piedāvājumu

⁴³⁵ Laingbuisson news, 2019.gada jūnijs. Pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/eu-cross-border-healthcare-still-requires-improvement/>

⁴³⁶ Laing Buisson, 16.03.2021, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/opinion/10-million-are-projected-to-be-on-the-uks-nhs-waiting-list-by-christmas-will-this-drive-medical-travel/>

klientiem. Tomēr ir vēl citi uzņēmumi, kas darbojas šajā jomā un ir saņēmuši investoru finansējumu – Credihealth no Indijas, Qunomedical no Vācijas un VoyagerMed no ASV.⁴³⁷

Tāpat 2020.gada pandēmija medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzēju vidū atstās tikai stiprākos, jo mazākie piegādātāji nespēs izdzīvot pārmaiņu laikā. Tas attiecas ne tikai uz medicīnas tūrisma piedāvātājiem, bet arī uz veselības aprūpes organizācijām, jo 2020.gadā ir iespējams ir jāmeklē iespējas izdzīvot tiem, kuru liela daļa no ienākumiem bija balstīta uz ārvalstu tūristu pakalpojumiem.⁴³⁸ Jau 2020.gada jūlijā 16% no anketētajām veselības aprūpes organizācijām Covid-19 laikā ir slēgušas pieeju saviem pakalpojumiem medicīnas tūristiem, 20% turpina darboties, bet ar ievērojami samazinātiem resursiem, kamēr puse nebija veikusi izmaiņas darbinieku apjomā.⁴³⁹

ES Komisija plāno, ka pēc-Covid-19 pandēmijas pieprasījums pēc medicīnas tūrisma pakalpojumiem ievērojami pieaugs. Pēc starptautisku pētījumu firmu aprēķiniem medicīnas tūrisms ES veidoja 56 miljonus iekšējo lidojumu ES un 5 miljonu starptautisku lidojumu, un sagaida, ka medicīnas tūrisms būs pieprasīts⁴⁴⁰, tajā pašā laikā pieredzējuši industrijas eksperti norāda, ka iedzīvotāju skaits, kas būs gatavs doties ārpus savas mītnes zemes, lai saņemtu medicīnas tūrisma pakalpojumu būs tik un tā salīdzinoši neliels. Lai gan interese ir liela, tomēr kopumā psiholoģiskās barjeras pakalpojumu izmantošanā tik un tā ir salīdzinoši augstas.⁴⁴¹ Tādējādi ir jāiegulda liels resurss pieprasījumu apstrādē, no kuriem salīdzinoši nedaudzi kļūst arī par klientiem, kas izmanto pakalpojumu.

2.5.4. Medicīnas tūrisma piedāvātāji

Kopumā medicīnas tūrisma tirgū var tikt izdalīti 3 dažāda veida piedāvājumi:

- 1) Medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina plašu valstu un procedūru piedāvājumu (tai skaitā arī salīdzinājuma mājaslapas)
- 2) Medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina vienas valsts piedāvājumu
- 3) Specializēti piedāvājumi no piegādātājvalstīm, kas arī apkalpo klientus no medicīnas pakalpojumu sniedzēju atrašanās vietas

Ir vairāki **medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina plašu valstu un procedūru piedāvājumu**, kas arī bieži vien ir arī uzņēmumu mērķis. No apskatītajām mērķa valstīm, visplašākais piedāvājums un arī pieprasījums ir Lielbritānijā, kur arī ir vislielākais medicīnas tūristu skaits, tajā pašā laikā uzņēmumi arī papildus fokusējas uz klientiem Īrijā. Uzņēmumi lielākoties nodrošina informācijas pārskatu par dažādām iespējām, kādas ir pieejamas ārvalstīs. Ir pieejamas vispārējās mājaslapas ar dažāda veida procedūrām, tāpat arī specializētās, kas fokusējas uz vienas jomas pakalpojuma sniegšanu (Dental Departures, Fertility treatment).

Viens no nozīmīgākajiem uzņēmumiem šajā jomā ir Laing Buisson, kuram pieder vairākas mājaslapas ar plašu informācijas apjomu par dažādām procedūrām ārvalstīs. Uzņēmuma pārziņā ir Treatment Abroad (www.treatmentabroad.com), visvecākais medicīnas tūrisma veicinātājs ar 14 gadu pieredzi, Fertility Treatment abroad mājaslapa, tāpat arī privātā veselības aprūpe Lielbritānijā, tās pārskati, medicīnas tūrisma pārskati, u.c. Uzņēmums palīdz izvietot reklāmas sava uzņēmuma izveidotajos portālos, lai nodrošinātu papildus klientu pieplūdumu, un pozicionējumu starp portālu lasītājiem. Tādējādi iespējamas papildus valsts piedāvājuma un atsevišķu klīniku piedāvājumu izcelšana.

Vispārējus medicīnas tūrisma pakalpojumus piedāvā Medrefund (medrefund.co.uk), Mediglobus (mediglobus.com), medjourneys (www.medjourneys.com), veidojot sadarbību ar plašu piedāvājumu spektru un dažādām valstīm, daži no tiem bāzēti lielākoties uz ASV klientiem, taču nodrošina pakalpojumu

⁴³⁷ Laingbuisson news, 25.11.2020, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/opinion/medigo-has-shut-down-their-medical-travel-platform/>

⁴³⁸ Laing Buisson, 15.12.2020, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/the-medical-travel-survivors-of-covid-19-will-be-the-ones-that-benefit-in-2021/>

⁴³⁹ Laing Buisson, 22.07.2020, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/opinion/a-serious-impact-on-healthcare-related-business/>

⁴⁴⁰ European Business review, 24.02.2021., pieejams - <https://www.europeanbusinessreview.com/post-2020-renewal-of-medical-tourism-industry-in-europe/>

⁴⁴¹ Laing Buisson, 16.03.2021, pieejams - <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/opinion/10-million-are-projected-to-be-on-the-uk-nhs-waiting-list-by-christmas-will-this-drive-medical-travel/>

arī Lielbritānijas klientiem (mediglobus Facebook mājaslapā liela daļa no informācijas ir krieviski). Jānorāda, ka Medrefund uzņēmuma direktors ir latvietis Arnis Krasovskis, kas sākotnēji reklamējis Latvijas piedāvājumu, taču paplašinājis piedāvājuma loku dažādās valstīs, norādot, ka sadarbojas ar 64 partneru klīnikām, tai skaitā Polijā, Čehijā, Spānijā, taču piedāvājot papildus informāciju par pakalpojumiem Latvijā. Tāpat arī ir medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas specializējas noteiktu pakalpojumu informācijas sniegšanā kā Fertility Treatment (daļa no Laing Buisson uzņēmuma), kas apkopo informāciju saistībā ar reproduktīvo sistēmu, kamēr Dental Departures specializējas dažādu zobārstniecības pakalpojumu informācijā.

Īrijā ir divi nozīmīgi uzņēmumi, kas nodrošina plaša spektra medicīnas tūrisma pakalpojumus – Trasna (www.trasna.com) un SurgeryNow (www.surgerynow.ie), un abi uzņēmumi piedāvā pakalpojumus, kuri tiek segti Īrijas veselības sistēmā. Trasna tika izveidots tikai 2018.gadā, taču ar vēlmi izplesties arī citās valstīs, un piedāvā personīgu pakalpojumu saviem klientiem, izvēloties no dažādiem piedāvājumiem. Kamēr Somijas un Norvēģijas medicīnas tūristiem netika identificētas specializētas mājaslapas ar vairāku valstu piedāvājumiem vienkopus.

Latvijas piedāvājums ir atrodams 3 no 8 apskatītajām mājaslapām – Treatment abroad un Medrefund mājaslapās, kā arī Fertility treatment abroad. Medrefund uzņēmums ir veidots uz Latvijas piedāvājuma pamatbāzes, tomēr esošajā plašajā piedāvājumā jau tā piedāvājuma skaidrība ir nedaudz samazinājusies. Taču citās mājaslapās ir vispārējs Latvijas piedāvājums, taču tas ir salīdzinoši niecīgs un nenozīmīgs plašajā piegādātāju pulkā. Tādējādi, lai Latvijas piedāvājums izceltos kopējos salīdzinājumos ir nepieciešams investēt līdzekļus mārketingā, lai nodrošinātu papildus informāciju par uzņēmuma piedāvājumu. Tāpat arī vēlams sazināties ar tām mājaslapām, kurās vēl nav Latvijas piedāvājums, lai tas tur tiktu pievienots.

Izvērtējot uzņēmumu sadarbības principus ar medicīnas pakalpojumu sniedzējiem, uzņēmumi norāda, ka ir norādīti kvalitatīvi pakalpojumu sniedzēji, taču nekādi papildus kritēriji netiek izvirzīti vai norādīti. Lielākoties tiek norādīti, ka medicīnas iestādēm ir veikta nacionālā un starptautiskā kvalitātes akreditācija un ir pieejami sertifikāti, taču nenorāda neko vairāk. Mediglobus norāda, ka daļai no medicīnas tūrisma sniedzējiem ir TUV, JCI, ISO vai TEMOS sertifikāti. Attiecīgi ir maksimāli nepieciešami augstākās kvalitātes novērtējumi, tai skaitā ISO sertifikāti, lai nodrošinātu augstākas kvalitātes rādītājus.

Tabula 16. Medicīnas tūrisma uzņēmumu, kas nodrošina plašu valstu piedāvājumu, piemēru apkopojums⁴⁴²

Mājaslapa	Sadarbības valstis	Klientu mērķa valstis	Kvalitātes standarti klīnikām	Piedāvātie pakalpojumi
treatmentabroad.com	Piedāvājums pa visu pasauli.	Lielbritānija	Nacionālā un starptautiskā kvalitātes akreditācija un sertifikāti	Plastiskā ķirurģija, zobārstniecība, acu kataraktas operācijas, neauglības ārstēšana, ortopēdija, bariatrija, onkoloģija, u.c.
trasna.com	Norvēģija, Francija, Spānija, Lielbritānija, Vācija, Lietuva	Īrija, daļēji Lielbritānija	36 klīnikas ar nacionālo un starptautisko kvalitātes akreditāciju un sertifikātiem	Zobārstniecība, acu kataraktas operācijas, ortopēdija, bariatrija, flebologija, uroloģija, u.c.
medrefund.co.uk	Polija, Latvija, Čehija, Anglija, Horvātija, Krievija, Vācija, Rumānija, Spānija, Nīderlande, Lietuva	Lielbritānija	Sadarbība ar 64 partneru klīnikām. Sadarbojušies ar 1678 klientiem. Nacionālā un starptautiskā kvalitātes akreditācija un sertifikāti	Plastiskā ķirurģija, zobārstniecība, acu lāzeroperācijas, acu kataraktas operācijas, neauglības ārstēšana, ortopēdija, bariatrija, onkoloģija, veselības pārbaudes, u.c.
surgerynow.ie	Portugāle, Spānija	Īrija	Nacionālā un starptautiskā kvalitātes akreditācija un sertifikāti	Zobārstniecība, acu kataraktas operācijas, ortopēdija, bariatrija, flebologija, uroloģija, u.c.
mediglobus.com	Populārākās valstis – Vācija, Izraēla, Turcija, Austrija, Čehija, Dienvidkoreja Krieviski	ES, arī Krievija	Sadarbojas ar 300+ klīnikām pasaulē, ir atvērti sadarbībām ar jauniem uzņēmumiem. Visiem uzņēmumiem ir starptautiski atzītas	Plastiskā ķirurģija, zobārstniecība, acu kataraktas operācijas, neauglības ārstēšana, ortopēdija, bariatrija, onkoloģija, u.c.

⁴⁴² Autoru apkopojums no uzņēmumu mājaslapām

	piedāvājums – Turcija, Spānija, Lietuva, Austrija		akreditācijas un kvalitātes sertifikāti – TUV, JCI, ISO vai TEMOS	
medjourneys.com	18 valstu piedāvājums no visas pasaules, tai skaitā no Čehijas, Vācijas, Polijas, Ungārijas. Nav Latvija un Lietuva sarakstā	ASV, Kanāda, Lielbritānija, Indija	Augstākie standarti gan dakteriem, gan klīnikām	Plastiskā ķirurģija, zobārstniecība, acu kataraktas operācijas, neauglības ārstēšana, ortopēdija, bariatrija, onkoloģija, u.c.
fertility.treatmentabroad.com	vairāk nekā 50 valstis visā pasaulē	Lielbritānija, Īrija	Nacionālā un starptautiskā kvalitātes akreditācija un sertifikāti	Neauglības ārstēšana
dentaldepartures.com	Meksika, Taizeme, Bali, Malaizija, Kostarika, Vjetnama, Kolumbija, u.c. No ES – Polija, Spānija,	ASV, Vācija, Spāniski runājošie, franciski, arābiski	Kvalitatīvi pakalpojumu sniedzēji, kas ir pārskatīti	Zobārstniecības pakalpojumi

Tāpat ir plašs medicīnas tūrisma uzņēmumu skaits, kas nodrošina tikai vienas valsts piedāvājumu. Kā piemēri ir norādīti 5 uzņēmumi, kas nodrošina un fokusējas tieši uz vienas valsts medicīnas tūrisma piedāvājumu. Uzņēmumam var būt arī speciālie atbalsta pakalpojuma nodrošinātāji klientu mērķa valstīs, kas nodrošina gan sākotnējās konsultācijas, gan arī pēcprūpi jau atpakaļ klienta valstī. Aktivākajiem uzņēmumiem ir pārstāvniecības klientu mērķa valstīs, tad lielai daļai uzņēmumu ir klientu apkalpošanas numuri ar vietējās valsts numuru, kamēr ir vēl uzņēmumi, kuriem ir tikai savas valsts klientu apkalpošanas telefona numurs. Attiecīgi telefona numurs klienta mērķa valstī norāda uz lielāku klātbūtni tirgū, lai gan mūsdienās iegūt citas valsts klientu apkalpošanas numuru ir salīdzinoši vienkārši. Papildus arī valodas, kurās mājaslapa ir pieejama, norāda arī uz mērķa tirgus valstīm, attiecīgi dodot iespēju piedāvāt pakalpojumus attiecīgās valodas pārstāvētajos tirgos.

Vislabākais piemērs medicīnas tūrisma piedāvājumam ir Longevita (logevita.co.uk), kuram ir 13 biroji Lielbritānijā un 1 Īrijā, kas nodrošina klientu konsultāciju par pakalpojumu sniegšanu Turcijā. Uzņēmums sācis darbību kā matu pārstādīšanas pakalpojumu sniedzējs, un laika gaitā ir paplašinājis savas aktivitātes. Papildus uzņēmums mājaslapā norāda, ka saņem atbalstu no Turcijas valdības, dodot iespēju nodrošināt labāko cenu piedāvājumus visiem klientiem. Tāpat uzņēmums lepojas ar saņemtajām atzinībām: 2020. gada Sunday Times Virgin Atlantic Fast Track 100, 2017. gada Google Grow, 2015. gada IMTEC Londonas pasākuma lektors, Whatclinic Service Award uzvarētājs 2012, 2013, 2014.gadā.

Tāpat aktīvi tirgū ir EuroTreatMed (eurotreatmed.co.uk) ar Polijas piedāvājumu Lielbritānijas klientiem, kamēr Somijā Implantti Matkat (implanttimatkat.fi) nodrošināja Ungārijas zobārstniecības pakalpojumus. Tāpat ir jāatzīmē Norvēģijas medicīnas tūrisma piedāvātājs Medical-travel (medical-travel.no), kas piedāvā pakalpojumus Latvijā, uzsvaru liekot uz bariatrijas, acu lāzeroperācijas un zobārstniecības piedāvājumu.

Līdz ar specializētu valstu piedāvājumu, un sadarbību ar noteiktām klīnikām, arī piedāvājums klientiem nav tik plašs un vispusīgs, bet noteiktas operācijas. Bieži vien sadarbība ir uzsākta ar vienu noteiktu klīniku vai pakalpojumu, kas vēlāk paplašināts. Tā Longevita sāka ar matu pārstādīšanas operācijām, paplašinot piedāvājumu ar plastiskās ķirurģijas un zobārstniecības piedāvājumu, kamēr Medicaltravelczek savu piedāvājumu veidoja ap neauglības ārstēšanu, to paplašinot ar citiem piedāvājumiem no Čehijas (Tabula 17).

Tabula 17. Medicīnas tūrisma uzņēmumu piemēri, kas nodrošina vienas valsts piedāvājumu⁴⁴³

Mājaslapa	Sadarbības valstis	Klientu mērķa valstis	Piedāvātie pakalpojumi							
			Plastiskā ķirurģija	Zobārstniecība	Acu lāzērooperācijas	Kataraktas operācija	Neauglības ārstēšana	Ortopēdija	Bariatrija	Citi pakalpojumi
longevita.co.uk	Turcija	Lielbritānija, Īrija. Pieredze stāstī citās valodās	x	kosmētiskā zobārstniecība	x	x				Matu pārstādīšana – pamatpakalpojums
medical-travel.no	Latvija	Norvēģija		x	x	x			x	
eurotreatmed.co.uk	Polija	Lielbritānija, Īrija	x	implanti	x	x	x	x	x	Nanonaža operācija
implanttimatkat.fi	Ungārija	Somija		x						
medicaltravelczech.com	Čehija	Lielbritānija, Vācija	x				Pamatpiedāvājums		x	Fleboloģija, u.c.
Medistella.com	Čehija	Lielbritānija, Īrija, Francija, Vācija, Spānija, Itālija, Krievija	x	x	x		Pamatpiedāvājums			Fleboloģija, Matu pārstādīšana

Tāpat arī medicīnas pakalpojuma uzņēmumi ir izveidojuši paši savas mājaslapas, kas ir paredzētas medicīnas tūristu piesaistei, attiecīgi tās pozicionējot mērķa valstī, lai piesaistītu tās klientus. Kā dažus no piemēriem var minēt Beauty in Prague (beautyinprague.com), NordOrthopaedics (nordorthopaedics.com), Wellness Travels (medtourism.eu), u.c. Tāpat arī Latvijas uzņēmumi ir izveidojuši šādas mājaslapas, lai pozicionētu savus piedāvājumus – veinlaserclinic.eu un weightlossriga.co.uk.

Tā kā klienti individuāli meklē pakalpojumus, tad ir iespējams veidot specializētu mārketingu un attiecīgo pakalpojumu piedāvājumu. Attiecīgi izmantojot esošo klīniku piedāvājumu ir iespējams piesaistīt attiecīgās valsts mērķa klientus, visdrīzāk izmantojot SEO mārketinga iespējas. Nozīmīgi ir attiecīgās valsts pilsoņu ieteikumi, lai nodrošinātu mājaslapas uzticamību.⁴⁴⁴

Vairāk informācijas par medicīnas tūrisma uzņēmumu piemēriem un to piedāvājumu skatīt 2.pielikumā.

Lai veiksmīgi pozicionētu medicīnas tūrisma piedāvājumu ārvalstīs, ir nepieciešama publicitāte un atpazīstamība visos trijos līmeņos, lai nodrošinātu arī klientu uzticamību. Individuāli uzņēmumi ir veidojuši savu piedāvājumu ārvalstu klientiem, taču nepieciešama arī kopējais Latvijas kā valsts piedāvājums, lai veidotu uzticību un pārliecību par valsts piedāvātajiem medicīnas pakalpojumiem. Latvija un tās medicīnas pakalpojumu piedāvājums ir pārstāvēta tikai 3 no 8 apskatītajiem vispārējiem informācijas sniedzējiem, tādējādi ieteicams izveidot kopējo valsts piedāvājumu šiem pakalpojumu sniedzējiem.

⁴⁴³ Autoru apkopojums no uzņēmumu mājaslapām

⁴⁴⁴ <https://www.laingbuissonnews.com/imtj/opinion/what-can-google-trends-tell-us-about-medical-tourism-in-2020/>

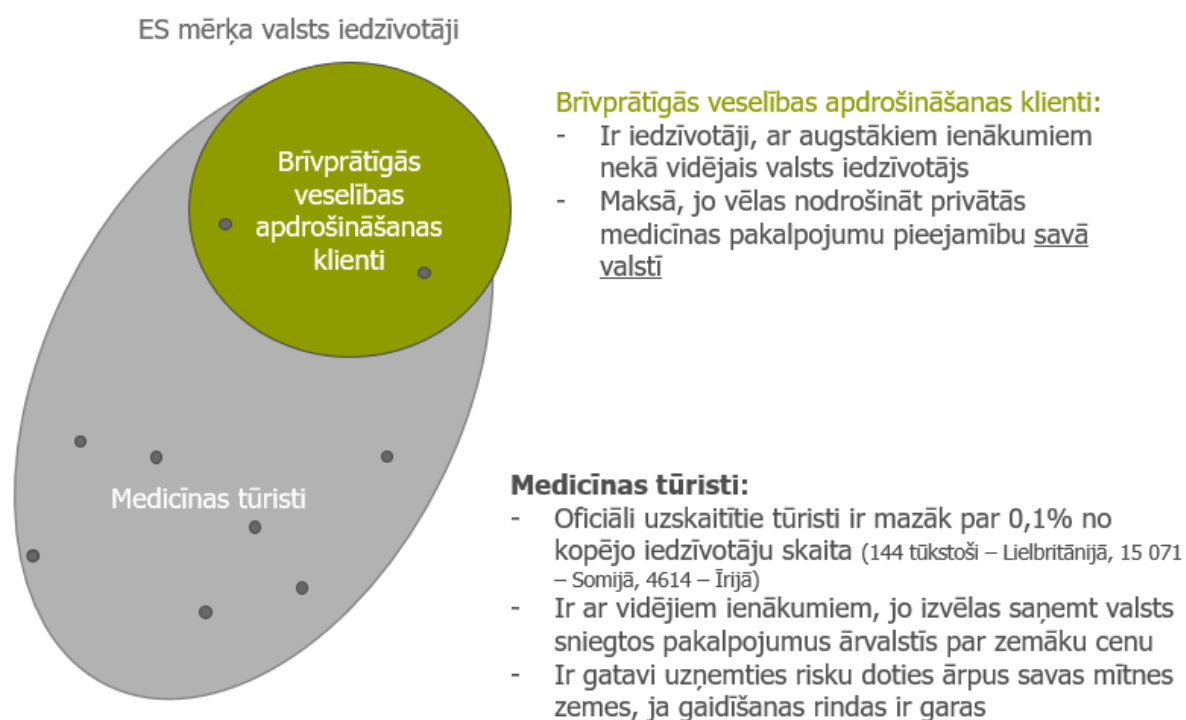
3. Priekšlikumi

3.1. KRITĒRIJI UN NOSACĪJUMI, LAI SADARBOTOS AR VESELĪBAS APDROŠINĀŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJIEM

Izvērtējuma tiešais mērķis bija izvērtēt sadarbības iespējas ar vietējo valstu brīvprātīgās veselības apdrošināšanas uzņēmumiem, lai apdrošināšanas uzņēmumi palīdzētu un atbalstītu vietējos klientus izvēlēties medicīnas pakalpojumu sniedzējus ārvalstīs. Kopumā brīvprātīgās veselības apdrošināšanas klienti ir iedzīvotāji ar augstākiem ienākumiem nekā vidējais valsts iedzīvotājs, un maksā par veselības apdrošināšanu, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību savā valstī. Attiecīgi veselības apdrošināšanas uzņēmumi nodrošina pakalpojumu iespējamību savā valstī, ne ārpus tās. Uzņēmums ir Īrijas apdrošināšanas uzņēmums, kas veido sadarbību ar Ziemeļīriju (Lielbritāniju), tās tuvās ģeogrāfiskās atrašanās dēļ.

Medicīnas tūristi lielākoties meklē piedāvājumus tiem pakalpojumiem, kas nav iekļauti nevienā no veselības apdrošināšanas piedāvājumiem. Taču līdz ar ES Pārrobežu Direktīvas sniegtajām iespējām, arī valsts sniegtie pakalpojumi ir pieejami ārvalstīs, tomēr medicīnas tūristu skaits ir mazāks par 0,2% no kopējā iedzīvotāju skaita. Attiecīgi medicīnas tūristi nav tikuši uzskatīti par vērā ņemamu klientu kategoriju. Visu attēlojums klientu pozicionējumam zemāk (Attēls 31).

Attēls 31. Brīvprātīgās veselības apdrošināšanas klienti un medicīnas tūristu mārketinga pozicionējums⁴⁴⁵

Daļa no Lielbritānijas uzņēmumiem nodrošina arī globālo/vispasaules apdrošināšanas piedāvājumus, ja Bupa UK fokusējas uz Lielbritānijas klientiem, tad Bupa Global nodrošina izceļotāju un starptautisko ceļojumu piedāvājumu, nodrošinot pakalpojumus 92 valstīs visā pasaulē. Bupa Global uzņēmumam ir plaša sadarbība ar dažādām medicīnas pakalpojumu sniedzējiem visa pasaulē, atsevišķi izdalot arī Ķīnas pakalpojumu sniedzējus. Tāpat arī uzņēmumam ir saraksts ar medicīnas iestādēm, ar kurām uzņēmums nesadarbojas, tai skaitā uzņēmumi no Vācijas, Polijas, Krievijas, Lielbritānijas. Uzņēmums Latvijā ir

⁴⁴⁵ Autoru vizualizācija

izveidojis sadarbību ar Jūrmalas slimnīcu, Igaunijā – nav sadarbības iestāžu, Lietuvā ar Baltijas-Amerikas medicīnas un ķirurģijas klīniku un Northway medicīnas centru.⁴⁴⁶

Tas īpaši ir palicis aktuāli līdz ar medicīnas tūristu lielo interesi un pieaugumu. 2018.gadā ir norādīts, ka Aetna un Cigna apdrošinātāji, kas bāzēti ASV, izskata iespējas piedāvāt medicīnas tūrisma apdrošināšanu. Cigna ir veselības apdrošinātājs, ar saknēm ASV, kas reizē ir izveidojis arī pakalpojumus Lielbritānijā. Tā kā uzņēmums arī ir globālo klientu pakalpojumu nodrošinātājs, tad ir izveidojis globālo pakalpojumu tīklu. Uzņēmums norāda, ka tā tīklā ir 1,5 miljoni veselības pakalpojumu sniedzēji. Cigna Global health norāda, ka ir sadarbība ar dakteriem vairāk nekā 200 valstīs⁴⁴⁷. Uzņēmums pakalpojumu sniedzējus iedala trijās kategorijās pēc Piegādātāju pozicionēšanas programmas (Provider Segmentation Program). Pamata pakalpojuma sniedzējam ir visas specialitātes, taču Cigna kvalitātes pārbaudes komanda to nav rūpīgi pārbaudījusi. Otrā kategorija ir jau Cignas izvēlētie piegādātāji un trešā kategorija ir Cigna specializētie piegādātāji. Lai kļūtu Cigna otrajā un trešajā kategorijā uzņēmuma pozicionēšanas un kvalitātes pārbaudes komanda veic medicīnas iestādes pārskatu un arī jautājumus. Izejot no atbildēm uz jautājumiem, tiek veidots sadarbības līgums. Lai slimnīcas kļūtu par Izcilības centriem tiek minēti 2 pamata kritēriji: medicīnas pakalpojumu kvalitātes kritēriju izpilde, kā arī uz vērtībām balstītu aprūpes piedāvājums.⁴⁴⁸ Uzņēmums ir atvērts jauniem medicīnas pakalpojumu sniedzējiem, un uzņēmuma starptautiskajā tīklā ir iespējams reģistrēties, aizpildot formu mājaslapā⁴⁴⁹.

Norvēģijā VertikalHelse, lielākais veselības apdrošināšanas uzņēmums Norvēģijā, norāda, ka sadarbojas ar ārvalstu speciālistiem, taču lielākoties tie ir citi Skandināvijas un Šveices speciālisti, kas var nodrošināt otrreizēju situācijas izvērtējumu un augstas kvalitātes pakalpojumus. Veidojot sadarbību ar ārvalstu medicīnas iestādēm, tiek sagaidīti un meklēti tikai augstākās klases un nestandarta pakalpojumi, lai nodrošinātu savu klientu piedāvājumu, ne standarta pakalpojumus pa lētākām cenām, ar ko asociējas Latvijas piedāvājums.

Kopumā katrs gadījums, kad pacients tiek sūtīts ārpus savas mītnes zemes tiek ļoti detalizēti izvērtēts un ārpus Norvēģijas tiek sūtīti pacienti, ja tiem ir nopietnas veselības problēmas un tāds pakalpojums nav pieejams Norvēģijā. Katrs šāds pacients tiek rūpīgi izvērtēts, jo palaušanās uz citu valstu pakalpojumu nozīmē arī palaušanos uz vietējās valsts sistēmu un kultūru. Tāpat maksimāli tiek izvēlētas slimnīcas Ziemeļeiropā, lai saņemtu pēc iespējas līdzīgāku pakalpojumu kā vietējā tirgū, lai nevairotos slimnīcu infekcijas. Izvērtējot došanos ārpus valsts, sākotnēji izvērtē iespējamās komplikācijas, tad izvērtē katru pieejamo medicīnas iestādi atsevišķi, un katra no iestādēm tiek regulāri uzraudzīta. Kā piemēri tiek minēti sirds operācija Hjertecenter Varde klīnikā Dānijā, ar robotiem veiktas prostatas vēža ārstēšana Vācijā (Martini klīnika Hamburgā) vai Zviedrijā (UroClinic Stokholmā), kā arī kuri arī pēc klientu novērtējuma tika atzīti par labākajiem.⁴⁵⁰ Tādējādi veselības apdrošinātāji rūpīgi izvērtē katru no gadījumiem individuāli un tikai tad, kad nav pieejami pakalpojumi Norvēģijā, izvēlēsies citas iestādes ārvalstīs.

Kopumā liela daļa no veselības apdrošinātājiem nodrošina sadarbību ar veselības aprūpes iestādēm vietējā tirgū, taču tīklā ir saistība ar citām valstīm, kas iekļaujas ceļojumu apdrošināšanā, un dažkārt arī veselības apdrošināšanas polisēs, tā viss pakalpojums tiek ņemts kā ārpakalpojums vai arī lielajiem apdrošināšanas uzņēmumiem ir specializēti departamenti, kas nodrošina attiecīgo pakalpojumu pieejamību. Starptautiskajā jomā tiek nodrošināts 24/7 konsultatīvais atbalsts, kas iekļauj situāciju risināšanu un klientu konsultāciju.

Ja Lielbritānijā atbalsts ir starptautisko situāciju risinājums un atbalsts tiek veikts uzņēmuma ietvaros, tad Somijā, Norvēģijā tas lielākoties tiek nodrošināts kā ārpakalpojums. 13 lielākie apdrošinātājiem Ziemeļeiropā, tai skaitā if, Gjensidige apdrošinātājiem, kas ir pārstāvēti arī Norvēģijas tirgū un if un Turva, kas ir pārstāvēti Somijas tirgū, ir izveidojuši kopēju uzņēmumu SOS International, Dānijā bāzētu uzņēmumu, kas nodrošina gan sadarbību ar veselības aprūpes iestādēm Ziemeļeiropā (Somijā, Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā), gan arī atbalsta ziemeļvalstu klientu pakalpojumu nodrošināšanu ārvalstīs, esot

⁴⁴⁶ <https://www.bupaglobal.com/en/facilities/finder> un <https://www.bupaglobal.com/en/facilities/full-list>

⁴⁴⁷ <https://www.cignaglobalhealth.com/na/en/providers/overview>

⁴⁴⁸ <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/wmtc-2019-interview-dr-faisal-gilani>

⁴⁴⁹ <https://public.cignaenvoy.com/ciebpublic/registration.htm>

⁴⁵⁰ Vertikalhelse, 13.11.2019., Operation abroad?, pieejams - <https://www.vertikalhelse.no/privat/helsemagasinet/nordisk-nettverk>

pieejami gan dienā, gan naktī.⁴⁵¹ Lai kļūtu par uzņēmuma piegādātāju, nepieciešams aizpildīt anketu mājaslapā. Līdzīgi lielākais Somijas veselības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzējs sadarbojas ar Euro-Center un Īrijas IrishLifeHealth ar Allianz Partners.

Attiecīgi sadarbība jau notiek ar šiem specializētajiem uzņēmumiem vai departamentiem. Uzņēmumiem nav publiski noteikti kritēriji, kas jāizpilda, lai kļūtu par šo iestāžu pārstāvji dotajā valstī, un lielā daļā no uzņēmumiem, ir atvērtas pieteikšanās formas, kuras ir nepieciešams aizpildīt, lai kļūtu par to atzītu medicīnas pakalpojumu sniedzēju. Tā kā šeit nenotiek starpvalstu konkurence, tad tiek pievienoti medicīnas iestādes, kas ir akreditētas pēc Latvijas valsts standartiem. Tajā pašā laikā jānorāda, ka iekļūšana šajos sarakstos nenodrošinās papildu klientu plūsmu, bet gan tikai ārkārtas gadījumos novirzīs uz tuvākajām pieejamajām medicīnas pakalpojumu sniegšanas vietām.

Tomēr atbildot klientu pieprasījumam ir specializētas medicīnas tūrisma apdrošināšanas piedāvājumi, taču izvērtējuma laikā tika atrasti divi nozīmīgākie apdrošināšanas piedāvātāji/brokeri – Sure Insurance Services ar Medical Travel Shield (medicaltravelshield.com) un P J Hayman & Company ar freespirittravelinsurance.com, kur Medical Travel Shield ir viens no vadošajiem medicīnas tūrisma apdrošinātājiem. Uzņēmums norāda, ka ir veidots specializēts medicīnas tūrisma apdrošināšanas piedāvājums, un uzņēmums nodrošina apdrošināšanu četriem medicīnas pakalpojumiem – zobārstniecībai, kosmētiskajām operācijām, papildus operācijām (elective surgery), kas ietver bariatrijas, kataraktas, ortopēdiskās operācijas un neauglības ārstēšanai, taču neietver sirds operācijas, onkoloģiju, orgānu transplantāciju. Uzņēmums sadarbojas ar vairāk nekā 30 dažādiem medicīnas procedūru nodrošinātājiem, kas pārstāv vismaz 18 valstis. No Latvijas ir izveidota sadarbība ar Weight Loss Latvia and Nord Med Tour, kamēr no Lietuvas ar B&W Medica un Kardiolita Hospital. Medical Travel Shield piedāvā apdrošināšanu ekskluzīvā sadarbībā ar AXIS Managing Agency Ltd, kurš ir speciāli veidojis piedāvājumu uzņēmuma vajadzībām⁴⁵².

3.2. SADARBĪBA AR MEDICĪNAS TŪRISMA PĀRSTĀVJIEM

Tajā pašā laikā izvērtējuma tiešais mērķis bija meklēt iespējas Latvijas medicīnas tūrisma piegādātājiem, lai dotu papildus informāciju, kas dotu iespēju paplašināt klientu loku.

Medicīnas tūrisma pakalpojumi tiek izvēlēti individuāli un lielākoties iedzīvotāji paši individuāli meklē medicīnas tūrisma iespējas. Medicīnas tūristi, kas tiek uzskaitīti, un kuri izmanto medicīnas pakalpojumus, kas iekļauti valsts noteikto pakalpojumu ietvaros, izmanto mazāk kā 0,1% no valsts iedzīvotājiem. Tā kā darbojas ES Pārrobežu Direktīva, tad lielākoties iedzīvotāji paši uz savu iniciatīvu meklē iespējas, lai saņemtu sev vēlamos pakalpojumus nepieciešamajā laikā un budžetā. Lai gan tika prognozēta medicīnas tūrisma izaugsme, tomēr lielākoties tās apjomi ir salīdzinoši nelieli, tāpat arī ar medicīnas pakalpojumu izmantošanu ārvalstīs tomēr ir saistīts diezgan liels risks, tādējādi lai gan interese ir salīdzinoši liela, tomēr pacientu apjoms, kas tiešām veic procedūras ārpus savas mītnes zemes nav pārāk liels.

Pirms Covid-19 bija liela interese un investīcijas medicīnas tūrisma pakalpojumu sniedzēju vidū, attiecīgi tika izveidoti dažādi specializēti uzņēmumi, kas nodrošināja medicīnas tūrisma pakalpojumu sniegšanu, jo medicīnas tūrisms sniedz iespēju izvērtēt katru no gadījumiem individuāli, lai nodrošinātu attiecīgo pakalpojumu katram klientam pēc savām vajadzībām. Kopumā medicīnas tūrisma tirgū var tikt izdalīti 3 dažāda veida piedāvājumi:

- Medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina plašu valstu un procedūru piedāvājumu (tai skaitā arī pakalpojumu salīdzinājuma mājaslapas)
- Medicīnas tūrisma uzņēmumi, kas nodrošina vienas valsts piedāvājumu
- Specializēti piedāvājumi no piegādātājvalstīm, kas arī apkalpo klientus no medicīnas pakalpojumu sniedzēju atrašanās vietas

Latvijas piedāvājums mērķa valstīs ir fragmentārs, kur ir divi specializētie/individuālie piedāvājumi britu un daļēji arī īru klientiem, un ir vienas valsts medicīnas tūrisma aģentūra izveidota Norvēģijā, kas arī ir

⁴⁵¹ SOS international, www.sos.eu

⁴⁵² Medical travel shield, skatīts 03.05.2021., Pieejams - <https://www.medicaltravelshield.com/>

viena no visaktīvākajām Norvēģijā medicīnas tūrisma pakalpojumu sniegšanā, taču nav veidots specializēts piedāvājums somu klientiem, kā arī ir salīdzinoši limitēta informācija par plaša spektra medicīnas tūrisma uzņēmumu piedāvājumu mājaslapās, kur tiek veikts piedāvājumu salīdzinājums un arī var tikt izvēlēta sadarbības valsts.

Lai piesaistītu vairāk klientus Latvijai, ir nepieciešams arī plašāka informācija par Latvijā pieejamajiem pakalpojumiem plaša spektra mājaslapās, lai klienti meklējot alternatīvas iespējas spētu atrast arī Latvijas piedāvājumu starp dažādu valstu piedāvājumu. Tāpat arī lai gan Latvijas veselības tūrisma klasteris ir sakārtojis informāciju par Latvijas piedāvājumu, to attiecīgi nepieciešams izmantot, lai veidotu pilnīgu pārskatu par iespējām Latvijā. Īpaši svarīgi ir vietējās valsts iedzīvotāju pieredzes stāsti, kas nodrošina lielāku uzticamību par pakalpojumu saņemšanas iespējām ārvalstīs.

Lai nodrošinātu klientu plūsmu ir nepieciešama informācija visos trijos līmeņos, kas ir īpaši svarīgi Lielbritānijā un Īrijā, kur interese par medicīnas tūrismu ir vislielākā, un arī tirgus ir sadrumstalots, un nepieciešams palielināt reklāmu par Latvijas valsti.

Tāpat ir limitētas iespējas izplesties vairāk starp Norvēģijas klientiem, jo praktiski viena no retajām medicīnas tūrisma aģentūrām jau sadarbojas ar Latvijas pakalpojumu sniedzējiem. Somijā atkal ir salīdzinoši neliela publiskā informācija par šādiem pakalpojumiem, un tā lielākoties ir saistīta ar zobārstniecību, tādējādi lai aktualizētu pakalpojumu pieejamību Latvijā, nepieciešams digitāli un video materiāli, ar kuriem tiek aizsniegti vietējie iedzīvotāji (presē, portālos), lai tie pārdomātu medicīnas tūrisma iespējas Latvijā. Īrijā ideāls sadarbības partneris būtu Trasna, kas dotu iespējas paplašināt klientu loku, kamēr Lielbritānijā nepieciešams uzrunāt visus iespējamās medicīnas tūrisma mājaslapas, lai nodrošinātu ar nepieciešamo informāciju un iespējām veikt pakalpojumus Latvijā. Visās valstīs ir iespējams izmantot digitālo mārketingu, dažādus pieredzes stāstus un video, lai nodrošinātu informāciju par medicīnas tūrisma pakalpojuma pieejamību Latvijā.

Tabula 18. Latvijas piedāvājuma pieejamība 2021.gada sākumā mērķa valstīs

Piedāvājums		Somija	Īrija	Norvēģija	Lielbritānija
Individuāls – specializēti piedāvājumi	Individuālu uzņēmumu piedāvājums, kas veidots ārvalstu klientiem	Nav	Daļēji	-	Ir
Vienas valsts medicīnas tūrisma aģentūras	Vairāku piegādātāju piedāvājums vienas valsts klientiem	Praktiski nav tādu uzņēmumu	Nav	Ir	nav
Plaša spektra medicīnas tūrisma uzņēmumi	Latvijas kā valsts pozicionēšana ar tās pieejamajiem pakalpojumiem	Nav tādu uzņēmumu	3 no 6 (8)	Nav tādu uzņēmumu	3 no 6 (8)

Medicīnas tūrisma uzņēmumi veidojot sadarbības ar medicīnas pakalpojumu sniedzējiem, norāda, ka ir atlasīti kvalitatīvi pakalpojumu sniedzēji, taču nekādi papildus kritēriji netiek izvirzīti vai norādīti. Lielākoties tiek norādīti, ka medicīnas iestādēm ir veikta nacionālā un starptautiskā kvalitātes akreditācija. Mediglobus norāda, ka medicīnas tūrisma sniedzējiem ir TUV, JCI, ISO vai TEMOS sertifikāti, taču nenorāda, ka tie ir visiem. Visi medicīnas uzņēmumi maksimāli vēlas augstāko pakalpojumu kvalitāti, lai medicīnas tūristi ieteiktu pakalpojumus citiem un attiecīgi varētu būt pakalpojumu vēstnieki tālāk sabiedrībā. Attiecīgi Latvijas piedāvājums tiks uzskatīts par kvalitatīvāko, ja vismaz kādai no medicīnas iestādes saņemtu starptautiski atzītu sertifikāciju klientu apkalpošanā.

3.3. MEDICĪNAS PAKALPOJUMI AR VISLIELĀKO SADARBĪBAS POTENCIĀLU

Kā augsti attīstītas valstis, visas mērķa valstis cenšas maksimāli nodrošināt savus iedzīvotājus ar kvalitatīviem medicīnas pakalpojumiem. Attiecīgi pieprasītākie pakalpojumi medicīnas tūrismā ir tieši tie pakalpojumi, kuru izmaksas netiek segtas valsts sistēmā, taču iedzīvotājs vēlas to veikt lielākoties kosmētisku izmaiņu nodrošināšanā.

Apskatītajās valstīs seko līdzī medicīnas pakalpojumu pieejamībai un esošajai rindai, tomēr Īrijā ir visgarākās gaidīšanas rindas uz valsts nodrošinātajiem pakalpojumiem, tādējādi arī iedzīvotāji aktīvāk izvērtē iespējas veikt pakalpojumus ārvalstīs, un iespēju robežās izmanto pakalpojumus arī Ziemeļīrijā, Lielbritānijas teritorijā.

Medicīnas tūrismā ir liela starptautiskā konkurence ar citām Austrumeiropas valstīm, īpaši Poliju, Ungāriju, Čehiju, un līdz ar praktiski vienlīdzīgām pakalpojumu piedāvājumu cenām, attiecīgās valsts tūrisma piedāvājums un pakalpojumu informācija vai pakalpojumu serviss ir nozīmīgi ietekmējošie faktori, uz kuru valsti doties.

Diagnostika kā atsevišķs pakalpojums netiek meklēta vai izskatīta, kādreiz tā ir daļa no kopējā veselības aprūpes pārbaudes piedāvājuma, taču lielākoties tiek nodrošināta kā izvēlēta piedāvājuma papildinājums, kad tas ir nepieciešams. Diagnostiku praktiski atsevišķi neizdala pat medicīnas tūrisma piedāvājumā. Tomēr Lielbritānijas medicīnas tūristi veic arī diezgan daudz diagnostikas pakalpojumus.

Vislielākās iespējas no Latvijas 10 pieprasītākajām medicīnas pakalpojuma piedāvājuma ir bariatrijas pakalpojumiem, jo mērķa valstu iedzīvotājiem (nedaudz mazāk Somijai) tā ir ļoti aktuāla problēma un iedzīvotāji cīnās ar lieko svaru. Arī valstīs ir pieejama valsts atmaksāti pakalpojumiem, ja BMI indekss pārsniedz 40 atzīmi, kā arī tā ir salīdzinoši dārga operācija.

Tāpat augstas iespējas ir flebologijas pakalpojumiem, jo to piedāvājums nav plaši pārstāvēts arī citu valstu piedāvājumos, un arī tiek runāts mazāk par to pakalpojumu pieejamību, tādējādi iespējams nedaudz izcelties citu piedāvājumu fonā.

Tāpat arī gūžu, ceļu protezēšanas ir augsti pieprasīts pakalpojums, kur Īrijā un Lielbritānijā ir visgarākās gaidīšanas rindas, tādējādi arī iespējas arī sniegt medicīnas tūrisma pakalpojumus tiem, kas visilgāk ir gaidījuši pakalpojumus.

Tabula 19. Top 10 Latvijas piedāvāto medicīnas pakalpojumu piedāvājums mērķa valstīs⁴⁵³

Medicīnas pakalpojumi	Komentārs	Iespējas Somijā	Iespējas Īrijā	Iespējas Norvēģijā	Iespējas Lielbritānijā
Diagnostika	Kopumā nav pieprasīta atsevišķi kā pakalpojums, un vairāk kā pamatpiedāvājuma nodrošinājums operācijām un citām procedūrām	zems	zems	zems	vidējs
Stomatoloģija	Liela konkurence, īpaši jākonkurē ar Ungārijas piedāvājumu un salīdzinoši neliels finansiāls ieguvums	vidējs	zems	vidējs	vidējs
Bariatrija	Liels procedūras pieprasījums, ko nevar apmierināt vietējie pakalpojumu sniedzēji	vidējs	augsts	augsts	Vidējs/ augsts
Plastiskā ķirurģija	Pilnībā maksas procedūra un plašs pakalpojumu sniedzēju piedāvājums, taču iespējams konkurēt arī pasaules tirgū	Vidējs/ augsts	Vidējs/ zems	Vidējs	Vidējs
Kataraktas ekstrakcijas operācija	Garas gaidīšanas rindas Norvēģijā, Īrijā – pieejamas procedūras Lielbritānijā	Zems	zems	augsts	vidējs
Redzes korekcijas operācija	Maksas procedūra. Vairāki piegādātāji, taču iespējams konkurēt	zems	vidējs	augsts	vidējs
Onkoloģiskās operācijas	Lielākoties kā daļa no gara ārstēšanās procesa, kas tiek veikta mītnes zemē. Operāciju izskatīšana ārvalstīs tikai salīdzinoši vieglos vai izmisuma gadījumos	Zems	zems	Vidējs	zems
Neaugsības diagnostika	Lielākoties veikta mītnes zemē, gaidot uz vietējās	zems	Vidējs, vairāk	Zems	zems

⁴⁵³ Autoru izvērtējums

Medicīnas pakalpojumi	Komentārs	Iespējas Somijā	Iespējas Īrijā	Iespējas Norvēģijā	Iespējas Lielbritānijā
	veselības aprūpes sistēmas informāciju.		uroloģija		
Mākslīgā apaugļošana	Liels pieprasījums, dažādi piedāvājumi. Plašs eksotisko valstu piedāvājums	vidējs	vidējs	vidējs	Vidējs
Fleboloģija	Salīdzinoši neliels piedāvājums. Iespējams konkurēt.	Vidējs/augsts	augsts	Vidējs/augsts	zems
Traumatoloģija, endoprotezēšana	Garas gaidīšanas rindas Īrijā un Lielbritānijā	zems	Augsts	Vidējs	augsts
Gūžas operācija	Garas gaidīšanas rindas Īrijā un Lielbritānijā	Zems	Augsts	Vidējs/augsts	augsts
Ceļu operācija	Garas gaidīšanas rindas Īrijā un Lielbritānijā	zems	augsts	vidējs	augsts

3.4. PRIEKŠLIKUMI ESOŠĀ NORMATĪVĀ REGULĒJUMA IZMAIŅĀM

2017.gadā Ministru kabineta Informatīvajā ziņojumā "Par veselības tūrisma attīstības veicināšanas iespējām", ir norādīts, ka nepieciešams izvērtējums "par gaidīšanas rindām uz veselības aprūpes pakalpojumiem un cenām pieprasītākajiem pakalpojumiem Somijā, Norvēģijā, Lielbritānijā, Īrijā un Zviedrijā, kā rezultātā ir izkristalizējušies veselības aprūpes pakalpojumi, kuri noteiktās valstīs ir grūti pieejami, pēc kuriem ir ilgas gaidīšanas rindas un labu speciālistu trūkums, kā arī veselības aprūpes pakalpojumi, kuri šajās valstīs ir ievērojami dārgāki kā Latvijā."⁴⁵⁴ Tāpat arī ir izveidots veselības aprūpes pakalpojumu eksporta attīstības plāns 2019. – 2023. gadam,⁴⁵⁵ tādējādi norādot, ka medicīnas tūrisms ir svarīga Latvijas ekonomikas sastāvdaļa.

Lai veidotu medicīnas tūrisma, tā pamatā ir infrastruktūra, reklāma un loģistika. Tā kā izvērtējuma mērķis bija izvērtēt iespējas mērķa valstīs, tad lielākoties uzsvars ir uz reklāmas un informācijas pieejamību par medicīnas tūrisma kopumā, kā arī to iespējas veikt Latvijā.

Latvijai līdz Covid-19 pandēmijas laikiem bija izcila loģistika ar mērķa valsts klientiem un ir sagaidāms, ka infrastruktūra tiks nodrošināta līdz ar pandēmijas beigām. Līdzīgi arī Latvija ir aktīvi nodrošinājusi infrastruktūru pakalpojumu ņēmējiem, attiecīgi nepieciešams turpināt ieguldīt kopējas reklāmas aktivitātēs, lai nodrošinātu kvalitatīvu un mērķtiecīgu informāciju par Latvijas medicīnas tūrisma klastera piedāvājumu.

Kā vērtīgi piemēri no citām valstīm ir Apvienotu Arābu Emirātu valsts investīcijas, lai izveidotu medicīnas tūrisma piedāvājumu, digitalizētu pieejamos ārstu pieņemšanas laikus un dodot iespēju medicīnas tūristiem saņemt augsta pakalpojuma piedāvājumu. Tādējādi ne nodrošinot lētākās cenas piedāvājumu, bet gan pieejamu un komfortablu pakalpojumu, tāpat arī dodot iespēju pie reizes apskatīt AAE.⁴⁵⁶

Līdzīgi arī Longevita pakalpojumu sniedzēji, kas gan sākuši darbību ar matu transplantācijas operācijām Turcijā, arī norāda, ka labāko cenu piedāvājumu nodrošina tieši ar valsts atbalstu. Attiecīgi viena no iespējām ir sniegt arī kādu finansiālu atbalstu pakalpojumu pozicionēšanā. Īpaši tas ir nepieciešams reklāmas un informācijas sniegšanā mērķa valstīs par Latvijas iespējām un piedāvājumiem, kuram papildus informatīvo atbalstu varētu sniegt Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. Attiecīgi ir nepieciešams pievienot informāciju par Latvijas pieejamo medicīnas tūrisma un tā piedāvājumu, lai veidotu vienotu Latvijas tēlu ārvalstīs un potenciālie klienti tiktu informēti par Latvijā pieejamajiem pakalpojumiem. Īpaši svarīgi tas būtu katrā mērķa valstī individuāli, taču arī starptautiskajos, vispasaules portālos, lai Latvija tiktu izskatīta kā medicīnas tūrisma piedāvātājvalsts, un svarīgi to būtu veikt vietējā vai angļu valodā ar regularitāti, un nodrošināt materiālu pieejamību vietējiem iedzīvotājiem. Nepieciešami

⁴⁵⁴ Informatīvais ziņojums "Par veselības tūrisma attīstības veicināšanas iespējām", 16.08.2017. Pieejams - <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40433316>

⁴⁵⁵ Par veselības aprūpes pakalpojumu eksporta attīstības plānu 2019.-2023. Gadam. Pieejams - <https://likumi.lv/ta/id/305413-par-veselibas-aprupes-pakalpojumu-eksporta-attistibas-planu-20192023-gadam>

⁴⁵⁶ <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/wmtc-2019-interview-dr-faisal-gilani>

mārketinga materiāli dažādos digitālajos formātos un veidos, sākot ar kopējo valsts informāciju, tad pa noteiktiem pakalpojumiem, gan arī par pacientu pieredzes stāstiem.

Tāpat arī, lai veiksmīgi piesaistītu ārvalstu apdrošināšanas uzņēmumus ir jāuzņem arī medicīnas tūrisma uzņēmumus jeb starpniekus, tādējādi ir nepieciešams atbalsts inspekciju vizīšu uzņemšanā Latvijas ārstniecības iestādēs. Brīdī, kad medicīnas tūrisma starpnieki ierodas Latvijā, ir nepieciešama papildus informācija kā administratīvais atbalsts dokumentācijas pārbaudē, gan arī informatīvais un konsultatīvais atbalsts potenciālajiem ārvalstu sadarbības partneriem.

Daļa no tūristiem, kas ierodas valstī ar mērķi apskatīt valsti var arī kļūst par medicīnas tūristiem, attiecīgi ir nepieciešama nozīmīgākā informācija par veselības aprūpes sistēmu Latvijā, lai tā būtu pieejama un pārskatāma, saprotamāka un orientēta uz galapaterētāju angļu un krievu valodā, attiecīgi dodot iespēju tūristiem atrast nepieciešamo informāciju neparedzētos veselības izmaiņu rezultātā. Attiecīgi būtiskākā Nacionālā veselības dienesta Pārrobežas kontaktpunkta informācija ir pieejama citās valodās. 2021.gada maijā informācija par dežūrārstiem ir pieejama tikai latviski, kā arī lai gan oficiāli mājaslapa ir pieejama arī krieviski, tomēr tajā saturs ir pieejams latviski (valsts finansētie medicīnas pakalpojumi), tādējādi informācija ir tikai daļēji pieejama ārvalstu tūristiem un arī medicīnas tūristiem.

Kopumā, lai Latvijas medicīnas tūrisma piedāvājums būtu starptautiski atzīts, ir nepieciešama veselības iestāžu kvalitātes akreditācija, norādot, ka uzņēmumi ievēro augstāko klientu apkalpošanas kvalitātes standartus, apliecinot to ar kvalitātes sertifikātiem. Kā sākotnējais pamats klientu apkalpošanas kvalitātei ir ISO sertifikācija, taču ārstniecības iestādes ārvalstīs, kas ir orientētas uz ārvalstu pacientiem, iziet arī citas starptautiski atzītas sertifikācijas kā Temos, Health Care Quality & Management (HCQM) un citas, kā visaugstāk atzītāka sertifikācija ir kvalitātes vadības un pacientu drošības sertifikācija - Joint Commission International (JCI). Nevienam no Latvijas uzņēmumiem nav saņemis JCI, kas dotu papildus punktus klientu skatījumā, kad tiek izvēlētas medicīnas tūrisma iestādes, taču reizē JCI sertifikācija nav priekšnoteikums starptautiskai darbībai. Tomēr JCI sertifikācija tiek augstu novērtēta un atpazīta, līdz ar sertifikācijas pieejamību ir vieglāk uzsākt sadarbību ar ārvalstu partneriem, kas ilgtermiņā dod iespēju nodrošināt regulāru medicīnas tūrisma plūsmu. Citās valstīs, kas piedāvā medicīnas tūrisma, atbalsts sertifikācijas sistēmas ieviešanai un saņemšanai tiek finansēts arī no valsts līdzekļiem.

Līdzvērtīgi arī medicīnas tūrisma piegādātāji un arī apdrošinātāji izvērtē, kāda ir kopējā valsts nodrošinātā veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju kvalitātes sistēma kopumā. Latvijas privāto un publisko veselības aprūpes iestāžu klientu apkalpošanas līmenis ievērojami atšķiras, taču ārvalstu sadarbības partneri un klienti vērtē Latvijas medicīnas sistēmu kopumā, izvērtējot potenciālos sadarbības partnerus. Attiecīgi būtu nepieciešams celt Latvijas veselības aprūpes iestāžu kopējo kvalitātes sniegšanas līmeni, lai nodrošinātu vienlīdz augstu pakalpojumu kvalitāti un drošību ikvienam pacientam (gan vietējam, gan ārvalstu). Attiecīgi nepieciešams būtu pārstrādāt un papildināt sagaidāmās pakalpojumu sniegšanas prasības Latvijas veselības aprūpes iestādēm, kas ir noteiktas Ministru Kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumos Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām".

Papildus, Lielbritānijā un Īrijā kā daļa no parametriem, kas mēra ārstniecības iestādes kvalitāti pret pacientiem, ir pacientu regulāras aptaujas un to pakalpojumu sniegšanas novērtējums, kā arī problēmsituāciju risināšana un novēršana. Veicot ārsta individuālu resertifikāciju šajās valstīs, kā viens no pamatkritērijiem, lai saņemtu resertifikāciju, ir ārsta aprūpēto pacientu un arī kolēģu anketēšana, lai izvērtētu medicīnas personāla pacientu apkalpošanas līmeni, kā arī komunikācijas līmeni sadarbībā ar kolēģiem. Latvijā kā minimālā prasība veselības aprūpes iestādēm ir veikt regulāru pacientu aptauju, taču nav norādīts regularitātes biežums, kā arī to nav nepieciešams veikt individuāla medicīnas personāla līmenī, tāpat netiek mērīta sadarbība medicīnas personāla vidū jeb savstarpējās sadarbības līmenis ar kolēģiem. Attiecīgi, lai piesaistītu ārvalstu klientus, Latvijas medicīnas personāla resertifikācijā arī būtu nepieciešams iekļaut pacientu apkalpošanas novērtējumu katra ārsta individuālā līmenī.

Papildus, Norvēģija lepojas un izceļas ar savu zemo pēcooperāciju infekciju jeb problēmsituāciju skaitu, tādējādi norādot uz augsto pakalpojumu sniegšanas kvalitāti. Lai nodrošinātu šādu kvalitāti, publiski ir pieejama informācija par veikto manipulāciju statistiku, tai skaitā gan pozitīvo, gan negatīvo, lai veidotu pārskatu un izvērtētu kvalitātes līmeni gan starp medicīnas personālu, gan arī kopējo visā ārstniecības iestādē. Latvijā šāda statistika netiek apkopota nevienā līmenī, taču būtu nozīmīga vispārējās valsts medicīnas sistēmas kvalitātes uzlabošanā, jo tas gan vietējiem iedzīvotājiem, gan arī ārvalstu sadarbības

partneriem sniegtu patiesu situāciju un tās analīzi, kā arī rada drošības sajūtu par kvalitātes līmeni. Publiski pieejama informācija ilgtermiņā dotu iespēju izvērtēt labāko ārstniecības personālu un uz datiem balstītu ārstu izvērtējumu, kas ilgtermiņā nodrošinātu uz faktiem balstītu veselības aprūpes sistēmu.

Izvērtējot pacientu apkalpošanas kvalitāti Latvijas medicīnas iestādēs, un veidojot pakalpojumus iedzīvotājiem draudzīgākus, varētu veikt arī attiecīgu slimību veselības aprūpes procesu uzlabojumus. Īpaši ir atzīmējami vēža slimnieki un arī potenciālie bariatrijas pacienti, kuriem īpaši rūpīgi tiek sekots līdzī Lielbritānijā un Īrijā, un izvērtēta visa kopējā slimības gaita. Attiecīgi pacientu pakalpojuma sniegšanas kvalitātes un drošības jautājumu monitorēšana ir jāveic regulāri, ne noteiktos laika posmos, un nepieciešams to noteikt kā obligātu jebkurai ārstniecības iestādei. Attiecīgi tas būtu papildus instruments, kuru varētu izvērtēt Slimību profilakses un kontroles centrs kopā ar Veselības inspekciju sekojot līdzī kvalitātes un pacientu drošības jautājumiem, un pacientu problēmu risināšanai. Attiecīgi regulāri sekojot līdzī pretenzijām un kvalitātes līmenim visās ārstniecības iestādēs, identificējot sistēmiskas kļūdas, nevis gaidot uz galīgi neapmierinātu pacientu sūdzībām Veselības inspekcijā vai arī letālus gadījumus, kas jau tiek risināti tiesas ceļā. Attiecīgi nepieciešama regulāra pacientu apkalpošanas un apmierinātības monitorēšana, lai nodrošinātu regulāru sistēmas izvērtēšanu un uzlabošanu visās medicīnas aprūpes iestādēs, nevis tikai tās, kas to vēlas. Tieši arī rezultātu izvērtējums ir viens no viszemāk novērtētajiem kvalitātes kritērijiem Latvijas veselības aprūpes sistēmā pēc Eiropas veselības klientu indeksa novērtējuma 2018.gadā. Attiecīgi nepieciešams veikt izmaiņas Ministru Kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumos Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām", ka klientu monitorēšana un anketēšana būtu obligāta, lai preventatīvi novērstu potenciālās problēmas.

Attiecīgi veidojot medicīnas pakalpojumus klientiem draudzīgākus, varētu tikt izvērtēti un noteikti mērķa gaidīšanas laiki dažādu slimību speciālistu pieejamībai, kas dotu arī iespēju sekot līdzī pakalpojumu pieejamībai Latvijā, attiecīgi arī uzlabojot veselības aprūpes sniegšanas pakalpojumus pacientiem Līdz ar Covid-19 pandēmiju, citas valstis investē telemedicīnas pakalpojumu sniegšanā, lai nodrošinātu pacientu pakalpojumu sniegšanu, un ir paredzams, ka daļa no pacientiem izvēlēties dažas no konsultācijām saņemt attālināti vai vismaz varēs paši izvēlēties konsultācijas attālināti vai klātienē.⁴⁵⁷ Lai gan Latvijā ir pieejamas tiešsaistes konsultācijas ar ārstiem, tas lielākoties ir pieejams privātajā sektorā, ne valstiski. Attiecīgi būtu nepieciešams pārdomāt par pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu arī attālināti valstiskajā sektorā, kas ļautu saīsināt gaidīšanas rindas pie ārstiem pēc pandēmijas, kā arī ļautu uzraudzīt slimības gaitu ātrāk svarīgos gadījumos, lai samazinātu nepieciešamību pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības vai arī papildus uzturēšanās stacionāros, kad ir nepieciešama tikai slimības gaitas uzraudzīšana, kas var notikt jau mājas apstākļos.

Papildus aspekts, kuru nepieciešams pārdomāt ir attālinātā pieteikšanās pie ārstiem kopumā, lai jebkurš varētu pieteikties uz pakalpojumu un viss kopējais ārstu pieteikšanās process būtu pārskatāms. Ja privātajā sektorā to ir iespējams veikt attālināti, tad tādas iespējas reti tiek piedāvātas valstiskajā sektorā. Tajā pašā laikā privātais sektors Latvijā ir salīdzinoši sadrumstalots, attiecīgi pacientiem nepieciešams izmantot dažādas platformas, lai varētu pieteikties pie dažādiem speciālistiem vai medicīnas pakalpojumiem, tāpat arī ne visās platformās ir pieejama informācija par valsts apmaksātajiem vai daļēji apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem.. Līdz ar limitēto pārskatu par ārstniecības pakalpojumu pieejamību, ārvalstu pacienti nevar veikt pieteikšanos pie nepieciešamajiem pakalpojumiem, bet ir papildus nepieciešams administratīvais pakalpojums, kas apzinātu speciālistu un pakalpojumu pieejamību, kas atbilstu pacienta vajadzībām. Šīs izmaiņas vēlams veikt privāto pakalpojumu sniedzēju līmenī, pārdomājot pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu ārvalstu pacientiem.

Kopumā veicot veselības aprūpes sistēmas pacientu apkalpošanas novērtēšanu un sekojot līdzī ārstēšanas rezultātiem pacientiem, iespējams ievērojami uzlabot Latvijas veselības aprūpes sistēmas novērtējumu Eiropas griezumā, lai uzlabotu Latvijas vērtējumu, kas 2018.gadā bija 30. vieta no 35 izvērtētajām valstīm Eiropā.⁴⁵⁸

⁴⁵⁷ Artur Bialkowski for PMR: teleconsultations accounts for about half of all contacts with Medicover' doctors. 11.05.201. Pieejams - <https://healthcaremarketexperts.com/en/news/artur-bialkowski-for-pmr-teleconsultations-accounts-for-about-half-of-all-contacts-with-medicover-doctors/>

⁴⁵⁸ Euro Health Consumer Index, 2018, pieejams - <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

Tabula 20. Priekšlikumu apkopojums Latvijas normatīvā regulējuma izmaiņām

Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Atbildīgā institūcija (līdzatbildīgās institūcijas)
1. Latvijas piedāvājuma pozicionēšana mērķa valstīs	1.1. Izveidoti informatīvi materiāli un reklāmas par medicīnas tūrisma pieejamību Latvijā dažādos formātos, taču visvairāk digitālajos formātos (video, pieredzes stāsti, digitālās reklāmas, informācija par pakalpojumu, u.c.)	Izveidoti informatīvi materiāli dažādos digitālajos formātos par Latvijas medicīnas tūrisma piedāvājumu mērķa valstī.	LIAA (LVTK)
	1.2. Informatīvu materiālu pieejamība mērķa tirgū. (aktīvāk tad, kad iespējams ceļot uz Latviju)	Medicīnas tūrisma piedāvājums pieejams mērķa tirgū vismaz 3-4 reizes ceturksnī ar nozīmīgu skatījumu skaitu	LIAA (LVTK)
	1.3. Informatīvu materiālu par Latvijas medicīnas tūrisma pieejamību starptautiskajās salīdzināšanas, informatīvajās mājaslapās	Starptautiskajās medicīnas tūrisma piedāvājuma mājaslapās ir pieejama informācija par Latviju.	LIAA (LVTK)
2. Atbalsts Latvijas medicīnas tūrisma izaugsmei	2.1. Pieejams atbalsts medicīnas tūrisma starpnieku brokeru un ārvalstu apdrošināšanas uzņēmumu pārstāvju jeb inspekciju vizīšu uzņemšanai Latvijā ārstniecības iestādēs, ar mērķi noslēgt sadarbības līgumus, kas ļautu nodrošināt mērķa valstu pacientu plūsmas	Administratīvais atbalsts dokumentācijas pārbaudē	Veselības ministrija, LIAA, veselības inspekcija, Slimību profilakses un kontroles centrs, un Nacionālais veselības dienests
		Nodrošināts informatīvais un konsultatīvais atbalsts potenciālajiem ārvalstu sadarbības partneriem	
	2.2. Vismaz viena veselības aprūpes iestāde katru gadu saņem starptautiski atzītu sertifikāciju klientu apkalpošanā	Vismaz viena veselības aprūpes iestāde katru gadu iziet starptautisku sertifikācijas sistēmu un saņem starptautiski atzītu sertifikāciju klientu apkalpošanā	Veselības ministrija, LIAA
		Nodrošināts finansiālais un administratīvais atbalsts	Veselības ministrija, LIAA
3. Valsts vietējās veselības aprūpes sistēmas informācijas pieejamība ārvalstu iecelotājiem	3.1. Nacionālā veselības dienesta Pārrobežas kontaktpunkta informācijas pieejamība citās valodās un pielāgota gala patērētāju vajadzībām vietējiem iedzīvotājiem un ārvalstniekiem	Nozīmīgā informācija par veselības aprūpes sistēmu Latvijā ir pieeja angļu un krievu valodā, kā arī tā ir saprotama un pārskatāma citu valstu tūristiem negaidītās situācijās	Nacionālais veselības dienests
4. Uzlabot Latvijas veselības aprūpes iestāžu kopējo kvalitātes līmeni	4.1. Pārstrādāt un papildināt sagaidāmās pakalpojumu sniegšanas prasības Latvijas veselības aprūpes iestādēm	Izmaiņas veiktas Ministru Kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumos Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām", iekļaujot regulāru pacientu apkalpošanas novērtējumu	Veselības ministrija
	4.2. Izveidot regulāru	Vienotas pacientu apkalpošanas	Veselības

	pacientu apkalpošanas novērtējumu ārstniecības iestādēs (gan stacionāros, gan ambulatoro pakalpojumu sniedzēju ārstniecības iestādēs)	novērtēšanas metodoloģijas izstrāde un ieviešana Latvijā.	ministrija
		Izmaiņas veiktas Ministru Kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumos Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām", iekļaujot regulāru pacientu apkalpošanas novērtējumu.	Veselības ministrija, Slimības un profilakses kontroles centrs
		Veikt regulāru situācijas monitoringu, lai identificētu sistēmiskas problēmas klientu apkalpošanā un pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanā.	Veselības inspekcija
		Izmaiņas veiktas normatīvajos aktos.	Veselības ministrija
	4.3. Papildināt normatīvos aktus ar prasību, ka katrai veselības aprūpes iestādei (gan stacionārai, gan ambulatorai) un katram dakterim ir jāveic uzskaitē par veiktajām medicīnas manipulācijām, to skaitu un tās rezultātiem.	Uzskaitē par katra medicīnas personāla un iestādes veiktajām manipulācijām un to rezultātiem ir publiski pieejama.	Individuālas veselības aprūpes iestādes
		Izmaiņas veiktas Ministru Kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumos Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība".	Veselības ministrija, Latvijas Ārstu biedrība
5. Izvērtēt un noteikt laika griezumus, kurā nepieciešams nodrošināt pakalpojumu pieejamību Latvijā	5.1. Noteikt laika griezumus, kurā pacientam ir nepieciešams nodrošināt pakalpojuma pieejamību.	Tiek veikta uzskaitē, cik ātri pacientiem ir iespējams nokļūt pie ģimenes ārsta, un cik ātri no ģimenes ārsta nosūtījuma ir iespējams tikt pie pakalpojumu sniedzējiem.	Veselības ministrija
		Noteikt mērķi, cik būtu vēlams laiks, lai iedzīvotāji saņemtu pakalpojumu, un sekot mērķa izpildei.	Veselības ministrija
	5.2. Veidot pārskatāmas pieteikšanās rindas pie speciālistiem	Vienota sistēma, kas nodrošinātu informāciju par valstī pieejamiem speciālistu pakalpojumiem, dodot iespēju rezervēt arī laiku elektroniski	Veselības ministrija
6. Veidot medicīnas pakalpojumus, kas pieejami arī attālināti	6.1. Valsts iestādēs daļa no pakalpojumiem ir pieejami arī attālināti, atkarībā no klienta iespējām	Tiek nodrošināta iespēja pakalpojumu saņemšanā arī attālināti	Veselības ministrija

Pielikumi

1. PIELIKUMS

Skatīt pievienoto Excel dokumentu, kurā apkopota informācija par lielākajiem brīvprātīgās veselības apdrošināšanas uzņēmumiem visās četrās mērķa valstīs.

2. PIELIKUMS

Skatīt pievienoto Excel dokumentu, kurā apkopoti medicīnas tūrisma uzņēmumu paraugi, lai dotu iespēju salīdzināt esošos uzņēmumus, to kvalitātes prasības sadarbības partneriem, kā arī piedāvātos pakalpojumus.